Bertolt Brecht

Bütün Oyunları

Açıklamalı Berlin ve Frankfurt
Baskılarından
Yayına Hazırlayanlar
Werner Hecht
Jan Knopf
Werner Mittenzwei
Klaus-Detlef Müller

Türkçeye Çevirenler
Ahmet Cemal
Aziz Çalışlar
Yücel Erten
Özdemir Nutku
Filiz Ofluoğlu
Yılmaz Onay
Ayşe Selen
Yalçın Baykul
Saliha Yeniyol

Bertolt Brecht

Cilt 1

İncil
Baal (1919)
Baal (1922)
Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü
Gecede Trampet Sesleri
Düğün
Dilenci veya Ölü Köpek
Şeytan Kovma
Karanlıkta Işık
Balık Avı
Ova

Türkçesi
Yılmaz Onay

Mitos-Boyut Yayınları
TEM
Yapım Yayıncılık Ltd. Şti.

Danışman: Hermann Kähler

Copyright Hakları:
Oyunlar: © Suhrkamp Verlag, Frankfurt - Main, 1991.
Açıklamalar: © Aufbau Verlag Berlin - Weimer ve Suhrkamp Verlag, 1991.

Türkiye Yayın Hakları:
© TEM Yapım Yayıncılık Ltd. Şti. (Mitos-Boyut Yayınları), 1997

ISBN 975.5080.15.5
Basım: 2007
Baskı ve cilt: Yeni Güven Matbaası, Topkapı-İstanbul, Tel. 212. 567 69 20
Mitos-Boyut Yayınları
TEM Yapım Yayıncılık Ltd. Şti.
Ağa Çırağı Sok. 7/2; Gümüşsuyu - 34437 İstanbul
Tel. (212) 249 87 37; Faks. (212) 249 02 18
www.mitosboyut.net - bilgi@mitosboyut.net - temyapim@yahoo.com

İÇİNDEKİLER

Oyunlar

İncil 7
Baal (1919 Yazımı) 17
Baal (1922 Yazımı) 81
Erkek Baa'lin Yaşam Öyküsü) 133
Düğün 231
Dilenci ve Ölü Köpek 257
Şeytan Kovma 265
Karanlıkta Işık 412
Balık Avı 297
Ova 315

Açıklamalar

İncil 330
Baal (3 versiyon birarada) 335
Gecede Trampet Sesleri 382
Düğün 403
Dilenci ve Ölü Köpek 408
Şeytan Kovma 411
Karanlıkta İlk Işık 387
Balık Avı 415
Ova 418

Brecht'in Yazıları, Notları

Baal Üstüne 422
Gecede Trampet Sesleri 426

İNCİL

[Die Bibel]

Bertold Eugen'den Tek Perdelik Drama

Türkçesi
Yılmaz Onay

Kişiler:

Büyükbaba • Baba, Belediye Başkanı • Kız • Erkek Kardeş.

(Drama, Hollanda'da Katoliklerce kuşatılmış bir Protestan kentinde geçer)

BİRİNCİ SAHNE

Pazar yerinin yanında bir binanın rahat bir oturma odası. Cumbada aynalı cam takılmış çiçekli kırlentle çevrili pencere. Masada Büyükbaba okumakta, Kız cumbada. Arada bir uzaktan karışık gürültüler gelir.

BÜYÜKBABA *(Yüksek sesle ve heyecanla okur)* Ve dokuzuncu saatte İsa haykırarak dedi: "Tanrım, Tanrım, niye terk ettin beni"; az sonra onu çevreleyenler alay ederek dediler: Başkalarına yardım etti ama kendine hayrı dokunmuyor. Çarmıhtan kurtulup in bakalım da o zaman inanalım sana. Bunun üzerine İsa bir kez daha haykırdı: "Tamam oldu"; başı yana düştü ve öldü[1].

KIZ Garip bir boğucu hava var burada, sokaklar bomboş. Korkuyorum.

BÜYÜKBABA Yurttaşlar surlardalar evlat. O ıssızlık bundan. Korkmana gerek yok.

KIZ Kısa sürede saldıracaklar sanıyorum. Ama korkum ondan değil.

BÜYÜKBABA *(Yanıt vermez ve İncil'in sayfalarını karıştırır)*

KIZ Neden olduğunu bilmiyorum. Ama korkum bu sabahtan başladı. Babamla erkek kardeşim gittiğinden beri. Kardeşim çok tuhaf bakmıştı bana. "Bugün belli olacak," demişti, "saldırıyı göğüslemek zor. Biz kendimizi zevkle feda ederiz." 'Biz'i özellikle üstüne basa basa söylemişti. Bu konuşma önemli değil. Derken bir anda içimi korku sarıyor. Bilmem, neden.

BÜYÜKBABA Kuruntu! Kaç kere gittiler. Her seferinde de geri döndüler. Hiç korktuğunu görmedim.

KIZ *(Gözünü dikmiş)* Ben de biliyorum kaç kere gittiler. Hiç kaygılanmamıştım, biliyorum.

BÜYÜKBABA Bugün zor bir gün. Düşman saldırmak üzere. Buradayız ve surdakilere yardım edemiyoruz. Yalnızca Tanrı'dan yardım dilemek geliyor elimizden. Dua edelim! Teselliyi İncil'de arayalım.

KIZ *(Pencereden dışarı bakarak)* Bugün hava boğucu. *(Sessizlik)*

BÜYÜKBABA Ama işaretler belirdiyse, dağlara kaçmalısınız! O zaman sağlam ve sadık olun[2]. Çünkü çok şey ona bağlı!

KIZ *(Uzaklara bakarak)* Başka şeyler anlat bana, Büyükbaba! Senin İncil'in soğuk. Onun sözünü ettiği insanlar bizden güçlüymüş.

BÜYÜKBABA Günaha girme kızım... *(Okur)* Oysa ben size diyorum ki, yakınınıza yardım edin! Açlık çekene ekmek götürün, kıtlık içinde olanla paylaşın[3]. *(Sayfaları çevirir)*

KIZ *(Tuhaf)* Başka şey anlat! Senin İncil'in soğuk. Sefaletten, ölümden söz et, peki, ama Tanrının yardımını da anlat. İyi, kurtarıcı bir Tanrıdan söz et. Senin İncil'in yalnızca cezalandıran Tanrıyı tanıyor!

BÜYÜKBABA Babasını ya da annesini daha fazla sevenin, gözümde değeri yoktur[4]. Ne güzel bir kitaptır bu! Çünkü güçlüdür. İnsanlar daha fazla okumalı bunu.

KIZ *(Kulak kesilir)* Merdivende ayak sesleri duyuyorum. Ağır, yorgun adımlar bunlar. Böyle yürüyen insan, ihtiyar, perişan biri olmalı. Ya da çok güçlük içinde olmalı. Bakacağım... *(Kapıya gider)*

BÜYÜKBABA *(Hafif sesle)* Bu yorgun adımların sahibini biliyorum galiba.

İKİNCİ SAHNE

Belediye Başkanı, oğluyla birlikte girer. İri yarı, heybetli bir adamdır. Erkek kardeş, Kız'a hararetle sarılır.

ERKEK KARDEŞ *(Yapay bir neşeyle)* Kız! Güzel bir gün! Mermiler yağıyor. *(Ciddi)* Biz üstümüze düşeni yaptık ama... *(Sessizlik)*

KIZ Dışarıda durum nasıl baba? Çok durgun ve ciddî görünüyorsunuz. Durum iyi değil besbelli.

BABA *(Ağır ağır ve gözlerini Kız'a dikerek)* Durum kötü, kızım. *(Sıkıntıyla)* Fazla sürmeyeceğini daha sabahtan biliyorduk zaten.

BÜYÜKBABA *(Sakin)* Biz de biliyorduk.

BABA Size bir şey söylenmedi. Ürkütmek istemedik sizi. Ama artık söylenmesi gerekiyor. Sen anlat, oğlum!

ERKEK KARDEŞ *(Duraksayarak)* Anlatacak çok bir şey yok. Müstahkem mevziler ağır ateş altında delik deşik oldu. Gece gündüz demeyip onardık ayakta tutmak için, ama boşuna. Şehirde açlık var. Sizin haberiniz bile yok bundan. Ama aşağı şehir açlıktan kırılıyor.

KIZ Onlara yiyecek vermeli. Ah, tanrım! Bizde fazlasıyla var, orada insanlar ölüyor.

BABA Bir şeye yaramaz. Çok fazlalar. Kendini de mahvettiğinle kalırsın.

ERKEK KARDEŞ Şehir aç. Ahali sefil. Ayakta duracak halleri kalmamış. Öylesine bitkinler. Ve bugün, yani şimdi işte, saat 3'te büyük saldırı başlayacak. Katolikler saldıracak. Dayanmamız mümkün değil.

BÜYÜKBABA *(Yerinden doğrularak)* Dayanmak gerek! Ya zafer, ya ölüm! Herkes surlara koşmalı. İnançları uğruna savaşmalı ve ölmeliler. "İman edin," demiş efendimiz.

ERKEK KARDEŞ *(Alaylı)* İman edin! Haha! Biliyor musun Büyükbaba, insanın karnı toksa iman etmek daha kolaydır. Ve de barış zamanında, güzel bir odada... Zafer, akla bile gelemez! Katolikler, köylüklerde zaferi kazandılar bile. Son Protestan şehri olarak bir tek biz direniyoruz. Düşman şehre girecek. O zaman neler olacağını düşünün artık. Öbür şehirlerin başına gelenler bize ders olmalı. Kadınları ve çocukları... Evet... bir şey söyle... Baba, ben devam edemeyeceğim...

KIZ Ne demek bu? Ne biçim bakıyorsunuz bana böyle? *(Sessizlik)*

BABA *(Yorgun)* Az önce bir elçi geldi. Düşman karargâhından gelmiş... Off, Tanrım!

KIZ *(Ona doğru gider)* Konuşsanıza Baba! Her şeyi bilmek istiyoruz!

BABA *(Sarılmaktan kaçınır, mırıltıyla)* Şimdi olmaz... *(Sonra yorgun, güçlükle, ilgisizce sürdürür)* Yani elbet er geç söylenecek nasıl olsa! Elçi dedi ki... Katolikler, şehri affedeceklermiş... eğer ahali Katolik olursa ve...

BÜYÜKBABA *(Haykırarak)* Asla! Devam etme! Biz ölene dek savaşacağız!

BABA Bir de... düşman kumandanına... bir kız... kendini kurban ederse... bir gece... birçok... *(Çekingen)* Sen, kızım!

(Sessizlik. Ardından Kız müthiş bir çığlık atar ve Baba'sına saldırmaya kalkar. Hıçkırıklar boşalır sonra)

KIZ Ben ha?.. Benim kendimi kurban etmem isteniyor ha?.. Tanrım... Tanrım!

BABA *(Kendini çeker, tutuk)* Bırak, bırak beni!.. Duydun işte. *(Döner, yüzünü eliyle saklar)*

BÜYÜKBABA *(Sert)* Kızım, cevap ver!

KIZ *(Deli gibi)* Ne, ne yani... off... başım... *(Sertçe haykırarak)* Hayır yapmam! Hayır! Yapamam bunu! *(Hıçkırarak Büyükbaba'nın dizlerine kapanır)*

BABA *(Ağlayarak)* Biliyordum böyle olacağını.

ERKEK KARDEŞ *(Sertçe kız kardeşinin omuzlarından tutarak)* Mecbursun, kız! Bir halk, kurban diye haykırmakta!

BÜYÜKBABA Çekil! Kanına girme![6]

ERKEK KARDEŞ *(Çaresizlikle aşağılayarak)* Kanına girme, ha? Hahaha! Bu ne kibarlık! Ölüm kalım meselesi bu! Bak dinle kızım, mecbursun buna! *(Hafif sesle, yalvarırcasına)* Kardeşçiğim! Bir halkı kurtaracaksın! Bir halkı! Yakınlarını kurtaracaksın. Babanı! Büyükbaba'nı! Beni izleyeceksiniz! Bodruma, sokağa!

BÜYÜKBABA Beni kurtarmayacak! Ben burada kalıyorum!

ERKEK KARDEŞ *(Sert)* Hey Tanrım! Duymuyor musun kız? Söyle şuna Büyükbaba, mecbur olduğunu anlat!

BÜYÜKBABA Hayır! Hiç de mecbur değil! İşitiyor musunuz, kendini kurban etmesi gerekmiyor. Bir ruh, 1000 tane bedenden daha değerlidir!

ERKEK KARDEŞ *(Sert)* Sussana sen, kaçık! Evet ya, kaçıksın sen! Ya da çok acımasızsın! Ahab'dan[7] bile daha zalim! Dışarıda insanlar çığlık çığlığa; sen duymuyorsun, dışarısı alev alev ve sen onu görmüyorsun[8], Büyükbaba. Kıyamet günü[9] geldiğinde nasıl duracaksın bakalım adaletin önünde?

BÜYÜKBABA *(Kaskatı)* Dimdik! Söylüyorum işte: Alnım açık!

ERKEK KARDEŞ *(Gülerek)* Dimdik, ha? İyi, sen daha çılgınlığında inat et! Adalet diye tuttur bakalım! Haha! *(Saat iki kez çalınca birden keser)* Saat 3'e yarım saat kalmış! Bak kardeşim! Saat üç en son mehil; geçti mi saldırı başlayacak! Binlerce insana acı!

KIZ Baba, sen de istiyor musun kendimi kurban etmemi?

BABA *(Susar)*

ERKEK KARDEŞ İstemez olur mu? Söylesene Baba istediğini... Elbette istiyor! Gel haydi!

KIZ Geliyorum!

BÜYÜKBABA *(Kızı tutarak)* Dur! Tanrının şu sözünden haberin yok mu? "Kim ki insanların önünde beni inkâr eder[10], ben de onu göklerin efendisi önünde inkâr ederim!" Kızım, kızım! Senin ruhun, binlerin bedeninden daha değerli değil mi yoksa artık? Gerçekten, efendimiz diyor ki, kim babasını veya anasını benden daha çok severse, benim gözümde değeri yoktur!.. Sağlam durmalısın, ruhunu düşün!

ERKEK KARDEŞ Sen sus, ihtiyar bunak! İncil'in de senin gibi soğuk, senin gibi adil değil mi zaten! Sen yüreğinin sesini izle kardeşim! Binlerin acısına katılmak güzel değil mi? Gel... çabuk!

KIZ Hayır... hayır... Çekil şuradan... Büyükbaba haklı işte. Çekil...

ERKEK KARDEŞ *(Hızla ve kız kardeşini sarsarak)* Yapmak zorundasın kardeşim, yapman gerek bunu!

BABA Bırak kızı! Zorlama!

ERKEK KARDEŞ Yufka yürekli, sen de! Yapmak zorunda işte!

BABA Delikanlı! Bırak onu, diyorum! Emrediyorum! Yeter. Benimle geliyorsun. *(Onu kapıya çeker)*

ERKEK KARDEŞ Yalnız kendinizi düşünün siz! Hahaha! *(Giderler. Baba geri döner. İçtenlikle konuşur)* Siz de birlikte gelin hiç değilse, gelin de kendinizi kurtarın... Bir mermi isabet edebilir... Bina yanar... Gelin!

BÜYÜKBABA *(Tunç gibi)* Sus! Burada kalıyoruz biz. İhanet etmeyiz, sizler gibi! Gömülür gideriz gerekirse, imanımız uğruna. *(Katı)* Bize söyleyecek sözün yok artık senin. Kendi kızının ruhunu satmaya kalktın. Defol git! Kızına bakmaya değmezsin sen!

BABA *(Kendine gelir, tutuk ve sarsıntıyla)* Doğru, buna değmem ben... Haklısınız... Değmem... *(Sallanarak çıkar)*

ÜÇÜNCÜ SAHNE

Uzaktan boğuk top sesleri gelir. Oda sessizdir. Kız yine cumbadadır; Büyükbaba onun yanında durmuş ak eliyle saçlarını okşar.

BÜYÜKBABA Ağlama kızım. Gerekiyordu bu.

KIZ Çok katıydın Büyükbaba!

BÜYÜKBABA Öyle olmam gerekiyordu. Senin ruhunu satmaya kalktılar.

KIZ *(Düşte gibi)* Babam istemiyordu galiba ... O bana karşı hep öyle iyiydi ki. Küçükken hep beni kucağına alıp sen benim minik tatlı kızcağızımsın, derdi. Kardeşimden daha çok severdi beni sanki. Sonra annem öldü. Bugün gibi hatırımda. Orada öyle kara giysisinin içinde karanlık tabutta yatıyordu. Üç büyük beyaz cenaze mumu geceyi aydınlatıyordu. Biz çocuklar gece boyunca oturmuş ağlamıştık. Sabah babam geldi. Beni kucakladı, öptü. "Şimdi birlik olmalıyız," dedi. "Sen benim için yüz tane dosttan daha değerlisin," dedi. Sonra ölüyü öptü... Yemin gibiydi. O karanlık gece bugün niye aklıma geldiyse...

(O anda ateş pencerelerde yansır, yeşil-sarı titreşir. Ardında gökyüzü kan kırmızı. Büyükbaba sandalyesine oturur.)

KIZ *(Pencereden)* Yangın büyüyor. Şu karşıdaki kuleyi sardı. Tüm şehir yanıyor. Surlar kızıl gök içinde kara kara duruyorlar. Düşman saldırıya geçti. Pırıltılı koyu taburlar halinde kıvrılarak yaklaştıklarını görüyorum. Off, Tanrım! Zavallı şehrimize merhamet et!

BÜYÜKBABA Saldırıp dursun o düşmanlar, Tanrı bizimledir!

(Topların gümbürtüsü artar. Ateş kıvılcımları pencerede oynaşır)

BÜYÜKBABA Sen sakin ol yavrum. Tanrı bizimle...

(Çanlar uzun uzun çalmaya başlar)

BÜYÜKBABA *(Huşu içinde)* Bak evlat, çanları dinle. Hücum çanları! Tanrı yakındır! Tanrının sesi bunlar! Savaşa çağırıyorlar!

KIZ *(Şaşkın)* Çanlar... Tanrının sesleri... *(Haykırarak)* Tanrım! Tanrının sesleri!

(Donuk ve sessiz, Büyükbaba'nın yanından geçerek dışarı çıkar. Büyükbaba donmuş bakakalır ardından. Gürlemeler daha şiddetlenir ve yaygınlaşır. Hemen evin dibinde sağır edici bir patlama duyulur. Duman ve alev pencereden içeri girer. Bina yanmaya başlar. Sonra birdenbire tüm sesler kesilir...)

BÜYÜKBABA *(Yüksek sesle ve sesi yankılanarak)* Bizimle kal, efendimiz, çünkü akşam olacak; gün döndü[11].

(Perde, yanan binanın üstüne iner)

FINIS

B A A L[11]

[1919 Yazımı]

Dostum Orge'ye![12]

Bu tiyatro oyunu, bir meyhanede hiç seyirci seçmeksizin yaz mevsimine övgü şarkısı söyleyen bir adamın olağan öyküsünü işliyor; ek olarak gerek yaz mevsiminin, gerekse meyhanenin ve şarkının sonuçları da var. Adam pek modern bir şair değil. Baal, doğuştan şanslı. Bilinmesi gerekir ki Baal, 30 yaşının üstüne dek hiç azar işitmeksizin yaşam sürmüştür. Bu oyunu sahneleyecek olan çağın çocuğudur. Felaket bir Sokrates ve Verlain kafasıdır o[13]. Ortalamayla yetinmeyip uçlara özenen oyunculara: Baal, ne özellikle komik, ne de özellikle trajik bir niteliğe sahiptir. Tüm hayvanlardaki ciddiyet, onda da vardır. Oyuna gelince, yazarı derin derin düşündükten sonra şöyle bir eğilim keşfetti. Oyun şunu kanıtlamak istiyor: Ödemek isteyince insanın kendi payına erişmesi mümkündür. Ödemek istemeyince de mümkündür. Ödesin yeter... Oyun, ne yalnızca bir epizodun, ne de çok sayıda epizodların değil, bir yaşamın öyküsü. İlk başta adı: "Baal, tıkınıyor! Baal, dans ediyor! Baal, nurlanıyor!" idi.

KİŞİLER

Baal, lirik şair • Baal'in Annesi • Johannes, delikanlı • Johanna, nişanlısı • Sophie Dechant, bir burjuva kızı • Ekart, müzikçi • Büro Şefi • Büro Şefi'nin Karısı • Yeğen • Garson Kız Luise • Görevli • Kara Derili John • Rahip • Bolleboll • Gougou • Dilenci • Maja, dilenci kadın • Kızcağızı • Anna • Köy Meyhanesinden Kız • Âşık Çift • Watzmann • İki Jandarma • Kızıl Saçlı • Otlaktaki Köylü Kızı • Claude, bir işçi.

Perde açılmadan Baal'in gitarla söylediği Büyük Baal'in Korali dinlenir. O süre boyunca salon karanlıktır.

BÜYÜK BAAL'İN KORALİ[14]

Baal, ak ana kucağında büyüyüp yetişti
Gökyüzü öyle büyüktü, derindi, genişti
Masmaviydi, berraktı, müthiş harika
Baal öyle sevmişti, doğduğunda.

Gökyüzü ordaydı tasası sevinciyle
Baal mutlu uykusunda onu görmese de,
Gece gök menekşe, Baal ise dut gibi.
Şafakta Baal masum, gökse zerdali.

İçki büfesi, katedral, hastane
Yürür Baal – hem de terk eder işte –
Çocuklar, Baal yorulsa da çökmez asla,
Kendi göğünü kendi taşır sırtında.

Utanç verici günahkâr yığınında
Çıplak yattı Baal, dönendi rahatça,
Yalnızca gök, ama hep de gök kapattı
İyice kapattı onun çıplaklığını.

Baal gezegenlere takılıp tökezledi mi
Gökyüzü örter kendi hayvanını
Dünya onunla uyanır, büyük ve dişi
Mavi gök çelik gibi örtmüş yatağını.

Ve büyük dişi dünya, dizleri altında
Ezilen adama, gülerek sundu kendini
Sevdiği uçarı esrikliği de verdi ona
Ama Baal baktı öylece, hiç de ölmedi.

Ve Baal, sırf ceset görünce çepeçevre
Duyduğu şehvet hep iki kat artardı.
Yer çok, diyor Baal, fazla gelen olmadı.
Bu kadının kucağında yer var herkese.

Tanrı var imiş ya da yok imiş kime ne ki
Baal var olsun da, ötesi vız gelir ona
Ama Baal için bir şeyin şakası bile ciddi,
Şarap var mı yok mu, işte budur dava.

Baal der ki, bir kadın her şeyi verir size
Ama geçmiş olsun, artık yok hiçbir şeyi!
Kadın yanında erkeklerden korkmak ne
Ama Baal korkar hatta, çocuk dendi mi.

Her sefahatte yine de bir hayır vardır
Yalnız sefih adamdan hiç hayır bekleme.
Sefahati herkes nasılsa öyle tanır;
İkiyi arayın kendinize: Tek fazla bile!

Bırak tembelliği, keyif de olmaz yoksa!
İstenen, diyor Baal, yapmak gerekendir.
Çiş yapmak bile, diyor Baal, bak unutma
Hiçbir şey yapmamaktan daha ehvendir!

Olmayın öyle miskin, öyle çıt kırıldım,
Çünkü zevk almak hiç kolay değildir!
Kaslar sıkı olacak, tecrübe de lâzım
Elbet şişkin göbek biraz sıkıntı verir.

Güçlü olmak gerek, zevk zayıflatır,
Olmadı, çöküşe bile sevinmek var!
Kim ki her akşam canına kıyar
Şöyle ya da böyle o hep genç kalır.

Bir kezinde yıktı Baal her bir şeyi
Sırf içinde ne var ne yok görsün diye;
Yazık, ama yine de pek eğlenceli
Çünkü özgürdür Baal, yıldızı böyle.

Üstünde kir de olsa, kiriyle pasıyla
Baal'indir o artık, tüm üstündekilerle!
Yıldızından memnun o. Âşık hatta;
Baal için başka yıldız yok bir kere.

Yıldızlı gökte Baal'in leşini bekleyen
Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.
Bazan ölmüş gibi yapar. Akbabaysa gelen
Bir güzel yer onu Baal akşam üstü.

Bu dertli dünyanın yıldızları altında
Otlakların otunu yer Baal şapır şupur.
Bitince gezinir dilinde bir şarkıyla
Sonsuz ormanda sonsuz bir uykuya durur.

Ya karanlık kucak Baal'i çeker alırsa,
Nedir ki dünya artık, Baal tok.
Gökyüzü gözkapağının altında
Öyle ki öldüyse ona cennet çok.

SUARE[15]

Süslü püslü baylar ve bayanlar...

BAAL *(Arkadaki çarpmalı kapıdan, çevresinde baylarla bayanlar ve elinde köpüklü şarap ile girer)* Sevgili bayanlar baylar, sizlerin önünde okumak onuruna ve şansına eriştiğim ölümsüz dizelerin, beğeninizi kazanmış görünmesi beni sevindirdi. Ayrıca sesim fena halde kısıldığı için kusuruma bakmayın.
(Çevresine bakınır)

BAYLAR-BAYANLAR Olamaz! Ne ton ama! Göksel dizeler yani! Olağanüstü teknik! Böyle ince işlenmiş yalınlık! Lütfen bir yudum için! Buyrunuz saygıdeğer usta!
(Herkes oturur, Baal'e onursal yer verilir)

EV SAHİBİ Sevgili Baylar, açıkça itiraf etmek isterim ki, böyle bir beyefendiyi böylesine sefil koşullarda konuk etmek, beni derinden üzdü. Biliyorsunuz, sevgili ustamızı ben, büromda yazıcı iken keşfettim. Bu nitelikte kişilerin gündelikle çalıştırılmasının, toplumumuz için bir utanç olduğunu hiç korkmaksızın dile getiriyorum. Ötesini elbette ortaya koyacağım. *(Baal'e)* Sizin dehanız, bayım, evet dehanız, dünyayı fethedecektir. Be-

nim salonumun sizin dünya çapındaki ününüzün mihengi olmasından gurur duyuyorum. Sağlığınıza!

BAAL *(Tıkınır)* Teşekkür.

BAYLAR *(Sohbet yaygınlaşır)* Buğday $49^{1/8}$ de... Harika. Baumann & Co. ödemelerini dün durdurmuş.

BİR GENÇ ADAM *(Baal'e)* Sahi bu korkunç naiviteyi nasıl başarıyorsunuz sevgili ustam? Heine[16] gibi küçük sapkınlıkları içselleştiriyor musunuz bir bakıma?

BAAL *(Tıkınır)*

BİR GENÇ BAYAN *(Kalkık kaşlarla)* Walt Witman'ı[1] anımsatıyorsunuz[17]. Ama sizinki daha anlamlı. Bence yani...

BİR BAŞKASI Verhaeren'den bir şeyler var sizde, değil mi?

BİR BAY Kimi izler düpedüz Verlain ya da Wedekind'den olabilir. Yani diabolik olanı kastediyorum.

BAAL *(Soluklanır ve tıkınır)*

GENÇ BAYAN Ama siz daha erdemli[18] olmanın avantajını taşıyorsunuz.

GENÇ ADAM Anılanların tümünü pekâlâ içeriyor olabilirsiniz ustam, ama onlar sizin ayağınızın...

BİR ADAM Her şeye karşın önemli bir umut kendisi.

BAYAN Geniş şapkalar hiç modern değil. Ben Meyer'inki gibi küçük, yüksek olanları harikulade buluyorum.

BİR ADAM *(Heyecanlı)* Demin burada sizin bir umut olduğunuz telaffuz edildi ustam. Bu yargıyı mahkûm etmek istemem, ama iddiam şudur ki, siz işi bitirmişsiniz. Umut ne demekmiş, ben de bir umudum.

GENÇ ADAM *(Üst perdeden)* Bence siz, Avrupa edebiyatının çok yakın gelecek için kesinlikle beklediğimiz büyük Mesih'inin[19] düpedüz öncüsüsünüz.

BAAL *(Tıkınır)*

EV SAHİBİ Muhterem usta, sevgili konuklar, izninizle değerli bir konuğumuz, şairliğinin sizleri şaşırtacak en güzel örneklerini sunsun bize.

(Alkışlar)

GENÇ ADAM *(Ayağa kalkar ve A. Stramm'dan[20] bir şiir okur)*

(Coşkun alkışlar. Tebrikler)

EV SAHİBİ Evet, sevgili ustam?

BAAL *(İçer)* Enfes!

GENÇ ADAM *(Çabukça)* Müsaadenizle! *(Novotny'den[21] bir şiir okur)*

(Büyük tezahürat)

SESLER Dâhiyane! Dâhiyane! Bu kadar olur! Ateş gibi! Semavi dizeler sanki! Nasıl bir sunuş ama! Şeytanca, ama yine de, zevk dolu! Siz ne dersiniz usta?

BAAL *(İçer)* Pek şirin.

(Pis bir sessizlik)

GENÇ ADAM *(Dudaklarını ısırır, hâlâ ayakta, sonra sıkıntıyla)* Pek şirin, ha? Bu, yani... *(Gülümser)* sayın konuklar, çok sert bir yargı bu. Ama her genç sanatçının kendini kanıtlamak için çaba göstermesine saygı değer ustamız seçkin bir örnektir! *(Oturur)*

BAAL Aslolan, bir şeylerin yaşamasıdır. *(İçer)*

GENÇ ADAM *(O da içer)* Teşekkür ederim usta. Büyük bir sözdü bu. Ah, izninizle... *(Bir kâğıt aranır)*

BAAL *(Aceleyle ve sıkıntılı)* Aman vazgeçin, sizin özelliğinizi biliyorum artık. Gerçekten, çok umut verici. Çok iyi, çok iyi, bir uğrayın bana isterseniz. *(Arada içer)*

GENÇ ADAM *(Sinirli)* Bu, biraz, fazla... *(A. Stramm'dan[22] bir şiir okur)*

(Büyük Tezahürat)

BAAL *(Sessizlikten sonra içer ve yanıtlar)* Bu saçma.

(Sessizlik)

BİR BAYAN *(Hafif sesle)* Olacak iş değil...

BİR BAY Meyveler harika sevgili danışman.

(Sessizlik)

GENÇ ADAM *(Titreyerek kâğıtlarını toparlamaya çalışır, ayakta)* Bu... buna...

(Sessizlik)

BAAL *(Çevresine bakınır, biraz şaşkın)* Çok kötü yaşıyorsunuz. Niye dışkınız yediğinizden hep daha iyi olsun ki? Yediklerinizi sağlayıp dışkılarınızı toplayanlar inandırmış sizi buna. *(Genç Adam'a sahip çıkar gibi elini omuzuna koyar)* Kendini beğenmişlik sizi aptallaştırıyor. *(Sessizlik. İçer)* Kimse yaşamıyor. Herkes hükmetmek istiyor. Herkes s ı r f hükmetme peşinde.

İhtiras da değil bu. Yalnızca kendini beğenmişlik. *(İçer)* Sizde et yok değil mi kadınlar; y a l n ı z erkeklerde var, ha? Gökyüzü mora kesiyor, özellikle de insan sarhoş olunca. Yataklar beyaz. We.I.ESS. Kurşunisiniz siz. Ge.Err.A.U. *(İçer)* Aranızda bir hatun var, uzun bacakları elbisenin altında titriyor. Havaya giriyor. Elbisenin altında hepiniz çıplaksınızdır ya... *(Güler, içer)* Şuradaki bayan, aptaldır, sıradandır; bir genelev gibi koftur, ama yumuşacıktır kalçaları, kasıkları, doymak bilmez. O adam kendi kendini kirletir, bir de bunun için tahrik edici resimler satın alır. Bu dişi, şu yabani herifi, öbür kelekle aldatmakta. Çok eğlenceli. Yarım yamalak da olsa gökle yer arasında aşk var; karanlık oldu mu bedenler kayarken birbirine yapışıyor ve bu yolu hiç unutmuyorlar. Aç değil misiniz? *(İçer)* Hiç hatırlamıyor musunuz? Haydi canım, bırakın numarayı, sizler de domuzsunuz, hem pek hoşlanıyorum ben bundan. Hem sizin en güzel yanınız bu, inanın, en güzel yanınız... Niye kabul etmiyorsunuz? Ne diye yalnızca konuşup duruyorsunuz? Of be, hepiniz berbatsınız! Ama şarabınız güzel. *(Kalkar, bardağını sallar)* Gök açık işte, ey minik gölgeler! Bedenlerle dolmuş! Donuk, aşkla dolu! Bazan da sarı oluyor gökyüzü. Ve yırtıcı kuşlar var içinde. Sarhoş olun, sarhoş...

BAYLAR-BAYANLAR *(Öfkeyle ayaklanmışlardır)*

GENÇ ADAM Beyim!

BİR BAY *(Sert)* Olacak iş değil!

BİR BAŞKASI Bu kadarı biraz yani...

BAYAN *(Yüksek sesle)* Fazla!

BAŞKA BAYLAR-BAYANLAR Burada misafiriz eni konu. Bar değil ki burası.

(Sessizlik)

BAAL *(Çevresine bakınarak)* Piyano çalabilen yok mu burada? Müzik iyi gelir.

BAY *(Sert)* Alay mı ediyorsunuz bizimle?

BAAL Ben? Sizinle mi?

EV SAHİBİ Baylar-bayanlar, bu tatsızlıktan dolayı çok üzgünüm! *(Sessizlik. Herkes gözünü Baal'e dikmiş fısıldaşır. Baal, dirsekleri masaya dayalı, uzağa bakar)* Olanlardan sonra –ki çok üzücü– artık havanın yeniden düzelmesi mümkün olamayacağı için, izninizle sofrayı topluyorum.

HERKES *(Baal dışında herkes ayağa kalkar. Genç Adam, çok gergin, izlemekte. Konuklar, fısıltıyla ve baş hareketleriyle dolaşmaya başlamıştır bile)*

BAAL *(Bakınarak, konuşmak ister gibi masaya dayanıp doğrulur. Kapıya bakar. Oturur.)*

BAY *(Giderken Baal'e sürtünürcesine)* Gerçekten de pek tuhaf davrandınız beyim.

BAYAN *(Dışa seslenir gibi)* Öylesi "buluş"ların sonucu zahir.

EV SAHİBİ *(Yüksek)* Kusura bakmayın, lütfen! İşe bakın! Adam gitmiyor bir türlü!

BAY Bir bu eksikti.

EV SAHİBİ *(Baal'e)* Bay Baal, insanlar gidiyor. Lütfen huzuru...

BAAL *(Eğilir)*

BİR GRUP BAY *(Baal'e)* Efendi! Utanın! Layığınız nedir, biliyor musunuz?.. Ne bekliyorsunuz daha? Saygısız herif!

GENÇ ADAM *(Tehditle)* Philippi'de görüşürüz yine![23]

(Çıkar)

BAAL *(Yalnız)* Amma gülünç! S i z utanın asıl. Senin bana verdiğin şarap sarhoş ediyorsa kabahat benim mi? Karnımı doyurabilmek için sizin gevezeliğinizi de yutmam şart mı? Kıçımı yalayın!

(Oturur. Hemen herkes çıkmıştır. Baal içer)

GENÇ BİR ADAM, JOHANNES *(Kapıda belirir, yaklaşır)* Üzüntülerimi bildirmeme izin verin. Domuz gibi davrandı bunlar. Kusura bakmayın. Sizi ziyaret edebilir miyim?

BAAL *(Homurtuyla)* Rahat bırakın beni.

JOHANNES *(Hızla gider)*

HİZMETKÂRLAR *(Sofrayı kaldırırlar. Baal'in önündeki bardak durur)*

BAAL *(Arkalarından bir tekme sallar)* Hı?

EV SAHİBİ Beyefendiye paltosunu getirebilir miyim? *(Bir tekme yer)* Ah! Aşağılık herif! Duymadınız mı, toz olun dedik! Sağır mısınız? Zom mu oldunuz? Nesiniz siz? Ayyaş dâhi!

(Baal onun karnına vuracak şekilde üstüne gidince çekilir. Hizmetkârlar da öyle. Bir kovalamaca başlar)

BAAL Hoop! Domuzlar sizi! Sizi ayık sevgililer! Sizi saygı değer

harem ağaları! Haydaa! Yürrüü! Zıpla! *(Kovalar)*

BİRİ *(Bardağı kapar alır. Baal onun üstüne gider. Çarpıp devirir, ötekileri kapıya sürer)*

UŞAK *(Kollarını sıvamış, içeri dalar)* Ne istiyorsun sen ha? *(Baal'in üstüne atlar. Hepsi de yüklenirler. Kavga, dövüş...)*

BAAL *(Yere serilmişlerin, kaçanların arasından, perişan ama muzaffer, sıyrılır)* Bana haa? Kimin efendi olduğunu göstereceğim size!

BAAL'İN ÇATI ARASI ODASI

Yıldızlı bir gece. Pencerede Baal ile Delikanlı Johannes. Gökyüzüne bakıyorlar

BAAL Gece otlar arasına uzanıp yayılınca insan, dünyanın yuvarlak olduğunu ve bizim uçtuğumuzu, yıldızda parazitli sineklerin bulunduğunu fark ediyor.

DELİKANLI Astronomiden anlar mısın?

BAAL Hayır.

(Sessizlik)

DELİKANLI Bir sevgilim var, olabilecek en şeker kadın.

BAAL Tarif et.

DELİKANLI Kumral ve harika. Oniks parlaklığında berrak gözleri var, yanık tenli açık alnında belli belirsiz zarif çizgiler, çilek kırmızısı bir ağız, ince boynu, koyu renkli gür saçları, herhalde çok zarif organı ve yanık parlak bir cildi var. Ama aslolan bu değil, yüreği hayat dolu, öyle ki yüreğinin ellerinde attığı görünüyor, ben gülünce o kızarıyor, gülüşü güvercinler gibi iyice genizden, gülümsemesiyse küçük bir karışıklık, şirin bir şey söyledi mi de utanır.

BAAL Bakire mi?

DELİKANLI Harika, bakireliğin dereceleri var, değil mi? Ama o, kimi zaman ateş topu gibi. Örtmek istese insan, yanar.

BAAL Ateş topundan mı?

DELİKANLI Evet! Geceleri uzun süre uyanık yatıyorum, çünkü bazan onun "istediğini" düşünüyorum. Çoğalabiliriz. Bazan onu geceleri bana çok yakın görüyorum, kollarımda titriyor, ama "onu" yapamıyorum, yaşı on yedi.

BAAL Gereken yaşa gelebilir, ama sen yapma. Öylesi daha güzel. Ellerine dokunabilirsin, ya da kalçasını avuçlayabilirsin.

DELİKANLI Cesaret edemem.

BAAL O zaman yapma. Onunla otların arasına uzan, kolunu okşa. Ondokuzunda sevişme henüz ruhsal olurmuş. Dizlerini hisseder misin bazan, çok incedirler kesin, ince ve güzel ve burkulup içe bükülüvermeye eğilimli? Bütün bunlar yeterlidir ve ince kumaş, zevki daha da artırır. Kahverengi organının üstüne beyaz çamaşırı geliyor, düşünsene, kar beyazı bir fanila onun en kıymetli şeyini özenle ve kızoğlan kız örtüyor. Kirli bir şey lekelemesin diye sen bizzat kendini ona örtü yapmalısın, çünkü onu aldığında geriye hep ihtiraslı bir et yığınından başka bir şey kalmaz.

DELİKANLI Benim sürekli hissettiklerimi söylüyorsun sen. Korkaklık da olsa, demek istedim; görüyorum ki sen de çiftleşmeyi kirli buluyorsun.

BAAL Nasıl öyle görürmüşsün, utan utan! Sadece murdarlar öyle yapar. Eli kirli olana her şey kirli görünür.[24] Genç bir kadının bedeninden daha büyük zevk yoktur. Kirletilmeye gelmez. Bir kaplanın bedeni gibi yabani ve esnektir, ama saf ve yüze gülücüdür aynı zamanda; haz doludur ve kesin buyurgandır. Bakire kalçaları kavradığında ellerinin arasında sıcak yaşam titrer ve yaratığın korkusuyla mutluluğunda tanrılaşırsın. Cehennemler arası dansta hoppaa! Ve cennetlerin kırbacıyla hoppaa![25] Ona titreme gelir ama bunun sen mi yoksa o mu olduğunu bilmezsin. Köklerini birbirine geçiren iki ağaç gibi kaynaşır organlarınız, birbirinize gizlersiniz kendinizi. Hanginizin kalbidir atan, bilmezsin, ölümüne mücadele olan şey, en içten sarılmadır.

DELİKANLI Ama yasa bunu men ediyor ve büyükler de men ediyor.

BAAL Eğer onların sözüne uyabiliyorsan uy. Çünkü bunun doğuracağı azap korkunçtur, ama aşk bütün sınırlamaları kırıp geçmeli ve kendine çekmelidir. Nasıl ki gümbürdeyen sel, seti patlatıp sırtladığı gibi geniş omuzlarında taşır. Bak, onun genç ince bedeni bir kez ağrıyla kıvranıyor ve harika kalçalar acıy-

la kasılıyor. Şehvetle içine aldığı, sancıyla çıkmalıdır ondan ve bedeni dağılır, ölüme teslim olur. Dolayısıyla oyun değildir bu, kimse de men edemez, çünkü her insanın kendi meselesidir ve ölüme bile gidebilir insan. Ama aşk harikadır ve hangi cins olursa olsun hepsi için de çok zevklidir. Sanki bir portakalı ısırmışsın da suyu dişlerine fışkırıyor gibidir.

DELİKANLI Senin dişlerin hayvan dişi gibi: gri sarı, kocaman, felâket.

BAAL Ve aşk, çıplak kolunu serin göl suyunda yüzdürüyorsun gibidir, parmaklarının arası yosun, suya batmış ağacın gıcırtıyla doğrulup şarkıya durduğu, vahşî rüzgârın üstünde at koşturduğu tatlı sancı gibidir aşk, sıcak bir günde höpürdeterek şarapta boğulmak gibidir ve onun bedeni, soğuk bir şarap gibi tüm boşluklarından, çizgilerinden içeri akar, güç, eklemlerde çatırdar ve ardından gelen çarpmanın şiddeti, akıntıya karşı uçmak gibidir, soluğunu keser insanın, ezer geçer, öyle ki güç içten içe yükselip aşırı artar ve patlar ve onun bedeni, senin üstünde serin bir cevher gibi yuvarlanır. Ama aşk, ancak taze olduğu sürece iyi olan, sıvısı sıkılınca posanın tükürülmesi gereken, geriye acı etinin kaldığı Hindistan cevizi gibidir aynı zamanda.

DELİKANLI Yani öyleyse sen bana, o kadar zevkliyse yap bunu, diyorsun, ha?

BAAL Ona karşı kolla kendini, diyorum ben sana.

KONYAKÇI MEYHANESİ

Kurşuni bir öğlen öncesi. Baal. Arabacılar. Arkada garson kızla Ekart.

BAAL *(Arabacılar'a anlatır)* Yemeğini ve gevezeliğini değil de şarabını ve dizelerini beğendiğim için, kendi düzenlediği suareden beni dışarı attı. Ama akşamına karısı bana geldi, pek bir şenlik oldu. Artık bıktım ondan.

ARABACILAR Kıçını pataklamalı onun. Kısrak gibi azgın olur onlar ama daha aptaldırlar. Ben karıma dayağı atmadan önce hep morartırım.

JOHANNES *(Johanna ile girer)* Tanıştırayım: Johanna!

BAAL *(Kalkan Arabacılar'a)* Ben sonra arkaya gelir size şarkı söylerim. İyi günler Johanna.

JOHANNA Johannes bana sizden şiirler okudu.

BAAL Peki kaç yaşındasınız siz?

JOHANNES Haziran'da onyediye girdi.

JOHANNA Sizi kıskanıyorum doğrusu. Yalnızca sizden söz ediyor.

BAAL Johannes'inize fena vurgunsunuz, değil mi? *(Ağız dolusu güler)* Neyse, büro şefinin karısını bekliyorum Johannes. Bir şey çaktırma!

JOHANNES Erkek kalplerinin sana yöneldiğini memnuniyetle görüyorum. Ama sen kadınlarla nasıl mutlu olabiliyorsun ki?

BAAL Geliyor işte, iyi günler Emmi! Otur!

EMMİ *(İyi giyimli, sinirli, biraz kibirlidir, Ekart'a soğuk bir selam verir)* Beni buraya nasıl çağırırsın! Bir güruh, bir de konyakçı meyhanesi! Çok zevksiz.

BAAL *(Seslenir)* Luise! Bayana bir Korn!

EMMİ Beni gülünç duruma mı düşürmek istiyorsun?

BAAL Yoo, içeceksin işte. İnsan, insandır.

EMMİ Hiç utanmıyorsun.

BAAL Bu, bildiğin bir şey. *(Luise içkiyi uzatır)* Öyle az koyma kız. *(Kucaklar)* Felaket yumuşacıksın haa!

JOHANNES *(Biraz şaşırmış)* Yine de çok ilginçtir burası muhterem hanımefendi. Basit halk işte. Gelenekler. Bir güç fışkırır içlerinden hanımefendi.

JOHANNA Biz gitsek mi Johannes?

BAAL Katiyyen! Burada kalıyorsunuz! Yeter ki çekingenlik olmasın! *(Masanın altına bakar)* Kim ki bu tekmeleyen? Sen misin, Luise?.. Ah, sen miydin, Emmi? Neyse, önemi yok! İçmene bak!

EMMİ *(Yarı doğrulmuş)* Neyin var bilmem... Buraya gelmem belki de hiç doğru değildi...

BAAL Bunu yeni mi fark ettin? Şimdi kalmanda hiçbir sakınca yok.

JOHANNA Böyle demeyin Bay Baal!

BAAL Çok iyi yüreklisiniz Johanna. Ama yine de kocanızı aldat-

tığınız olur, değil mi?

BİR ARABACI *(Yüksek sesle güler)* Kral domuz! İyi geçirdi!

İKİNCİ ARABACI Aman devam et, demiş kız, bir daha daralmaz! *(Güllerler)*

ÜÇÜNCÜ ARABACI Kadın, kocasının hizmetçiyle yatan uşağına, utan utan, sadakatsizlik bu yaptığın, demiş.

EMMİ *(Başını ellerinin arasına alır)* Nasıl utanıyorum ama...

BAAL *(Ayağa kalkar)* Komedi!

(Arabacılara doğru gider, duvardan gitarı alır, akort eder)

JOHANNA Çok içmiş hanımefendi. Sabah üzülecek yaptığına.

EMMİ Ah bilseniz; hep böyleydi bu. Ama seviyorum işte.

BAAL *(Şarkı söyler)*

Örge derdi ki bana: En sevdiğim yer hayatta
Kabristanın yeşili değildir asla.
Vaftiz kürsüsü değil, orospu yatağı da
Akmak, yumuşak, sıcak bir kucak bile değil hatta.
Hayatta en sevdiğim yer, derdi bana Örge:
Yüz numaradır, yani heladır be!
Orada keyiflenirsin her yerden çok,
Çünkü tepende yıldızlar, dibinde bok.
Orası öyle güzel yerdir ki, insan isterse
Yalnız kalabilir gerdek gecesi bile.
Moralsiz bir yerdir ora, fark edersin birden
Yazık ki her şey çıkıp gidecek senden.
Bir bilgelik yeridir orası, örneğin
Yeni tatlar için ayarlanır göbeğin.
Oturdun mu bir güzel rahatlarsın
Oh, keyfince işine bakarsın.
Yine de ne mal olduğun anlaşılır orda;
Hem ıkınan hem tıkınan birisin mesela![26]

ARABACILAR *(Alkışlarlar)* Bravo! Güzel şarkı! Bay Baal için bir sherry brandy, kabul buyurursa eğer! Hem de bunu kendi kendine yapmış, ha? Şapka çıkar!

LUİSE *(Odanın ortasında)* Bay Baal, siz nesiniz siiiz!

BİR ARABACI Kendinizi işe yarar bir şeye verseymişsiniz ihya olurmuşsunuz hani. Düpedüz nakliyeciliğe yükselirdiniz!

İKİNCİ ARABACI İnsanda böyle bir kafa olmalı!

BAAL Hiç kafanızı yormayın. Bunun için karın da gerek, başka şeyler de! Şerefe, Luise! *(Kendi masasına döner)* Şerefe, Emmi! Ne o, başka bir şey yapamıyorsan, iç bari! İçsene!

EMMİ *(Gözünde yaşlarla kadehinden birkaç yudum alır)* Ben böyleyim işte, ne yapayım ...

BAAL Tamam tamam. Böylece hiç değilse için ısınır!

EKART *(Kalkmıştır, barın arkasından ağır ağır Baal'in önüne gelir. Sırım gibi, güneş yanığı, iri yarı bir delikanlıdır)* Baal! Baal! Boşver! Benimle gel arkadaş![27] Köy yolu, kamış kulübe, çiftlik evi, orman! Kanlanır insan! Sanatçı mıyız biz? Biliyor musun, gökyüzü nasıl görünür? Bir tenor olmuşsun sen! *(Kollarını açar)* Gel benimle arkadaş! Dans, müzik, içki! İliklerine işleyen yağmur! Derini kızdıran güneş! Karanlık ve ışık! Kadınlar ve köpekler! Göçüp gitmiş misin yoksa?

BAAL Luise! Luise! Olta bu! Yanıma gel! Bununla bırakma beni! *(Luise ona gider)*

JOHANNES Ona kapılma sakın! Anneni ve sanatını düşün. Kuvvetli ol! *(Ekart'a)* Utanın! Şeytansınız siz!

EKART Gel, Baal kardeş! İki ak güvercin gibi maviliklere kanat çırpalım! Tan ağartısında ırmaklar! Rüzgârda Tanrının mahsulü ve uçsuz bucaksız tarlaların biçilmeden önceki kokusu!

JOHANNA Gevşemeyin Bay Baal!

EMMİ *(Baal'e koşar, sarılır)* Yapma sakın! Dinle beni!

BAAL Bu kadar erken olmaz Ekart! İş biraz başka! Birlikte gelmiyorlar arkadaş!

EKART Cehennemin dibine, yüreği yağlanmış bebe kafa! *(Çıkar)*

ARABACILAR Çıkar sinek onluyu! – Şeytan! Saysana! - Kes!

LUİSE Baksana Luise! Boş musun bugün?

EMMİ Böyle konuşma Baal! Beni ne hale koyduğunun farkında değilsin!

LUİSE Madamı rahat bırakın bay Baal, kendinde değil besbelli!

BAAL Bu gece affedilecek o. Horgauer!

BİRARABACI Buyrun!

BAAL Bu hatun kızışmış. Sevişmek istiyor. Öpsene bir!

JOHANNES Baal!

(Yohanna Emmi'yi kucaklar)

ARABACILAR *(Gülerler ve masalara vururlar)* Yumul, Andreas! Yakala! İyi mal! Uzansana, André! Âlemsiniz siz Bay Baal! *(Gülüşmeler)*

BAAL Şimdi, şimdi! Emmi, o sıkılgan. Sen öpsene, hadi! Üçe kadar sayıyorum: Yapmazsan, tekrarı yok! Yaparsan bu gece mükâfatı var: Bir, iki... geliyor!
(Arabacı yaklaşmıştır, eğilir)

EMMİ *(Gözyaşlarının aktığı yüzünü ona doğru kaldırır. Arabacı onu seslice öper. Büyük kahkahalar)*

JOHANNES Bu hiç hoş değildi, Baal!

JOHANNA Yuh olsun! Utanın!

ARABACILAR *(Gülerek)* Bravo! İçkiye gelince nasıldır ki? Erkek dediğin böyle olmalı! Kocasına ihanet ediyor bu. Hak ediyor öyleyse!
(Baal'e doğru koşarlar)

BAAL *(Kalkmıştır. Dikilir)* Nasıl, hissettiniz mi, içinize işledi mi! İyi gösteriydi ama! Hayvana dışarı gel gel edeceksin! Güneşe gelecek hayvan! Ödeyeceksin! Gündüz gözüyle aşk! Dişe diş![28] Güneşte çıplak, göğün altında!

ARABACILAR *(Baal'in elini sıkarlar)* – Servus Bay Baal! – Emriniz başım üstüne! – Bakın Bay Baal, ben kendi hesabıma sanırdım ki, bu Bay Baal'in kafasından bir şeyler fışkırıyor. O şiirlerle filan, neyse biliyorsunuz işte! Ama şimdi görüyorum ki yüreğinizi koyuyorsunuz. – Pes doğrusu! İyi sabahlar! Kadın kısmına gereği gibi muamele yapacaksın! İyi sabahlar!

BAAL İyi sabahlar, dostlar! *(Çevresine bakınır. Emmi kendini banka atmış hıçkırıyor. Baal elini onun alnına koyar)* Emmi! Sakin ol bakalım. Geçti gitti işte! *(Onun yüzünü kaldırır, alnından geriye doğru saçlarını okşar)* Unut haydi!
(Ağırlığıyla abanır üstüne ve öper)

BAAL'İN ÇATI ARASI ODASI

Akşam.

BAAL *(İçki şişesini tutarak seslenir)* Biraz daha çalışırsam delik şarkı söylemeye başlayacak. Söylerim ben de öyleyse. Küçük bir şenlikten zarar gelmez. O arada bir şeyler de gelir aklıma.

Önceki gün şeytan çarpmış bir kadının yanında geceledim. Tan ağarırken kalktım, otelden çıktım, paltomun altında düpedüz çırılçıplak eve geldim. Kadının yüzünü son öptüğümde gözyaşlarından sırılsıklamdı. Tan ağartısında uçuk benziyle öylece kalmıştı geride. Tam bir tabaka kâğıt dolusu yazdım, kan ter içinde kaldım. Yazayım diye. Kim okuyabilecek peki? Tek tesellim sensin unutturan iksir ırmağı Lethe[29], ama henüz içmeye başlayamam. İki gündür kâğıdıma aynalık ettin ve hâlâ dokunulmamış duruyorsun. Kendimizi sakınıyorum ben ama bu yürek şarkımı söylemek istemiyor, göğsüm de balgam dolu. İşkence çekmek için doğmuşum, huzur yok bana. Gözlerim kan çanağı, ellerim yaprak gibi tir tir. Bir doğum yapmak istiyorum! Yapmak zorundayım! Kalbim fena çarpıyor, duracak gibi. Ama bir yandan da at toynağı gibi duyarsız, biliyorsun! İçimde Mayıs gecelerinin yaban kokusu var. Aşk, insanın giysisini bedeninden sıyırıp uçuran ve mavi sonsuz gökyüzünü, doyumsuz mavi gökyüzünü, başka bir şeyi değil apaçık gökyüzünü gördükten sonra çıplak olarak mezara gömen bir esinti sanki. Yaz, bende hasat yapan kadınlarınki gibi saf ve soluklu bir sesle şarkı söylüyor ve kendi bedenim çok yabancı bir tedirginlikle yüklü; tek unutturucu Lethe olan şarapları seviyorum, ama ben büyük bir aşığım; sevmeyi ciddiye aldığımı tanrı biliyor, hep bütünlemesine giderim ben. Romantik hayranlıkları lanetliyorum, bu iş neden tam yapılmasın ki, bu tanrısal, bu belalı, bu doyulmaz, bu muhterem iş! Müzik içimden fışkırıyor, tutamam onu; verimli bir kaynak gibi kumsala sızıyor ve ben onun üstünde kuruyup gidiyorum.

BAAL *(Güçlükle doğrulur, pencereye gider)* Sabah havası! Nasıl da karıncalar gibi şu fazlalık insancıklar! Bir derin nefes ciğerlere! Sonra yine çalış çalış! Yaz yaratmak istiyorum. Yaban, kızıl, doyulmaz. Üstüne yüklenmiş bir mavi gök, gökyüzünden doğru! Ağaçlar geceleri terler. Çiy. *(Döner, sendeleyerek göğsünü kavrar)* Rezalet! Kalbim! Hepsi hepsi üç gece, iki fasıl, ne bu şimdi? Saçma. Rahat, diye buyurur sevgili Tanrı sonradan.
(Önde bir sandalyeye yığılır, soluk soluğa)

ANNE *(Dışarıdan)* Nedir, Baal? Ne bağırıyorsun yine. Dün geceden beri gözümü yummadım! Ne kitliyorsun yine kapını? Yi-

ne biri mi var içeride? Kendi anneni dışarıda tutmak! Hayvanlık bu! Ama görürsün yakında! Sen görürsün!
(Dışarıda hıçkırır)

BAAL Kapı açık anne. Biraz rahatsızım da...

ANNE *(Girer)* Elbette! Yine içiyorsun, ha? Sünger sanki! Yaşlı annene hayatı cehennem etmeyip de güzelce çalışacağına! Cehennem bu, ce... hen... nem! *(Mürekkebi kaldırır)*

BAAL Anne, hastayım ben.

ANNE Sen, sarhoşsun! Tembelliğin de arş-ı âlâya çıkmış. Üç gündür büroya adım atmadın, şefin de işleri pek yolunda değil herhalde. Şu burnundan solumayı kessene! Ben de bilirim. Ben soluyabiliyor muyum? Orada hayvan gibi uzanmış yatıyor, ter içinde, titriyor da, sanki Tanrı bilir ne işler yapmış gibi, oysa sünger gibi içmiş bu arada, düş görmekten başka hiçbir şey yapmamış; bir de şu lanetlik mürekkep! Bense evlat beyefendinin kira faizini neyle ödeyeceğimi bilemiyorum. Tüm bu çabalarım ve çektiğim eziyetler, sabahın 5'inden gece 11'e kadar çamaşır yıka, dikiş dik, ne geçti elime, itilip kakılmak ve şu eller işte! Yaşadığın sürece bir kez olsun senden bir hayır gelmedi bana!

BAAL *(Sıkılmış)* Ya daha önce, anne?

ANNE *(Ağlar)* Seni Tanrıdan korkmaz seni! Olacağı bu işte! Oysa bedelini nelerle ödemişim ben...

BAAL *(Daha yumuşak)* Anne, sakin ol şimdi!

ANNE Ama bir şey bildiğin yok ki... Boşu boşuna dut gibi sarhoş olmuşsun. *(Şişeye bakar, kahkahaları koyverir. Sevinçle)* Hahaha! Bu harika işte! Tam da benim tertemiz kaynak suyuyla doldurduğum şişeye denk gelmiş! *(Kendine gelir)* İyi ama o zaman... *(Baal'i sarsar)* Neyin var, ha? Ne titreyip duruyorsun? Cevap versene! İçmedin madem, niye söylemiyorsun? Bu katılığın ve kötülüğün beni yerin dibine gömecek. O zaman, bu hayat tarzınla birini bulsan da, anneni topraktan tırnağınla kazıp çıkarmak isteyeceksin!

GÖREVLİ *(Mavi zarfla gelir)* Stajyer bey! Gelirler Dairesinden! 20 Fenik'i hak ettim, Bayan Baal! *(Yaklaşır)* Ama, sayın stajyer bey nasıl görünüyor böyle? Hasta mı? Neden hasta olduğu için mazeret bildirmedi ki? Bildirmeyince de tabii... *(Baal sandalyeden düştüğü için Görevli onu kaldırır, terini siler)* Bir nöbet geçiriyor ha? *(Baal'i yatağa götürür)* Uykusuz musunuz? Stajyer bey!

ANNE *(Mektubu açmıştır. Kuru sesle)* Şimdi her şey bitti.
(Elini alnına götürür, kendinde değil)

GÖREVLİ Bana verin! Atılma bildirimi bu!

BAAL Ne yazmışlar?

GÖREVLİ Sizin gibi dâhiler için bir kâtibin yorucu işi, ki siz de günlerce kaçıyorsunuz ondan zaten, memur sorumluluk duygusuyla bağdaşmadığı için, 1 Haziran'dan itibaren kent hizmetinize son verilmiştir. İmza: Bizzat büro şefinin. Kusura bakmayın stajyer bey, yani işte, Bay Baal!

BAAL Baksana kalfa, zaman olur, derin karanlık bir deniz düşlerim, balıkların arasına yatmışım gökyüzüne bakıyorum. Gece gündüz bakıyorum, taa çürüyüp gidene dek.

GÖREVLİ Her ne kadar ben de yaşamak zorundaysam da bu durumda 20 Fenik'ten vazgeçiyorum. Sağlıcakla kalınız.
(Çıkar)
(Sessizlik)

BAAL *(Güçlükle doğrulur)* Anne! Affet beni! *(Ona bakar, ağır ağır ayağa kalkar, sallanarak Annesine doğru gider, kolunu omuzuna koyar)* Ağlama anne!

ANNE *(Hıçkırıklar içinde Baal'e sarılır)* Ah, Baal!
(Sessizlik)

BAAL Ormana gidip bir şeyler kazanayım ben anne.

ANNE Bana destek olmak isterken sen bana yaslanıyorsun...

DELİKANLI *(Kız arkadaşı ile girer)* Bayan Baal, bu benim nişanlım.

BAAL *(Kendini zorlayarak)* Müsaadenle! Anne, bu benim arkadaşım!

ANNE *(Delikanlı'nın isteksizce elini sıkar, Kız'ın önünde bir diz kırıp çıkar)*

JOHANNES Kovulmuşsun. Ne yapacaksın? Şiir mi satacaksın?

BAAL Ormana gitmeye karar verdim. Orada yaşanabilir.

JOHANNA İyi günler Bay Baal!

BAAL Sizi gördüğüme sevindim Johanna!

BAAL'İN ODASI

Sabaha karşı.
Baal ile Johanna yatağın kenarına oturmuşlar.

JOHANNA Ay ben ne yaptım. Fena oluyorum.

BAAL Sızlanmayı bırak. Après le déluge[33]. Üstünü giy de evde kimsenin fark etmemesine bak. Hem de çabuk!

JOHANNA Nasıl yapacağım, bilmem ki...

BAAL Bütün kabahat onda. Buraya sürüklüyor seni, benim yatağıma atıyor, kaçıp gidiyor. Ve paravanı asla getirmiyor.

JOHANNA *(Alçak sesle)* O buradayken...

BAAL ... Bizi dinlememiş olsa bari, ha? Domuz gibi tıkındım; davul gibiyim! *(Uzanır)* Ama şimdi sıra *(Esner)* e-de-bi-yat-ta.

JOHANNA Pencereyi açar mısın?

BAAL Tabii! *(Yatmayı sürdürür)* Bir tazelemeye ne dersin? Olan olmuş bir kere.[34]

JOHANNA Ay nasıl da adileşebiliyorsunuz!

BAAL *(Yatakta tembel tembel)* Kusura bakmayın.

JOHANNA Yardım edin de bari korsemi bulayım. Böyle, şey yapamam ki...

BAAL *(Korseyi ona uzatır)* Al.

JOHANNA *(Tuhaf)* Eve gidemem, demek istemiştim.
(Korseyi elinden düşürür. Sonra alır, giyer)

BAAL *(Islık çalar)* Vahşi bir yaratıksın sen. Her yanım ağrıyor. Harika bacakların var! Bir öpücük ver bana.

JOHANNA *(Giyinmiştir, masaya gelir, odanın ortasında, dalgın. Zayıf bir sesle, soluk soluğa)* Beni seviyor musun? *(Baal bir ıslık çalar ve başını çevirir)* Annenin yanında: Söyle bana! Beni sevdiğini söyle!
(Sessizlik)

BAAL Biliyor musun; burama geldi!

JOHANNA *(Bir şey düşünmeksizin masayı toplar)* Zaten sen benden hiç mi hiç hoşlanmamıştın... değil mi?

BAAL Olur mu hiç, aptallık! Ver bana bir öpücük ve eve gitmeye bak! Johannes'e seni dün eve bıraktığımı ve ona kızdığımı söyleyebilirsin. *(Yorgana sarınır)*

JOHANNA *(Güçlükle kapıya gider)* Johannes...
(Çıkar)

BAAL *(Keskin biçimde döner)* Lanet olsun! Düpedüz gidiyor! *(Fırlar gider, kapıyı açar, seslenir)* Johanna! Johanna! *(Pencereye koşar)* Çekmiş gidiyor işte!
(Bir sandalyeye yığılır)

AKŞAMDA AĞAÇLAR

Altı ya da yedi Oduncu, ağaçlara yaslanıp oturmakta. Baal de onların içindedir.
Otlar arasında bir ölü.

BİR ODUNCU Akşam üstü oldu. Bir meşe ağacı devrilmiş üstüne. Hemen ölmedi, bir süre acı çekti.

2. ODUNCU Daha bu sabah, havanın düzelecek gibi göründüğünü söylüyordu. Öyle, az bulutlu masmavi olmasını severmiş. Odunun da çok kuru olmayanını.

BİR ÜÇÜNCÜ İyi oğlandı bu Teddy. Önceleri bir yerde küçük bir dükkânı varmış. Parlak dönemiymiş o zamanlar. Bir papaz gibi şişkoymuş. Ama sonra kadın yüzünden batırmış işi, buralara gelmiş, yıllar içinde göbeği de eriyip gitmiş.

BİR BAŞKASI Kadın meselesinin ne olduğunu hiç anlatmadı mı?

ÜÇÜNCÜ Hayır. Oraya aşağıya dönmek isteyip istemediğini de bilmiyorum. Çok tasarrufluydu, ama tam da bu ölçülülüğü yüzünden olabilir. Bizim burada yukarıda anlattıklarımız sırf yalan dolan. Öylesi çok daha iyi.

BİRİ Bir hafta önce, kuzeye gideceğini söylüyordu. Orada bir yerde bir kulübesi varmış galiba. Sana o kulübenin nerede olduğunu hiç söylemedi mi, fil efendi? *(Baal'e)* Konuşmuşsunuzdur besbelli, ha?

BAAL Beni rahat bırakın. Hiçbir şey bilmiyorum ben.

ÖNCEKİ O kulübeye kendin mi konmak istiyorsun yoksa?

İKİNCİ Ona hiç güven olmaz. Hatırlasanıza, sırf her zamanki tembelliğinden, biz ormana gidemeyelim diye nasıl çizmelerimizi suyun üstüne asmıştı.

BİR BAŞKASI Hiçbir şeyi para için yapmaz.

BAAL Bugün tartışıp durmayın bari! Birazcık zavallı Teddy'yi düşünemez misiniz?

BİRİ O bu işi yaptığında sen neredeydin sahi?

BAAL *(Kalkar, otlar üzerinde küçük adımlarla Teddy'ye doğru gider. Oraya çöker)*

BİRİ Çocuklar, Baal düz yürüyemiyor!

BAŞKA BİRİ Boşverin. Fil efendi fena sarsılmış.

ÜÇÜNCÜ Gerçekten de hiç değilse ölü burada yatarken daha sakin olabilirsiniz yani.

ÖTEKİ Teddy'ye ne yapıyorsun, fil?

BAAL *(Teddy'nin üzerinde)* O huzura kavuştu, bizse huzursuzluğa. İkisi de iyidir. Gökyüzü kara. Ağaçlar titreşiyor. Bir yerde bulutlar yığılıyor. Senaryo bu. Yiyebilir insan. Uykudan sonra uyanır. O değil ama. Biz. Bu iki misli daha iyidir.

ÖTEKİ Gök nasılmış?

BAAL Kara.

ÖTEKİ Kafadan yana kuvvetli değilsin. Hep doğru olmayana denk geliyor.

BAAL Evet evet, aynen öyle, harikadır bu cancağızım.

BİRİ Baal denk getiremez tabiî. Çalışılan yerde olmaz ki o.

BAAL Oysa Teddy çalışkandı. Teddy özveriliydi. Teddy tahammüllüydü. Geride bir tek şey kalıyor: Teddy idi.

İKİNCİ Nerededir ki şimdi?

BAAL *(Ölüyü göstererek)* Orada işte.

ÜÇÜNCÜ Hep derim ki, zavallı ruhlar, rüzgârdır işte, özellikle ilkbaharda akşamları, ama sonbaharda da öyle bence.

BAAL Yazın da, güneş altında ekin tarlalarının üstünde.

ÜÇÜNCÜ Bu uymadı. Karanlık olmalı.

BAAL Karanlık olmalı Teddy.

(Sessizlik)

BİRİ Bu ne olacak, çocuklar?

ÜÇÜNCÜ Kimsesi yok.

ÖTEKİ Bir başınaydı dünyada.

BİR Öte berisiyle birlikte.

ÜÇÜNCÜ O da çok değil ki. Parasını bir bankaya yatırırdı. Teddy yok olsa da para orada kalacak. Ne dersin Baal?

BAAL Hâlâ kokmuyor.

BİRİ Çok güzel bir fikir geldi aklıma çocuklar.

ÖTEKİ De bakalım neymiş!

FİKİR SAHİBİ Yalnız filin mi aklına fikir gelir? Teddy'nin şerefine birer tek atsak nasıl olur?

BAAL Ahlaka aykırı bu, kahraman.

ÖTEKİLER Niye aykırı oluyormuş, saçma. İyi de ne içelim? Su mu? Utan utan delikanlı!

FİKİR SAHİBİ İçki!

BAAL Teklifi onaylıyorum. İçki, ahlaka uygundur. Hangi içkiden içmeli?

FİKİR SAHİBİ Teddy'nin içkisini içelim.

ÖTEKİLER Teddy'ninkini? - Parlak fikir. – Ne kadar! – Teddy tasarrufluydu. Sahibi idiot, ama fikir parlak arkadaş!

FİKİR SAHİBİ Nasıl çaktı ama değil mi? Sizin kalın kafalar için nasıl: Teddy'nin ölüsünün şerefine, Teddy'nin içkisi! Hem ucuz, hem değerli! Teddy için bir konuşma yapan oldu mu hiç? Gerekmez mi yoksa, ha?

BAAL Ben.

BAZILARİ Ne zaman?

BAAL Demin. Sizlerin saçmalamalarınızdan önce. "Teddy huzura kavuştu," diye başlamıştı konuşmam... Her şeyi ancak geçip gittikten sonra fark ediyorsunuz.

ÖTEKİLER Kafasız! Haydin içkiyi getirelim.

BAAL Bu çok ayıp!

ÖTEKİLER Haydaa. Nedenmiş acaba, beyefendi?

BAAL Teddy'nin mülkü o. Fıçıyı açmak olmaz. Teddy'nin bir karısı beş tane de zavallı yetimi var.

BİRİ Dört, bir kere, beş değil dört.

ÖTEKİ Şimdi mi aklına geldi?

BAAL Zavallı Teddy'nin içkisini zavallı beş yetiminin elinden alıp zıkkımlanacak mısınız? Din bu mudur?

ÖNCEKİ Dört. Dört dedik.

BAAL Teddy'nin dört yetiminin boğazından kesip kafa çekmek, ha?

BİRİ Teddy'nin hiç ailesi yoktu ki?

BAAL Ama yetimleri, diyorum, sevgili arkadaşlar, yetimleri...

ÖTEKİ Ne diyorsunuz arkadaşlar, bu manyak fil, Teddy'nin içkisini onun yetimleri içecek, diyerek alay mı ediyor? Tamam, o içki Teddy'nin mülküdür, kabul...

BAAL *(Keser)* Mülkü idi ...

ÖTEKİ Bu ne demek yine şimdi?

BİRİ Sırf gevezelik canım. Hiç kafa yok ki.

ÖTEKİ Benim dediğim, evet, içki Teddy'nin mülküydü, demek ki parasını ödeyeceğiz. Parayla yani arkadaşlar, tıkır para. O zaman yaklaşsın yetimler.

HEPSİ Bu iyi bir öneri. Fil yenik düştü. İçki istemiyor madem, kaçık olmalı besbelli. Onsuz gidelim Teddy'nin içkisine!

BAAL *(Arkalarından seslenir)* Eeey ölü soyucular, hiç olmazsa buraya dönün bari! *(Teddy'ye)* Zavallı Teddy! Ağaçlar da nasıl kuvvetli bugün, hava da böyle güzel, yumuşak üstelik, içim kabarıyor sanki zavallı Teddy, sen gıdıklanmıyor musun? Bitmişsin sen, bırak anlatayım, az sonra kokacaksın, rüzgâr sürer gider, her şey sürüp gider, senin kulübeni biliyorum ben, nerede olduğunu, yaşayanlar senin mülkünü gasp ediyorlar, sen de o mülkü zorda bıraktın yani, sırf kendi huzurunu istedin. Bedenin henüz o kadar fena değildi, Teddy, hâlâ da değil, birazcık zarar görmüş bir yanından, o kadar, bir de bacaklar – kadınlarla işin biterdi, bu haliyle kadının arasına girmez. *(Ölü'nün bacağını kaldırır)* Ama her şey bir yana, bedenen hayat devam ederdi yine de en iyi niyetle, delikanlı, ne var ki senin ruhun felâket soylu bir kişilikti, ev hasarlıydı ve fareler batan gemiyi terk eder; sen yalnızca kendi alışkanlığının altında kalmışsın Teddy.

ÖTEKİLER *(Dönerler)* Heey, fil efendi, bak bakalım buraya! Teddy'nin eski yatağının altındaki küçük konyak fıçısı nerede arkadaş? – Biz zavallı Teddy'yle ilgilenirken sen neredeydin, ha? Teddy daha ölmemişti bile, ne haber? – Seni domuz seni, seni ölü kirletici, seni Teddy'nin zavallı yetimlerinin koruyucusu seni, neredeydin, ha?

BAAL Bu hiçbir şeyi kanıtlamaz, sevgili dostlar!

ÖTEKİLER İçki nerede peki? Senin değerli görüşünce fıçının kendisi mi içip bitirdi acaba? – Bak bu son derece ciddî bir olaydır haa! – Kalk bakalım, hele bir doğrul! Bir dört adım at da ondan sonra inkâr et sarsıldığını, içten dıştan allak bullak olduğunu inkâr et de görelim seni yüce ahlak hocası seni! – Doğrultun şunu, gıdıklayın biraz arkadaşlar şu Teddy'nin zavallı onuruna leke süreni!

(Baal'i ayak üstü dikerler)

BAAL Domuz çeteleri! Hiç değilse benim zavallı Teddy'mi çiğnemeyin! *(Oturur ve ölünün kolunu kendi koluna alır)* Beni hırpalarsanız Teddy yüz üstü düşer. Kitapta var mı bunun yeri? Nefsi müdafaa halindeyim ben. Siz yedi kişisiniz, ye-di, hem de ayıksınız, bense tek başınayım, üstelik içkiliyim. Bir kişiye yedi kişi, dürüstlük olur mu, yakışık alır mı hiç? Sakin olun! Teddy de sakinleşti!

BAZILARI *(Üzgün ve öfkeli)* Bu iflah olmaz. – Tanrı kurtarsın bunun sarhoş ruhunu! – Tanrının duvarları arasında dolaşan en keskin süzme günahkâr bu.

BAAL Oturun hele, böyle papaz ahkâmından hoşlanmam. Her şeyin daha akıllıcası da bulunur, daha zayıf beyinlisi de. Daha iyi iş görür bunlar. Gördünüz işte, ben kafa işçisiyim.[35] Hiç gerçek saygı nedir bilmediniz siz sevgili dostlarım! Peki kaliteli içkiyi bağrınıza gömdüğünüzde harekete geçen nedir sizde? Oysa bilgi üretiyorum ben, işte söylüyorum! Ben Teddy'ye en önemli şeyi söyledim. Ama siz değersiz bir içki uğruna çekip gittiniz. Oturun; ağaçların arasından kararan gökyüzüne bakın. Bu bir şey değil mi? Öyleyse bedeninizde din diye bir şey yoktur!

TOMRUKLARDAN YAPILMA İN GİBİ MEKÂN

Alacakaranlık. Sağ üstte bir yarık. Baal. Ekart.

BAAL Eğer kış kısa zamanda bitmezse ben biteceğim.

EKART Sana düşen miktarda odunu hâlâ kesmedin.

BAAL Sen kendi ayininle ilgileniyorsun herhalde, ha?

EKART Hiç değilse bugün için aleti aşağı köye sırtlamayacağım.

BAAL Tümden göçersin. Karnım aç.

EKART Odunculara yardım etseydin!

BAAL Çok soğuktu. Üstelik iş arkadaşlarım insan değil ki onlarla

çalışabileyim.

EKART O zaman da sesini kesip oturursun.

BAAL Yakındım mı hiç? *(Sağ elini gömleğinin altından sol koltuk altına uzatır)* Gömleğim kirlendikçe fena halde genişledi! Bir kişi daha girdi içine. Açık tenli biri, insanı ısıtan. İlkbahar geliyor olmalı. Bugün güneş ne zaman çıkar dersin?

EKART Öğlene doğru.

BAAL Öğlen Oldu.

EKART Daha iki saat var.

BAAL Kendi saatimde görüyorum ben.

EKART Sana üç iş gününe mal olan o aptal ağaç düzeneğinde mi?

BAAL O aptal ağaç düzeneği bize zamanı gösteriyor.

EKART Ne güzel bir saat!

BAAL Her neyse, şimdi öğlen.

EKART Öyleyse güneş de çıkar.

BAAL Nerede peki?

EKART Şimdiden ılındı bile hava.

BAAL Bugün güneş dünden beş dakika önce çıkacak, ama ancak öğleden sonra saat 2'ye doğru.

EKART Niye haber verdi ki sana?

BAAL İlkbahar geliyor da ondan.

EKART Daha Şubat ortasındayız.

BAAL İyi ya, demek ki bahar.

EKART Cırcır böcekleri ötmeye başladı bile.

BAAL *(Gerinir, ayağa kalkar)* Bahar geliyor. Dans edeceğim.

EKART Şimdikinden daha derine nasıl olsa batamazsın zaten.

BAAL Yoo, batarım. Ve şimdi batmaktayım. Ilık bir hava gibi, şişmiş bir balon gibi, benim şartım da bu.

EKART Bırak uyuyayım. Tartışmak için çok soğuk hava.

BAAL Aaa, lütfen... bahar geliyor ya.

(Uzanır)

EKART Oraya niye uzandın ki?

BAAL İlkbahar olana kadar uyumak için.

(İkisi de uyur. Sessizlik. Sağ üstteki yarıktan Baal'in uyuduğu yere güneş ışığı düşer)

BAAL'İN ODASI

Akşam.

Aşağıda bir piyano çalınır. Merdivende bir haykırış.

BAAL *(İki koluyla Sophie Dechant'ı içeriye taşır. Sophie beyaz giysilidir)* İşte böyle. İlkbahar. Dışarısı terletiyor. Bir de sert rüzgâr. Oysa burası sensiz çok ıssızdı. *(Kapıda kulak kabartır)* Yanlış yöne saptılar. Aptallar!

SOPHIE DECHANT Kapının önünde beni kaldırdığınızda peşimizdelerdi. Beni bulacaklar.

BAAL Burada seni kimse bulamaz.

SOPHIE DECHANT Sizi hiç tanımıyorum. Bana ne yapmak istiyorsunuz?

BAAL Eğer bunu soruyorsan çekip gidebilirsin.

SOPHIE DECHANT Sokak ortasında üstüme çullandınız. Sizi Orangutan sandım.

BAAL İlkbahardan. Bu rezil mağaraya bir beyazlık gerekiyordu! Bir bulut! *(Kapıyı açıp kulak verir)* Aptallar gitmiş.

SOPHIE DECHANT Lütfen izin verin gideyim!

BAAL *(Kapıyı ardına kadar açar)* Aşağıda birinci katta sağa döneceksiniz.

SOPHIE DECHANT Eve geç kalırsam kovarlar beni.

BAAL Özellikle böyle olursa.

SOPHİE DECHAN Nasıl yani?

BAAL Benim sevdiğim nasıl görünürse öyle.

SOPHIE DECHANT Ben niye hâlâ buradayım ki?

BAAL Ben bilgilendireyim.

SOPHIE DECHANT Lütfen aklınızdan kötü bir şey geçmesin!

BAAL Niye geçmesin? Sen de bir kadınsın, öteki kadınlar gibi. Kafa değişik. Dizler hep zayıf.

SOPHIE DECHANT *(Gitmeye davranır, kapıda çevresine bakınır. Baal bir sandalyeye ata biner gibi oturmuş ona bakar)* Hoşça kal!

BAAL *(Gayet rahat)* Soluk almakta zorlanıyor musunuz?

SOPHIE DECHANT Neyim var bilmem! *(Duvara yaslanır)*

BAAL Ben biliyorum. Baharın etkisi. Karanlık oluyor. Sen de be-

nim kokumu alıyorsun. Hayvanlar da böyle olur. *(Ayağa kalkar)* Ve şimdi ey beyaz bulut, sen rüzgârın oluyorsun!
(Hızla ona gider, kapıları kapatır, Sophie Dechant'ı kucaklar)

SOPHIE DECHANT *(Soluksuz)* Bırak beni!

BAAL Benim adım Baal.

SOPHIE DECHANT Bırak beni!

BAAL Beni teselli etmen gerekiyor. Kıştan zayıf düşmüştüm. Sen de bir kadın gibi görünüyorsun.

SOPHIE DECHANT *(Baal'e dikkatle bakar)* Adın Baal, ha?..

BAAL Eve gitmek istemiyor musun şimdi?

SOPHİE DECHANT *(Bakmayı sürdürerek)* Öyle çirkin, öyle çirkinsin ki, ürküyor insan. Ama o zaman...

BAAL Hmm?

SOPHIE DECHANT O zaman, sorun değil.

BAAL *(Onu öper)* Dizlerin beyazdır, ha?

SOPHIE DECHANT Sen benim adımı biliyor musun peki? Ben Sophie Dechant'ım.

BAAL Unut gitsin. *(Öper)*

SOPHIE DECHANT Hayır... hayır... beni şimdiye dek kimse ... böyle... biliyor musun...

BAAL Benim olduğum yerde, asla. Gel! *(Dechant'ı yatağa götürür. Arkada. Otururlar)* Şeytan çarptı beni ve annem bana pek acır. Kızını becerdim diye bir arkadaşım harap oldu. İzini kaybettirdi. Şefimin karısı benden hamile kaldı, evi cehenneme döndü. Kimseye bir hayrım yok. Yardım et bana! Beni sevmen gerekiyor. Onun için getirdim seni.

SOPHIE DECHANT Öylesin demek?.. Ve ben seni sevdim.

BAAL *(Başını kadının göğsüne yaslar)* Şimdi üstümüzde gökyüzü. Ve biz bir başımızayız, beyaz bulut. Düşüncelerin var mı?

SOPHIE DECHANT Çok var, ama ne olduklarını bilmiyorum.

BAAL Sonsuz yüksek bir yeşil gök altında bulutlar gibi akıyorlar, değil mi?

SOPHIE DECHANT Sen bu kadar çirkinsin, Baal, ve ben seni seviyorum.

BAAL'İN ANNESİ *(Girer. Karanlıkta durur)* Baal!

BAAL Beni mi çağırdın? *(Susar. Dikkatlice Anne'sine doğru gider)* Sen ha, anne?.. Ne istiyorsun?

ANNE Yalnız değilsin. Yanında biri var, biliyorum. Hep yanında yaratıklar[36] oluyor. İyice mahvolacaksın, Baal! Yaşlı anneciğin gözyaşlarına boğuluyor, seninse aklın fikrin kadınlarda! Utan utan! Orospular!

BAAL O öyle değil anne!

ANNE Bir insan! Ne işi var burada? Baal, duymuyor musun? Bu rezil hayat sana göre değil. Seni kötü yola sürüklüyorlar. Gel benimle içeri. Çayını ısıtayım, yarın sabah da güzelce işine başla.

BAAL Git, anne! Boş laf etme!

ANNE Ben mi boş lâf ediyorum? Sensin o! Hiç mi saygın yok?

BAAL Yok! Gitmene bak! Beni rahatsız ediyorsun!

ANNE *(Ağlar)* Kendi çocuğum bunu söylüyor bana! Nasıl utanç duyuyorum!

BAAL *(Annesinin koluna girer)* Bak anne! Ben işe yaramaz bir oğlanım. Böyle işte. Sana sevgim var. Ama şimdi eve gitmen gerek. *(Onu yavaş yavaş dışarı götürür)* O benim karım olacak. Seni seviyorum... *(Annesiyle birlikte çıkar)*

SOPHİE DECHANT *(Eşyasını toplar ve gitmeye hazırlanır. Baal döner)* Beni aşağı götürün. Fena halde utanıyorum.

BAAL *(Piyanoya kulak verir)* B i r kii üç... Dans edebilir misin?Bir kii üç! Piyanoya kulak ver! *(Kadını kendisiyle birlikte hantalca döndürür)* Şerefe ey bitmiş Johannes! Bir kii üç! Yosunlu Johanna! Müziği dinle! Bir kii... üç...
(Işık söner)

BAR

Baal silindir şapkalıdır. Tezgâhın ardında Kara Derili John.[37]

BAAL John, para gerek bana, para, para. Bir sevgilim var!

JOHN Size tavsiyem, onu boğun.

BAAL Daha vakti var, John.

JOHN Ama ilk söylediğinizi gayet iyi anlıyorum.

BAAL Para, para! Banknotları düşlüyorum.

JOHN Kabare kurma işinden haberiniz var mı?

BAAL Kabare mi? Katılırım! Getirisi?

JOHN Banknotlar.

BAAL Ne kadar sonra?

JOHN Ön ödeme var.

BAAL Biterim ön ödemeye. Aracı mısınız?

JOHN İçindeyim.

BAAL Sanatçı olarak mı?

JOHN Kapitalist olarak!

BAAL Saygılar!

JOHN Bir parça kâğıdın altına imzanızı atıp verirseniz istediğiniz kadar banknotunuz olabilir. Ama işbirliği yapacaksınız ve ağzınızı sıkı tutacaksınız.

BAAL Elbette. Kâğıt parçasını verin.

JOHN Biraz karışık hikâye. Açıklayabilir miyim?

BAAL Olmasa olmaz mı?

JOHN Kesinlikle!

BAAL Verin öyleyse!

JOHN Sherry brandy nasıl? *(Baal içer)* Buyrun bay Baal!

BAAL *(Bankoda imzasını atar)* Be A A Le. Yeterli mi?

JOHN Kesin. Polisten mi korkuyorsunuz?

BAAL Onsuz ne kadar gider?

JOHN Yedi hafta garanti. Tehlike ondan sonra. Ama kazandıysak yok. Riski üstlenmek zorundasınız. Kâğıdın birini alabilir miyim?

BAAL *(Kâğıdı henüz elinde tutuyor)* Ama bunda bir itlik olmasın?

JOHN Kesinlikle yok bay Baal!

BAAL Neyse, önümüzdeki üç hafta hiçbir itlikle uğraşamam, işim var.

JOHN Buyrun!

(Baal'e kâğıt paralar verir. Baal onları yeleğinin cebine koyar) Çok teşekkürler.

(Kâğıdı cebine sokar)

BAAL Bir sherry brandy, John, ne de olsa eski toprak!

JOHN Şerefe Baal!

GECE

Oda. Baal. Sophie Dechant.

BAAL Daracık odamızda yaz. Yaz mevsimi. Beyaz yatağımızda. Pencereleri açtığımızda kokusu odaya dolar, odanın ahşabı neredeyse çiçek açacak, yarığından da gökyüzü görünür hayasızca. Ama ben odayı salt seninle doldurmak istiyorum. Senin cildin şişirilmiş gibi yumuşak. Ben içmişim sen sallanıyorsun. Gökyüzü mor, salıncakta[38] gidelim, karnımızda Malaga ve Madeira ve gökyüzü mor. Seviyorum seni.

SOPHİE DECHANT Ah Baal! Çok yorgunum, vücudum ezilmiş gibi. Senin sevgili ellerin yaptı bunu bana. Ama bir ganimet gibi uzanıp yatmak güzel, üstünde gökyüzü ve hiç yalnız değilsin.

BAAL Bir çocuk gibi sakinim. En yüksekteki göğün huzuru bu ve akşamda ağaçların özlemi. Üstüne üstlük bir hoş ılımanlık var içimde, elmaların asidi gibi, uzun zaman beklemiş ve yumuşamış; bedenimi hem dolu hem hafif bir şey şişirir şirince. Senin ince beyaz dizlerinin beşiğinde rüzgâr dolu ılık bir havanın içinde gibi sallanıp rahatlıyorum. Sen ve ben sarhoş bir gecenin içinden sabaha karşı yol alıyoruz. Ve sen, gökte beyaz bulutsun ve ikimiz aynı hızla gittiğimiz için duruyoruz kendimizce. Birbirimize baktığımızda duruyor gibi görünsek de gitmekteyiz ki hem nasıl dolu dizgin.[39]

SOPHİE DECHANT Ah Baal!

BAAL Hiç paramızın olmadığını biliyor musun?

SOPHİE DECHANT Ve gece boyunca biliyordun bunu, yoksulluğumuzu biliyordun.

BAAL Dün akşam unutmuştum. Yine de yeterince bir şeyler var: akşamda beyaz binalar, üstlerinde mavi gökyüzü, yeşil gökyüzü. Gri gökyüzü. Derken öğlenleri ve sabah erken. Senin ağaçların. Sonra çatı çatlağındaki sabah ışığı. Sonra yıldızlı gök. Bunlar bir şey değil mi? Bu yüzden seviyorum seni.

(Işık kararırken şarkı söyler)

İçmek, çok karartır geceyi[40]
Morarır gökyüzü hatta.
Bir de senin vücudunun tüyleri
O geniş beyaz yatakta.

BİR KABARENİN KULİSİNDE

Kara derili John.

BAAL *(Küçük bir masada bifteğini parçalarken bir yandan da ölçüsüzce şarap içiyor. Bir şarkıcı kadın, sahnede şanson söylemekte)*

JOHN *(Baal'in çevresinde dönerek)* Kabarede yer aldığınızdan bu yana ünlendiniz. Sizi siz yapan benim, bunu unutamazsınız. Bugün kişilik olarak oradaysanız, yeteneğinize karşın oluyor bu. Yetenek ancak insanların keyfini kaçırır. Çünkü ciddî sanatla edebiyatçılardan başka kim ilgilenir ki?

ŞARKICI *(Şarkı söyler)*

JOHN Söylesenize, sevgiliniz neden hiç görünmüyor?

BAAL *(Homurdanır)*

JOHN Çok nankörsünüz Baal!

BAAL Eğer sizi tanımış olsaydım bay John, kabareniz daha ilk gün çökerdi.

JOHN Sizi ben keşfettim. Böyle ince ve zarif bir ruhun böylesine biçimsiz bir yağ tulumu içine tıkıldığı hiç görülmüş mü? Sizin öneminiz, ikinciden, yani yağ tulumunuzdan gelmekte sayın bay!Şarkıcı Sawetchka yanında en parlak numarasınız siz.

ŞARKICI *(Şarkı söyler)*

BAAL Bakın size bir şey söyleyeyim: Bu hikâyeye karnım tok. Yakamı bırakmak için ne istersiniz?

JOHN Sizin yerinizi kimse tutamaz ki sevgili Baal!

BAAL O zaman öylece çeker giderim ben de!

JOHN Verdiğiniz imza ile dolandırıcılıklara bulaştınız, yani ipiniz benim elimde.

BAAL Ve dolandırıcı da sizsiniz, değil mi?

JOHN Söz aramızda, evet. Ama dünya, sizi canınızın istediği gibi duygulara dayanarak değil, belge ve kanıtlara dayanarak yargılıyor. Ayrıca, istediğiniz ne ki: Para sayesinde sevgiliniz sizin, sizse benimsiniz.

BAAL Dinleyin; bir değiş tokuş yapalım! Sevgilimi siz alın, beni bana verin!

JOHN O kadar tıkınmasanız iyi olur. Şarkı söyleyebilmek için az yemek gerek.

BAAL Niye şarkı söylüyorum ki artık?

JOHN Tek bildiğiniz terlemek ve içe işlemek! Neyse ki bu ikisi sizde Richard Wagner gibi[41] üst üste çakışmıyor!

BAAL Budala!

JOHN Efendi!?

BAAL Budala!

JOHN Haa, peki. Yalnız, bu gerginliğinizi anlamıyorum. Bol para kazanıyorsunuz.

BAAL Evet. Ama ben, derdi para kazanmak olanlardan değilim ki. En kötüsü de, beni gülünç duruma sokmanız. Şimdiye dek kazancım buydu benim. *(Tıkınır)*

JOHN Bu yüzden kadınlar çevrenizde dolanıyor.

BAAL Harem ağası gibi görünüyorum da ondan! Azat edin beni! *(Tıkınır)*

JOHN Yağlanmış kalbiniz neyi özlüyorsa hepsine sahipsiniz: Kadınlar, huzur, şarap, biftek ve zaman!

BAAL Kaçarım.

JOHN Polisin kucağına! Saptırılmış durumdasınız. Bunu asla unutmayın! Sizin gibi biri eğer dürüstçe para kazanmak istiyorsa sanattan başka yolu yoktur.

BAAL Dürüstçe, ha? Bu kadar komik olmasanız beni çoktandır göremezdiniz burada!

GENÇ SANATÇILAR *(Girerler)* Şu göbeğin tıkınmasına bakın, fenomenal! – Phöbus'taki[42] yeni şiiriniz iyi, ama düpedüz fazla maniyeristçe! – Kendinizi tekrarlıyorsunuz! – Prenses Ebing size ilgi duyuyor. Tam kızışmış toprak. Kesin turnayı gözünden vurdunuz!

JOHN Bunları daha konuşuruz, usta. Buyrun, tasarımlarınız!

(Baal'e kalın bir zincir geçirilir, büyük bir gitar verilir eline. Frak giymiştir, başındaysa çocuk bahriyeli kepi vardır. Baal, son ana dek içkiyi dayar ağzına içer)

GENÇLER *(Ritim ile)* Baal, iş başına, haydi ileri. Baal! Baal! Şerefe! Hurraaa!

(Dışarıda gülüşler ve tepinmeler)

ŞARKICI KADIN Bir yaz akşamı ter içinde bir masada oturmuş salata yiyen; bu arada pek çok şeyi daha atıştıran ama gökyü-

zünü asla gözden uzak tutmayan ve sonunda mutlu ama yorgun, bir o kadar yorgun yerine çöken kişi nasılsa, Baal de öyle işte!

BİRİ Ama dinleyin, çok ilkel komik bir şey!

(Herkes kulak kesilir)

BAAL *(Güçlü bir sesle)* Ben miniğim, temiz kalbim[43]. Her zaman da, neşeliyim.

(Gürültülü tezahürat. Baal şarkı söyler)

Dolgun kalça görünce ben[44]
Otlara yatırırım hemen
Havalanır donla etek
Çünkü hoşuma gider pek.

(Salonda gürültü)

BAAL *(Şarkı söyler)*

Kadın şehvetle ısırsa
Kurularım ben otlarla,
Otlar her şeyi temizler...
Bu da pek hoşuma gider.

(Salonda haykırışlar ve hareketlenme)

BAAL *(Şarkı söyler)*

Kadın bir tat verir bana
Ateşlice, fazla fazla;
Ben veririm dost gülüşlü
Elim... hoşuma gider çünkü.

(Müthiş patırdı, ıslıklar, tepinmeler... "Olacak iş değil" ünlemleri)

GENÇLER İşe bak, bodoslama gidiyor! Devrim! Bütün salon apaçık öfkeli! Yere batırıyor bizi. Anlatıcı peygamber gibi konuşuyor! Peygamber gibi, dedim ya! Ama onu işiten yok.

BAAL *(Tökezleyerek çıkagelir)* Nasıldı?

JOHN *(El kol hareketleriyle içeriye bağırır)* Tam bir domuz ahırı! Ne sanıyorsunuz siz? Kendi numaranızı söyleyeceksiniz. Kontrat var. Anladınız mı? Yoksa sizi dosdoğru polise teslim ederim! Hele ortalık sakinleşsin.

BAAL *(Boğazını tutar)* Bir saniye izin verin!

(Kapıya gider)

BİRİ *(Yolunu keser)* Nereye?

BAAL Tuvalete, müsaadenizle delikanlı.

(Çıkar)

JOHN Baal, gitti! Eee, nerede ki bu şimdi? *(Bazıları: "Dışarıda! Tuvalete gitti!")* Lanet olsun, getirin onu! İnsanları biraz sakinleştirmek için cihat ordusu rahibi gibi konuşmam gerekti. Kesin polislik bu. Şimdi ahlaki kusuntu faslı geçince yine iştahları kabaracak.

BİRİ Bu Baal var ya, bir numara atraksiyoncu.

(Salonda sürekli tezahürat: "Baal!"...)

JOHN Polislik, evet ya! Daha hizmeti vardı. Kontrat gereği. *(Dışarı fırlar. Dışarıdan)* Bayım, ses versenize! Lanet olsun, kapıyı kıtlamaktan men ederim sizi. Paranızı benden aldığınız bir zamanda. Kontrat var elimde. Sizi dolandırıcı sizi! *(Kapıya vurur)*

KOMİ Tuvaletin penceresi açık efendim, içeride kimse yok.

JOHN Mahvoldum! Gitti! Toz oldu! Haydut! Cani! Polise gideceğim!

(Kalabalığın tempolu tezahüratı: "Baal, Baal, Baal!")

GECEDE CAFÉ

Baal, Ekart.

EKART Karın harika. Ama neyle geçiniyor?

BAAL Aşkla.

EKART Ne zamandan beri böyle?

BAAL Karımı alman için sana ne versem?

EKART Sarhoş musun?

BAAL Yoo... Dünya, sevgili tanrının bir dışkısı... Onunla aşk yaşayabilmek için, yetenek isteyen bir şeyler tezgâhladım. Ama şimdi peşimdeler.

EKART Polis mi?

BAAL Orasını sorma. Müziğin ne âlemde?

EKART Bir yığın tasarım var ama zamanım yok. Peki, olacakları göremedin mi ki?

BAAL Küçük çocuklar bile görürdü.

EKART Saflık oynamayı seviyorsun haa ...

BAAL Aşk gerekiyordu bana, şimdiyse dinlenmem gerek. Ama

üstelik de bir kara derili başımda. Bu yüzden rica ediyorum, DECHANT'ı al n'olur! Yoksa o kara derili var. Ben kendimi kurtarırım. Her şey bir yana, bazı şeylere karar vermek için önümüzdeki dönemde duvarların arkasında inzivaya çekileceğim. Ama DECHANT'ı senin kurtarman gerek. Kara deriliye kinliyim çünkü.

EKART Söylesene, ondan bıktın mı gerçekten?

BAAL Geliyor. Benim yalnız olmamam gerek. O biliyor.

SOPHIE DECHANT *(Küçük masaya yanaşır)* Merhaba Bay Ekart. Sen kalıyor musun Baal?

BAAL Otur. Kara gökte ak bir bulut gibi geliyorsun. Sonra her şey düzeliyor. Bugün böyle.

SOPHIE DECHANT O kadar çok içmemeliydin. Uzun kalacak mısınız burada bay Ekart?

EKART Bilmiyorum.

BAAL Henüz bilmiyor. Rüzgâr gibidir o; her yerde. *(İçer)*

SOPHIE DECHANT İçmek onu kötü yapıyor. Sonra da kendini iyi hissediyor. Çok güçlü.

BİR GİZLİ POLİS *(Masaya yaklaşır)* Bay Baal... sorun çıkarmayın lütfen... Kanun namına tutuklusunuz. Daha fazla dikkat çekmeden birlikte gelin.

SOPHIE DECHANT *(Baal'e asılır)* Baal...

BAAL *(Kalkmak ister)* Sakin olsana! Bir şey yok.

SOPHIE DECHANT Benim için çok zor. Kesin yine bir talihsizlik söz konusu. Ben de seninle geliyorum.

BAAL Hayır hayır. Asla. Siz burada kalın. İkiniz de.

EKART Burada bekleyelim bayan Dechant. Kısa sürede dönecektir. Bir yanlış anlama bu.

BAAL *(Polis'e)* Yardım edin. Beni bırakmıyor!

POLİS Bu bir görev, sayın bayan.

BAAL *(Polisle birlikte gider)* İyi akşamlar. Keyfinize bakın!

HAPİSHANE HÜCRESİ

Rahip. Baal.

RAHİP Burada duyduğunuz ruh azabının sizde dine yönelik bir duyarlık uyandırdığını umut ettik de...

BAAL İşsiz güçsüzlük bütün sıkıntıların başıymış. Size katılıyorum.

RAHİP Hiç saygınız yok. Kendinize düşman ettiğiniz toplumdan hiç mi korkmuyorsunuz ki sizi pire gibi ezebilir, her yerde bu duvarlar gibi çarparsınız ona.

BAAL Düşmanlıktan geçiniyorum ben. Yiyebildiğim her şeyle ilgiliyim. Öldürmek marifet değil. Ama yiyip bitirmek! Düşmanlarımın, içlerinde bir zamanlar benim yıkımım için tuzaklar kuran çok lezzetli bir beyin taşıyan kafataslarından kendime güç ve cesaret akıtıp içiyorum. Karınlarını yiyip bitiriyorum onların ve barsaklarından gitarıma tel yapıp geriyorum. Yağlarıyla ayakkabılarımın derisini yumuşatıyorum ki keyifle dans ederken ayağımı sıkmasınlar, kaçarken de gıcırdamasınlar.

RAHİP Kavgalarınızın hepsi bir geri çekilme gibi görünüyor.

BAAL Düşman ülkesine çekiliyorum ben. O çok verimli ülkeye. Savunacak bir vatanım yok. Evimi sırtımda taşırım. Kaçarken bastığım topraklar sabit mirî malıdır ve çorak kayıplar olarak geride bırakırım onları. Ben, ölümden yaşama kaçıyorum.

RAHİP Herkes bir gün yorulur. O zaman ne olacak?

BAAL Siz geleceksiniz! Ya da ben uyuyacağım. Ama verimli düşler için tertibat aldıktan sonra.

RAHİP Gittikçe daha derine batıyorsunuz!

BAAL Müthiş ağırlığım sayesinde. Ama zevkle yapıyorum bunu. Benimle birlikte çöküyor, değil mi? Ama iyi gidiyorum, öyle değil mi? Doğru yürümüyor muyum? Korkak mıyım? Belli sonuçlardan dehşete mi uğruyorum? Sizi umursuyor muyum? Ölümle arkadaşım ben. Mecbur kalırsam fahişelik yaparım. Sizden daha az cesurum.

RAHİP Çok kolay batarsınız siz. Sizi batakçı sizi.

BAAL Bazan iyi dövülmüş halatlarla ve oksijen tüpüyle yalnız başına derinliklere geziye çıkan bir dalgıç gibiyimdir.

RAHİP Yalnızlıktan daha korkunç bir şey yoktur. Bizde kimse yalnız kalmaz. Birbirimizle kardeşizdir biz.

BAAL Yalnız olmam şimdiye dek beni ilerleten şey olmuştur. Kendi derimin altında ikinci bir adam istemem.

RAHİP Ben size ruh sükûnetini yeniden kazandırmak için geldim.

BAAL Bana mavi gökyüzünü, bir avuç başağı, yumuşak kadın kollarını ve istediğim yere gitme özgürlüğünü verin! Ruh sükûneti budur!

RAHİP Sizin ruhunuz, her biçime giren ve her biçimin içini dolduran su gibi.

BAAL *(Kendinden geçmişçesine doğrulur, güneş dolu)* Benim ruhum, en alttaki taşta gömülü de olsa elmas içinde duran güneş ışığıdır. Ve ilkbaharda ağaçların daha don sürerken bile çiçeğe durmasıdır. Ve buğday tarlalarının rüzgârda dalgalanırken inleyişidir. Ve yemek isteyen iki böceğin gözlerindeki kıvılcımdır.

RAHİP Tanrıyı aşağılıyorsunuz. Bir hayvansınız siz. Hayvan sizsiniz. İlk hayvan! Güzel ve âdî olan pis, aç hayvan. Gökten gelmiş bir belasınız. Ama öleceksiniz.

BAAL Ölmek, ha? Hiç kanmam. Dişe diş savunurum kendimi. Derisiz yaşamak istemem. Ayak parmaklarımın içine çekerim başımı. Boğa gibi saldırırım. Kıvrılmak da bir zevk olmalı. Hayatın devam ettiğine inanmıyorum, buradakine bağlıyım ben.

RAHİP Hayatınız ırza tecavüz halinde. Cezasını çekeceksiniz er geç.

BAAL Çektim bile. Hepinizden daha fazlasıyla. Bu yüzden istiyorum ya. Kalanını istiyorum. Birazcık sevinç için benden daha çok acı çeken var mı? Hep kendimden ödedim bedelini, hiçbir şey hediye gelmedi bana. Temizliğin önünde pisliğe battım, güzellik uğruna dayaktan kötürüm kalmaya razı oldum. Öyle çok hırpaladılar ki beni, cildim nasır bağladı, neyse ki ara sıra yine de alttan alta ince duyumlar alabildiğim oluyor.

RAHİP Şimdi bir de üstelik suçluluğunuzdan biz sorumluyuz, öyle mi?! Sizi şişme kozmoz sizi! İştah kapatan köfte! Ayranı kabarmış sıçan sizi! Kurtlar yesin leşinizi!
(Çıkar)

BAAL *(Küçük pencereden)* Ağaç tepesinin gün içinde bir kerecik tam güneş aldığı zamanı kaçırdım işte! Tanrı canını alsın papaz efendi!

GARDİYAN *(Aşağıda kapıda)* Evet evet ya, muhterem efendimiz yerden göğe kadar haklı! Sizi uyarıyorum ki saygıdan eser yok sizde...

OVA. GÖK. AKŞAM

Baal, Ekart, Sophie Dechant, tarlaya gelirler.

SOPHIE DECHANT Daha fazla gidemeyeceğim. Niye böyle koşuyorsun ki?

BAAL Niye bize takılıyorsun? Bitti artık.

EKART Otur. *(Baal'e)* Senden hamile kalan bir kadına nasıl böyle davranırsın?

SOPHIE DECHANT Hamileliği ben istedim Ekart.

EKART Davranışını düzeltmezsen Sophie ile yalnız giderim.

BAAL Gelmez ki seninle. Ama sana kalsa beni aldatırdın. Utan utan!

EKART Sen beni iki kez atlattın. Bana onlardan hoşlanmadığını söylediğin halde kızları elimden almıştın.

BAAL Hoşlanmadığın "halde" değil, hoşlanmadığın "için" desene! Senin temiz kalman için iki kez ölü seviciliği yapmış oldum. Hiçbir zevki yoktu.

EKART *(Sophie Dechant'a)* Ve siz de bunu hâlâ seviyorsunuz ha?

SOPHIE DECHANT Evet, ne yapayım?

BAAL Ben içerideyken olanları sormayacağım.

SOPHIE DECHANT Hiçbir şey olmadı. Felâketti.

BAAL Baş başaydınız.

EKART Hiç utanman yok. *(Bağırır)* Onu benim başıma sen sarmadın mı?

BAAL O sıralar ileri gitmemiştik daha.

EKART Neyse ki ben senin gibi yontulmamış değilim.

BAAL O yüzden seviyorum ya seni. Ama ya bana karşı öyle duyarlı mısın bakalım? Arkadaşını onun karısıyla aldatmaktan daha yontulmamışlık mı olur?!

EKART Hiç değilse o yanımızdayken kapa bari şu rezil çeneni!

BAAL Kalksın gitsin!

EKART Gidelim Sophie Dechant!

SOPHIE DECHANT Yapamam Ekart.

BAAL Yapamaz Ekart!

SOPHIE DECHANT Bırak gideyim, Baal. Başka bir şey istemiyo-

rum senden.

BAAL Tamam. Bitti. Gel Ekart!

SOPHIE DECHANT Öyle yorgunum ki. Birazcık daha kalamaz mıydınız?

BAAL Akşam oluyor.

SOPHIE DECHANT Bir çeyrek saat olsun ...

BAAL Hiç nedeni yok ki.

SOPHIE DECHANT Peki ben nereye gideceğim?

BAAL Sahneye çık. Ya da göğe çık.

SOPHIE DECHANT Çocukla mı?

BAAL Toprağa göm onu gitsin!

SOPHIE DECHANT Dilerim, pek hoşlandığın bu güzel gökyüzünün altında şimdi bana söylediğini bir daha asla düşünmek zorunda kalmazsın. Sesim zayıf, sana erişmez. Bir zamanlar öylesine yakın olan sen, iyice yabancısın. Bir zamanlar yanımda yatan sen, uzaklaşıyorsun, bense senden yükümlüğümle koşamaz oldum.

EKART Eğer bu hayvanı bir daha sevmek istemezsen, ben seninle gelirim.

BAAL Beni seviyor.

SOPHIE DECHANT O hayvanı seviyorum.

EKART Sen hâlâ burada mısın, rezil! Dizlerin yok mu? Dayak mı istiyorsun, vahşi, canavar, kokmuş hayvan! Kokmuş hayvan!

BAAL Boş kafa!

EKART *(Üstüne yürür)* Hayvan!

(Yumruklaşırlar. Baal vurmak için gitarı kaldırır)

SOPHIE DECHANT Eyvah! Vahşi bunlar!

BAAL *(Gitarı bırakıp Ekart 'a sarılır)* Asla birbirimizden ayrılamadığımızı görüyor musun şimdi? Kokumu alıyor musun? Kadın yakınlığından çok daha fazla bir şeyin varlığını görüyor musun? Gezegende çok daha fazla bir şeyin var olduğunu, ha? *(Bırakır, geriye dönüp gökyüzüne bakakalır)*

SOPHIE DECHANT Baal. Bana haksızlık ediyorsun.

EKART Farkında mısın?

BAAL Yoo. Yalnızca gökyüzü...

EKART Buna vuramam.

BAAL *(Dağıtık)* Gidelim! Geceleyecek bir yer arayalım. Otların

arasında veya bir kuytuda. Karanlık oluyor. Yıldızlarımı anlatayım sana, rüzgârın ulaşmadığı hayvanlardan söz edeyim. Gel. *(Kolu Ekart'ın omuzunda, onu çekerek sağdan çıkar, Ekart sessizce birlikte gider)*

SOPHIE DECHANT *(Karanlıkta yalnız başına kalır; sonra yüksek sesle haykırır)* Baal!

KAHVERENGİ AHŞAP LOKAL. GECE. RÜZGÂR

Masalarda Gougou ile Bolleboll. Arkada minderde Dilenci, Maja ve Kızı.

BOLLEBOLL *(Gougou ile kâğıt oynuyor)* Param kalmadı. Ruhlarımıza oynayalım!

İHTİYAR DİLENCİ Rüzgâr kardeş içeri girmek istiyor. Ama biz soğuk kardeşimiz rüzgârı tanımıyoruz. Hehehe.

KÜÇÜK KIZ *(Ağlar)*

MAJA (DİLENCİ KADIN) Dinleyin! Binanın çevresinde bir şey dolaşıyor! Büyük bir hayvan olmasa bari!

BOLLEBOLL Niye? Şehvetin mi kabardı yine?

(Ses kapıya yaklaşır)

MAJA Dinleyin! Açmam bu kapıyı!

DİLENCİ Açarsın.

MAJA Hayır. Hayır. Hayır. Meryem Ana hakkı için, hayır!

DİLENCİ Bouque la madame[45]! Aç şunu!

MAJA *(Kapıya doğru sürünür)* Kim var dışarıda?

KÜÇÜK KIZ *(Ağlar)*

(Maja kapıyı açar)

BAAL *(Ekart ile birlikte girer, yağmurdan sırılsıklamdır)* Hastanenin lokali mi?

MAJA Evet, ama boş yatak yok. *(Daha küstahça)* Üstelik ben hastayım.

BAAL Şampanyamız var.

(Ekart sobaya yanaşır)

BOLLEBOLL Gelin gelin! Şampanyadan anlayan bize uyar.

DİLENCİ Bugün de burası kalite insanlarla doldu!

BAAL *(Masaya gelerek ceplerinden iki şişe çıkarır)* Hm?

DİLENCİ Pek esrarengiz!

BOLLEBOLL Bu şampanyayı nereden aldığını biliyorum. Ama açık etmem.

BAAL Gel Ekart! Kadehleriniz var mı?

MAJA Fincan var yalnızca sayın bay! Fincan! *(Getirir)*

GOUGOU Benim kendi fincanım olsun.

BAAL *(Güvensiz)* Şampanya içmenize izin var mı?

GOUGOU Lütfen!

(Baal bir tane doldurur)

BAAL Ne hastalığınız var sizin?

GOUGOU Akciğer nezlesi. Bir şey değil. Küçük bir balgam sorunu. Önemsiz.

BAAL Ya sizin? *(Bolleboll'e)*

BOLLEBOLL Ülser. Zararsız.

BAAL *(Dilenci'ye)* Sizin de bir hastalığınız olsun, ha?

DİLENCİ Çılgınım ben.

BAAL Şerefe! Tanışıyoruz. Ben sağlıklıyım.

DİLENCİ Bir adam tanımıştım, o da sağlıklıyım diyordu. Diyordu. Bir ormandan gelmişti[46], derken, bir şeyler düşünmek zorunda olduğu için yine oraya döndü. Ormanı çok yabancı buldu, hiç tanıdık değildi artık. Günlerce yürüdü, en balta girmemiş derinliklere dek, çünkü nice bağımlı olduğunu ve içinde dayanabileceği kadar ne kaldığını görmek istiyordu. Ama pek bir şey kalmamıştı. *(İçer)*

BAAL *(Huzursuz)* Ne rüzgâr ama! Ve bizim daha bu gece buradan gitmemiz gerek... Ekart.

DİLENCİ Rüzgâr ya. Bir akşam, güneş batımında, artık o kadar yalnız değilken büyük sessizlikte ağaçlar arasından yürüdü ve çok yüce olan bir ağacın altında durdu. *(İçer)*

BOLLEBOLL Onun içindeki maymundu bu.

DİLENCİ Evet, maymun belki. Ağaca dayandı, iyice yakından, ağaçtaki hayatı hissetti, ya da öyle düşündü, şöyle dedi: Sen benden yücesin, sağlam duruyorsun, çok derinlerine dek toprağı tanıyorsun ve o seni tutuyor. Ben koşabilirim ve daha fazla hareket edebilirim, ama duruşum sağlam değil, derine kök salamam ve beni tutan bir şey de yok. Hem ağacın sonsuz göğe uzanan dingin doruğundaki o büyük huzuru[47] da bilmem

ben. *(İçer)*

GOUGOU Ağaç ne demiş?

DİLENCİ Evet, rüzgâr esiyordu. Ağaçtan bir titreme geçti, adam hissetti bunu. Kendini yere attı ve sert yaban köklere sarıldı, acıyla ağladı[48]. Ama bunu birçok ağaçla yaptı.

EKART Sağlığına kavuştu mu?

DİLENCİ Hayır, ama ölümü daha kolay oldu.

MAJA Anlamadım ben.

DİLENCİ Hiçbir şey anlaşılmaz. Ama bazı şeyler hissedilir. Anlaşılan hikâyeler yalnızca kötü anlatılanlardır.

BOLLEBOL Tanrıya inanır mısınız siz?

BAAL *(Güçlükle)* Yalnızca kendime inanırdım. Ama ateist olabilir insan.

BOLLEBOLL *(Kahkahayla güler)* Bu çok eğlenceli! Tanrı! Şampanya! Aşk! Rüzgâr ve yağmur! *(Maja'ya uzanır)*

MAJA Bırak beni! Ağzın kokuyor!

BOLLEBOLL Peki sende Frengi yok mu?

(Maja'yı kucağına alır)

DİLENCİ Kolla kendini! *(Bolleboll'e)* Gittikçe sarhoş olmaktayım. Ve ben iyice kafayı bulduğumda sen dışarıya yağmura çıkamazsın.

GOUGOU *(Ekart'a)* O daha afiliydi, dolayısıyla hatunu aldı.

EKART Peki ya sizin manevi üstünlüğünüz? Ruhsal gücünüz?

GOUGOU Kadın böyle değildi ki. Hiç bozulmamıştı.

EKART Siz ne yaptınız öyleyse?

GOUGOU Utandım.

BOLLEBOLL Dinleyin! Rüzgâr! Tanrıdan huzur diliyor.

MAJA *(Şarkı söyler)*

Ninni bebeğim, dışarıda rüzgâr[49]
İçerisi sıcak ve içki var.

BAAL Bu çocuk nedir?

MAJA Benim kızımdır efendim.

DİLENCİ Kadın bedenlerinin şerefine, çocuklar boğulur.

BAAL *(İçer)* Önceleri öyleydi, Ekart. Evet. Güzeldi de.

EKART Ne?

BOLLEBOLL Unuttu.

BAAL Önce – leri... ilginç bir sözcük...

GOUGOU En güzeli hiçbir şey'dir.

BOLLEBOLL Şşşt! Gougou'nun aryası geliyor! Kurtçuk torbası şarkı söylüyor!

GOUGOU Yaz akşamları titreşen hava gibidir, güneş. Ama titremez. Hiçbir şey. Hiç hiçbir şey. Düpedüz bitirilir. Rüzgâr eser, asla üşünmez artık. Yağmur yağar, ıslanılmaz asla. Espriler yapılır, kimse gülmez. Çürür insan, beklemek gerekmez. Genel grev.

DİLENCİ Cehennemin cenneti bu!

GOUGOU Evet, cennet bu. Yerine getirilmeyen tek bir istek kalmaz. İstek yoktur ki. Tüm alışkanlıklar terk edilmiştir. İstekler de... Böylece özgür olur insan.

MAJA Peki sonunda ne olur?

GOUGOU *(Sırıtır)* Hiiiç. Hiçbir şey. Son yok ki. Hiçbir şey sonsuz sürmez.

BOLLEBOLL Amin.

BAAL *(Ayağa kalkmıştır, Ekart'a)* Kalk Ekart! Katillerin arasına düşmüşüz. *(Ekart'ın omuzlarına asılır)* Kurtçuklar şişiyor. Kokuşma, üstüne geliyor. Kurtçuklar şarkı söylüyor ve kendilerini yüceltiyorlar.

EKART Bu ikincidir. Sırf içkiden ileri geliyor olabilir mi?

BAAL Benim barsaklarımın gösterisi yapılıyor burada... Çamur banyosu bu.

EKART Otur! Çek kafayı! İçin ısınsın!

MAJA *(Biraz içkili, şarkı söyler)*

Yağmurda ve karda, kış ve yaz...
Sarhoşuz, başımız hiç ağrımaz.

BOLLEBOLL *(Maja'ya yapışmış, itişiyor)* Bu arya beni hep gıdıklar, minik Gougou... gıdı gıdı, Maja'cık.

KÜÇÜK KIZ *(Ağlar)* Annee!

BAAL *(İçer)* Kimsiniz siz? *(Gergin, Gougou'ya)* Kurtçuk Torbası deniyor size, ha? Ölüme adaysınız öyle mi!? Şerefe! *(Oturur)*

DİLENCİ Kolla kendini Bolleboll! Şampanyayı pek kaldıramam.

MAJA *(Bolleboll'e, şarkıyla)*

Gözlerine bakmak senin, pek zor.
Gel yatalım, şimdi bir yerin duymuyor.

BAAL *(Zorbaca)*

Saçında fareler[50], akar gidersin
Gökyüzü harika üstünde senin.

EKART *(Sarhoş, ayağa kalkmıştır)* Artık seninle gelmiyorum. Benim de bir ruhum var. Sen ruhumu mahvettin. Her şeyi mahvediyorsun sen. Öyleyse artık ben de kendi ayinime başlıyorum.

BAAL Seviyorum seni, şerefe!

EKART Ama ben artık seninle gelmiyorum.

DİLENCİ *(Bolleboll'e)* Çek ellerini, domuz herif!

MAJA Sana ne ki?

DİLENCİ Sen sus, pis zavallı!

MAJA Deli misin? Saçmalıyorsun haa!

BOLLEBOLL *(Zehir gibi)* Yalancı! Hastalığı filan yok. Mesele bu! Hep yalan!

DİLENCİ Ve sen kansersin!

BOLLEBOLL *(Çok sakin)* Ben kanserliyim ha?

DİLENCİ *(Korkmuş)* Bir şey demedim ben. Unut gitsin.

MAJA *(Güler)*

BAAL Niye ağlıyor bu? *(Küçük Kız'ın peşi sıra dolanır. Mindere eğilir)* Tombiş ve pis...

DİLENCİ *(Kötü)* Ne istiyorsun ondan?

BAAL Niye ağlıyorsun? Hiç görmedin mi? Yoksa her seferinde yine mi ağlarsın? Gel, gelsene? Minicik zavallı ayakların!

DİLENCİ Bıraksanıza be adam! *(Fincanını Baal'e fırlatır)*

MAJA *(Ayağa fırlar)* Domuz seni!

BOLLEBOLL Sadece bluzunun altına bakmak istiyor.

BAAL *(Ağır ağır doğrulur)* Ah siz domuzlar! İnsanca olanı bilmez olmuşsunuz! *(Masa boyunca, yüksek sesle ve yalın)* Yıllar önce müdürümün[51] karısına sahip olmuştum. Şehvet dolu ve vahşiydi. Uzun zaman geçti aradan, yüzünü unutmuştum, ama şimdi yine anımsıyorum ve nasıl olduğunu biliyorum. Aydınlık bir gündü, çocuğu oldu ve evi cehenneme döndü. Onu bir daha görmedim, ne olduğunu da bilmiyorum. Hayat bu işte. Gel Ekart, ırmakta yüzümüzü yıkayalım!

(Işık söner)

PATİKA, GÜNEŞ, TARLALAR

BAAL *(Tarlaların üstüne gelerek)* Yaz havası karnımın üstünde esiyor. Sıcak rüzgâr, bacaklarımın üstünde pantolonumu sallıyor. Burnumda dolu başak denizlerinin kokusu var ve göz kapaklarım gökyüzü alnımın üstüne kapanır. Tozlu yollar beni meleklerin halatı gibi çeker sonsuz mavi gökyüzüne. Gözlerimi kapayınca görürüm; saçlarım sarı buğdaylar gibi parlar. Ve soluk alırım! Soluk! Sırt üstü yatınca boşluğa eğilir sırtım. Dünyanın yuvarlak olduğunu ve onun yüzeyini örttüğümü öylesine kuvvetle hissederim.

EKART *(Onun ardından)* Ne deli gibi koşuyorsun?

BAAL Ruhum, buğday tarlalarının rüzgârda salınırken inleyişleridir. Ve yemek isteyen iki böceğin gözlerindeki kıvılcımdır. Dar bir avlu içinde bir ağacın beş karanlık yıl boyunca yukarı doğru ince bir beyaz halkayı işlediğini görünce dehşete düşerim.

EKART Of, mideme bir lokma bir şey koyabilseydim, hayranlık sunucusu!

BAAL Neyim ben?

EKART Ölümsüz barsakları olan bir Mayıs harikası delikanlısın. Bir zamanlar gökte yağ izleri bırakmış bir köfte.

KÖY MEYHANESİ. AKŞAM

Baal'i çevrelemiş köylüler. Bir köşede Ekart.

BAAL Şimdi beni dinleyin: Hepinizi bir arada bulmam pek iyi oldu! Kardeşim yarın buraya geliyor. O zaman boğalar burada olmalı.

BİR KÖYLÜ *(Ağzı açık kalmış)* Boğaya bakınca, onun sizin kardeşinizin istediği gibi olduğu nasıl anlaşılıyor?

BAAL Bunu yalnızca kardeşim görür. Hepsi güzel hayvanlar olsun da. Yoksa kıymeti kalmaz. Bir korn, garson!

İKİNCİ KÖYLÜ O zaman satın alacaksınız, öyle mi?

BAAL Kalçası en kuvvetli olanı.

ÜÇÜNCÜ KÖYLÜ Senin verdiğin fiyat için bütün köylerden herkes boğalarını buraya gönderir.

BİRİNCİ KÖYLÜ Benim boğaya bir baksaydın!

BAAL Çok seçenek olsun istiyoruz. Garson, bir korn!

KÖYLÜLER Öyleyse gidelim ötekilere de söyleyelim. Büyük olay olacak bu. *(Hızla ayrılırlar)* Geceyi burada mı geçiriyorsunuz?

BAAL Evet. Haydi, Tanrı yardımcınız olsun!

(Köylüler çıkar)

EKART İstediğin ne sahi? Aklını mı kaçırdın?

BAAL O göz kırpıştırmaları, şaşırmaları, sonra kavrayıp hesap yapmaya başlamaları harika değil miydi?

EKART Eh, hiç değilse bize birkaç şişe korn getirdi. Ama şimdi toz olmak gerekiyor, değil mi?

BAAL Nee, toz olmak mı? Deli misin sen?

EKART Peki, asıl sen mi delirdin? Boğaları düşünsene!

BAAL Eee, bütün bunları niye yaptım peki?

EKART Birkaç şişe içki için elbet, yoksa niye?!

BAAL Uydurma! Sana bir şölen yapmak istiyorum Ekart. Para olmayınca hiç şölen olmayacak mı yani? Önce burada ancak önemli kişilere verilen içkiyi istedim, sonra gidecektim. Ama ardından hikâye hoşuma gitti, şimdi boğaları görmek istiyorum.

(Arkasındaki pencereyi açar. Hava kararır. Dönüp oturur)

EKART Altı içkiyle sarhoş oldun, utan utan!

BAAL Enfes olacak. Bu basit insanları severim. Sana tanrısal bir oyun sunacağım kardeş! Şerefe!

EKART Bu zavallı insanların, işlerini bırakıp sırf sen oyun çıkarasın diye hayvanlarıyla saatler boyu koşturacakları, o kalın kafana girmiyor mu hiç?

BAAL Hayır. Bunu kendi akıllanmaları için yapacaklar. Onları düşünüyorum ben; şu sıcak akşamda bütün kalbimle. Kendi basit usullerince dolandırmak için geliyorlar, cezalarını da çekecekler.

EKART *(Ayağa kalkar)* Öyleyse, ya boğalar, ya ben. Meyhaneci uyanmadan giderim.

BAAL *(Ters)* Akşam ne sıcak. Bir saat daha dur. Sonra ben de seninle gelirim. Seni sevdiğimi biliyorsun. Tarlalardan bu yana

gübrenin kokusu geliyor. Boğalar meselesini ayarlayanlara meyhaneci birer içki daha verir mi, ne dersin?

EKART Gelenler var.

PAPAZ *(Girer. Baal'e)* İyi akşamlar. Boğalarla ilgili olan siz misiniz?

BAAL Evet benim.

PAPAZ Bu numarayı niye çeviriyorsunuz acaba?

BAAL Dünyada başka numaramız yok da ondan. Ot kokusu nasıl taa buraya geliyor? Her akşam böyle midir?

PAPAZ Sizin dünyanız pek zavallı be adam!

BAAL Benim gökyüzüm ağaçlarla ve bedenlerle doludur.

PAPAZ Ondan söz etmeyin. Dünya sizin sirkiniz değil.

BAAL Ya nedir peki?

EKART Bir hapishanedir canım!

PAPAZ Ben çok iyi niyetli bir insanımdır. Huzursuzluk için ayıracak şeyim yok. Siz dolanın bakalım, efendi. Ben olayı temize havale ederim.

BAAL Ekart, adaletin mizahı hiç yok.

PAPAZ Sizin bu çocukça planınızın ne kadar cezalık bir suç olduğunu görmüyor musunuz sahi?

BAAL Sadece kalbiniz eksik sizin. Ekart, bir şeyi sırf anlamsız diye yapmayan kişiler var. Yerine başka şey yapıyorlar.

PAPAZ Sizi hiç anlamıyorum.

BAAL Akşam, güneş batımında. Elbet akşam olmalı ve elbet gökyüzü bulutlarla kaplı olmalı, hava ılıksa ve biraz da rüzgâr esiyorsa boğalar gelir. Her yandan dolanır gelirler, harika bir görünüş olur. Sonra zavallı insanlar onların arasında dururlar, ne yapacaklarını bilemezler ve yanıldıklarını anlarlar: Keskin bir görünümü yaşarlar. Yanılan insanları da severim. Üstelik, o kadar çok hayvan bir arada nerede görülmüş ki?

PAPAZ Ve sırf bunun için yedi köyü buraya topluyorsunuz, öyle mi?

BAAL O manzara uğruna yedi köyü feda edebilirdim.

PAPAZ Sizi şimdi anlıyorum. Yoksulsunuz ve belli ki boğalara özel bir sevginiz var, değil mi?

BAAL Hiçbir şey anladığın yok! Kavrayamıyor. Hikâyeyi berbat etti. İsa artık hayvanları sevmiyor.

PAPAZ *(Güler; sonra ciddîleşir)* Neyse, dediğiniz olamayacak. Haydi gitmenize bakın ve daha fazla dikkat de çekmeyin! Sanırım böylece size okkalı bir iyilik yapıyorum.

BAAL Teşekkür ederim bu iyiliğiniz için. Gel Ekart! Şölenin olamıyor kardeşim!

(Ekart ile birlikte ağır ağır uzaklaşır)

PAPAZ Güle güle! Meyhaneci, bu bayların hesabını ben ödüyorum.

MEYHANECİ *(Bankonun ardında)* Onbir içki, muhterem.

EKİN TARLALARINDA PATİKA

Gece. Ekart otların arasında uyumakta.

BAAL *(Tarlalardan doğru gelir, içmiş gibi, giysileri açık, uyurgezer benzeri)* Ekart, Ekart! Bir şiir yaptım! Uyan!

EKART Ne oluyor, delibozuk? Yat uyu, bırak ben de uyuyayım!

BAAL

Yüreğim, gece bulutu gibi hüzünlü[52]
Ve vatansız, ey sen!
Gökteki bulutlar tarlanın ve ağacın üzerinde
Bilmezler, niye?
Mekânları kocaman.

Yüreğim, gece bulutu gibi yaban
Ve hasret dolu, ey sen!
Bulut tüm göğü kaplamak ister
Bilmez, niye?
Gecenin bulutu rüzgârla baş başa.

EKART Fena değil. Ama olan güzelim uykuya oldu. Geride felsefe kalıyor demek ki! Özellikle de kibar beyler, kuştüyü yerine çürümüş otların üzerine fırlatılırlar. Karanlık, ıslaklık ve eski hatunlardan bile ancak ikinci bir yüz! Bütün gün çalışmaktan başka şey yapmayan iyi insanlar bilseler ki, ç a l ı ş m a m a k, sıcak ahırlarda u y u m a m a k, yağmurda ve rüzgârda hayat peşinde koşmak, esriklikleri ç a l m a k bu kadar zor ve yıpratıcı, o zaman büyük saygınlık kazanırlardı. Kadınların kucağını ısıtabilecek olan bizler, kucak mahrumu itler gibi çirkefte

yatıyoruz ve tohumumuzu sınırlı bir zevkle heder ediyoruz. Kaldı ki buna da ancak kendini, enikonu işeme organı ile cinsel organın[53] birleşmesiyle yeterince tanımlamış olan kişi izin verebilir. Bunu da ancak bir domuz akıl edebilirdi!

BAAL *(Oturmuştur)* Her şey öyle güzel ki!

(Sessizlik)

EKART Şimdi yakında senfonime başlayacağım!

BAAL Kuartet bitmiş miydi?

EKART Vakit bulamadım ki.

(Sessizlik)

EKART Bir kez âşık olduğuma inanmazdın herhalde. Hem yabanî, hem yumuşaktı, solgun yüzlüydü. Kimi zaman iyice şaşkın ve çok tatlı olurdu.

BAAL *(Olağan)* Şey yaptın mı?..

EKART Domuz! Onu düşününce senin bir domuz olduğunu görüyorum. Ben bir ayyaşım ve kadıların da tümü orospu. Oysa o tertemizdi ve dolayısıyla sen bir domuzsun.

BAAL Sen de bir eşekmişsin.

EKART Bir kısrak gibi kalçaları vardı ve hem yumuşak, hem de sıkıydı. Ama çocuklarla o iş bir cinayettir. Ve o henüz onyedisindeydi.

BAAL Otlar gece nasıl da kokuyor!

(Kollarını kavuşturup sırt üstü yatar)

EKART Bir kuytuda sımsıkı yan yana yatıyorduk. Rüzgâr üstten yalıyordu. *(Hafif sesle devamını anlatır)* Solgun olması gereken yanağını yanağımda hissettim. Yumuşacık saç tutamları vardı arada. Titriyordu. Dizlerimiz değiyordu birbirine ve üstümüzde yalnızca gökyüzünü hissediyorduk. Bir keresinde dedi ki, doktor ona, eğer çocuk doğurursa kesin öleceğini bildirmiş. Ama çocuk istiyormuş. Az kaldı beni o kerteye getiriyordu. Gülme Baal. *(Onun yüzüne bakar, öfkelenir ve şaşırır)* Uyumuş!.. Egoist!

YEŞİL YAPRAKLI AĞAÇLIKTA

Geride ırmak.

BAAL *(Yaprak yığını üstünde oturmaktadır)* Su sıcak. Kumsalda yengeçler gibi yatılıyor. Üstüne üstlük fundalıklar ve gökte beyaz bulutlar. Ekart!

EKART *(Kendini kapatmış)* Ne istiyorsun?

BAAL Seni seviyorum.

EKART Çok güzel yatmaktayım.

BAAL Deminki bulutları gördün mü?

EKART Evet. Çok edepsizler. Demin bir kadın geçti karşıdan.

BAAL Hiç kadın arzu etmiyorum artık ...

KAHVERENGİ MANZARA. YAĞMUR

Yalnız bir ev.

Baal, genç bir kız olan Anna ve Ekart soldan girerler.

BAAL *(Homurtuyla)* Anneciğinin yanında kalsaydın ya! Bu hayat çocuklara göre değil!

ANNA Ne azarlayıp duruyorsun beni? Ben şikâyet ediyor muyum hiç?

BAAL Bize yük oluyorsun.

ANNA Yağmur Başlayınca söylüyorsun bunu. Ben ne yapayım yani?

BAAL *(Kızın bedenini kavrar)* Neyse ki sıcak bir yüksün! İç çamaşırına dek sırılsıklam olmuşsun!

ANNA *(Ürkek, Baal'e yaslanır)* Bir şey olmaz. Beraberiz ya, yeter!

EKART *(Evin kapısına vurur, zili çalar)* Heyy, açsanıza!

KIZIL SAÇLI BİR ADAM *(Yukarıdan bakar)* Kapıyı bırakmayacak mısınız? Yine nereden çıktınız?

BAAL Yağmur yağıyor, görmüyor musun? Kapıyı aç!

ADAM Paranız var mı?

EKART Bir gece için.

ADAM Geliyorum. *(Aşağıda kapıyı açar)* Bu kız neyin nesi?

BAAL Benim nişanlım.
ADAM Anladık! Hehehe! Pek de güzel bir nişanlıcık! Önce parayı görelim!
EKART *(Ayağını kapı aralığına koyar)* Sabaha! Elimiz sıkıdır komşu. Ot deposu var mı?
ADAM Haa, dilenci takımı, desene! Otlukta iki kişi, kız için de odada bir yer, iyi mi? Başka olmaz. Odadaki, rehinedir baylar, ben erken kalkanlardan değilim, hehehe, kızcağızım!
BAAL Yatak var mı?
ADAM Bir odada iki yatak, baylar için, Oldu mu? *(Elini uzatır)*
BAAL Yiyecek bir şey var mı?
ANNA Aman sakın, yapma! Öyle korkuyorum ki! Yalnız kalmak istemiyorum!
BAAL Yalnız olmayacaksın ki. Taze süt kokusu geliyor buraya.
ANNA Dayanamam. Seviyorum seni.
BAAL Bu yağmurda aç mı kalayım yani?
ANNA Asla eve dönemem artık.
BAAL Yanımda iyisin, yeter ki lâf dinle, ileri gitme.
ADAM Memnun oldum baylar. Tamam mı, değil mi? Taze ekmekle süt çorbası var. Kaymağı da küçük hanıma, hehehe.
ANNA Ne istersen kabul, ama bu hiç iyi değil, kesin.
BAAL Saçma. Sıcak güzel, süt çorbası da güzel. Kabul et! Şimdiye dek yük olmuştun, şimdi işe yara bakalım!
ANNA Öyle korkuyorum ki.
(Baal'e yanaşır)
BAAL Eliniz pek kirli. Anlaştık.
(Girerler)

RÜZGÂRDA AKÇAAĞAÇ

Bulutlu gökyüzü. Baal ile Ekart köklerin üstüne oturmuşlar.

BAAL İçmek zaruret oldu[54] Ekart. Paran kaldı mı?
EKART Yok. Rüzgârda akçaağaca bak!
BAAL Titriyor.
EKART Barlarda yanında gezdirdiğin kızcağız nerede?
BAAL Balık ol, ara onu.

EKART Aşırı tıkınıyorsun Baal. Çatlayacaksın.
BAAL Çatlama sesini duymak isterdim.
EKART Karanlık ve derin, üstelik balıksız bir suya baktığın da olmuyor mu? İçine düşmemeye bak. Kendine dikkat etmen gerek. Çok ağırsın çünkü, Baal.
BAAL Başka birinin yanında dikkat ederim kendime. Bir şarkı yaptım. Dinlemek ister misin?
EKART Oku bakalım da tanıyayım seni.
BAAL Adı, Ormanda Ölüm:

Ve bir adam öldü sonsuz ormanda
Fırtına ve sel, çevresinde köpürdü.
Hayvan gibi kökleri tırmalayıp öldü
Gözleri açık kaldı bakarak doruğa
Fırtınanın günlerdir esip dövdüğü.

Derken birileri sardı çevresini
Sesi soluğu kesilmiş dediler:
Onu evine götürmek istediler!
Ama onları diziyle tekmeledi
Bir tükürdü ve "nereye?" dedi!
Ne çocuk var ondan, ne de bir yer.

"Çürümüş ağzında dişlerin.
Çıplak duracak mısın böyle arazide?
Çürümüş giysin, beynin, kemiklerin, çıkının boş, ölmüş beygirin
Biraz usulca öl bari – zaten bitmişsin.
Hep aç mı kalmak istiyorsun, niye?"

Orman gürültülüydü çevrelerinde.
Bir baktılar, haykırıyor gökyüzüne.
Üstelik gördüler ağaca sarıldığını.
Derken onlar da kapıldılar öfkeye
Titreyerek sıktılar yumruklarını.
Çünkü kendileri gibi biriydi ölen de.

"Boşunasın, uyuz, kocaman, hayvan.
İrinsin, pislik sen de, paçavra yığını!
Havamızı emiyorsun, sırf hırsından."

Dediler. Ya o? O yara akıntısı:
"Yaşamak isterim", dedi, "güneş payınızdan!
Aydınlıkta sizler gibi koşturmak atımı!"

Tiksintiden titreyerek susmaları
Anlaşılır gibi değildi dostlar.
O zaman yer çıplak elini uzattı
Rüzgârda toprak denizlere açılırdı
"Ve bedenim burada usulca yatar."

İşte zavallı hayatın ölçüsüzlüğü
Böylece ona kendi ölüsünü
Kendi eliyle toprağa bastırttı;
Tan ağarırken ölüp kara otlara düştü.
Tiksintiyle, nefretle kazdılar mezarını
Ağacın en karanlık köklerine gömüldü.

Ve sessizce sürdüler cangıldan atlarını.
Yokladılar uzaktan bir kez daha
Buldular ordaki mezar ağacını
Bir de ne görsünler bakınca:
Ağacın üstünde bir ışıltı.
Genç yüzlerine haç çıkarıp o anda
Atlarını sürdüler güneşe ve ovaya.

EKART Evet ya. İş buraya vardı şimdi besbelli. Şerefe!
BAAL Geceleri uyku tutmazsa yıldızlara bakarım. Aynen böyledir.
EKART Öyle mi?
BAAL *(Güvensiz)* Ama pek de sık yapmam bunu. Yoksa insanı zayıflatır.
EKART *(Bir süre sonra)* Epeydir hiçbir kadınla yatmadın herhalde, ha?
BAAL Niye ki?
EKART Hiiç, bana öyle geldi. Değilse, hayır de.
BAAL *(Ayağa kalkar, gerinir, akçaağacın tepesine bakar, güler)*

AKŞAMDA AÇIK PENCERELİ DANS LOKALİ

Dans. Gürültü. Müzik.
Baal ile Ekart girerler. Ekart aşağıda kapıda kalır.

BAAL *(Önce tek başına dans eder, sonra bir kızı yakalar ve piste çeker)*
KIZ Bırak beni be! İmdaat!
(Karışıklık. Orkestra ayaklanır)
DELİKANLILAR Bırak! – Bu da nereden geldi? – Bıraksana! – Devam! – Onu atın dışarı! –
KIZ O pislikle dans eder miyim hiç! İğrenç!
BAAL *(Elinin tersiyle alnının terini siler, herkes ona bakıyor)* Nereye gideyim peki? Bacaklarım koşmak istiyor... *(Dışarı koşar)*
SESLER Layığını buldu. – Pis herif!
(Kahkahalar ve dans müziği)

BAAL'İN ANNESİNİN ODASI

Bayan Baal yatakta. Doktor.

DOKTOR Bir heyecan sizi öldürebilir. Hoşça kalın bayan Baal. *(Paçavralar içinde kapıda dikilmiş duran Baal'e parlar)* Ne arıyorsunuz burada? Burada size sadaka yok! Burada dilenmeyi yasaklamak bile gerekmiyor. Toz olmaya bakın hemen!
BAAL Annem burada oturmuyor mu artık? Ben, Baal.
DOKTOR Haa, öyle mi! İyi!
(Gider)
BAAL Merhaba anne.
ANNE Merhaba Baal.
BAAL Sana bir uğrayayım dedim de. Ayrıca, tasarı halindeki bir şeyi yapmak için sakin bir köşe bulabilir miyim diye de baktım. Bir rahat koltuk ve içinde doğum yapmak, biliyor musun? Bir kitap yazacağım da. 20 000 Mark veriyorlar. *(Anne hiçbir şey söylemeyince)* Ne diyeyim ki be anne, işler pek de iyi gitmedi. Beni suçlamana gerek yok. Ama şimdi o 20 000'i kazanı-

yorum, sadaka değil yani.

ANNE *(Hâlâ sessiz ve büyümüş gözlerle ona bakmakta)*

BAAL *(Kararsız)* Pek iyi değil misin sen? Sana kötülük ettiler besbelli? Aşağılık köpekler! Onlardan hayır gelmez. Bir tekinden bile!

ANNE Evet, Baal.

BAAL *(Nihayet yaklaşarak)* Ama artık daha iyi olacak, gör bak. İyice büzüşmüşsün be anne, küçülmek ister gibi, ha? Ee, tabii ya, bu sefil delikte ne beklenir. Her şey değişecek. Söz veriyorum. Büyük lâf etmiyorum. Düpedüz söylüyorum, bir şeyler yapacağım. Görüyor musun anne, bu da bir şey, değil mi?

ANNE Evet, Baal.

BAAL *(Daha hızla ve daha korku dolu)* Hiç başarısız da değilim. Öyle zannetme sakın. Tanınıyorum. Yalnız polisçe de değil, biliyor musun? Onlar geçti. Çalışıyorum artık. Koca koca kitaplar yazacağım. Sayfa başı 100 Mark. Bu ün ve yiyecek getirir. *(Yatağa oturur)* Başladım bile. Hakkımda yazılanlar var, bir makale, bir kitap! Bunu ummazdın değil mi? Gör işte.

ANNE *(Hafif sesle ve güçlükle doğrularak)* Nasılsın?

BAAL Sorma! Çok iyiyim, bence. Düzgün bir ev alacağım, bir de bahçesi olacak, sana da bir hizmetçi kız. Ne dersin?

ANNE *(Sessiz, gülümser gibi)* Ah, çocuk!

BAAL *(Başını yorgana uzatır, annesi saçlarını okşar)*

ANNE *(Geri düşer, soluk almaya çalışır)* Nefesim! Yardım et! Baal!

BAAL *(Annesini acemice koluna alıp pencereye taşımaya kalkar)* Anne!

ANNE Yardım! *(Baal'in koluna düşer, ölür)*

BAAL Anne! *(Annesi dizlerinin üstünde, oturur)* Şimdi bu değildi söylediğim. Anne! Ana! – Hepsi bu. Yarın rüzgâr eser üstüne. Üç hafta sonra kiraz çiçekleri açar. Dört veya beş hafta içinde ben ormandayım. Ormanda olabilir miyim, küçük anam benim?

(Annesini, karışmış yatağa yatırır; şapkasız, kapıyı da açık bırakarak çıkar.

Rüzgâr. Akşam. Sessizlik)

BİR PARKTA BANK. GECE

BAAL *(Sendeleyerek gelir, oturur)* Burada geceyi pek güzel geçiririm, Emmi'ye gitsem mazeret bulmam gerek, o da var: Cenaze töreni için para pompalıyorum, o zaman geceleyebilirim, enikonu bir yer bulmam gerek doğrusu, yine gökyüzünü seyretmek zorunda kalacağım.

SEVGİLİLER *(Gelirler. Baal kalkar, bir ağacın ardına geçer. Sevgililer otururlar)*

KIZ Yine başlama.

ERKEK Cildin öyle yumuşak ki, sana biraz eziyet etmeden duramam.

KIZ O zaman kızarım ama!

ERKEK Ah canım!

(Kız'a yumulur)

BAAL *(Öne çıkar)* Utanın! Ne yaptığınızı düşündünüz mü? Ödeyebilir misiniz bakalım? Daha çok gençsiniz, kime ne deyip bir park bankında böyle hızlı bir ateşli aşk, ya arkadakiler? Utanın! Çok ayıp. Evinize gidin ve sonuçlarını taşıyabilir miyim diye kendi kendinize bir sorun.

SEVGİLİLER *(Çabucak ve ürküntüyle giderler)*

BAAL Şimdi yine ben üstteyim!

KONYAKÇI MEYHANESİ

Luise. Ekart. Watzmann.

Yırtık berbat bir giysi ve kalkık yakalarla, iyice perişan Johannes.

BAAL *(Girer)* Et istiyorum! Adlarınız ne çocuklar, fiyatınız nedir? Bir Protestan papazı kadar iddialıyım. Ama yapabileceğim şeyler var. Her şeyi ödeyebilirim.

WATZMANN Ho ho. Öyle demek, Baal! Miras mı kaldı sana, ne oldu?

EKART Annenle ilgili durum nedir? Pek ilgilenemedim. Yuvarlanan top gibi iniyordun sokaktan aşağıya. Ama kente daha yirmi kilometre varken sarhoş olmuşsun sen.

BAAL Beyler, bir şiir cildi sattım. İtiraf edeceksiniz ki dehanın ürünüdür bu. Sefil koşullar altında yaşadığımdan, tanrının arma-

ğanı oldu bana. Şükretmek, görevim. Meyhaneci, şampanya!

WATZMANN *(Homurtuyla)* Sen bir dâhisin Baal! Dâhi bir devesin!

EKART Sen, tanrının laneti bir müsrifsin. Anan için tabut satın aldın mı bari? *(İçer)*

BAAL Ben, siz ayyaşların üstündeki gökyüzünü görüyorum. Çok yüksekte ve içi garip bir uyumla dolu. Kalp safiyeti var sizde, tanrının haylaz sevgililerisiniz. Yalnızca sarhoşlar görür tanrıyı. Kollarımı açınca göğsüm şarkı söyler benim, domuzlar.

WATZMANN *(Şarkı söyler)*

Nefreti, tiksintisi,[56]
Burasına gelmişse
Biçerdi onu ikiye
Gözünü kırpmadan belki.
Burası kerhane gibi sıkıcı.

EKART Luise, neredesin? Onun tebaası olman gerekiyor!

JOHANNES *(İçer)* Evet ya. Rahat burası. İçmem lazım da, çok çok içmem. Kuvvetli yapar insanı. Ondan sonra da yine bıçak sırtında cehenneme gidebilir insan, kabul. Ama yine de başka işte. Hani insanın dizleri göçer gibi, biliyor musunuz:?Öyle esnek ki bıçak hiç hissedilmez. Tüyden diz kapakları. Ayrıca ben iyi durumdayken, yani burjuva gibi yaşarken hiç böyle buluşlar gelmezdi aklıma, böyle tuhaf. Ancak şimdi dâhî olunca buluşlarım da oldu. Hmm!..

BAAL *(Kucağında Luise)* Kötü bir hayvansın sen, Luise. Boş olduğun için seni seviyorum. Senin içine bir şeyler gittiği için ve yalnızca sen kaldın benim için. Çok içme, yoksa yine ölü seviciliği olacak! Bu gece uyumak istiyorum. Ah, senin loş köşedeki yağlı eşraf kıçlarından ısınmış yatağın. Sana yeni yatak yayları satın alsaydım. Karanlıkta ağarmış saç belli olmaz. İçin! İçin! Sen, sonsuz bakire, ancak utanmasız fareler senin lekeli hamileliğinin[57] kokusunu alırlar.

(Şarkı söyler)

Ah, bakire yosma, sen en iyisi
Kusmuğu temizle yeşil otlarla
Hem sahi! Kucağına dolmuştu hepsi
Nice ruh zindeliğim vardıysa.
İçin, sevgililer!

JOHANNES Evet Baal, bir içki daha ödemen gerekiyor. Burası pek keyifli gerçekten.

BAAL Bir içki de... şeye...

JOHANNES İsme gerek yok! Tanırlar. Biliyor musun, geceleri ara sıra müthiş kâbuslar görürüm. Ama yalnızca ara sıra. Şimdi pek keyifli.

(Rüzgâr eser. İçerler)

WATZMANN *(Şarkı söyler)*

Ağaçlar var daha yığınla[58]
Gölgeli ve topluca, kesin...
Üstlerine kendini asmak, ya da
Altlarında dinlenmek için.

BAAL Ah, nerede böyleydi sahi? Bir yerde böyleydi işte!

JOHANNES Hâlâ yüzüyor çünkü o kız. Kimse bulamadı. Biliyor musunuz, bazan sanki o, bol içki içinde boğazımdan içeri akıyor gibi gelir bana, minicik bir ceset, yarı çürümüş. Ama aslında çok büyüktür o. Onyedisindeydi ya. Şimdi yeşil saçlarında fareler ve yosun[59] var, fena da gitmiyor ona... biraz şişmiş ve ağarmış, kapkara kokan ırmak çamuruyla dolu. Hep öyle temizdi o. Bu yüzden ırmağa gitti ve kokulu oldu.

WATZMANN Et nedir ki? Ruh gibi o da kokuşur. Beyler, ben zom oldum. İki kere iki dört. Öyleyse tam zom değilim. Ama daha üst bir dünyadan sezgilerim var. Eğilin! Yıkı–lın! Yeni bir Adem olun[60]. *(Titreyerek ve hırsla içer)* Sezgilerim olduğu sürece tam çökmüş sayılmam ve hâlâ gayet iyi hesaplarım, iki kere iki... iki ne ki sahi, ik–i denen komik sözcük? *(Oturur)*

BAAL *(Gitarına uzanır ve onunla ışığa çarpıp söndürür)* Gidersen git cehennemin dibine! Şarkı söyleyeceğim ben: Maceracılar!

Güneşin gevrettiği[61], yağmurun erittiği sırılsıklam yaprakları
Çürümüş yatak yerlerinin, karışık saçlarının arasında,
Tüm gençliğini unutmuş, salt düşlerini unutmamıştı.
Çatıyı çoktan unutmuştu da, üstündeki gökyüzünü asla.

Sesim de amma çınlıyor.

(Gitarı akord eder)

EKART Uyu kuzucuk, uyu. Sevgilin de bir kuzu[62].

(Luise kısık sesle kıkırdar)

BAAL *(Şarkıyı sürdürür)*

Ah, siz cennetten cehennemden kovulmuşlar!
Siz katiller, niye ana kucağında beklemediniz?
Niçindi çektiğiniz onca sıkıntılar?
Ana kucağında uyumak varken sessiz...
Gitarın da akordu tutmuyor.

WATZMANN İyi bir şarkı bu. Tam benlik! Kadehimi bulamıyorum. Masa fena sallanıyor. Işığı yaksanıza! İnsan kendi ağzını bile bulamıyor!

EKART Saçma! Bir şey görüyor musun Baal?

BAAL Yoo. İstemem de. Karanlıkta güzel oluyor. Karnında şampanya ve anısı olmayan sıla hasreti. Arkadaş mıyız Ekart?

EKART *(Güçlükle)* Evet, ama şarkıya devam!

BAAL *(Şarkı söyler)*

Cehennemlerde dans ve cennetlerin kırbacı
Olmadık ışık ışınlarını içmişçesine
Düşler ara sıra küçük bir çayırı
Yalnızca mavi gökyüzü onun üstünde.

JOHANNES Artık hep senin yanında kalacağım. Beni alıp götürebilirsin. Yemem çok azdır.

WATZMANN *(Güçlükle kibritleri yakmıştır)* Işık!

BAAL Bırak şu rezilliği. Göz alıyor.

EKART Ne iş!

BAAL *(Luise'yi Ekart'ın kucağında görür, vb.)*

EKART *(Güçlükle doğrulur, Luise'nin kolunu boynundan ayırmaya uğraşır)* Ah, saçma! Beyler! Kardeşliğin şerefine! Baal!

BAAL *(Ona saldırır. Gırtlağına sarılır. Kibrit söner. Watzmann güler. Luise çığlık atar. Yan odadan öteki müşteriler lamba ile gelirler)*

LUİSE Bıçağı var. Öldürecek onu. Tanrım!

İKİ POLİS *(Boğuşanlara)* Tutuklusunuz. Ayrılsanıza! Bıçaklamış, lanet.

BAAL *(Doğrulur. Birden tan ağartısı içeri dolar. Lamba söner. Pencere kanatları rüzgârda sallanır. Kapılar açılır. Bir yandan da kuru bir haykırış: "Nedir? Haydi beyler, Tarok[63] partisine!" Baal kelepçelenir)*

BAAL Ekart!

PATİKA. AKŞAM. RÜZGÂR. SAĞANAK

(Rüzgâra karşı dayanmaya çalışan iki Jandarma)

BİRİNCİ JANDARMA Bu havada yolda olmak, lanetlik! Rezil serseri!

İKİNCİ JANDARMA Bence bu, kuzeye ormanlara doğru gidiyor. Orada yukarıda bir tanrının kulu bulamaz artık onu.

BİRİNCİ JANDARMA Neymiş ki bu?

İKİNCİ JANDARMA Katil. Önce varyete oyuncusuymuş, şairmiş. Bu arada bahçıvanlık, kâtiplik, gardiyanlık, redaktörlük, avarelik, her şey yapmış. Cinayette onu yakalamışlar, ama kaçmış. Profesyonel orospu bir garson kız yüzünden olmuş. Onun yüzünden en iyi arkadaşını öldürmüş. Bir önceki akşam da annesi ölmüşmüş.

BİRİNCİ JANDARMA Öyle bir insanda ruh yoktur. Vahşî hayvanlara parçalatacaksın onu.

İKİNCİ JANDARMA Bazan da çocuk gibi olurmuş. Orada bir yaşlı kadının çalı çırpı demetini taşıyordu, az kaldı yakalıyorduk. Galiba garson kız son kadınıymış. Arkadaşını bu yüzden öldürmüş, kaldı ki o arkadaşın da ne olduğu belli değil.

BİRİNCİ JANDARMA Çekilmez oldu burası. Gel gidelim! İlle burada olacak değil ya.

(Giderler)

BAAL *(Çalıların arasından eşyası ve gitarıyla çıkar. Dişlerinin arasından ıslık gibi)* Ölmüş demek! Zavallı hayvancık, y o l u m a çıkmayacaktı! Şimdi ilginç olacak. Hmm...

(İki Jandarma'nın ardından gider)

OTLAK ARASINDAN YOL

(Gece. Baal, iki eli pantolon cebinde)

BAAL Tamamen özgürüz, hiçbir şey yapmak zorunluluğumuz yok. Örneğin, otlar arasında veya açıkta biraz kestirebiliriz... ya da yapmayız. Gezmeye çıkabiliriz. Şarkı söyleyebiliriz. Önümüzde düşler var. Dört ayak da olabiliriz. Bu aşırılıkları

kullanmak, gebermenin daha iyi ifadesidir[64]. Nefretimiz yalnız polise yöneliktir, çünkü biz bir katiliz. *(Çevresine bakınır)* Katiller sürekli çevreyi yoklarlar.

KÖYLÜKIZ *(Yoldan hızla gelir, korku dolu)*

BAAL O kim?

KIZ Ben.

BAAL Ha, sen misin? Nereye?

KIZ Eve. Annem hasta.

BAAL Bana biraz eşlik eder misin?

KIZ Bırakın beni. *(Yürür gider, rahatça, kararsız)* Şapkanız nerede ki?

BAAL Çantada.

KIZ Tuhafsınız. Eviniz var mı sizin?

BAAL Evet, ara ara oluyor. *(Kız yanaşır)* Sen nesin? *(Kız, hafif ürperir)*

KIZ Şapkanız olmalı! Madem saçlarınız ağarmış...

BAAL Ağarmış mı? *(Umursamaz)*

KIZ İyi geceler. *(Yürür)*

BAAL Bana bak!

KIZ Ne var?

BAAL Ormana nasıl gidilir?

KIZ Nereye?

BAAL Ormana.

KIZ Şuradan. *(Gösterir. Gider)*

BAAL *(Ardından bakar)* Lanet. *(Gösterilen yönde tökezleyerek tarlalara vurur)*

ORMAN. BİR AHŞAP KULÜBE

Gece. Baal kirli bir yatakta. Sağda erkekler Tarok oynamakta.

BİR ADAM *(Yatağın yanında)* Ne istiyorsun? Herkes ölümlü. Milyonlarca, diyeyim sana. İyisi mi: Ne istiyorsun? Bak söylüyorum, bambaşka insanlar ölüyor orada, yaşayabilecek insanlar. Yaşatabilecek olanlar. Aziz tanrıyla senli benli olanlar. Başkanlar! Kendini biraz üst bir konuma koysana! Düşün: Bir fare geberir! Eeee? Yeter ki terslik yapma!

ERKEKLER *(Arkada kâğıt oynuyorlar)* Koz! Kes gaganı! – Ne haber şişko? Öt bakalım! Büyüklerden bir tane. Eeey, ölüm döşeğinde gizli baron. – Dikkat et, değirmenci! Vazgeç! – İhtiyar göbek bugün bitiriyor – şşt! – Biraz daha sessiz olsanız! Kapa çeneni, rahatsız etme. – Bazan, yıkanmış gibi, ... yüksek biri gibi bir haller oluyor ona, ha? – Ayyaşın teki! Geldiğinden beri içmekten başka bir şey yaptığı yok. Bir şişe ha, hahaha, duyuyor musun şişko! Bir jiijee! – Hizaya gelin beyler. Adam gibi oynayın. Ciddi olmazsanız, akıllıca bir araya gelinemez! *(Artık yalnızca küfürler duyulur)*

BAAL Saat kaç?

YANDAKİADAM Onbir. Gidiyor musun?

BAAL Yakındır. Yollar kötü mü?

ADAM Yağmur.

ERKEKLER *(Kalkarlar)* Vakit geldi. Yağmur durdu. Heey. Yallah. Kesmeye! *(Baltaları alırlar)*

BİRİ *(Baal'in önünde durur, dışarıya tükürür)* İyi geceler. Hoşça kal. Ölüyor musun?

ÖTEKİ Yarın kokarsın bile ha? Biraz bekle! Öğlene ancak geliriz, yemeğe.

BAAL *(Güçlükle)* Birazcık daha... kalamaz mıydınız?

HEPSİ *(Kahkahalarla)* Anneyi mi göndersek? Ninni söylesin, ha?

BAAL Bir otuz dakikacık daha kalsaydınız?!

ERKEKLER Bak, dinle: Kendi başına geber! Haydi hoşça kal! Claude, ya sen? *(Yatağın yanındaki adama)*

CLAUDE Geliyorum!

BAAL Uzun sürmez beyler. *(Gülüşler)* Kendi başınıza ölmekten hoşlanmazsınız beyler. *(Daha şiddetli gülüş)*

BİRİ Moruk karı! Al sana, üstünde düşün. *(Baal'in yüzüne tükürür. Dönerler)*

BAAL Yirmi dakikacık!?

HEPSİ *(Gülerek giderler)*

CLAUDE *(Aşağı kapıda)* Yıldızlar.

BAAL Tükürüğü sil.

CLAUDE Nerede?

BAAL Alında.

CLAUDE Tamam. Niye gülüyorsun?

BAAL Tadı güzel.
CLAUDE *(Öfkelenmiş)* Sen iflah olmaz bir durumsun. Hoşça kal.
(Baltasını alır, kapıya gider)
BAAL Sağ ol.
CLAUDE Senin için bir şey daha... ama gitmem şart, çarmıhtaki.
BAAL Baksana! Yaklaş! *(Claude yaklaşır)* Çok güzeldi.
CLAUDE Ne, güzeldi, deli tavuk? Horoz, demek istedim, neyse.
BAAL Her şey!
CLAUDE Açgözlü!
(Yüksek sesle güler, çıkar, kapıyı açık bırakır. Mavi gece görünür)
BAAL *(Huzursuz)* Eeey, be adam!
CLAUDE *(Pencereden)* Ha?
BAAL Saat kaç oldu?
CLAUDE Yarım.
(Gider)
BAAL Sevgili Tanrım[65], gitmeli. *(Nefes nefese)* Hiç de kolay değil. Eyvah, hiç kolay iş değil. Hiç olmazsa... Bir. İki. Üç. Dört. Beş. Altı. Faydasız. Sevgili Tanrım. Sevgili Tanrım. *(Ateşlenir)* Anne. Ekart çekip gitsin. Ah, Tanrım! Gökyüzü alçakça yakınımda. Elle tutmak için. Kalbim küt küt atıyor. Bir. İki. Üç. Dört. *(İnler. Birden yüksek sesle)* Olmuyor. İstemem. Burada boğulur insan. *(Çok açık)* Dışarısı aydınlık olmalı. İstiyorum. *(Güçlükle kalkarak)* Baal, dışarı çıkacağım. *(Keskin)* Fare değilim ben. *(Sallanır, yataktan düşer)* Lanet! Sevgili Tanrım! Kapıya kadar! *(Ellerinin üstüne eşiğe dek sürünür)* Yıldızlar... Hmm.
(Dışarıya sürünür)

SON

B A A L[66]

[1922 Yazımı]

Dostum Georg Pflanzelt'e... (2) (67)

KİŞİLER[3]

Baal • Mech • Emilie, karısı • Johannes • Dr. Piller • Johanna • Ekart • Luise, garson kız • İki Kız Kardeş • Ev Sahibesi • Sophie Barger • Serseri • Lupu • Mjurk • Şarkıcı • Bir Piyanist • Papaz • Bolleboll • Gougou • İhtiyar Dilenci • Maja, dilenci kadın • Genç Kadın • Watzmann • Bir Garson Kız • İki Jandarma • Arabacılar • Köylüler • Oduncular • Adamlar.

BÜYÜK BAAL'İN KORALİ

Baal, ak ana kucağında büyüyüp yetişti
Gökyüzü öyle büyüktü, derindi, genişti
Genç ve çıplak ve de müthiş harika
Baal öyle sevmişti – doğduğunda.

Gökyüzü ordaydı tasası sevinciyle
Baal mutlu uykusunda onu görmese de:
Gece gök menekşe, Baal ise dut gibi.
Şafakta Baal masum, gökse zerdali.

İçki büfesi, katedral, hastane
Dolaşır Baal – hem de terk eder işte –
Çocuklar, Baal yorulsa da çökmez asla:
Kendi göğünü kendi taşır sırtında.

Utanç verici günahkâr yığınında
Çıplak yattı Baal, dönendi rahatça:
Yalnızca gök, ama hep de gök kapattı
İyice kapattı onun çıplaklığını.

Ve büyük dişi dünya, dizleri altında
Ezilen adama, gülerek sundu kendini
Sevdiği uçarı esrikliği de verdi ona
Ama Baal baktı öylece – hiç de ölmedi.

Ve Baal, sırf ceset görünce çepeçevre
Duyduğu şehvet hep iki kat artardı.
Yer çok, diyor Baal, fazla gelen olmadı.
Bu kadının kucağında yer var herkese.

Baal der ki, bir kadın her şeyi verir size
Ama geçmiş osun, artık yok hiçbir şeyi!
Kadın yanında erkeklerden korkmak ne
Ama Baal korkar hatta, çocuk dendi mi.

Her sefahatte yine de bir hayır vardır
Yalnız sefih adamdan hiç hayır bekleme.
Sefahati herkes nasılsa öyle tanır –
İkiyi arayın kendinize: Tek fazla bile!

Bırak tembelliği, keyif de olmaz yoksa!
İstenen, diyor Baal, yapmak gerekendir.
Çiş yapmak bile, diyor Baal, bak unutma
Hiçbir şey yapmamaktan daha ehvendir!

Olmayın öyle miskin, öyle çıt kırıldım,
Çünkü zevk almak hiç kolay değildir!
Kaslar sıkı olacak, tecrübe de lazım
Elbet şişkin göbek biraz sıkıntı verir.

Yıldızlı gökte Baal'in leşini bekleyen
Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.
Bazan ölmüş gibi yapar. Akbabaysa gelen
Bir güzel yer onu Baal akşam üstü.

Bu dertli dünyanın yıldızları altında
Otlakların otunu yer Baal şapır şupur.
Bitince gezinir dilinde bir şarkıyla
Sonsuz ormanda sonsuz bir uykuya durur.

Ya karanlık kucak Baal'i çeker alırsa:
Nedir ki dünya artık, Baal tok.
Gökyüzü gözkapağının altında
Öyle ki öldüyse ona cennet çok.

Baal, çürüyorken kara toprak içinde
Gökyüzü büyük, derin, genişti yine
Genç ve çıplak ve de müthiş harika
Baal'in sevdiği gibi – doğduğunda.

AYDINLIK BİR ODA ve MASA

Mech, Emilie Mech, Johannes, Dr. Piller, Baal girerler.

MECH Bir yudum şarap almak ister miydiniz? *(Herkes oturur ve yemeye koyulur)* Yengeç yer misiniz?

PİLLER Şiirinizi yayınlamalısınız. Cekasack[68], sanat koruyucusu gibi ödeme yapıyor. Çatı arası odanızdan kurtulursunuz.

MECH Bir yılan balığı ölüsü bu. Ben Tarçın kerestesi satın alırım. Tüm tarçın ormanlarının ağaçları benim için Brezilya ırmaklarından aşağıya akar. Ama sizin şiirinizi de yayınlarım.

EMİLİE Çatı arasında kalıyorsunuz, öyle mi?

BAAL *(Yer ve içer)* Kereste Sokak 64.

MECH Ben şiirden pek anlamam. Ama sizde, Malezya takım adalarından sevdiğim bir adamınki gibi bir kafatası var. Çalışma uğruna kendini parçalardı. İlla dişlerini göstererek çalışırdı.

PİLLER Size ilişkin bir makale mi yazsam? Metinler elinizde mi? Gazeteler beni sayar.

JOHANNES Bay Baal şiirlerini arabacılara şarkı olarak söyler. Irmak kıyısında bir barda olur bu.

EMİLİE Başka şarap alır mısınız? Fazla olmasın yalnız. Çok içer misiniz? *(İçki doldurur)*

MECH Seyahate çıkar mısınız? Deniz, mor bir heyecandır! İçine bir dalmak istemez misiniz? Eğer isterseniz Habeşistan dağları tam size göre.

BAAL Onlar bana gelmiyor ama.

PİLLER Sizin yaşam duygunuza bağlı. Şansonlarınız beni çok etkiledi.

BAAL Arabacılar, hoşlanırlarsa para verirler.

MECH *(İçer)* Ben sizin şiirlerinizi yayınlayacağım. Tarçın ağaçları yüzedursun. Ya da ikisini birden yaparım.

EMİLİE O kadar çok içmesen!

BAAL Gömleğim yok. Beyaz gömlekler işime yarardı.

MECH Yayınevi işlerinden bir şey sağlamıyorsunuz, ha?

BAAL Gömlekler yumuşak olsun ama.
PİLLER *(Alaylı)* Peki sizce ben nasıl yararlı olabilirim size acaba?
EMİLİE Ne kadar güzel şansonlar yapıyorsunuz!
BAAL *(Emilie'ye)* Harmonyum'la bir şeyler çalmak istemez misiniz?
PİLLER Garip bir Kirpi'siniz siz.
MECH Harmonyum'la yemeği severim.
(Emilie çalar)
MECH Yılan Balığı'ndan daha alsanıza! Yazık olacak yoksa. Kanalizasyona yüzüp giderdi. *(Baal, Yılan Balığı'nı geri iter)* İstemediniz mi? Ben yerim öyleyse.
EMİLİE N'olur o kadar çok içmeyin Bay Baal!
BAAL *(Emilie'ye bakar)* Tarçın ağaçları sizin için yüzüyor ha, Mech? Kesilip yok edilen ormanlar? *(Sürekli içer)*
EMİLİE İstediğiniz kadar içersiniz tabiî. Benimkisi yalnızca bir ricaydı.
PİLLER İçkide de çok şey vaat ediyorsunuz!
BAAL *(Emilie'ye)* İyi kollarınız var, şimdi belli oluyor. Daha yukarıdan çalın!
(Emilie çalmayı bırakıp masaya gelir)
PİLLER Müziğin kendisini pek sevmiyorsunuz galiba?
BAAL Çok konuşuyorsunuz: Müziği duymuyorum. Oysa kolları görüyor insan.
MECH *(Biraz gerilmiş)* Kim daha fazla yiyebilecek, bahse girelim mi? Beş muslin gömleğine bahse girerim Baal!
BAAL Ben tokum. *(Emilie'ye bakar)*
PİLLER Sizin şiirinizin kötü bir vuruşu var, bu kesin yazık ki.
BAAL Hayvan ticareti de yapıyor musunuz Mech?
MECH Niye yapmayayım? Şiirlerinizi alabiliyor muyum, siz onu söyleyin.
BAAL *(Emilie'nin kolunu okşar)* Şiirlerimden size ne?
MECH Size bir iyilik yapayım demiştim! Biraz daha elma soysan, Emilie?
PİLLER İçini emip boşaltacaklar diye korkuyor. Hâlâ benden yararlanmanızın bir yolu gelmedi mi aklınıza?
BAAL Hep böyle geniş giysi kollarıyla gezin Emilie?
EMİLİE Ama artık şarabı kesmeniz gerek!

MECH Bir de banyo yapmak istemez miydiniz? Bir yatak yaptırayım mı size? Unuttuğunuz bir şey kalmadı mı?
PİLLER Şimdi gömlekler aşağı yüzüyor Baal. Şiir zaten aşağı yüzüp gitti bile.
BAAL *(Emilie'ye)* Kereste Sokak 64'te oturuyorum. Dizime niye oturmayasın ki? Kalçaların kumaşın altında titremiyor mu? *(İçer)* Tekellere ne gerek var? Siz gidin yatın Mech!
MECH *(Ayağa kalkmıştır)* Sevgili Tanrının bütün hayvanlarını severim, ama bu hayvanla bir şey yapılamaz. Gel Emilie! Gelin Piller! Johannes, gel!
(Çıkar)
MİLLER *(Kapıya giderken)* Fitil gibi!
BAAL *(Johannes'e)* O beyin adı ne?
JOHANNE Spiller.
(Ayağa kalkarak kolunu Baal'in omuzuna atar)
BAAL Piller! Bana eski gazete kâğıdı gönderin isterseniz!
PİLLER *(Çıkarken)* Hava gelirsiniz bana siz!
(Gider)
JOHANNES *(Baal'e)* Sizi odanızda ziyaret edebilir miyim? Sizinle evinize gelebilir miyim? Ondan bir istediğiniz var mı başka, Bayan Mech?
EMİLİE *(Kapıda)* Onun için üzülüyorum.
BAAL *(Yalnız başına oturur. İçmeye devam eder)*

BAAL'İN ÇATI ARASI ODASI

Yıldızlı bir gece. Pencerede Baal ile delikanlı Johannes. Gökyüzüne bakmaktadırlar.

BAAL Gece otlar arasına uzanıp yayılınca insan, dünyanın yuvarlak olduğunu ve bizim uçtuğumuzu, yıldızda onun bitkilerini yiyip bitiren hayvanların bulunduğunu fark ediyor. Küçük yıldızlardan biri o.
JOHANNES Astronomiden anlar mısın?
BAAL Hayır.
(Sessizlik)
JOHANNES Bir sevgilim var, kadınların en masumu, ama bir kez

uyurken onun ardıç ağacıyla[39] yattığını gördüm. Yani işte: Onun beyaz bedeni ardıç ağacının üstünde uzanmıştı, budaklı dallar da o bedeni sarmıştı. O gün bugündür uyuyamıyorum.

BAAL Onun beyaz bedenini görmüş müydün?

JOHANNES Hayır. Çok masum o. Ha[illegible] dizi... masumiyetin dereceleri vardır, değil mi? Yine de, bazan geceleri onu birazcık koluma alsam, yaprak gibi titrer, hem yalnızca geceleri [illegible]ma onu yapmak için çok zayıfım. Daha onyedisinde.

BAAL Rüyanda o sevişmekten hoşlanıyor muydu?

JOHANNES Evet.

BAAL Bedenini saran beyaz çamaşırları var, değil mi, dizlerinin arasına giren kar beyazı bir gömlek. Onunla yattığında, belki artık hiç yüzü olmayan bir et yığınıdır.

JOHANNES Hep benim sürekli hissettiğim şeyleri söylüyorsunuz. Ben kendimi korkak sayıyordum. Görüyorum ki: Siz de birleşmeyi kirli buluyorsunuz.

BAAL Bu ancak beceremeyen domuzların yaygarasıdır. Sen bakire kalçaları kavradığında, yaratığın korkusunda ve mutluluğunda tanrılaşırsın. Nasıl ardıç ağacının sarmaş dolaş bir sürü kökü varsa, sizin de bir yatakta birçok organınız vardır, onların içinde kalbiniz atar ve kanınız dolaşır.

JOHANNES Ama yasa bunu men ediyor ve büyükler de men ediyor.

BAAL Senin annen baban *(Gitarına uzanır)* içi geçmiş insanlar. Herkesin ölümüne sevdiği aşka karşı nasıl açarlarmış, içinde senin o çürük dişleri gördüğün ağızlarını? Eğer aşka dayanamıyorsanız, kendinizi tükürün gitsin. *(Gitarı akort eder)*

JOHANNES Onların hamileliğini mi kastediyorsunuz?

BAAL *(Sert bir iki akortla)* Solgun yumuşak yaz akıp gidince ve onlar aşkı sünger gibi emip doymuş olunca, yine hayvan olurlar, kötü, çocuksu ve şiş karınları, akmış göğüsleri, sümüklü polipler gibi ıslak yapışkan kollarıyla biçimsiz, bedenleri dağılır, ölüme yorgun düşerler. Ve müthiş bir çığlıkla yeni bir kozmozmuş gibi bir küçük meyve doğururlar. Bir zamanlar onu şehvetle emmişlerdi, bu kez işkence altında tükürürler. *(Gitarın tellerine dokunuşu hızlanır)* Dişlerin olacak, o zaman aşk sanki bir portakalı ısırmışsın da suyu dişlerine fışkırıyor gibidir.

JOHANNES Sizin dişleriniz hayvan dişi gibi: gri sarı, kocaman, müthiş.

BAAL Ve aşk, çıplak kolunu serin göl suyunda yüzdürüyorsun gibidir, parmaklarının arası yosun; suya batmış ağacın gıcırtıyla doğrulup şarkıya durduğu, vahşi rüzgârın üstünde at koşturduğu tatlı sancı gibidir aşk; sıcak bir günde höpürdeterek şarapta boğulmak gibidir ve onun bedeni, soğuk bir şarap gibi tüm boşluklarından, çizgilerinden içeri akar, güç, eklemlerde çatırdar ve ardından gelen çarpmanın şiddeti, akıntıya karşı uçmak gibidir, soluğunu keser insanın, ezer geçer, öyle ki güç içten içe yükselip aşırı artar ve patlar ve onun bedeni, senin üstünde serin bir cevher gibi yuvarlanır. Ama aşk, ancak taze olduğu sürece iyi olan, sıvısı sıkılınca posanın tükürülmesi gereken, geriye acı etinin kaldığı Hindistan cevizi gibidir aynı zamanda. *(Gitarı fırlatır)* Ama şimdi bu şarkı yetti artık.

JOHANNES Yani öyleyse siz bana, o kadar zevkliyse yap bunu, diyorsunuz, ha?

BAAL Ona karşı kolla kendini, diyorum ben sana, sevgili Johannes!

KONYAKÇI MEYHANESİ

Öğlen öncesi. Baal. Arabacılar. Arkada garson kız Luise ile Ekart. Pencereden beyaz bulutlar görünür.

BAAL *(Arabacılar'a anlatır)* Şarabını beğenmeyip tükürdüğüm için beni kendi beyaz odalarından dışarı attı. Ama karısı arkamdan geldi ve akşamına pek bir şenlik oldu. Artık burama geldi, bıktım ondan.

ARABACILAR Kıçını pataklamalı onun. Kısrak gibi azgın olur onlar, ama daha aptaldırlar. Zıkkım yesin! Ben karımı tatmin etmeden önce hep morartırım.

JOHANNES *(Johanna ile girer)* Tanıştırayım: Johanna!

BAAL *(Ayaklanan Arabacılar'a)* Ben sonra arkaya gelir size şarkı söylerim. İyi günler Johanna.

JOHANNA Johannes bana sizden şarkılar okudu!

BAAL Peki kaç yaşındasınız siz?

JOHANNES Haziran'da onyediydi.

JOHANNA Sizi kıskanıyorum doğrusu. Hep size hayranlığını anlatıyor.

BAAL Johannes'inize vurgunsunuz! Şimdi ilkbahar. Emilie'yi bekliyorum. Sevmek, keyif çıkarmaktan iyidir.

JOHANNES Erkek kalplerinin size yönelmesini kavrıyorum. Ama siz kadınlarla nasıl mutlu olabiliyorsunuz ki?

EMİLİE *(Hızla girer)*

BAAL Geldi işte. İyi günler Emilie! Johannes nişanlısını getirmiş. Otur!

EMİLİE Beni buraya nasıl çağırırsın! Bir güruh, bir de konyakçı meyhanesi! Senin zevkin bu işte.

BAAL Luise! Bayana bir Korn!

EMMİ Beni gülünç duruma mı düşürmek istiyorsun?

BAAL Yoo, içeceksin işte. İnsan, insandır.

EMMİ Ama sen insan değilsin.

BAAL Bu, bildiğin bir şey. *(Luise içkiyi uzatır)* Öyle az koyma kız. *(Kucaklar)* Felaket yumuşacıksın bugün, erik gibi.

EMİLİE Ne kadar zevksizsin yani!

BAAL Daha yüksek haykır, sevgili!

JOHANNES Yine de çok ilginç burası. Basit halk işte. Nasıl içer, nasıl şakalaşırlarsa öyle! Hem bir de penceredeki bulutlar var!

EMİLİE O da sizi çeke çeke ilk buraya getirdi zahir, değil mi? Beyaz bulutlara, ha?

JOHANNA Biz en iyisi ırmak kenarına mı gitsek Johannes?

BAAL Katiyyen! Burada kalıyorsunuz! *(İçer)* Özellikle insan sarhoş olunca gök mor renktedir. Buna karşılık yataklar beyazdır. Önceden. Gökle yer arasında aşk var. *(İçer)* Niye böyle korkaksınız? Gök açık işte, ey küçük gölgeler! Bedenlerle dolu! Aşktan benzi soluk!

EMİLİE Yine fazla içtin, sonra da gevezelik ediyorsun. Bu lanet harika gevezelikle de insanı teknesine çekip sürükler işte!

BAAL Gökyüzü *(İçer)* bazan sarı da oluyor. İçinde yırtıcı kuşlar. Kafayı çekmelisiniz. *(Masanın altına bakar)* Kim ki bu tekmeleyen? Sen misin, Luise? ...Ah, sen miydin, Emilie? Neyse, önemi yok! İçmene bak!

EMİLİE *(Yarı doğrulmuş)* Neyin var bugün bilmem... Buraya gelmem belki de hiç doğru değildi...

JOHANNA Böyle yapmamalısınız Bay Baal!

BAAL Çok iyi yüreklisiniz Johanna. Kocanızı aldattığınız olmaz, değil mi?

BİR ARABACI *(Yüksek sesle güler)* Kral domuz! İyi geçirdi!..

İKİNCİ ARABACI Aman devam et, demiş orospu, tepeye vardık! *(Gülerler)* Zıkkım yesin!

ÜÇÜNCÜ ARABACI Kadın, kocasının hizmetçiyle yatan uşağına, utan utan, sadakatsizlik bu yaptığın, demiş. *(Kahkahalar)*

JOHANNES *(Baal'e)* Sırf henüz çocuk olan Johanna'nın hatırına!

JOHANNA *(Emilie'ye)* Benimle gelmek ister misiniz? Birlikte çıkarız.

EMİLİE *(Masada hıçkırır)* Utanıyorum şimdi.

JOHANNA *(Kolunu atar)* Sizi iyi anlıyorum, sorun değil.

EMİLİE Bana öyle bakmayın. Daha çok gençsiniz. Bir şey bilmezsiniz daha.

BAAL *(Bozuk bir yüzle ayağa kalkar)* Komedi: Kız kardeşler Hades'te![70]

(Arabacılara doğru gider, duvardan gitarı alır, akort eder)

JOHANNA Çok içmiş hanımefendi. Sabah üzülecek yaptığına.

EMMİ Ah bilseniz: Hep böyleydi bu. Ama seviyorum işte.

BAAL *(Şarkı söyler)*

Orge derdi ki bana:[71]
1. En sevdiğim yer hayatta
Kabristanın yeşili değildir asla.
2. Vaftiz kürsüsü değil, orospu yatağı da
Akpak, yumuşak, sıcak bir kucak bile değil hatta.
3. Hayatta en sevdiğim yer, derdi bana Orge:
Yüznumaradır, yani heladır be!
4. Orada keyiflenirsin her yerden çok,
Çünkü tepende yıldızlar, dibinde bok.
5. Orası öyle güzel yerdir ki, insan isterse
Yalnız kalabilir gerdek gecesi bile.
6. Moralsiz bir yerdir ora, fark edersin birden
Yazık ki her şey çıkıp gidecek senden.
7. Bir bilgelik yeridir orası, örneğin
Yeni tatlar için ayarlanır göbeğin.
8. Oturdun mu bir güzel rahatlarsın

Oh, keyfince işine bakarsın.
9. Yine de ne mal olduğun anlaşılır orda:
Hem ıkınan hem tıkınan birisin mesela!

ARABACILAR *(Alkışlarlar)* Bravo! – Güzel şarkı! – Bay Baal için bir sherry brandy, kabul buyururlarsa eğer! – Hem de bunu kendi kendine yapmış, ha? – Şapka çıkar!

LUİSE *(Odanın ortasında)* Bay Baal, siz nesiniz siiiz!

BİR ARABACI Kendinizi işe yarar bir şeye verseymişsiniz ihya olurmuşsunuz hani. Düpedüz nakliyeciliğe yükselirdiniz!

İKİNCİARABACI İnsanda böyle bir kafa olmalı!

BAAL Hiç kafanızı yormayın. Bunun için kafanın gerisi de gerek! Şerefe, Luise! *(Kendi masasına döner)* Şerefe, Emmi! Ne o, başka bir şey yapamıyorsan, iç bari! İçsene!

EMMİ *(Gözünde yaşlarla kadehinden birkaç yudum alır)* Ben böyleyim işte, ne yapayım...

BAAL Tamam tamam. Böylece hiç değilse için ısınır!

EKART *(Kalkmıştır, barın arkasından ağır ağır Baal'in önüne gelir. Sırım gibi, güneş yanığı, iri yarı bir delikanlıdır)* Baal! Boşver! Benimle gel arkadaş! Tozlu yollara düşelim: Akşamları hava morarır. Sarhoşlarla dolu meyhanelere: Hamile bıraktığın kadınlar kara ırmaklara düşüyorlar. Minik beyaz kadınlarla katedrallere: Burada soluk alabilir mi insan, dersin sen. Hayvanlar arasında uyunabilen sanat galerilerine: Karanlıktırlar ve inek möö'lemeleriyle doludurlar. Ve üstte tunçtan seslerin bulunduğu, göğün aydınlığının unutulduğu ormanlara: Tanrı birini unutmuş. Biliyor musun, gökyüzü nasıl görünür? Bir tenor olmuşsun sen! *(Kollarını açar)* Gel benimle arkadaş! Dans, müzik, içki! İliklerine işleyen yağmur! Derini kızdıran güneş! Karanlık ve ışık! Kadınlar ve köpekler! Göçüp gitmiş misin yoksa?

BAAL Luise! Luise! Olta bu! Yetiş! Bununla bırakma beni! *(Luise ona gider)* İmdadıma yetişin çocuklmar!

JOHANNES Kanma sakın!

BAAL Sevgili kuğum benim![72]

JOHANNES Anneni ve sanatını düşün. Kuvvetli ol! *(Ekart'a)* Utanın! Şeytansınız siz!

EKART Gel, Baal kardeş! İki ak güvercin gibi zevkle maviliklere kanat çırpalım! Tan ağartısında ırmaklar! Rüzgârda tanrının mahsulü ve uçsuz bucaksız tarlaların biçilmeden önceki kokusu!

JOHANNA Gevşemeyin Bay Baal!

EMİLİE *(Baal'e koşar, sarılır)* Yapma sakın! Dinle beni! Çok yazık olur sana!

BAAL Bu kadar erken olmaz Ekart! İş biraz başka! Birlikte gelmiyorlar arkadaş!

EKART Cehennemin dibine, yüreği yağlanmış bebe kafa! *(Çıkar)*

ARABACILAR Çıkar sinek onluyu! – Şeytan! Saysana! - Kes!

JOHANNA Bu kez siz yendiniz Bay Baal!

LUİSE Ter bastı! Baksana Luise! Boş musun bugün?

EMİLİE Böyle konuşma Baal! Beni ne hale koyduğunun farkında değilsin!

LUİSE Madamı rahat bırakın Bay Baal, kendinde değil besbelli!

BAAL Sen rahat ol Luise! Horgauer!

BİR ARABACI Buyrun!

BAAL Orada bir kadına kötü muamele edildi. Sevilmek istiyor. Onu bir öpsene Horgauer!

JOHANNES Baal!
(Yohanna, Emilie'ye sarılır)

ARABACLAR *(Gülerler ve masalara vururlar)* Yumul, Andreas! – Yakala! – İyi mal! Uzansana, André! – Âlemsiniz siz Bay Baal!

BAAL Soğuk mu duruyorsun Emilie? Beni seviyor musun? Ooo, sıkılgan Emmi! Sen öp hadi! Beni bu insanların önünde mahcup edersen Matta'nın sonu olur.[73] Bir, iki.
(Arabacı, eğilir)

EMİLİE *(Gözyaşlarının aktığı yüzünü ona doğru kaldırır. Arabacı onu seslice öper. Büyük kahkahalar)*

JOHANNES Bu çok kötüydü, Baal! İçki onu kötü yapıyor, sonra iyi hissediyor kendini. Çok kuvvetli kendisi.

ARABACILAR *(Gülerek)* Bravo! İçkiye gelince nasıldır ki? – Erkek dediğin böyle olmalı! – Kocasına ihanet ediyor bu. – Hak ediyor öyleyse! *(Dağılmaya başlarlar)* Zıkkım yesin!

JOHANNA Yuh olsun! Utanın!

BAAL Dizlerinin titremesi de nereden çıktı Johanna?

JOHANNES Ne istiyorsun?

BAAL *(Kolu Johannes'in omuzunda)* Sen bir de şiir yazacaksın ha? Hayat böylesine mazbutken: Azgın bir selde sırt üstü akıp gidiyorsan, turuncu renkli göğün altında çıplak ve göğün morlaşmasından, sonra bir delik gibi kararmasından başka bir şey görmüyorsan... eğer arkadaşını yere seriyorsan... ya da bir matemden müzik çıkarırsan... veya aşk acısının hıçkırıkları içinde bir elmayı tıkınıyorsan... ya da bir kadın bedenini yatağa eğiyorsan...

JOHANNES *(Johanna'yı sessizce dışarı çıkarır)*

BAAL *(Masaya dayanarak)* Hissettiniz mi? İçinize işledi mi? Sirkti bu! Hayvana dışarı gel gel edeceksin! Güneşe gelecek hayvan! Ödeyeceksin! Gündüz gözüyle aşk! Güneşte çıplak, göğün altında!

ARABACILAR *(Baal'in elini sıkarlar)* Servus Bay Baal! – Emriniz başım üstüne! – Bakın Bay Baal, ben kendi hesabıma sanırdım ki, bu Bay Baal'in kafasından bir şeyler fışkırıyor. O şarkılarla filan, her şeyle işte! Ama şu kesin: Yüreğinizi koymuşsunuz! – Kadın kısmına gereği gibi muamele yapacaksın! – Yani bugün, işte bugün burada ak bir popo göründü. -İyi sabahlar bay sirk! *(Çıkarlar)*

BAAL İyi sabahlar, dostlar! *(Emilie kendini banka atmış hıçkırır. Baal elini onun alnına koyar)* Emmi! Sakin ol bakalım. Geçti gitti işte! *(Onun yüzünü kaldırır, saçını ıslak yüzünden kaldırır)* Unut haydi!

(Ağırlığıyla abanır üstüne ve öper)

BAAL'İN ÇATI ARASI ODASI

1

Sabaha karşı. Baal ile Johanna yatağın kenarına oturmuşlar)

JOHANNA Ay ben ne yaptım! Fena oluyorum.

BAAL Yıkan sen en iyisi!

JOHANNA Nasıl yapacağım, bilmem ki...

BAAL Bütün kabahat o Johannes'te. Buraya sürüklüyor seni, sonra da dizlerin niye titriyor diye kafasında bir ışık çakması için dolaşır durur.

JOHANNA *(Doğrulur, daha düşük sesle)* Ya tekrar geri döndüyse...

BAAL Aptal oğlan! Domuz gibi tokum, sevgili. *(Yine uzanır)* Ağrı Dağında tan ağartısı.

JOHANNA Kalksam mı?

BAAL Tufandan sonra[74] kalkarsın. Yatmana bak!

JOHANNA Pencereyi açar mısın?

BAAL Kokuyu severim... Bir tazelemeye ne dersin? Olan olmuş bir kere.[75]

JOHANNA Ay nasıl da adileşebiliyorsunuz!

BAAL *(Yatakta tembel tembel)* Tufanda ak ve temiz yıkanmış düşüncelerini, Baal, kara sular üzerinde uçan güvercinler gibi[76] uçuşmaya bırakıyor.

JOHANNA Korsem nerede? Böyle, şey yapamam ki ...

BAAL *(Korseyi ona uzatır)* İşte, al! Ne yapmazsın, canım?

JOHANNA Eve gidemem.

(Korseyi elinden düşürür. Sonra alır, giyer)

BAAL *(Islık çalar)* Ateş gibi kızsın! Her yanım ağrıyor. Bir öpücük ver bana.

JOHANNA *(Odanın ortasında, masada)* Söylesene! Beni hâlâ şey yapıyor musun?[77] Söyle! *(Baal ıslık çalar)* Söyleyemiyor musun?

BAAL *(Tavana bakar)* Burama geldi artık!

JOHANNA Bu geceki neydi peki? Ya daha önceki?

BAAL O Johannes'in elinde, isterse hır çıkarır. Emilie desen, yelkenli gibi[78] dolanıyor. Ben burada açlıktan geberebilirim. Sizse parmağınızın ucunu bile kımıldatmazsınız bir insan için. Tek bir şey istersiniz hep.

JOHANNA *(Kafası karışmış, masayı toplar)* Peki sen... bana karşı hiç mi farklı olmadın?

BAAL Yıkandın mı sen? Hiç mi nesnellik yok? Hiç mi yok sende? Eve gitmeye bak! Johannes'e seni dün eve bıraktığımı ve ona ateş püskürdüğümü söyleyebilirsin. Yağmur yağmıştı.

(Yorgana sarınır)

JOHANNA Johannes? *(Güçlükle kapıya gider, çıkar)*

BAAL *(Keskin biçimde döner)* Johanna! *(Yataktan fırlar, kapıya gider)*

Johanna! *(Pencerede)* Düpedüz gidiyor! Çekmiş gidiyor işte! *(Yatağa dönmek ister, ama sonra yastığı yere fırlatır ve inleyerek üstüne yığılır.*
Karanlık olur. Avluda bir dilenci laternası çalar)

2

Baal yatakta yatmaktadır.[79]

BAAL *(Şarkı mırıldanır)*
İçmek, çok karartır geceyi[80]
Morarır gökyüzü hatta.
Bir de senin vücudunun tüyleri
İKİ KIZ KARDEŞ *(Birbirlerine sımsıkı sarılmış girerler)*
BÜYÜK KIZ KARDEŞ Sizi tekrar ziyaret etmemizi söylemiştiniz.
BAAL *(Mırıltıyla sürdürür)* O geniş beyaz yatakta.
BÜYÜĞÜ Geldik işte Bay Baal.
BAAL Şimdi ikiniz birden uçuşa kanat çırpıyorsunuz. Soyunun!
BÜYÜĞÜ Son defasında annem merdivenlerin gacırdadığını duymuş. *(Kız kardeşinin bluzunu açar)*
KÜÇÜĞÜ Odamıza süzülürken merdiven aydınlanmıştı neredeyse.
BAAL Bir gün canım sıkılacak ama.
KÜÇÜĞÜ Ben kendimi suya atardım Bay Baal!
BÜYÜĞÜ İkimiz beraberiz...
KÜÇÜĞÜ Utanıyorum kardeşim.
BÜYÜĞÜ Bu ilk değil ki...
KÜÇÜĞÜ Ama hiç bu kadar aydınlıkta olmamıştı, kardeşim. Dışarısı pırıl pırıl öğlen.
BÜYÜĞÜ İkinci de değil bu...
KÜÇÜĞÜ Soyunman gerek.
BÜYÜĞÜ Şimdi soyunurum ben de.
BAAL Soyunmanız bitince gelin bana, o zaman hava kararmış da olur.
KÜÇÜĞÜ Bugün öncelik sende kardeşim.
BÜYÜĞÜ Son defa da ben önceydim...
KÜÇÜĞÜ Yoo, ben önceydim.

BAAL İkiniz birden aynı anda gelin.
BÜYÜĞÜ *(Kolu küçük kardeşine sarılı)* Biz tamamız, içerisi çok aydınlık.
BAAL Dışarısı sıcak mı?
BÜYÜĞÜ Daha Nisan'dayız.
KÜÇÜĞÜ Ama bugün dışarıda güneş sıcak.
BAAL Son defaki hoşunuza gitmiş miydi?
(Suskunluk)
BÜYÜĞÜ Bir kız kendini suya atmış. Johanna Reicher.
KÜÇÜĞÜ Laach Irmağına. Ben olsam o ırmağa atmazdım kendimi. Çok hırçın su.
BAAL Suya mı? Nedeni biliniyor mu?
BÜYÜĞÜ Kimileri bir şeyler söylüyor. Ağızdan ağıza dolaşıyor.
KÜÇÜĞÜ Akşam çıkmış, bütün gece de dışarıda kalmış.
BAAL Sabah olunca da dönmemiş mi eve?
KÜÇÜĞÜ Hayır, ırmağa gitmiş. Ama hâlâ bulunmadı.
BAAL Yüzüyor hâlâ...
KÜÇÜĞÜ Neyin var kardeşim?
BÜYÜĞÜ Hiiiç. Biraz soğuk geldi belki.
BAAL Bugün halim yok, eve gidebilirsiniz.
BÜYÜĞÜ Bunu yapamazsınız Bay Baal. Ona bunu yapamazsınız!
(Kapı çalınır)
KÜÇÜĞÜ Kapı çalındı. Annemdir bu.
BÜYÜĞÜ Eyvah, açmayın!
KÜÇÜĞÜ Korkuyorum, kardeşim.
BÜYÜĞÜ Bluzunu al!
(Kapıya daha kuvvetli vurulur)
BAAL Eğer bu gelen annenizse o zaman gününüzü görürsünüz.
BÜYÜĞÜ *(Hızla giyinir)* Bekleyin, açmayın birazcık. Kapıyı kitleyin n'olur, Tanrı aşkına!
EV SAHİBESİ *(Şişman biridir. Girer)* Hah, buyur işte, tahmin etmiştim! Bu sefer aynı anda ikisi birden! Hiç utanma yok mu sizde? İkiniz birden onun kucağında ha? Sabahtan akşama, akşamdan sabaha soğumak bilmiyor yatağı! Ama şimdi bildireceğim: Benim çatı arası, genel ev değil!
BAAL *(Duvara döner)*
EV SAHİBESİ Uykunuz var değil mi? Hiç ete doymaz mısınız siz?

Size bakan, güneşi batmış zanneder. Pek ruhani görünüyorsunuz. Bir tek bacak arasında bir fazla deri var.

BAAL *(Bir kol hareketiyle)* Kuğular gibi kanat çırpıp benim ahşap çatı arasına konuyorlar!

EV SAHİBESİ *(Ellerini kavuşturur)* Ne de güzel kuğular! Sizdeki bu d i l de hani! Şair olmalıymışsınız, ah sizi gidi! Dua edin de diziniz kısa zamanda tutmaz olmasın, sizi gidi sizi!

BAAL Beyaz bedenler arasında şehvete dalıyorum.

EV SAHİBESİ Beyaz bedenler, ya! Şairsiniz siz, belli! Yoksa böyle olmazdınız! Ya bu genç nesneler! Kardeşsiniz herhalde, ha? Hemen zırlamaya başladığınıza göre biçare yetimlersiniz zahir. Sizin beyaz bedenleriniz, ha?

BAAL *(Güler)*

EV SAHİBESİ Bir de gülüyor musunuz? Oyuklarına sürtünüp zavallı kızları kilo usûlü mahvediyorsunuz! Lanet size, canavar! Sizi çıkarıyorum evden. Sizlere gelince, ayaklanın bakalım doğru eve anacığınıza, ben de beraber geliyorum!

KÜÇÜK KIZ *(Daha şiddetle ağlar)*

BÜYÜK KIZ O ne yapsın, hanım.

EVSAHİBESİ *(İkisinin de elinden tutar)* Şimdi mi aklına geliyor? Şunlara bak! Yalnız siz değilsiniz ki buraya gelen! Kuğuları bol onun! Daha başkalarının da keyfini sürüp derilerini çöpe attı! Ama şimdi dışarı temiz havaya! İlla tuzlu suya değil! *(İki Kız kardeş'i omuzlarından yakalar)* O oradakini tanırım ben! Onun marifetini bilirim. Yeter ki hemen salya sümük olmayın, yoksa gözünüzden anlaşılır! Haydin, el ele güzelce eve annenize gidin, bir daha da yapmayın! *(Onları kapıya sürükler)* Size gelince: Evden çıkarıyorum! Kuğu kümesinizi başka yerde kurun! *(Kız kardeşleri dışarı çıkarır, kendisi de çıkar)*

BAAL *(Kalkar, gerinir)* İyi kalpli haydut! Bugün zaten feci tembelim. *(Masaya bir kâğıt atıp önüne oturur)* Yeni bir Adem yapacağım. *(Kâğıda koca koca büyük harfler çizer)* İçsel insanlarla deneyeyim bunu. İçim boşaldı, ama kurtlar gibi açım. Bir deri bir kemik kaldım. Haydut! *(Geriye yaslanır, dört ayak gibi empatiyle gerinir)* Şimdi yaz mevsimini yapıyorum. Kırmızı. Erguvanlar. İştahlı. *(Yine şarkı mırıldanmaya başlar, yine hava kararır)* *(Derken, dilencilerin laternası çalınır)*

3

Baal masada oturmaktadır.[81]

BAAL *(İçki şişesine sarılır. Aralıklarla)* Şimdi dördüncü gündür kâğıdı kırmızı yazla boyuyorum: Vahşi, uçuk ve iştahlı; bir de içki şişesiyle boğuşuyorum. Burada yenilgiler yaşandı, ama bedenler, duvarda karanlığa, Mısır karanlığına[82] kaçmaya başladılar. Onları ahşap duvarlara çarpıyorum, ama içki içemem işte. *(Gevezelik eder)* Beyaz içki benim değneğim, sopam[83] oldu. Kar eriyip oluklardan damlamaya başladıktan bu yana, o beyaz içki kâğıdımı yansıtıyor, el değmemiş. Ama şimdi, ellerim titriyor. Sanki bedenler ellerimin içindeymiş gibi. *(Kulak kesilir)* Yüreğim at koşusu gibi atıyor. *(Yalvarır)* Ah Johanna, senin akvaryumunda bir gecem daha olsaydı da balıkların arasında çürüyüp gitseydim! Oysa şimdi ılık Mayıs gecelerinin kokusu var içimde. Sevgilisi olmayan bir âşığım. Yeniğim. *(İçer, ayağa kalkar)* Soyunmam gerek. Ama önce bir kadın bulayım kendime. *(Pencereden bakar)* Herhangi bir kadın! Kadın gibi yüzü olsun! *(Şarkı mırıldanarak çıkar)*

(Aşağıda bir harmonyum, Tristan'ı[84] *çalmakta)*

JOHANNES *(Perişan ve benzi uçmuş durumda, kapıdan girer. Masadaki kâğıdı karıştırır. Çekinerek kapıya gider ve orada bekler. Merdivende bir gürültü. Islık)*

BAAL *(Sophie Barger'i içeri sokar. Islık çalar)* Uslu ol sevgili! Bu benim odam. *(Onu oturtur. Johannes'i görür)* Orada ne işin var?

JOHANNES Hiiiç, sadece ...

BAAL Yaa? Sadece, ha? Orada durup duruyorsun değil mi? Benim ırmakta boğulmuş Johanna'mın mezar taşı!? Öte dünyadan Johannes'in cesedi, ha? Dışarı atarım seni! *(Johannes'in çevresinde dolanır)* Utanmazlık bu! Duvara fırlatırım seni. Nasıl olsa artık ilkbahar! Hopp!

JOHANNES *(Baal'e bakakalır. Çıkar).*

BAAL *(Islık çalar)*

SOPHIEBARGER O genç size ne yaptı ki? Bırakın beni!

BAAL *(Kapıyı sonuna kadar açar)* Aşağıda birinci katta sağa gide-

ceksiniz!

SOPHİE BARGER Kapının önünde beni kaldırdığınızda peşimizdelerdi. Beni bulacaklardır.

BAAL Burada seni kimse bulamaz.

SOPHİE BARGER Sizi hiç tanımıyorum. Bana ne yapmak istiyorsunuz?

BAAL Eğer bunu soruyorsan çekip gidebilirsin.

SOPHİE BARGER Sokak ortasında üstüme çullandınız. Sizi orangutan sandım.

BAAL İlkbahardan. Bu rezil mağaraya bir beyazlık[85] gerekiyordu! Bir bulut! *(Kapıyı açıp kulak verir)* Aptallar gitmiş.

SOPHİE BARGER Eve geç kalırsam kovarlar beni.

BAAL Özellikle böyle olursa.

SOPHİE BARGER Nasıl yani?

BAAL Benim sevdiğim nasıl görünürse öyle.

SOPHİE BARGER Ben niye hâlâ buradayım ki?

BAAL Ben bilgilendireyim.

SOPHİE BARGER Lütfen aklınızdan kötü bir şey geçmesin!

BAAL Niye geçmesin? Sen de bir kadınsın, öteki kadınlar gibi. Kafa değişik. Dizler hep zayıf.

SOPHİE BARGER *(Gitmeye davranır, kapıda çevresine bakınır. Baal bir sandalyeye ata biner gibi oturmuş ona bakıyor)* Hoşça kal!

BAAL *(Gayet rahat)* Soluk almakta zorlanıyor musunuz?

SOPHİE BARGER Neyim var bilmem, çok halsizim!

(Duvara yaslanır)

BAAL Ben biliyorum. Nisan'ın etkisi. Karanlık oluyor ve sen benim kokumu alıyorsun. Hayvanlarda böyle olur. *(Ayağa kalkar)* Ve şimdi ey beyaz bulut, sen rüzgârın oluyorsun!

(Hızla ona gider, kapıları kapatır, Sophie Barger'ı kucaklar)

SOPHİEBARGER *(Soluksuz)* Bırak beni!

BAAL Benim adım Baal.

SOPHİE BARGER Bırak beni!

BAAL Beni teselli etmen gerekiyor. Kıştan zayıf düşmüştüm. Sen de bir kadın gibi görünüyorsun.

SOPHİE BARGER *(Baal'e dikkatle bakar)* Adın Baal, ha...

BAAL Eve gitmek istemiyor musun şimdi?

SOPHİE BARGER *(Bakmayı sürdürerek)* Öyle çirkin, öyle çirkinsin ki, ürküyor insan. Ama o zaman ...

BAAL Hmm?

SOPHİE BARGER O zaman, sorun değil.

BAAL *(Onu öper)* Dizlerin güçlü mü, ha?

SOPHİE BARGER Sen benim adımı biliyor musun peki? Ben Sophie Barger'im.

BAAL Unut gitsin. *(Öper)*

SOPHİEBARGER Hayır... hayır... beni şimdiye dek kimse... böyle... biliyor musun...

BAAL Hiç dokunulmadı mı sana? Gel! *(Barger'i arkadaki yatağa götürür. Otururlar)* Görüyor musun: Bu ahşap odada yığınla bedenler vardı: Ana şimdi bir yüz istiyorum. Geceleri çıkar gezeriz. Bitkilerin arasına uzanırız. Sen bir kadınsın. Benim temizliğim gitti. Beni sevmen gerekiyor, bir süre!

SOPHİE BARGER Öylesin demek... seni seviyorum.

BAAL *(Başını kadının göğsüne yaslar)* Şimdi üstümüzde gökyüzü ve biz bir başımızayız.

SOPHİE BARGER Sessizce yatacaksın.

BAAL Çocuk gibi!

SOPHİE BARGER *(Doğrulur)* Evde annem: Gitmem gerek.

BAAL Yaşlı mı?

SOPHİE BARGER Yetmişinde.

BAAL O zaman kötülüğe alışkındır.

SOPHİE BARGER Ya yer yarılıp içine düşmüşsem? Ya akşam akşam bir ine sürüklenmişsem ve dönmüyorsam?

BAAL Hiç mi olmadı yani?

(Sessizlik)

Kardeşlerin var mı?

SOPHİE BARGER Evet. Bana ihtiyaçları var.

BAAL Odanın havası süt gibi. *(Kalkar, pencerede.)* Irmak kenarında yeşiller sırılsıklam, yağmurdan karmakarışık. *(Sophie'yi yakalar)* Solgun bacakların olmalı.

(Hava yine kararır ve avluda dilencilerin laternası yine duyulur)

KAHVERENGİ AĞAÇ KÜTÜĞÜNDEN YAPILMA KİREÇ BADANALI EVLER

Uzaktan çan sesleri. Baal. Solgun ve kafayı bulmuş bir insan olan Serseri.

BAAL *(Bir taş üstüne oturmuş, solgun yüzünü yukarıya diken Serseri'nin çevresinde iri adımlarla yarım daire çizer)* Kuru dalları duvarlara çarpan kimdi?

SERSERİ Kuru dalların[86] çevresindeki donuk fildişi renkli hava: Esas Katolik Yortusu.[87]

BAAL Güzelim bitkiler harap olurken bir de çan çalınıyor!

SERSERİ Çan sesleri benim moralimi yükseltir.

BAAL Ağaçlar alçaltmıyor mu seni?

SERSERİ Phah, ağaç kadavraları!

(Bir içki şişesini kafasına diker)

BAAL Kadın vücutları daha iyi değil!

SERSERİ Kadın vücudunun yortuyla ne ilgisi var şimdi?

BAAL Domuzluk bunlar! Sen sevmezsin ki!

SERSERİ İsa'nın ak bedeni: Onu severim ben!

(Şişeyi Baal'e uzatır)

BAAL *(Daha sakinlemiş)* Kâğıtta şarkılarım var. Ama şimdi onlar helâya asılacak

SERSERİ *(Nurlanmış)* Amadeyim!! Efendi İsa'ya: İsa'nın ak bedenini görüyorum. İsa'nın ak bedenini görüyorum. İsa kötüyü severdi.

BAAL *(İçer)* Benim gibi.

SERSERİ İsa ile ölü köpeğin hikâyesini bilir misin?[88] Köpeğin ölüsü için herkes: "Kokmuş bir yılan! Polis çağırın! Dayanılmaz!" diye yaygara koparırken o: Ne güzel beyaz dişleri var, demiş.

BAAL Belki de Katolik olurum.

SERSERİ O Katolik olmadı. *(Baal'den şişeyi alır)*

BAAL *(Yine öfkeyle dolanır)* Ama kadın vücutlarını duvarlara çarpmasını, ben olsam yapmazdım.

SERSERİ Duvarlara çarpılmış! Irmaktan aşağı yüzmüyorlardı. Onun için, İsa'nın ak bedeni için avlanmıştı onlar.

BAAL *(Şişeyi Serseri'nin elinden alıp döner)* Sizin bedeniniz de aşırı miktarda dinle, ya da aşırı içkiyle dolu.

(Şişeyle uzaklaşır)

SERSERİ *(Ölçüsü kaçmış, ardından bağırır)* Demek, idealleriniz uğruna bir şey yapmaya niyetiniz yok, beyefendi! Yortu alayının içine atılmak istemiyorsunuz, öyle mi? Hem bitkileri seviyorsunuz, hem de onlar için bir şey yapmaya yanaşmıyorsunuz, ha?

BAAL Ben aşağıya ırmağa gidiyorum, yıkanacağım. Cesetlerle hiç ilgim yok.

(Gider)

SERSERİ Oysa benim bedenim içki dolu, dayanamıyorum. Bu lanet ölü bitkilere dayanamıyorum. Bedenimde çok içki olsa belki dayanabilirdim.

AĞAÇLAR ARASINDA MAYIS GECESİ

Baal. Sophie.

BAAL *(Tembel)* Yağmur kesildi. Otlar ıslaktır daha... Yapraklarımızın arasından geçemedi su... Taze yapraklardan su damlıyor, oysa burada kökler kuru. *(Ters)* Niye bitkilerle yatamıyor ki insan?

SOPHİE Dinle!

BAAL Islak kara yaprakların arasında rüzgârın uğultusu! Yağmurun yapraklardan damlama sesini duyuyor musun?

SOPHİE Damlanın biri boynuma düştü... Ah, dur, bırak beni!

BAAL Aşk, bedenden giysiyi girdap gibi sıyırıp alır ve onu, göğe baktıktan sonra çıplak haliyle kuru yapraklarla birlikte gömer.

SOPHİ Çıplak olduğum için, Baal, senin içine süzülmek istiyorum.

BAAL Ben içmişim, sen sallanıyorsun. Gökyüzü kara ve biz, bedenimizde aşkla salıncakta gidiyoruz[89] ve gök kara. Seni seviyorum.

SOPHİ Ah Baal! Annem şimdi ölümüme ağlıyordur, kendimi suya attığımı sanmıştır. Kaç hafta geçti sahi? Daha Mayıs bile değildi. Şimdi üç hafta oldu belki de.

BAAL Şimdi üç hafta oldu, diyor sevgili, ağaç kökleri arasında, otuz yıl olmuşken. Ve bedeni yarı yarıya çürümüştü bile.

SOPHİ Bir ganimet gibi uzanıp yatmak güzel, üstünde gökyüzü ve artık hiç yalnız değilsin.

BAAL Üstündeki gömleği yine çıkarıyorum işte.

GECEDE CAFÉ "GECE BULUTLARI"

Küçük bir edepsiz Café, beyaz badanalı giyinme odası, arka solda koyu kahverengi bir perde, sağ yanda tuvalete giden beyaz boyanmış bir ahşap kapı; sağ arkada kapı. Bu kapı açıldığında mavi gece görünmekte. İçeride bir şarkıcı kadın şarkı söylüyor.

BAAL *(Belden üstü çıplak, içerek dolanır, şarkı mırıldanır)*

LUPU *(Terli solgun yüzünde iki belek örgü halinde ve başında siyah parlak saçlı şişman bir delikanlı. Sağdaki kapıda)* Laterna yine kapandı.

BAAL Buraya sırf domuzlar gelip gidiyor. Benim içki payım n'oldu yine?

LUPU Hepsini içtiniz.

BAAL Kendini kolla!

LUPU Bay Mjurk, sünger filan diyor.

BAAL Yani içki alamayacak mıyım?

LUPU Artık size, sahneye çıkmadan önce içki verilmeyeceğini söyledi Bay Mjurk. Sizin için nasıl üzülüyorum bilseniz.

MJURK *(Perdede)* Toz ol, Lupu!

BAAL Benim içki payım verilsin Mjurk, yoksa şiir de yok.

MJURK O kadar içmeniz doğru değil, aksi halde bir gece hiç şarkı söyleyemez olacaksınız.

BAAL Niye söyleyeyim ki öyleyse?

MJURK Siz, "Gece Bulutları"nın, Şarkıcı Sawetchka yanında en parlak numarasısınız. Sizi kendi elimle keşfettim. Böyle ince ve zarif bir ruhun böylesine biçimsiz bir yağ tulumu içine tıkıldığı hiç görülmüş mü? Başarıyı sağlayan, yağ tulumunuz, şiir değil! İçki içişiniz batıracak beni.

BAAL Anlaşmalı içki için her akşam böyle hırlaşmaktan bıktım. Çeker giderim.

MJURK Ben sırtımı polise dayamışım. Bir gece uykunuzu almanız gerek be adam, dizi kopmuş gibi sürünüp duruyorsunuz. Sevgilinizi boşlukta bırakıyorsunuz! *(Café'de alkışlar)* Hah, şimdi sizde sıra.

BAAL Burama geldi ama!

ŞARKICI KADIN *(Solgun yüzlü ruhsuz bir insan olan piyanist ile birlikte, perdeden)* Bu kadar!

MJURK *(Baal'e bir frak tutuşturur)* Bizde yarı çıplak sahneye çıkılmaz.

BAAL Aptal!

(Frak'ı fırlatıp atar, gitarını sürükleyerek perdenin ardına geçer)

ŞARKICI KADIN *(Oturur, içer)* Sırf birlikte yaşadığı sevgilisi için çalışıyor. O bir dâhi. Lupu, utanmazca onu taklit ediyor. Baal, sevgilisinin tonunu kattı kendine.

PİYANİST *(Tuvalet kapısına yaslanır)* Şarkıları harika, ama bir parçacık içki için on bir akşamdır Lupu ile cebelleşiyor.

ŞARKICI KADIN *(İçer)* Sefalet bizimkisi.

BAAL *(Perdenin ardından)* Ben miniğim[90], temiz kalbim. Her zaman da, neşeliyim.

(Alkışlar, Baal sürdürür, gitarla)

Odada bir rüzgâr esti[91]
Çocuk yedi mavi eriği
Ve saf beyaz bedeniyle
Vakit geçirdi sessizce.

(Salonda tezahürat ve yuhalama birlikte. Baal sürdürür ve şarkı giderek daha edepsizleştiği için huzursuzluk da sürekli artar. Sonunda café'de müthiş kargaşa)

PİYANİST *(Umursamazca)* Şuna bak, bodoslama gidiyor! Acil yardım! Şimdi Mjurk konuşuyor, ama perişan ediyorlar onu. Hikâyeyi olduğu gibi anlatmıştı.

BAAL *(Perdeden çıkıp gelir, gitarını da ardında sürükler)*

MJURK *(Baal'in ardından)* Hey siz, yapacağımı bilirim ben. Kendi numaranızı sunacaksınız! Kontrat gereği! Yoksa polisi ayağa kaldırırım! *(Salona döner)*

PİYANİST Baal, bizi batıracaksınız siz!

BAAL *(Boğazını tutarak sağda tuvalet kapısına yönelir)*

PİYANİST *(Baal'in önünü keser)* Nereye?

BAAL *(Piyanist'i kenara çeker, gitarı ile birlikte kapılardan geçip gider)*

ŞARKICI KADIN Tuvalete de gitarınızla mı giriyorsunuz? Harikasınız!

MÜŞTERİLER *(Kafalarını içeri uzatırlar)* Nerede o domuz herif? – Şarkıya devam! – Ara istemez! – Ne biçim domuzmuş bu? *(Salona dönerler)*

MJURK *(Girer)* Cihat ordusu rahibi gibi konuştum. Polis kesin bizimle. Ama delikanlılar ille de onu istiyorlar. Nerede ki bu herif? Çıksın ortaya.

PİYANİST Olay tuvalete kaydı. *(Geriye haykırır)* Baal!

MJURK *(Kapıya vurur)* Efendi! Çıksanıza ortaya! Rezalet, kendinizi içeriye kitlemenize izin vermem. Paranızı ben ödüyorken. Kâğıt üstünde kayıtlı! Sizi dolandırıcı sizi! *(Çılgınca yumruklar kapıyı)*

LUPU *(Sağ kapıda. Mavi gece görünür)* Tuvaletin penceresi açılmış. Akbaba uçup gitmiş. İçki olmazsa şiir de olmaz.

MJURK Tuvalet boş mu? Uçup gitmiş mi? Tuvaletten geçip sıvışmış ha? Cani! Polise baş vuracağım! *(Dışarı fırlar)*

SESLER *(Arkadan tempoyla)* Baal! Baal! Baal!

YEŞİL TARLALAR, MAVİ ERİK AĞAÇLARI

Baal. Ekart.

BAAL *(Ağır ağır tarlaların arasında)* Gök daha yeşil ve daha yağmurlu olalı, Temmuz havasında, rüzgârda pantolonun üstüne gömlek gerekmiyor! *(Ekart'a döner)* Bacaklarım bileniyor. Kafatasım rüzgârda şişmiş, koltuk altımın tüylerine tarlaların kokusu sinmiş. Hava, konyak içmiş gibi titriyor.

EKART *(Baal'in arkasında)* Erik ağaçlarından niye fil gibi kaçıyorsun?

BAAL Kafama koysana elini! Nasıl şişip şişip iniyor her nabız atışında! Elinle hissetmiyor musun?

EKART Yoo.

BAAL Benim ruhumu anlamıyorsun sen.

EKART Niye suya uzanmıyoruz?

BAAL Kardeşçiğim, benim ruhum, buğday tarlalarının rüzgârda salınırken inleyişleridir. Ve yemek isteyen iki böceğin gözlerindeki kıvılcımdır.

EKART Ölümsüz barsakları olan bir Temmuz harikası delikanlısın. Bir zamanlar gökte yağ izleri bırakmış bir köfte!

BAAL Kâğıt bu. Ama sorun değil.

EKART Vücudum, rüzgârda küçük bir erik tanesi gibi hafif.

BAAL Yazın solgun gökyüzünden geliyor bu, kardeşçiğim. Kendimizi mavi bendin ılık suyuna kaptıralım mı? Yoksa beyaz kır patikaları bizi meleklerin halatı gibi gökyüzüne çekecek.

KÖY MEYHANESİ. AKŞAM

Baal'i çevrelemiş köylüler. Bir köşede Ekart.

BAAL Hepinizi bir arada bulmam pek iyi oldu! Kardeşim yarın akşam buraya geliyor. O zaman boğalar burada olmalı.

BİR KÖYLÜ *(Ağzı açık kalmış)* Boğaya bakınca, onun sizin kardeşinizin istediği gibi olduğu nasıl anlaşılıyor?

BAAL Bunu yalnızca kardeşim görür. Hepsi güzel hayvanlar olsun da. Yoksa kıymeti kalmaz. Bir korn, garson!

İKİNCİ KÖYLÜ Hemen satın alacak mısınız?

BAAL Kalçası en kuvvetli olanı.

ÜÇÜNCÜ KÖYLÜ Senin verdiğin fiyat için bütün köylerden herkes boğalarını buraya gönderir.

BİRİNCİ KÖYLÜ Benim boğaya bir baksaydın!

BAAL Garson, bir korn!

KÖYLÜLER Benim boğa en iyisidir! Yarın akşam, diyorsunuz, öyle mi? *(Hızla ayrılırlar)* – Geceyi burada mı geçiriyorsunuz?

BAAL Evet. Bir yatakta!

(Köylüler çıkar)

EKART İstediğin ne sahi? Aklını mı kaçırdın?

BAAL O göz kırpıştırmaları, şaşırmaları, sonra kavrayıp hesap yapmaya başlamaları harika değil miydi?

EKART Eh, hiç değilse bize birkaç şişe korn getirdi. Ama şimdi toz olmak gerekiyor, değil mi?

BAAL Nee, toz olmak mı? Deli misin sen?

EKART Peki asıl sen mi delirdin? Boğaları düşünsene!

BAAL Eee, adamları niye kafese koydum ki?

EKART Birkaç şişe içki için elbet, yoksa niye?!

BAAL Uydurma! Sana bir şölen yapmak istiyorum Ekart.

(Arkasındaki pencereyi açar. Hava kararır. Dönüp oturur)

EKART Altı içkiyle sarhoş oldun, utan utan!

BAAL Enfes olacak. Bu basit insanları severim. Sana tanrısal bir oyun sunacağım kardeşçiğim! Şerefe!

EKART Saf insanlara oyun etmeyi pek seviyorsun. Zavallı adamlar kafamı kıracaklar, seninkini de!

BAAL Bunu kendi akıllanmaları için yapıyorlar. Onları düşünüyorum ben; şu sıcak akşamda bütün kalbimle. Kendi basit usullerince dolandırmak için geliyorlar, bu da benim hoşuma gidiyor.

EKART *(Ayağa kalkar)* Öyleyse, ya boğalar, ya ben. Meyhaneci uyanmadan giderim ben.

BAAL *(Ters)* Akşam ne sıcak. Bir saat daha dur. Sonra ben de seninle gelirim. Seni sevdiğimi biliyorsun. Tarlalardan bu yana gübrenin kokusu geliyor. Boğalar meselesini ayarlayanlara meyhaneci birer içki daha verir mi, ne dersin?

EKART Gelenler var.

PAPAZ *(Girer. Baal'e)* İyi akşamlar. Boğalarla ilgili olan siz misiniz?

BAAL Evet benim.

PAPAZ Bu numarayı niye çeviriyorsunuz acaba?

BAAL Dünyada başka numaramız yok da ondan. Ot kokusu nasıl taa buraya geliyor? Her akşam böyle midir?

PAPAZ Sizin dünyanız pek zavallı be adam!

BAAL Benim gökyüzüm ağaçlarla ve bedenlerle doludur.

PAPAZ Ondan söz etmeyin. Dünya sizin sirkiniz değil.

BAAL Ya nedir peki?

PAPAZ Siz gitmenize bakın! Biliyor musunuz, ben çok iyi niyetli bir insanımdır. Sonradan hesap da soracak değilim. Olayı temize havale ettim ben.

BAAL Ekart, adaletin mizahı hiç yok!

PAPAZ Planınızın ne kadar çocukça olduğunu görmüyor musunuz sahi? *(Ekart'a)* Bu adam ne istiyor?

BAAL *(Geriye yaslanır)* Akşam, güneş batımında. Elbet akşam olmalı ve elbet gökyüzü bulutlarla kaplı olmalı, hava ılıksa ve biraz da rüzgâr esiyorsa boğalar gelir. Her yandan dolanır gelirler, harika bir görünüş olur. Sonra zavallı insanlar onların arasında dururlar, ne yapacaklarını bilemezler ve yanıldıklarını anlarlar: Keskin bir görünümü yaşarlar. Yanılan insanları da severim. Üstelik, o kadar çok hayvan bir arada nerede görülmüş ki?

PAPAZ Ve sırf bunun için yedi köyü buraya topluyorsunuz, öyle mi?

BAAL O manzara yanında yedi köy nedir ki?

PAPAZ Sizi şimdi anlıyorum. Yoksul bir insansınız. Ve belli ki boğalara özel bir sevginiz var, değil mi?

BAAL Gel Ekart! Hikâyeyi berbat etti. İsa artık hayvanları sevmiyor.

PAPAZ *(Güler; sonra ciddileşir)* Neyse, dediğiniz olamayacak. Haydi gitmenize bakın ve daha fazla dikkat de çekmeyin! Sanırım böylece size okkalı bir iyilik yapıyorum efendi!

BAAL Gel Ekart! Şölenin olamıyor kardeşçiğim!

(Ekart ile birlikte ağır ağır uzaklaşır)

PAPAZ Güle güle! Meyhaneci, bu bayların hesabını ben ödüyorum.

MEYHANECİ *(Bankonun ardında)* Onbir içki, muhterem.

AKŞAMDA AĞAÇLAR

Altı ya da yedi Oduncu, ağaçlara yaslanıp oturmakta. Baal de onların içindedir.
Otlar arasında bir ölü.

BİR ODUNCU Akşam üstü oldu. Bir meşe ağacı devrilmiş üstüne. Hemen ölmedi, bir süre acı çekti.

2. ODUNCU Daha bu sabah, havanın düzelecek gibi göründüğünü söylüyordu. Öyle, az yağmurlu, yeşil havayı severmiş. Odunun da çok kuru olmayanını.

ÜÇÜNCÜ İyi oğlandı bu Teddy. Önceleri bir yerde küçük bir dükkânı varmış. Parlak dönemiymiş o zamanlar. Bir papaz gibi şişkoymuş. Ama sonra kadın yüzünden batırmış işi, buralara

gelmiş, yıllar içinde göbeği de eriyip gitmiş.

BİR BAŞKASI Kadın meselesinin ne olduğunu hiç anlatmadı mı?

ÜÇÜNCÜ Hayır. Oraya aşağıya dönmek isteyip istemediğini de bilmiyorum. Çok tasarrufluydu, ama tam da bu ölçülülüğü yüzünden olabilir. Bizim burada yukarıda anlattıklarımız sırf yalan dolan. Öylesi çok daha iyi.

BİRİ Bir hafta önce, kuzeye gideceğini söylüyordu. Orada bir yerde bir kulübesi varmış galiba. Sana o kulübenin nerede olduğunu hiç söylemedi mi, fil efendi? *(Baal'e)* Konuşmuşsunuzdur besbelli, ha?

BAAL Beni rahat bırakın. Hiçbir şey bilmiyorum ben.

ÖNCEKİ O kulübeye kendin mi konmak istiyorsun yoksa?

İKİNCİ Ona hiç güven olmaz. Hatırlasanıza, sırf her zamanki tembelliğinden, biz ormana gidemeyelim diye nasıl çizmelerimizi suyun üstüne asmıştı.

BİR BAŞKASI Hiçbir şeyi para için yapmaz.

BAAL Bugün tartışıp durmayın bari! Birazcık zavallı Teddy'yi düşünemez misiniz?

BİRİ O bu işi yaptığında sen neredeydin sahi?

BAAL *(Kalkar, otlar üzerinde küçük adımlarla Teddy'ya doğru gider. Oraya çöker)*

BİRİ Çocuklar, Baal düz yürüyemiyor!

BAŞKA BİRİ Boşverin. Fil efendi fena sarsılmış.

ÜÇÜNCÜ Gerçekten de hiç değilse ölü burada yatarken daha sakin olabilirsiniz yani.

ÖTEKİ Teddy'ye ne yapıyorsun, fil?

BAAL *(Teddy'nin üzerinde)* O huzura kavuştu, bizse huzursuzluğa. İkisi de iyidir. Gökyüzü kara. Ağaçlar titreşiyor. Bir yerde bulutlar yığılıyor. Senaryo bu. Yiyebilir insan. Uykudan sonra uyanır. O değil ama... Biz. Bu iki misli daha iyidir.

ÖTEKİ Gök nasılmış?

BAAL Kara.

ÖTEKİ Kafadan yana kuvvetli değilsin. Hep doğru olmayana denk geliyor.

BAAL Evet evet, aynen öyle, harikadır bu cancağızım.

BİRİ Baal denk getiremez tabii. Çalışılan yerde olmaz ki o.

BAAL Oysa Teddy çalışkandı. Teddy özveriliydi. Teddy tahammüllüydü. Geride bir tek şey kalıyor: Teddy idi.

İKİNCİ Nerededir ki şimdi?

BAAL *(Ölüyü göstererek)* Orada işte.

ÜÇÜNCÜ Hep derim ki, zavallı ruhlar, rüzgârdır işte, özellikle ilkbaharda akşamları, ama sonbaharda da öyle bence.

BAAL Yazın da, güneş altında ekin tarlalarının üstünde.

ÜÇÜNCÜ Bu uymadı. Karanlık olmalı.

BAAL Karanlık olmalı Teddy.

(Sessizlik)

BİRİ Bu ne olacak, çocuklar?

ÜÇÜNCÜ Kimsesi yok.

ÖTEKİ Bir başınaydı dünyada.

BİRİ Öte berisiyle birlikte.

ÜÇÜNCÜ O da çok değil ki. Parasını bir bankaya yatırırdı. Teddy yok olsa da para orada kalacak. Ne dersin Baal?

BAAL Hâlâ kokmuyor.

BİRİ Çok güzel bir fikir geldi aklıma çocuklar.

ÖTEKİ De bakalım neymiş!

FİKİR SAHİBİ Yalnız filin mi aklına fikir gelir? Teddy'nin şerefine birer tek atsak nasıl olur?

BAAL Ahlaka aykırı bu, kahraman.

ÖTEKİLER Niye aykırı oluyormuş, saçma. İyi de ne içelim? Su mu? Utan utan delikanlı!

FİKİR SAHİBİ İçki!

BAAL Teklifi onaylıyorum. İçki, ahlaka uygundur. Hangi içkiden içmeli?

FİKİR SAHİBİ Teddy'nin içkisini içelim.

ÖTEKİLER Teddy'ninkini? - Parlak fikir. – Ne kadar! – Teddy tasarrufluydu. – Sahibi idiot, ama fikir parlak arkadaş!

FİKİR SAHİBİ Nasıl çaktı ama değil mi? Sizin kalın kafalar için nasıl: Teddy'nin ölüsünün şerefine, Teddy'nin içkisi! Hem ucuz, hem değerli! Teddy için bir konuşma yapan oldu mu hiç? Gerekmez mi yoksa, ha?

BAAL Ben.

BAZILARI Ne zaman?

BAAL Demin. Sizlerin saçmalamalarınızdan önce. "Teddy huzura kavuştu," diye başlamıştı konuşmam... Her şeyi ancak geçip

gittikten sonra fark ediyorsunuz.

ÖTEKİLER Kafasız! Haydin içkiyi getirelim.

BAAL Bu çok ayıp!

ÖTEKİLER Haydaa. Nedenmiş acaba, beyefendi?

BAAL Teddy'nin mülkü o. Fıçıyı açmak olmaz. Teddy'nin bir karısı beş tane de zavallı yetimi var.

BİRİ Dört, bir kere, beş değil dört.

ÖTEKİ Şimdi mi aklına geldi?

BAAL Zavallı Teddy'nin içkisini zavallı beş yetiminin elinden alıp zıkkımlanacak mısınız? Din bu mudur?

ÖNCEKİ Dört. Dört dedik.

BAAL Teddy'nin dört yetiminin boğazından kesip kafa çekmek, ha?

BİRİ Teddy'nin hiç ailesi yoktu ki?

BAAL Ama yetimleri, diyorum, sevgili arkadaşlar, yetimleri.

ÖTEKİ Ne diyorsunuz arkadaşlar, bu manyak fil, Teddy'nin içkisini onun yetimleri içecek, diyerek alay mı ediyor? Tamam, o içki Teddy'nin mülküdür, kabul...

BAAL *(Sözünü keser)* Mülkü idi...

ÖTEKİ Bu ne demek yine şimdi?

BİRİ Sırf gevezelik canım. Hiç kafa yok ki...

ÖTEKİ Benim dediğim: Evet, içki Teddy'nin mülküydü, demek ki parasını ödeyeceğiz. Parayla yani arkadaşlar, tıkır para. O zaman yaklaşsın yetimler.

HEPSİ Bu iyi bir öneri. Fil yenik düştü. İçki istemiyor madem, kaçık olmalı besbelli. Onsuz gidelim Teddy'nin içkisine!

BAAL *(Arkalarından seslenir)* Eeey ölü soyucular, hiç olmazsa buraya dönün bari! *(Teddy'ye)* Zavallı Teddy! Ağaçlar da nasıl kuvvetli bugün, hava da böyle güzel, yumuşak üstelik, içim kabarıyor sanki zavallı Teddy, sen gıdıklanmıyor musun? Bitmişsin sen, bırak anlatayım, az sonra kokacaksın, rüzgâr sürer gider, her şey sürüp gider, senin kulübeni biliyorum ben, nerede olduğunu, yaşayanlar seni mülkünü gasp ediyorlar, sen de o mülkü zorda bıraktın yani, sırf kendi huzurunu istedin. Bedenin henüz o kadar fena değildi, Teddy, hâlâ da değil, birazcık zarar görmüş bir yanından, o kadar, bir de bacaklar... kadınlarla işin biterdi, bu haliyle kadının arasına girmez.

(Ölü'nün bacağını kaldırır) Ama her şey bir yana, bedenen hayat devam ederdi yine de en iyi niyetle, delikanlı, ne var ki senin ruhun felaket soylu bir kişilikti, ev hasarlıydı ve fareler batan gemiyi terk eder; sen yalnızca kendi alışkanlığının altında kalmışsın Teddy.

ÖTEKİLER *(Dönerler)* Heey, fil efendi, bak bakalım buraya! Teddy'nin eski yatağının altındaki küçük konyak fıçısı nerede arkadaş? – Biz zavallı Teddy'yle ilgilenirken sen neredeydin beyim? Teddy daha ölmemişti bile, beyim! – Seni domuz seni, seni ölü kirletici, seni Teddy'nin zavallı yetimlerinin koruyucusu seni, neredeydin, ha?

BAAL Bu hiçbir şeyi kanıtlamaz, sevgili dostlar!

ÖTEKİLER İçki nerede peki? Senin değerli görüşünce fıçının kendisi mi içip bitirdi acaba? – Bak bu son derece ciddi bir olaydır haa! – Kalk bakalım, hele bir doğrul! Bir dört adım at da ondan sonra inkâr et sarsıldığını, içten dıştan allak bullak olduğunu inkâr et de görelim seni yüce ahlak hocası seni! – Doğrultun şunu, gıdıklayın biraz arkadaşlar şu Teddy'nin zavallı onuruna leke süreni!

(Baal'i ayağı üstüne dikerler)

BAAL Domuz çeteleri! Hiç değilse benim zavallı Teddy'mi çiğnemeyin! *(Oturur ve ölünün kolunu kendi koluna alır)* Beni hırpalarsanız Teddy yüz üstü düşer. Kitapta var mı bunun yeri? Nefsi müdafaa halindeyim ben. Siz yedi kişisiniz, ye-di, hem de ayıksınız, bense tek başınayım, üstelik içkiliyim. Bir kişiye yedi kişi, dürüstlük olur mu, yakışık alır mı hiç? Sakin olun! Teddy de sakinleşti!

BAZILARI *(Üzgün ve öfkeli)* Bu iflah olmaz. – Tanrı kurtarsın bunun sarhoş ruhunu! – Tanrının duvarları arasında dolaşan en keskin süzme günahkâr bu.

BAAL Oturun hele, böyle papaz ahkâmından hoşlanmam. Her şeyin daha akıllıcası da bulunur, daha zayıf beyinlisi de. Daha iyi iş görür bunlar. Gördünüz işte, ben kafa işçisiyim.[92] *(Tütün içer)* Hiç gerçek saygı nedir bilmediniz siz sevgili dostlarım! Peki kaliteli içkiyi bağrınıza gömdüğünüzde harekete geçen nedir sizde? Oysa bilgi üretiyorum ben, işte söylüyorum! Ben Teddy'ye en önemli şeyi söyledim. *(Teddy'nin göğüs cebinden*

kâğıtlar çıkarır, bakar) Ama siz değersiz bir içki uğruna çekip gittiniz. Oturun: Ağaçların arasından kararan gökyüzüne bakın. Bu bir şey değil mi? Öyleyse bedeninizde din diye bir şey yoktur!

BİR KULÜBE

Yağmur sesi işitilir. Baal. Ekart.

BAAL Bu, bizim beyaz bedenlerimiz için kara çamur içinde kış uykusudur.

EKART Eti hâlâ getirmedin!

BAAL Sen kendi ayininle ilgileniyorsun herhalde, ha?

EKART Benim ayinimi düşünmen mi gerekiyor? Karını düşün sen! Nereye bıraktın onu yine bu yağmurda?

BAAL Umutsuz gibi peşimizden koşuyor ve boynuma sarılıyor.

EKART Gittikçe daha derine batıyorsun.

BAAL Fazla ağırım da ondan.

EKART Otları yemek durumunda kalmayı hiç hesaba katmıyorsun değil mi?

BAAL Bıçak sırtında kavga veriyorum. Derim olmaksızın da yaşamak istiyorum, kendimi baş parmaklarımın içine çekiyorum. Yıkılışım bir boğa gibi: Otların en yumuşak olduğu yere. Ölümü yutuyorum ve bir şey bildiğim yok.

EKART Burada yattığımızdan beri hep daha yağlandın.

BAAL *(Sağ elini gömleğinin altından sol koltuk altına uzatır)* Gömleğim genişledi oysa, kirlendikçe daha da genişledi! Bir kişi daha girer içine. Şişman olmayan biri tabii. Peki sen niye kokmuş derinin üstünde kendi kemiklerinle oturmaktasın?

EKART Kafatasımın içinde bir tür gökyüzü var, yeşil ve fena halde yüksek, düşünceler de onun altında rüzgârda hafif bulutlar gibi akıyorlar. Yönleri hiç belli değil. Ama bütün bunlar benim içimde.

BAAL Cinnet bu. Sen alkoliksin. Gör işte: Hıncını alıyor senden.

EKART Cinnet geldiğinde onu yüzümde hissederim.

BAAL Senin yüzün de içbükey, öyle ki içinde pek çok rüzgâra yer var. *(Ekart'a bakar)* Senin hiç yüzün yok. Sen bir hiçsin. Saydamsın sen.

EKART Giderek daha çok matematikleşiyorum.

BAAL Senin hikâyen asla öğrenilmiyor. Kendinden niye hiç söz etmiyorsun?

EKART Hikâyem hiç olmayacak. Dışarıdaki kim?

BAAL Hassas kulağın var. İçindeki bir şey bu, örtbas ediyorsun. Kötü bir insansın, tam benim gibi, bir şeytan. Ama günün birinde fareler göreceksin. O zaman yine iyi insansın.

SOPHİE BARGER *(Kapıda)*

EKART Sen misin Sophie?

BAAL Yine ne istiyorsun?

SOPHİE BARGER Girebilir miyim şimdi, Baal?

OVA. GÖK. AKŞAM

Baal, Ekart, Sophie.

SOPHİE BARGER Dizlerim tutmaz oldu. Niye böyle şaşkın gibi koşuyorsun ki?

BAAL Değirmen taşı gibi[93] boynuma asılmışsın da ondan.

EKART Senden hamile kalan bir kadına nasıl böyle davranırsın?

SOPHİE BARGER Hamileliği kendim istedim Ekart.

BAAL Kendi istedi. Şimdi de boynuma asılıyor.

EKART Öküzlük bu. Otur Sophie.

SOPHİE *(Güçlükle oturur)* Onu bırak gitsin!

EKART *(Baal'e)* Eğer Sophie'yi sokağa atarsan, ben de onunla olurum.

BAAL O seninle olmaz ki. Ama olsan sen beni terk ederdin. Onun yüzünden. Hemen anlaşılıyor.

EKART Sen beni iki kez yataktan attın. Benim sevgililerim senden hoşlanmasalar da, ben onları sevdiğim halde sen elimden alırdın.

BAAL Sen sevdiğin için. Sırf sen temiz kalasın diye iki kez ölü seviciliği yaptım. Benim ihtiyacım bu. Hiçbir zevki yoktu hakçası!

EKART *(Sophie'ye)* Sen de bu saydam öküzü hâlâ seviyorsun ha?

SOPHİE Ne yaparsın Ekart. Onun cesedini de seviyorum. Onun

yumruklarını da seviyorum. Ne yapayım Ekart.

BAAL Ben hapisteyken neler yaptığınızı bilmek istemiyorum asla.

SOPHİE Beyaz hapishanenin önünde yan yana oturup senin olduğun yana baktık.

BAAL Yan yanaydınız.

SOPHİE Dövseydin beni bu yüzden.

EKART *(Bağırır)* Onu benim başıma sen atmadın mı?

BAAL O sıralar seni benden çalabilirlerdi henüz.

EKART Bende seninki gibi fil derisi yok!

BAAL O yüzden seviyorum ya seni.

EKART Hiç değilse o yanımızdayken kapa bari şu rezil çeneni!

BAAL Kalksın dolaşsın! Süprüntü olmaya başladı. *(Elini boğazına götürür)* Kendi kirli ellerini senin göz yaşında yıkıyor. Aramızda çıplak dolaştığını görmüyor musun hâlâ? Bende koyun sabrı vardır ama derimden dışarı da çıkamam ki.

EKART *(Sophie'nin yanına oturur)* Eve annenin yanına dön Sophie!

SOPHİE Yapamam.

BAAL Yapamaz Ekart!

SOPHİE Vur bana istersen, Baal. Artık, yavaş yavaş gitsen, demek istemiyorum. Öyle demek de istememiştim. Ayaklarım olduğu sürece seninle gelmeme izin ver, o zaman kendimi fundalığa atarım, dönüp bakman bile gerekmez. Beni kovma Baal.

BAAL Şişman bedenini ırmağa yatırayım. Seni tükürmemi kendin istemiştin.

SOPHİE Beni burada bırakmak mı istiyorsun, burada bırakmak istemiyorsun beni. Bilmiyorsun henüz Baal. Böyle bir şey söylemen çocukluk Baal.

BAAL Artık burama geldin ama.

SOPHİE Gece değil ama Baal, gece değil. Yalnız, korkuyorum. Karanlıktan korkuyorum. Korkuyorum ondan.

BAAL Bu halinle mi? Bu durumda kimse dokunmaz sana.

SOPHİE Ama gece. Hiç değilse bu gece yanımda kalsanız?

BAAL Salcılara git. Bugün Johannis Bayramı. Sarhoş olmuşlardır.

SOPHİE Bir çeyrek saat olsun?!

BAAL Gel, Ekart!

SOPHİE BARGER Peki ben nereye gideceğim?

BAAL Göğe çık, sevgili!

SOPHİE Çocukla mı?

BAAL Toprağa göm onu gitsin!

SO PHİE Dilerim, pek hoşlandığın bu güzel gökyüzünün altında şimdi bana söylediğini bir daha asla düşünmek zorunda kalmazsın. Dizlerimin üstünde bunu diliyorum işte.

EKART Senin yanında kalırım ve sonra, sırf bu hayvanı bir daha sevmek istemediğini söylemen yeter, seni alıp annene götürürüm.

BAAL Beni seviyor.

SOPHİE O hayvanı seviyorum.

EKART Sen hâlâ burada mısın, öküz! Dizlerin yok mu? Alkolde mi boğuldun, yoksa şiirde mi? Kokmuş hayvan! Kokmuş hayvan!

BAAL Boş kafa!

(Ekart onun üstüne yürür, yumruklaşırlar)

SOPHİE Eyvah! Vahşi bunlar!

EKART *(Vuruşurken)* Ne dediğini duyuyor musun, ağaçlığın ortasında, karanlık çökmeye başladı bile! Kokmuş hayvan! Kokmuş hayvan!

BAAL *(Ekart'a sarılır, onu göğsüne bastırır)* Göğsüme yasladım seni şimdi, kokumu alıyor musun? Seni tutuyorum şimdi ve kadın yakınlığından çok daha fazla şey var bunda! *(Durur)* Bak, fundalığın üstünde yıldızlar görünür oldu, Ekart.

EKART *(Gökyüzüne bakan Baal'e bakakalır)* Buna vuramam ben.

BAAL *(Kolu Baal'in omuzunda)* Karanlık basıyor. Geceleyecek bir yer bulmamız gerek. Ağaçların arasında rüzgâr işlemeyen kuytu yerler vardır. Gel, hayvanları anlatayım sana.

(Ekart'ı çekerek çıkar)

SOPHİE *(Karanlıkta yalnız başına kalır, yüksek sesle haykırır)* Baal!

KAHVERENGİ AHŞAP LOKAL. GECE. RÜZGÂR

Masalarda Gougou ile Bolleboll. Minderde Dilenci, Maja ve Çocuk.

BOLLEBOLL *(Gougou ile kâğıt oynamakta)* Param kalmadı. Ruhlarımıza oynayalım!

İHTİYAR DİLENCİ Rüzgâr kardeş içeri girmek istiyor. Ama biz soğuk kardeşimiz rüzgârı tanımıyoruz. Hehehe.

ÇOCUK *(Ağlar)*

MAJA *(Dilenci kadın)* Dinleyin! Binanın çevresinde bir şey dolaşıyor! Büyük bir hayvan olmasa bari!

BOLLEBOLL Niye? Şehvetin mi kabardı yine?

(Ses kapıya yaklaşır)

MAJA Dinleyin! Açmam bu kapıyı!

DİLENCİ Açarsın.

MAJA Hayır. Hayır. Hayır. Meryem Ana hakkı için, hayır!

DİLENCİ Bouque la madame![94] Aç şunu!

MAJA *(Kapıya doğru sürünür)* Kim var dışarıda?

ÇOCUK *(Ağlar)*

(Maja kapıyı açar)

BAAL *(Ekart ile birlikte girer, yağmurdan sırılsıklamdır)* Hastanenin lokali mi?

MAJA Evet, ama boş yatak yok. *(Daha küstahça)* Üstelik ben hastayım.

BAAL Şampanyamız var.

(Ekart sobaya yanaşır)

BOLLEBOLL Gelin gelin! Şampanyadan anlayan bize uyar.

DİLENCİ Bugün de burası kalite insanlarla doldu, kuğum benim!

BAAL *(Masaya gelerek ceplerinden iki şişe çıkarır)* Hımm?

DİLENCİ Pek esrarengiz!

BOLLEBOLL Bu şampanyayı nereden aldığını biliyorum. Ama açıklamam.

BAAL Gel Ekart! Kadehleriniz var mı?

MAJA Fincan var yalnızca sayın bay! Fincan! *(Getirir)*

GOUGOU Benim kendi fincanım olsun.

BAAL *(Güvensiz)* Şampanya içmenize izin var mı?

GOUGOU Lütfen!

(Baal bir tane doldurur)

BAAL Ne hastalığınız var sizin?

GOUGOU Akciğer nezlesi. Bir şey değil. Küçük bir balgam sorunu. Önemsiz.

BAAL Ya sizin? *(Bolleboll'e)*

BOLLEBOLL Ülser. Zararsız.

BAAL *(Dilenci'ye)* Sizin de bir hastalığınız olsun, ha?

DİLENCİ Çılgınım ben.

BAAL Şerefe! Tanışıyoruz. Ben sağlıklıyım.

DİLENCİ Bir adam tanımıştım, o da sağlıklıyım diyordu. D i y o r d u . Bir ormandan gelmişti[95], derken, bir şeyler düşünmek zorunda olduğu için yine oraya döndü. Ormanı çok yabancı buldu, hiç tanıdık değildi artık. Günlerce yürüdü, en balta girmemiş derinliklere dek, çünkü nice bağımlı olduğunu ve içinde dayanabileceği kadar ne kaldığını görmek istiyordu. Ama pek bir şey kalmamıştı. *(İçer)*

BAAL *(Huzursuz)* Ne rüzgâr ama! Ve bizim daha bu gece buradan gitmemiz gerek... Ekart.

DİLENCİ Rüzgâr ya. Bir akşam, güneş batımında, artık o kadar yalnız değilken büyük sessizlikte ağaçlar arasından yürüdü ve çok yüce olan bir ağacın altında durdu. *(İçer)*

BOLLEBOLL Onun içindeki maymundu bu.

DİLENCİ Evet, maymun belki. Ağaca dayandı, iyice yakından, ağaçtaki hayatı hissetti, ya da öyle düşündü, şöyle dedi: Sen benden yücesin, sağlam duruyorsun, çok derinlerine dek toprağı tanıyorsun ve o seni tutuyor. Ben koşabilirim ve daha fazla hareket edebilirim, ama duruşum sağlam değil, derine kök salamam ve beni tutan bir şey de yok. Hem ağacın sonsuz göğe uzanan dingin doruğundaki o büyük huzuru[96] da bilmem ben. *(İçer)*

GOUGOU Ağaç ne demiş?

DİLENCİ Evet, rüzgâr esiyordu. Ağaçtan bir titreme geçti, adam hissetti bunu. Kendini yere attı ve sert yaban köklere sarıldı, acıyla ağladı. Ama bunu birçok ağaçla yaptı.

EKART Sağlığına kavuştu mu?

DİLENCİ Hayır, ama ölümü daha kolay oldu.

MAJA Anlamadım ben.

DİLENCİ Hiçbir şey anlaşılmaz. Ama bazı şeyler hissedilir. Anlaşılan hikâyeler yalnızca kötü anlatılanlardır.

BOLLEBOLL Tanrıya inanır mısınız siz?

BAAL *(Güçlükle)* Yalnızca kendime inanırdım. Ama ateist olabilir insan.

BOLLEBOLL *(Kahkahayla güler)* Bu çok eğlenceli! Tanrı! Şampan-

ya! Aşk! Rüzgâr ve yağmur!
(Maja'ya uzanır)

MAJA Bırak beni! Ağzın kokuyor!

BOLLEBOLL Peki sende Frengi yok mu?
(Maja'yı kucağına alır)

DİLENCİ Kolla kendini! *(Bolleboll'e)* Gittikçe sarhoş olmaktayım. Ve ben iyice kafayı bulduğumda sen dışarıya yağmura çıkamazsın.

GOUGOU *(Ekart'a)* O daha afiliydi, dolayısıyla hatunu aldı.

EKART Peki ya sizin manevi üstünlüğünüz? Ruhsal gücünüz?

GOUGOU Kadın böyle değildi ki. Hiç bozulmamıştı.

EKART Siz ne yaptınız öyleyse?

GOUGOU Utandım.

BOLLEBOLL Dinleyin! Rüzgâr! Tanrıdan huzur diliyor.

MAJA *(Şarkı söyler)*

Ninni bebeğim, dışarıda rüzgâr[97]
İçerisi sıcak ve içki var.

BAAL Bu çocuk nedir?

MAJA Benim kızımdır efendim.

DİLENCİ Acılar içinde bir bakire![98]

BAAL *(İçer)* Önceleri öyleydi, Ekart. Evet. Güzeldi de.

EKART Ne?

BOLLEBOLL Unuttu.

BAAL Önceleri, ne ilginç bir sözcük!

GOUGOU En güzeli hiçbir şey'dir.

BOLLEBOLL Şşşt! Gougou'nun aryası geliyor! Kurtçuk torbası şarkı söylüyor!

GOUGOU Yaz akşamları titreşen hava gibidir, güneş. Ama titremez. Hiçbir şey. Hiç hiçbir şey. Düpedüz bitirilir. Rüzgâr eser, asla üşünmez artık. Yağmur yağar, ıslanılmaz asla. Espriler yapılır, kimse gülmez. Çürür insan, beklemek gerekmez. Genel grev.

DİLENCİ Cehennemin cenneti bu!

GOUGOU Evet, cennet bu. Yerine getirilmeyen tek bir istek kalmaz. İstek yoktur ki. Tüm alışkanlıklar terk edilmiştir. İstekler de. Böylece özgür olur insan.

MAJA Peki sonunda ne olur?

GOUGOU *(Sırıtır)* Hiiiç. Hiçbir şey. Son yok ki. Hiçbir şey sonsuz sürmez.

BOLLEBOLL Amin.

BAAL *(Ayağa kalkmıştır, Ekart'a)* Kalk Ekart! Katillerin arasına düşmüşüz. *(Ekart'ın omuzlarına asılır)* Kurtçuklar şişiyor. Kokuşma, üstüne geliyor. Kurtçuklar şarkı söylüyor ve kendilerini yüceltiyorlar.

EKART Bu ikincidir. Sırf içkiden ileri geliyor olabilir mi?

BAAL Benim barsaklarımın gösterisi yapılıyor burada... Çamur banyosu bu.

EKART Otur! Çek kafayı! İçin ısınsın!

MAJA *(Biraz içkili, şarkı söyler)*

Yağmurda ve karda, kış ve yaz...
Sarhoşuz, başımız hiç ağrımaz.

BOLLEBOLL *(Maja'ya yapışmış, itişiyor)* Bu arya beni hep gıdıklar, minik Gougou ... gıdı gıdı, Maja'cık.

ÇOCUK *(Ağlar)*

BAAL *(İçer)* Kimsiniz siz? *(Gergin, Gougou'ya)* Kurtçuk Torbası deniyor size, ha? Ölüme adaysınız öyle mi!? Şerefe! *(Oturur)*

DİLENCİ Kolla kendini Bolleboll! Şampanyayı pek kaldıramam.

MAJA *(Bolleboll'e, şarkıyla)*

Gözlerine bakmak senin, pek zor.
Gel yatalım, şimdi bir yerin duymuyor.

BAAL *(Zorbaca)*

Saçında fareler, akar gidersin[99]
Gökyüzü harika üstünde senin.

(Ayağa kalkar, elinde içkisi) Gökyüzü kara. Niye ürktün? *(Masayı tıngırdatır)* Dönme dolaba dayanmak gerek. Harika bir şey. *(Sallanır)* Ben, bir sirkte her şey güzel olmayınca sirkin içine işeyen bir fil olmak istiyorum... *(Dans etmeye başlar, şarkı söyler)* Rüzgârla dans et, zavallı ceset, bulutla uyu, göçmüş tanrı! *(Sallanarak masaya gelir)*

EKART *(Sarhoş, ayağa kalkmıştır)* Artık seninle gelmiyorum. Benim de bir ruhum var. Sen ruhumu mahvettin. Her şeyi mahvediyorsun sen. Öyleyse artık ben de kendi ayinime başlıyorum.

BAAL Seviyorum seni, şerefe!

EKART Ama ben artık seninle gelmiyorum. *(Oturur)*

DİLENCİ *(Bolleboll'e)* Çek ellerini, domuz herif!
MAJA Sana ne ki?
DİLENCİ Sen sus, pis zavallı!
MAJA Deli misin? Saçmalıyorsun haa!
BOLLEBOLL *(Zehir gibi)* Yalancı! Hastalığı filan yok. Mesele bu! Hep yalan!
DİLENCİ Ve sen kansersin!
BOLLEBOLL *(Çok sakin)* Ben kanserliyim ha?
DİLENCİ *(Korkmuş)* Bir şey demedim ben. Unut gitsin.
MAJA *(Güler)*
BAAL Niye ağlıyor bu? *(Minderin ardına dolanır)*
DİLENCİ *(Kötü)* Ne istiyorsun ondan?
BAAL *(Mindere eğilir)* Niye ağlıyorsun? Hiç görmedin mi? Yoksa her seferinde yine mi ağlarsın?
DİLENCİ Bıraksanıza be adam! *(İçki bardağını Baal'e fırlatır)*
MAJA *(Ayağa fırlar)* Domuz seni!
BOLLEBOLL Sadece bluzunun altına bakmak istiyor.
BAAL *(Ağır ağır doğrulur)* Ah siz domuzlar! İnsanca olanı bilmez olmuşsunuz! *(Masa boyunca, yüksek sesle ve yalın)* Yedi yıl önce müdürümün karısıyla yatmıştım. Şehvet dolu ve vahşiydi. Uzun zaman geçti aradan, yüzünü unutmuştum, ama şimdi yine anımsıyorum ve nasıl olduğunu biliyorum. Aydınlık bir gündü, çocuğu oldu ve evi cehenneme döndü. Onu bir daha görmedim, ne olduğunu da bilmiyorum. Hayat bu işte. Gel Ekart, ırmakta yüzümüzü yıkayalım!
(Ekart'la çıkar)

YEŞİL YAPRAKLI AĞAÇLIKTA

Geride ırmak.

BAAL *(Yaprak yığını üstünde oturmaktadır)* Su sıcak. Kumsalda yengeçler gibi yatılıyor. Üstüne üstlük fundalıklar ve gökte beyaz bulutlar. Ekart!
EKART *(Kendini kapatmış)* Ne istiyorsun?
BAAL Seni seviyorum.
EKART Çok güzel yatmaktayım.

BAAL Deminki bulutları gördün mü?
EKART Evet. Çok edepsizler.
(Sessizlik)
Demin bir kadın geçti karşıdan.
BAAL Hiç kadın arzu etmiyorum artık ...

PATİKA. OTLAKLAR

Rüzgâr. Gece. Ekart otların arasında uyumakta.

BAAL *(Tarlalardan doğru gelir, içmiş gibi, giysileri açık, uyurgezer benzeri)* Ekart, Ekart! Bir şiir yaptım! Uyan!
EKART Neyin var? Yine mi uykunda konuşuyorsun?
BAAL *(Yanına oturur)* Bak işte:

Boğulmuş gidiyorken akıntı boyunca[100]
Vadilerden büyük ırmaklara doğru
Gök o harika mavisiyle yukarıda
Sanki ölüyü teskin etmek istiyordu.

Otlar ve su yosunları geldikçe üstüne
Bedeni ağırlaştıkça ağırlaştı
Balıklar bacağındaydı sükûnetle
Hayvanlar, bitkiler, ağıt yakmışlardı.

Akşam olunca gök duman gibi karardı
Yıldızlarla lamba tuttu üstüne gece
Ama yine de geldi sabahın aydınlığı
Oysa ona artık gece neydi, gündüz ne.

Donuk bedeni suda çürüyüp dağılınca
Yavaş yavaş tanrı da unutmaya başladı onu:
Önce yüzü, sonra elleri, saçları en sonra
Gitti ve o da yüzen yılanlardan biri oldu.

(Rüzgâr)

EKART Hayalet dolaşmaya başladı mı şimdiden? Gerçi senin kadar kötü sayılmaz. Yalnız uyku piç oldu ve rüzgâr, otlağın sarhoşluğunda uğuldayıp duruyor. Kala kala felsefenin ak göğsü, karanlık, mutlu sonumuza dek uzanan ıslaklık ve yaşlı kadınların bile ancak ikinci yüzleri kalıyor demek ki yine.

BAAL Bu rüzgârda insan hiç içki gerekmeksizin fitil gibi sarhoş olur. Dünyayı yumuşak bir ışık altında görüyorum: Sevgili Tanrının dışkısı o.

EKART Kendini, işeme organı ile cinsel organın[101] birleşmesiyle ilk ve son kez yeterince tanımlamış olan sevgili Tanrının...

BAAL *(Yatar)* Her şey öyle güzel ki!

(Rüzgâr)

EKART Otlaklar, göğün kara ağzı içindeki çürümüş diş kalıpları gibi. Artık kısa sürede şu ayin müziğimin bestesine başlayacağım!

BAAL Kuartet bitmiş miydi?

EKART Nereden vakit bulacaktım ki?

(Rüzgâr)

BAAL Orada bir kızıl saçlı solgun hatun; onu gözüne kestirdin.

EKART Yumuşak beyaz bedeniyle öğlenleri tarlaların içine geliyor. Saç benzeri dalları var ve onların içini o...oruz sincap gibi.

BAAL Benden güzel mi o?

(Karanlık. Rüzgâr uğultusu sürer)

TAZE ÇOBAN DÜDÜĞÜ DALLARI

Yukarıdan aşağı sarkan kırmızı çubuklar. Aralarında Baal oturuyor. Öğlen.

BAAL Bir güzel becereceğim bu beyaz güvercini... *(Alanı gözler)* Orada otların arasından bulutlar çok güzel görünüyor... Eğer dönerse ancak deriyi bulur. Onun bu sevişmelerinden bıktım. Sevgili ruhum, kes sesini![102]

GENÇ KADIN *(Cangılın içinden gelir, kızıl saçlar, dolgun vücut, solgun ten)*

BAAL *(Çevresine bakmaksızın)* Sen misin?

GENÇ KADIN Arkadaşınız nerede?

BAAL Mi-minör bir ayin besteliyor.

GENÇ KADIN Uğradığımı söyler misiniz?

BAAL Çok saydam oldu. Kendini lekeliyor. Zoolojiye düştü yeniden. Otursanıza! *(Çevresine bakınır)*

GENÇ KADIN Ayakta durayım daha iyi.

BAAL *(Çubuklara asılıp kalkar)* Son zamanlarda pek fazla yumurta yer oldu.

GENÇ KADIN Onu seviyorum.

BAAL Bana ne! *(Kadını yakalar)*

GENÇ KADIN Bana değmeyin! Çok pissiniz!

BAAL *(Yavaşça Kadın'ın boğazına uzanır)* Boynunuz bu, değil mi? Güvercinleri nasıl sustururlar bilir misiniz, ya da fundalıktaki yaban ördeklerini?

GENÇ KADIN Hey Tanrım! *(Sıyrılır)* Rahat bırakın beni!

BAAL Bu zayıf dizlerinizle mi? Düşeceksiniz. Otların arasına yatırılmak istiyorsunuz, değil mi? Erkek erkektir, çoğu orada ölçer kendini.

(Kadın'ı kollarına alır)

GENÇ KADIN *(Titremekte)* N'olur bırakın beni! Lütfen!

BAAL Utanmaz Bıldırcın seni! Hizaya gel! Umutsuz birini kurtarma eylemi!

(Kadın'ı iki kolundan yakalar, çalılığın içine sürükler)

RÜZGÂRDA AKÇAAĞAÇ

Bulutlu gökyüzü. Baal ile Ekart köklerin arasına oturmuşlar.

BAAL İçmek zaruret oldu[103] Ekart. Paran kaldı mı?

EKART Yok. Rüzgârda akçaağaca bak!

BAAL Titriyor.

EKART Barlarda yanında gezdirdiğin kızcağız nerede?

BAAL Balık ol, ara onu.

EKART Aşırı tıkınıyorsun Baal. Çatlayacaksın.

BAAL Çatlama sesini duymak isterdim.

EKART Karanlık ve derin, üstelik balıksız bir suya baktığın da olmuyor mu? İçine düşmemeye bak. Kendine dikkat etmen gerek. Çok ağırsın çünkü, Baal.

BAAL Başka birinin yanında dikkat ederim kendime. Bir şarkı yaptım. Dinlemek ister misin?

EKART Oku bakalım da tanıyayım seni.

BAAL Adı, Ormanda Ölüm:

BAAL Bu rüzgârda pek fazla yumur-
. olur. Dünyayı
Tanrının dışkı
EKART Kendini
ilk ve son ke
BAAL *(Yatar)* Iz bu, değil mi?
(Rüzgâr) a fundalıktaki
EKART Otlal
gibi. Artı beni!
ğım! arasına ya-
BAAL Kuru orada öl- li!
EKART N bir yer.
(Rüzg
BAAL O in.
EKART öyle arazide?
yor in, kemiklerin, çıkın boş, ölmüş beygirin
BAAL .. zaten bitmişsin.
(K istiyorsun, niye?"

üydü çevrelerinde.
ıykırıyor gökyüzüne.
diler ağaca sarıldığını.
ar da kapıldılar öfkeye
sıktılar yumruklarını.
kendileri gibi biriydi ölen de.

B

unasın, uyuz, kocaman, hayvan.
sin, pislik sen de, paçavra yığını!
avamızı emiyorsun, sırf hırsından."
Dediler. Ya o? O yara akıntısı:
"Yaşamak isterim", dedi, "güneş payınızdan!
Aydınlıkta sizler gibi koşturmak atımı!"

Tiksintiden titreyerek susmaları
Anlaşılır gibi değildi dostlar.
O zaman yer çıplak elini uzattı
Rüzgârda toprak denizlere açılırdı
"Ve bedenim burada usulca yatar."

İşte zavallı hayatın ölçüsüzlüğü
Böylece ona kendi ölüsünü
Kendi eliyle toprağa bastırttı:
Tan ağarırken ölüp kara otlara düştü.
Tiksintiyle, nefretle kazdılar mezarını
Ağacın en karanlık köklerine gömüldü.

Ve sessizce sürdüler cangıldan atlarını.
Yokladılar uzaktan bir kez daha
Buldular ordaki mezar ağacını
Bir de ne görsünler bakınca:
Ağacın üstünde bir ışıltı.
Genç yüzlerine haç çıkarıp o anda
Atlarını sürdüler güneşe ve ovaya.

EKART Evet ya. İş buraya vardı şimdi besbelli. Şerefe!
BAAL Geceleri uyku tutmazsa yıldızlara bakarım. Aynen böyledir.
EKART Öyle mi?
BAAL *(Güvensiz)* Ama pek de sık yapmam bunu. Yoksa insanı zayıflatır.
EKART *(Bir süre sonra)* Epeydir hiçbir kadınla yatmadın herhalde, ha?
BAAL Niye ki?
EKART Hiiç, bana öyle geldi. Değilse, hayır de.
BAAL *(Ayağa kalkar, gerinir, akçaağacın tepesine bakar, güler)*

KONYAKÇI MEYHANESİ

Akşam. Garson Kız. Watzmann. Yırtık berbat bir giysi ve kalkık yakalarla, umutsuz perişan Johannes. Garson Kız'da Sophie'nin çizgileri vardır.

EKART Sekiz yıl oldu.
(İçerler. Rüzgâr eser)
JOHANNES Hayat ancak yirmibeşinde başlarmış. O zaman daha geniş oluyor insan ve çocuk yapıyorlar.
WATZMANN Annesi dün öldü. Cenaze için borç para bulsun di-

ye dolanıp duruyor. Buraya da gelir. İçkileri öderiz. Meyhaneci mazbuttur; annenin cenazesi için kredi verir. *(İçer)*

JOHANNES Baal! Rüzgâr artık asla onun yelkenini doldurmaz.

WATZMANN *(Ekart'a)* Ona epey tahammül etmek zorundasın zahir, ha?

EKART Yüzüne tüküremezsin ki: Batıyor.

WATZMANN *(Johannes'e)* Acı duyuyor musun? Kafanı meşgul ediyor mu?

JOHANNES Yazık oluyor ona, diyeceğim bu. *(İçer)*

(Sessizlik)

WATZMANN Gittikçe daha tiksinti verici oluyor.

EKART Öyle deme. Bunu işitmek istemem: Severim onu. Hiçbir zaman kırılmadım ona. Sevdiğim için. O bir çocuk.

WATZMANN Hep yalnızca yapmak zorunda olduğunu yapıyor. Çünkü çok tembel.

EKART *(Kapıya çıkar)* Son derece ılık bir gece. Rüzgâr sıcak. Süt gibi. Bütün bulanı seviyorum. Hiç içmek gerekmez. Ya da fazla içmemeli. *(Masaya döner)* Gece son derece ılık. Sonbaharın içlerine kadar daha üç hafta pek güzel sokaklarda yaşanabilir. *(Oturur)*

WATZMANN Bu gece gitmek istiyorsun ha? Ondan kurtulmak istiyorsun herhalde. Çok yük oluyor sana, değil mi?

JOHANNES Dikkatli olman gerek!

BAAL *(Ağır ağır kapıya gelir)*

WATZMANN Sen misin Baal?

EKART *(Sert)* Yine ne istiyorsun?

BAAL *(Girer, oturur)* Nasıl bir zavallı delik olmuş burası böyle? *(Garson Kız içki getirir)*

WATZMANN Burada değişen bir şey yok. Görünüşe göre, sen, daha incelmişsin zahir.

BAAL Luise misin sen hâlâ?

(Sessizlik)

JOHANNES *(İçer)* Evet ya. Rahat burası. İçmem lazım da, çok çok içmem. Kuvvetli yapar insanı. Ondan sonra da yine bıçak sırtında cehenneme gidebilir insan, kabul. Ama yine de başka işte. Hani insanın dizleri göçer gibi, biliyor musunuz: Öyle esnek ki bıçak hiç hissedilmez. Tüyden diz kapakları. Ayrıca ben

iyi durumdayken, yani burjuva gibi yaşarken hiç böyle buluşlar gelmezdi aklıma, böyle tuhaf. Ancak şimdi dâhi olunca buluşlarım da oldu. Hm.

EKART *(Lafa girer)* Tekrar ormanlarda olmak istiyorum, sabah erken! Dallar arasında ışık limon sarısıdır! Tekrar ormanlara yukarı gitmek istiyorum.

JOHANNES Anlamıyorum Baal, bir içki daha ödemen gerekiyor. Burası pek keyifli gerçekten.

BAAL Bir içki de... şeye...

JOHANNES İsme gerek yok! Tanırlar. Biliyor musun, geceleri ara sıra müthiş kâbuslar görürüm. Ama yalnızca ara sıra. Şimdi pek keyifli.

(Rüzgâr eser. İçerler)

WATZMANN *(Şarkı mırıldanır)*

Ağaçlar var daha yığınla[105]
Gölgeli ve topluca, kesin...
Üstlerine kendini asmak, ya da
Altlarında dinlenmek için.

BAAL Ah, nerede böyleydi sahi? Bir yerde böyleydi işte!

JOHANNES Hâlâ yüzüyor çünkü o kız. Kimse bulamadı. Biliyor musunuz, bazan sanki o, bol içki içinde boğazımdan içeri akıyor gibi gelir bana, minicik bir ceset, yarı çürümüş. Daha onyedisindeydi üstelik. Şimdi yeşil saçlarında fareler ve yosun var, fena da gitmiyor ona ... biraz şişmiş ve ağarmış, kapkara kokan ırmak çamuruyla dolu. Hep öyle temizdi o. Bu yüzden ırmağa gitti ve kokulu oldu.

WATZMANN Et nedir ki? Ruh gibi o da kokuşur. Beyler, ben zom oldum. İki kere iki dört. Öyleyse tam zom değilim. Ama daha üst bir dünyadan sezgilerim var. Eğilin! Yıkı–lın! Yeni bir Adem olun. *(Titreyerek ve hırsla içer)* Sezgilerim olduğu sürece tam çökmüş sayılmam ve hâlâ gayet iyi hesaplarım, iki kere iki... iki ne ki sahi, ik–i denen komik sözcük? İki! *(Oturur)*

BAAL *(Gitarına uzanır ve onunla ışığa çarpıp söndürür)*

Şarkı söyleyeceğim ben:
Güneşin gevrettiği yağmurun erittiği sırılsıklam yaprakları[106]
Çürümüş yatak yerlerinin, karışık saçlarının arasında,
Tüm gençliğini unutmuş, salt düşlerini unutmamıştı:

Çatıyı çoktan unutmuştu da, üstündeki gökyüzünü asla.
Sesim de amma çınlıyor. *(Gitarı akort eder)*

EKART Şarkıya devam, Baal!

BAAL *(Şarkıyı sürdürür)*

Ah, siz cennetten cehennemden kovulmuşlar!
Siz katiller, niye ana kucağında beklemediniz?
Niçindi çektiğiniz onca sıkıntılar?
Ana kucağında uyumak varken sessiz...
Gitarın da akordu tutmuyor.

WATZMANN İyi bir şarkı bu. Tam benlik! Kadehimi bulamıyorum. Masa fena sallanıyor. Işığı yaksanıza! İnsan kendi ağzını bile bulamıyor!

EKART Saçma! Bir şey görüyor musun Baal?

BAAL Yoo. İstemem de. Karanlıkta güzel oluyor. Karnında şampanya ve anısı olmayan sıla hasreti. Arkadaş mıyız Ekart?

EKART *(Güçlükle)* Evet, ama şarkıya devam!

BAAL *(Şarkı söyler)*

Cehennemlerde dans ve cennetlerin kırbacı
Olmadık ışık ışınlarını içmişçesine
Düşler ara sıra küçük bir çayırı
Yalnızca mavi gökyüzü onun üstünde.

JOHANNES Artık hep senin yanında kalacağım. Beni alıp götürebilirsin. Hemen hiçbir şey yemiyorum artık.

WATZMANN *(Güçlükle ışıkları yakmıştır)* Işık olsun[107], hehehe.

BAAL Göz alıyor. *(Ayağa kalkar)*

EKART *(Kucağında Garson Kız, güçlükle doğrulur; Kız'ın kolunu kendi boynundan almaya uğraşır)* Neyin var senin? Bir şey değil ki bu. Gülünç yani.

BAAL *(Atlamak üzere büzülür)*

EKART Bu kızı kıskanıyor değilsin herhalde?

BAAL *(Önüne dayanır, bir tabak düşer)*

EKART Benim niye kadınım olmasın ki hiç?

BAAL *(Ekart'a gözünü diker)*

EKART Sevgilin miyim ben senin?

BAAL *(Ona saldırır. Gırtlağına sarılır. Işık söner. Watzmann güler. Luise çığlık atar. Yan odadan öteki müşteriler lamba ile gelirler)*

WATZMANN Bıçağı var.

GARSON KIZ Öldürecek onu. Tanrım!

İKİADAM *(Dövüşenlerin üstüne atılırlar)* Hey, durun! Bırakın! Herif bıçak saplamış, yuh olsun, lanet!

BAAL *(Doğrulur. Birden tan ağartısı içeri dolar. Lamba söner)* Ekart!

GREENWİCH'İN 100 DOĞU BOYLAMI[108]

Orman. Baal gitarıyla, iki eli pantolon ceplerinde uzaklaşır.

BAAL Kara ağaçlarda donuk rüzgâr! Kurdun ıslak tüyleri gibi ağaçlar. Saat 11'e doğru ay çıkar. O zaman yeterli aydınlık olur. Küçük bir orman bu. Aşağıdaki büyüklere doğru yollanayım. Kendi başıma kalalı beri taban tepiyorum. Kuzeyi tutturmam gerek. Yaprakların damar yönünde. Ufak şeyleri geride bırakmak icap ediyor. Devam!

(Şarkı söyler)

Yıldızlı gökte Baal'in leşini bekleyen
Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.[109]

(Uzaklaşır)

Bazan ölmüş gibi yapar. Akbabaysa gelen
Bir güzel yer onu Baal akşam üstü.

(Fırtına)

PATİKA. AKŞAM. RÜZGÂR. SAĞNAK

Rüzgâra karşı dayanmaya çalışan iki Jandarma.

BİRİNCİ JANDARMA Bu kara yağmurla bu afat rüzgâr! Rezil serseri!

İKİNCİ JANDARMA Bence bu, kuzeye ormanlara doğru gidiyor. Orada yukarıda, bir tanrının kulu bulamaz artık onu.

BİRİNCİ JANDARMA Neymiş ki bu?

İKİNCİ JANDARMA Her şeyden önce, katil. Önce varyete oyuncusuymuş, şairmiş. Sonra dönme dolap sahibi olmuş, odun kesmiş, milyoner bir kadının sevgilisi olmuş, kabadayılık, avarelik, her şey yapmış. Cinayette onu yakalamışlar, ama fil gibi

kuvvetliymiş. Kayıtlı orospu bir garson kız yüzünden olmuş. Onun yüzünden en iyi gençlik arkadaşını öldürmüş.

BİRİNCİ JANDARMA Öyle bir insanda ruh yoktur. Vahşi hayvanlara parçalatacaksın onu.

İKİNCİ JANDARMA Bu arada çok da çocuk gibi. Yaşlı kadınlara odun taşıyormuş, neredeyse yakalanacakmış. Hiçbir şeyi olmamış. Garson kız sonuncuymuş. Arkadaşını bu yüzden öldürmüş olmalı, kaldı ki o arkadaşın da ne olduğu belli değil.

BİRİNCİ JANDARMA Hiç değilse içki veya kadın bulacak bir yer olsaydı! Yürü gidelim! Çekilmez bir yer burası. Hem orada bir kımıltı var!

(Giderler)

BAAL *(Çalıların arasından eşyası ve gitarıyla çıkar. Dişlerinin arasından ıslık gibi)* Ölmüş demek, ha? Zavallı hayvancık, y o l u m a çıkmayacaktı! Şimdi ilginç olacak. Hm.

(İki Jandarma'nın ardından gider)

Rüzgâr)

ORMAN. BİR AHŞAP KULÜBE

Gece. Rüzgâr. Baal kirli bir yatakta. Erkekler kâğıt oynamakta ve içmektedirler.

BİR ADAM *(Baal'in yanında)* Ne istiyorsun? Vız gelir sana. Bir çocuk bile görür bunu, hem seninle ilgilenen kimse var mı? Kimsen var mı? Eeee? Eeee? Sık dişini! Dişlerin var mı sahi? Bu arada, birçok şeyin keyfini çıkaran delikanlılar bile telef oluyorlar, oysa senin kâğıtların bile yok. Korkma: Dünya yuvarlaktır, dönüyor işte, yarın sabah rüzgârın ıslığı duyulur. Kendini biraz üst bir konuma koysana! Düşün: Bir fare geberir! Eeee? Yeter ki terslik yapma! Dişlerin yok başka.

ERKEKLER Hâlâ yağıyor mu? Geceyi cesetle geçireceğiz anlaşılan - Kes gaganı! Koz! – Havan kaldı mı, şişko? Öt bakalım! Ak ana kucağındaymış gibi – Bırak onu: Kara yağmur kesilmeden soğuyacak bir adam o. Oyuna devam! – Dipsiz kuyu gibi çekmiş kafayı, ama işte kendini düşünen bir takıntı da var yine. Beşikte söylenmemiş ki ona bunlar. Sinek onlu! Hizaya gelin

beyler! Oyun olmaktan çıktı bu. Ciddi olmazsanız, akıllıca bir araya gelinemez!

(Sessizlik. Artık yalnızca küfürler duyulur)

BAAL Saat kaç?

BİRADAM Onbir. Gidiyor musun?

BAAL Yakındır. Yollar kötü mü?

BİRADAM Yağmur.

ERKEKLER *(Kalkarlar)* Yağmur durdu. Vakittir – Her şey sırılsıklam olacak – Delikanlının bir şey yapmasına gerek kalmaz yine. *(Baltaları alırlar)*

BİRİ *(Baal'in önünde durur, tükürür)* İyi geceler. Hoşça kal. Ölüyor musun?

ÖTEKİ Ölüp gidecek misin? Bilinmeze?

ÜÇÜNCÜ Kokmanın birazını yarına bırakabilsen! Öğlene kadar keseriz, sonra yemeğe geliriz.

BAAL Birazcık daha... kalamaz mıydınız?

HEPSİ *(Kahkahalarla)* Annelik mi oynayacağız? – Kuğu şarkısı mı söylüyorsun? Günah mı çıkaracaksın, içki küpü? – Kendi başına tüküremez misin?

BAAL Bir otuz dakikacık daha kalsaydınız?!

ERKEKLER Bak, dinle: Kendi başına geber! Haydi yürüyün! Rüzgâr dinmişken. – Ya sen?

BİR ADAM Ben arkadan geliyorum!

BAAL Uzun sürmez beyler. *(Gülüşler)* Kendi başınıza ölmekten hoşlanmazsınız beyler. *(Gülüşler)*

BİRİ Moruk karı! Al sana, üstünde düşün.

(Baal'in yüzüne tükürür.

Hepsi kapıya yönelirler)

BAAL Yirmi dakikacık!?

(Adamlar açık kapıdan çıkar giderler)

BİR ADAM *(Kapıda)* Yıldızlar.

BAAL Tükürüğü sil!

BİR ADAM *(Ona)* Nerede?

BAAL Alında.

BİR ADAM Tamam. Niye gülüyorsun?

BAAL Tadı güzel.

BİR ADAM *(Öfkelenmiş)* Sen iflah olmaz bir durumsun. Hoş ça-

kal. *(Baltasını alır, kapıya gider)*

BAAL Sağ ol.

BİR ADAM Senin için bir şey daha... ama gitmem şart, çarmıhtaki. Ceset!

BAAL Baksana! Yaklaş! *(Bir Adam yaklaşır)* Çok güzeldi.

BİR ADAM Ne, güzeldi, deli tavuk? Horoz, demek istedim, neyse.

BAAL Her şey!

BİRA DAM Açgözlü!

(Yüksek sesle güler, çıkar, kapıyı açık bırakır. Mavi gece görünür)

BAAL *(Huzursuz)* Eeey, be adam!

BİR ADAM *(Pencereden)* Ha?

BAAL Gidiyor musun?

BİR ADAM Çalışmaya!

BAAL Nereye?

BİR ADAM Sana ne ki?

BAAL Saat kaç?

BİR ADAM Onbir çeyrek. *(Gider)*

BAAL Gitti gider.

(Sessizlik)

Bir iki üç dört beş altı. Faydasız.

(Sessizlik)

Anne! Ekart çekip gitsin, gökyüzü alçakça yakınımda, elle tutmak için, her şey yine sırılsıklam. Uyumak. Bir. İki. Üç. Dört. Burada boğulur insan. Dışarısı aydınlık olmalı. Dışarı çıkmak istiyorum. *(Doğrulur)* Ben dışarı çıkacağım. Sevgili Baal. *(Keskin)* Fare değilim ben. Dışarısı aydınlık olmalı. Sevgili Baal. Kapıya varılabilir. Dizler var henüz, kapıda daha iyi. Lanet! Sevgili Baal! *(Dört ayak üstünde eşiğe dek sürünür)* Yıldızlar... Hımm. *(Dışarıya sürünür)*

SON

ERKEK BAAL' in YAŞAM ÖYKÜSÜ[110]

[Lebenslauf des Mannes Baal]

Dramatik Biyografi

("Baal"in Sahne Uyarlaması)

Öndeyiş

Bertolt Brecht'in yazdığı bu dramatik biyografide, erkek Baal'in yaşamını, yüzyılın başında geçen şekliyle izleyeceksiniz. Baal'in anormalliğinin, yirminci yüzyıl dünyasında kendine nasıl yol bulduğunu göreceksiniz. Baal, görece insan, Baal, edilgin deha, Baal denen o fenomen, edepli insanların arasında ilk ortaya çıkışından, yaşamının korkunç sonlanışına dek, en iyi toplumun kadınlarınca akıl almaz kullanılışıyla, insanlara davranışıyla sergileniyor.

O yaratığın yaşamı, sansasyonel bir edepsizlikti. Bu edepsizlik, sahne uyarlaması yoluyla çok hafifletildi. Oyun, Baal'in 1904 yılında edepli insanlar içinde şair olarak ortaya çıkışıyla başlar. Ritmik bir girişte Baal'i, plastik olarak her yönüyle göreceksiniz ve kendi buluşu olan teneke telli banço'su[111] eşliğinde sunduğu ünlü Büyük Baal'in Korali'yle kendi ağzından dinleyeceksiniz.

KİŞİLER[4]

Baal • Eckart • Mäch • Emilie Mäch • Johannes Schmidt • Dr. PİLLER • Johanna Schreiber • Sophie Barger • Sürücüler • Kapıcı Kadın • Lupu • Mjurk • Kadın • Piyanist • Müşteriler • Bir Adam • Adamlar • Bir Orospu[112].

BAAL

Baal, ak ana kucağında büyüyüp yetişti
Gökyüzü öyle büyüktü, derindi, genişti
Genç ve çıplak ve de müthiş harika
Baal öyle sevmişti – doğduğunda.

Gökyüzü ordaydı tasası sevinciyle
Baal mutlu uykusunda onu görmese de:
Gece gök menekşe, Baal ise dut gibi.
Şafakta Baal masum, gökse zerdali.

Utanç verici günahkâr yığınında
Çıplak yattı Baal, dönendi rahatça:
Yalnızca gök, ama hep de gök kapattı
İyice kapattı onun çıplaklığını.

Yıldızlı gökte Baal'in leşini bekleyen
Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.
Bazan ölmüş gibi yapar. Akbabaysa gelen
Bir güzel yer onu Baal akşam üstü.

Bu dertli dünyanın yıldızları altında
Otlakların otunu yer Baal şapır şupur.
Bitince gezinir dilinde bir şarkıyla
Sonsuz ormanda sonsuz bir uykuya durur.

Ya karanlık kucak Baal'i çeker alırsa:
Nedir ki dünya artık, Baal tok.
Gökyüzü gözkapağının altında
Öyle ki öldüyse ona cennet çok.

(Çıkar)

1. TABLO

Yemek masası bulunan bir oda.
Mäch, Emilie Mäch, Johannes Schmidt, Dr. Piller, Baal girerler.

MÄCH *(Baal, açık büfede bir şeyler yerken)* Ünün doruklarına giden, dehalar için zaten baştan çizilmiş yolunuzu ben ancak bugün ilk kez fark ettim, desem yeridir herhalde. Deha, eskiden beri izlenmekte, dünyaya yabancı kalmış ve kulağı yüce seslerde, soğuk dünyanın içine doğru iniyor. Kleist Ödülü kutlamaları[113] henüz sizi bizden koparmadan önce, önünüzde açılmış ilk salon benimki olsun, diyelim. Bir yudum şarap almak ister miydiniz? Yengeç yer misiniz?

PİLLER Sizinle ilgili derhal bir şeyler olmalı Bay Baal. Şiirinizi Bay Mäch'e yayınlatmalısınız.

MÄCH Onun şiirini yayınlarım. Şiir için yeterince güçlüyüm.

PİLLER Size ilişkin bir makale yazayım. Metinler elinizde mi? Gazeteler beni sayar.

JOHANNES Bay Baal, şiirlerini fayton sürücülerine şarkı olarak söyler.

MÄCH Harikulade.

EMİLİE

Hafif şiirlerin sinik yoksulluğu[114]
Portakal tadında bir acılık ki
Buzda soğumuş, Malezya zifiri
Saçlar gözümde! Ah, esrar afyonu!
Bunu gerçekten siz mi yazdınız?

JOHANNES Bay Baal'in o şiir. Bir şanson karşılığı üç kadeh kirş içmeyi âdet edindi orada. Kendi buluşu olan ve kendi deyişiyle dünyanın sonradan, "Baal'in teneke telli orijinal bançosu," diye anacağı ilginç enstrümanını ziyaret etmenin karşılığı ise, bir kadeh kirş.

MÄCH Harikulade!

JOHANNES Bir yük katarı istasyonundaki birahanede oluyor bu.

EMİLİE Çok okumuşsunuzdur besbelli, değil mi?

MÄCH Bırak hele rahat bir yesin adamcağız. Bırak bir kendine gelsin. Sanat da bir iş tabii ki. Bir konyak, bir hennessy alın, ne isterseniz orada işte!

EMİLİE Bir oto barakasında kalıyorsunuz, öyle mi?

BAAL Kereste Sokak 64a.

MÄCH Harikulade! Tamirci miydiniz yoksa?

EMİLİE

Ey dünyanın acılı keyfi
Rüzgâra inat karton kulübelerde[115]
Ay denen o saf beyaz hayvan cinsi
Düşünce serin göklerden yere.

BAAL Eğer hoşlanırlarsa sürücüler, para verirler.

MÄCH Şiirinizi yayınlarım ben.

BAAL Gömleğim yok. Gömlekler işime yarardı.

MÄCH Yayınevi işlerinden bir şey sağlamıyorsunuz, ha?

BAAL Kadın gömlekleri olabilir.

EMİLİE Ama şansonları bir harika.

MÄCH Seyahate çıkar mısınız? Habeşistan dağları örneğin, tam size göre.

BAAL O zaman onların bana gelmesi gerekirdi, Habeş'lerin yani.

PİLLER Sizin gibi bir insanın gerçekliğe hiç ihtiyacı yok. Sizin yaşam duygularınız içinde!

BAAL Joseph Mäch, 1904 yılında Baal'in purosunu yakıyor.

MÄCH Bu harikulade işte.

BAAL *(Emilie'ye)* Armonyum'la bir şeyler çalmak istemez misiniz?

PİLLER Garip bir Kirpi'siniz siz.

MÄCH Harmonyum'la yemek! Muazzam!

BAAL Bu sayede kollarınız görünür hiç değilse.

MÄCH Yılan balığı füme'den almaz mısınız daha? Hayır mı? Ben yerim öyleyse.

EMİLİE Çok fazla içmeyin Bay Baal!

BAAL *(Emilie'ye bakar)* Kereste ticareti yapıyorsunuz, değil mi Mäch? Tarçın ağaçları sizin için yüzüyor ha, Mäch? Kesilip yok edilen yedi orman. *(Sürekli içer)*

EMİLİE İstediğiniz kadar içersiniz tabii. Benimkisi yalnızca bir ricaydı.

PİLLER Beyefendi yalnız şiirde değil, içkide de muazzam doğrusu!

BAAL *(Emilie'ye)* İyi kollar enfes, şimdi belli oluyor. Daha yukarıdan çalın, daha iyi görünür!

PİLLER Müziğin kendisini seviyor değilsiniz galiba, ha?

BAAL Müzik beni pek az rahatsız eder.

MÄCH İddiaya girelim mi, kim daha fazla içebilecek? Beş muslin gömleğine bahse girerim Baal!

BAAL Ben tokum.

PİLLER Sizin şiirinizin kötü bir vuruşu var, bu kesin yazık ki.

BAAL Hayvan ticareti de yapıyor musunuz Mäch?

MÄCH Şiirlerinizi alabiliyor muyum peki?

BAAL *(Emilie'nin kolunu okşar)* Aklı fikri şiirlerde.

MÄCH Size bir iyilik yapayım demiştim! Biraz daha elma soysan, Emilie?

BAAL Kollara bakılmasını istemiyor.

EMİLİE Artık sherry içmeyi bırakmalısınız ama!

MÄCH Bu harikulâde. Bir de banyo yapmak istemez miydiniz? Bir yatak yaptırayım mı size? Unuttuğunuz bir şey kalmadı mı?

PİLLER Şimdi gömlekler aşağı yüzüyor Baal. Şiir zaten aşağı yüzüp gitti bile.

BAAL Dediğim gibi, Kereste sokak 64a'da oturuyorum. Dizime niye oturmayasın ki? Tekellere ne gerek var? Siz gidin yatın Mäch!

MÄCH Sizinle konuştuğuma göre, siz haklısınız. Gel Emilie, Gelin Piller, bu hayvanla iş yapılmaz! Gelin, Johannes. Dehanın da sınırları olmalı.

MİLLER Fitil gibi sarhoş.

BAAL O beyin adı ne?

JOHANNES Piller.

BAAL Piller! Bana eski gazete kâğıdı gönderin isterseniz.

PİLLER Size fazla ince gelir. Edebiyat için havasınız siz.

JOHANNES Size uğrayabilir miyim? Sizinle evinize gelebilir miyim? Ondan bir istediğiniz var mı başka, Bayan Mäch?

EMİLİE Ne bileyim, hoşlanıyorum ondan. Ona bakar olmak gerek.

BAAL Yağmur yağıyor. Tufan'da hepsi Nuh'un gemisine gitti. Tüm hayvanlar kol kola. O dönem, yeryüzünün tüm yaratıklarının birleşik oldukları tek zaman dilimiydi.[116] Gerçekten tü-

mü gelmişti. Ama İhtiyosor gelmedi. Herkes ona gemiye binmesini söyledi, ama o günlerde zamanı yoktu İhtiyosor'un. Nuh, Tufan'ın gelmekte olduğunu bizzat kendisi söyleyerek uyardı onu. Ama o, büyük rahatlıkla: Sanmam, demişti. Taşkında boğulduğunda genellikle sevilmiyordu. Evet evet, demişti hepsi, o İhtiyosor, o gelmez. Bu yaratık, hayvanların en eskisiydi ve büyük deneyimlerine dayanarak, Tufan gibi bir şeyin mümkün olup olmadığını kesinlikle ifade edebilecek konumdaydı. Benzer bir durumda kalsam benim de gemiye binmemem pekâlâ mümkün.

2. TABLO

TANRISAL YETENEKLERİN DÜŞÜNCESİZCE KÖTÜYE KULLANILMASINDA BAAL

Oto barakası.

BAAL Bu yıldızda onun bitkilerini yiyip bitiren hayvanlar var. Görünmez yıldızlardan biri o.

JOHANNES Astronomiden anlar mısınız?

BAAL Hayır.

JOHANNES Bir sevgilim var. *(Baal ıslık çalar)* Bana sorun çıkarıyor.

BAAL Bunlardan biraz anlarım.

JOHANNES Deneyimli bir erkek olarak size sorabilir miyim, sevgilime nasıl yaklaşsam?

BAAL Önce fonetik etki yapman gerek.

JOHANNES Mevcut kadınların en masumu o. İki hafta önce bir kez yarı uyku yarı uyanık onun ardıç ağacıyla yattığını gördüm. Ardıç ağacının[117] üstüne uzanmıştı, hiç kımıldamıyordu. O gün bugündür uyuyamıyorum.

BAAL O zaman boşver. Onunla yattığında, belki artık hiç yüzü olmayan bir et yığınıdır. Yaz mevsiminiz akıp gidince ve onlar aşkı sünger gibi emip doymuş olunca, o zaman hayvan gibi olurlar, kötü ve çocuksu, şiş karınlarıyla, akmış göğüsleriyle, biçimsiz. Ve müthiş bir çığlıkla yeni bir kozmozmuş gibi bir

:üçük meyve doğururlar. Bir zamanlar onu şehvetle emmiş-erdi, bu kez işkence altında tükürürler. Rüyanda o hoşlanmış nıydı sevişmekten?

ANNES Evet.

L Aşk sanki bir portakalı ısırmışsın da suyu dişlerine fışkırı-yor gibidir, suya batmış ağacın gıcırtıyla doğrulup şarkıya durduğu o kıvranma gibidir, vahşi rüzgârın üstünde at koştur-duğu tatlı sancı gibidir aşk; eklemler aşkta, bitkilerin rüzgâr-daki salınışı gibi uysaldırlar, fırtınaya karşı uçmak gibidir son-radan gelen çarpmanın şiddeti ve onun bedeni, senin üstünde serin bir cevher gibi yuvarlanır.

ANNES Yani öyleyse siz bana, o kadar zevkliyse yap bunu, diyorsunuz, ha?

AL Ben diyorum ki, sen onu bana getir.

3. TABLO

BAAL, BİR KADIN ÜZERİNDEKİ GÜCÜNÜ KÖTÜYE KULLANIYOR

Baal, Eckart, bir Orospu. Barda Sürücüler.

CART Çünkü atılım öncesinde görüyorum kendimi. Bu kent benim için artık pek aşınmış olmaya başladı. Gece bu bayanla yattım ve anladım ki böyle şeyler artık benden geçmiş. Ve siz-lere tavsiyem, yumurtalıkları ilk ve son kez çiviye asın. Ben, hareket politikasını 45. yaşa dek desteklerim. Yanlış anımsamı-yorsam Eflatun[118] da aynı şeyi söyler.

AL Nereye gidiyorsun?

KART Tahminimce, güney Fransa'ya. Öyle görünüyor ki ora-da başka tip kentler var. O kent tipi, daha planındaki yeterin-ce aydınlığı garantiye alan düzenleme ile ötekilerden ayrılıyor. Sen de gelsene?

AL Para var mı?

KART Kısmen.

AL Vasıta parası?

KART Yok. Tabana kuvvet.

AL Gidiş ne zaman?

ECKART Bugün, saat 11.30'da bu birahaneden ayrılıyorum.

BAAL Niye?

ECKART Marsilya'nın bir fotoğrafı var bende. Üç iflah olmaz elips. Geliyor misin?

BAAL Olabilir. Henüz bilmiyorum.

BAAL O Mäch, sherry'sini beğenmeyip tükürdüm diye beni salo-nundan dışarı attı. Şunu bilin ki, aromatik sözcükleri olan bir şiir dinlediler mi kendilerinden geçiyorlar, ama oradan doğal sonuçlar çıkardın mı apışıp kalıyorlar. Yine de, karısı peşim-den geldi. Artık sıkıldım, bıktım ondan.

SÜRÜCÜLER Benimki yapsa morartırım. Zıkkım yesin!

JOHANNES *(Johanna ile girer)*

BAAL Ben sonra arkaya gelir size şarkı söylerim.

JOHANNES Bu, Johanna.

BAAL Aldın buraya getirdin şimdi, ha? İyi günler, Johanna.

JOHANNA Çok kısa kalabileceğim. Yalnızca bir göreyim sizi de-dim. Johannes bana sırf sizden söz ediyor!

BAAL Peki kaç yaşındasınız siz? Burada görünmemelisiniz kuş-kusuz.

JOHANNES Haziran'da onbeşindeydi. Beklediğiniz başka biri mi var?

BAAL Evet, Emilie.

JOHANNES Erkek kalplerinin size yönelmesini kavrıyorum. Ama kadınlardan yana şanslı oluşunuzu nasıl yorumluyorsu-nuz?

BAAL Öğrenilebilir bu. *(Emilie girer)* İyi günler Emilie! Johannes nişanlısını getirmiş. Oturun!

EMİLİE Beni buraya niye çağırdın ki? Bir güruh, bir de konyakçı barı! Ama senin zevkin bu demek ki.

BAAL İnsan, insandır. Luise, bayan için bir korn! İçersin.

EMMİ Evet, insan insandır. Ama sen değilsin.

SÜRÜCÜLER Kıçına patlatacaksın işte. Kısrak gibi azgın olur on-lar ama daha aptaldırlar.

BAAL Yoo, içeceksin işte. İnsan, insandır.

EMMİ Ama sen insan değilsin.

JOHANNES Yine de çok ilginç burası. Basit halk işte, içmesiyle, şakalaşmasıyla!

EMİLİE Hoşunuza gidiyor mu burası sahi? Keyfimiz yerinde, ha? Her şey olabilir, nereye gittiğini bilmezsin. Birkaç yıl önce bir adamın, ayakkabısının topuğu kırılmış diye başka bir kadını eve getirmesi etkilemişti beni. Ama sonra sırf sınırsız puro dumanıyla ve içki tütsüsüyle kendimizi yitirdik, iyi mi?

JOHANNA Kaliteli bir lokal değil burası kesinlikle.

BAAL Kalın biraz daha. Buyrun, kirş burada. Yeterince dinlenmiştir. Hızla dikin işte. Gökyüzü nihayet yine daha sarı oluyor. Ancak berrak havada görünür olabilen yırtıcı kuşlar beliriyor. Bugünkü günde sevgili canlar, çok büyük olasılıkla erotik temelde bir teklif yapıldı bana. kirş, Luise. Adı geçen adam tam bir atak halinde bulunuyor. Şu anda son purosunu içmekte ve son kirş'ini yudumlamaktadır. Benim buna diyeceğim, herhalde şu olur: Henüz değil! İçkini bitir Emilie! Elbette karşı öneriler de konacaktır masaya. Benim tahminim, Emilie, sana yönelik bir soru gelmekte.

EMİLİE Neyin var bugün bilmem. Buraya gelmem belki de hiç iyi olmadı.

BAAL Ne var ki, karar benim sunuşumdan sonra verilir. Onları daha fazla bekletmeyeyim. *(Baal, bir balad söyler)*

SÜRÜCÜLER Bravo! Bay Baal için üç kadeh kirş ve bir sherry brandy. İnsanda böyle bir kafa olmalı. Kendinizi işe yarar bir şeye verseymişsiniz, ihya olurmuşsunuz hani, inanın bana; düpedüz iş adamı olabilirmişsiniz.

JOHANNA Şarkı güzel.

BAAL İç!

EMİLİE Hayır, hayır. Daha fazla içmek istemem. Bu kızcağızın önünde utanıyorum zaten.

BAAL Senden içmeni rica ettim.

EMİLİE Hep buraya bakıp durmasanıza!

BAAL Senin de için ısınır hiç değilse.

JOHANNA Bay Baal, böyle yapmamalısınız, Bay Baal.

JOHANNES Düşünsene, Johanna henüz yarı yarıya çocuk.

JOHANNA Bizimle gelmek ister misiniz? Sonra hep birlikte gideriz.

EMİLİE Utanıyorum şimdi.

JOHANNA Sizi iyi anlıyorum. Sorun değil.

EMİLİE Bana öyle bakmayın, daha çok gençsiniz. Bir şey bilmezsiniz daha. En kötüsü de, hep böyle kayıp gider insan.

BAAL Kız kardeşler Hades'te![119] *(Eckart'a)* Bazan burada küçük, keskin bir sirk oyunu düzenleriz. Eğer dikkatini verirsen, deneyimini tamamlamış olursun.

JOHANNA Çok içmiş. Sabah üzülecek yaptığına.

BAAL Buradan sonrasında gözün masumenin üstünde olsun!

EMİLİE *(Eckart'a)* Hep böyledir bu ve ben onu seviyorum işte. Yarın olsa olsa, eğer bugün beni tümüyle berbat edememişse bir tek ona üzülür. Bu kirş'i döker şimdi içime, öyle kirletir ki üstümü başımı, sabah aynaya bakamaz olurum. Neyse ki henüz gayet iyi biliyorum, bütün bunlar benim için hiç iyi değil: Artık istemiyorum çünkü.

BAAL Emilie!

LUİSE Madamı rahat bırakın Bay Baal, kendinde değil besbelli!

BAAL Sen rahat ol Luise! Horgauer!

HORGAUER Bay Baal!

BAAL Orada bir kadına kötü muamele yapılıyor. Onu bir öpsene Horgauer.

JOHANNES Baal!

JOHANNA Olamaz! Yapmayın!

BAAL Eğer şimdi bunu yapamazsan, Matta'nın sonu olur.[120] Bir, ik...

(Emilie, öpülmesine izin verir)

SÜRÜCÜLER Bravo! Zıkkım yesin! Kocasına ihanet eden öyle birine böyle yapılır işte!

JOHANNA Yuh olsun! Utanın!

EMİLİE Benim için kaygılanmayın kızcağızım. Burada bu ortam için pek az coşku gösterdim diye onun acısı çıkarılıyor. Ama en azından ben de kirliliğimin değerinin bilinmediğini göstermiş oldum belki.

ECKART Hesap!

BAAL Emilie, senin de hesabı ödemen gerekiyor. Artık sakin olabilirsin. Geçti gitti işte. Unut haydi!

ECKART Ben gidiyorum.

BAAL Nereye?

ECKART Güney Fransa'ya. Benimle geliyor musun?

BAAL Erteleyemez misin?

ECKART Hayır, ertelemek istemiyorum. Geliyor musun, gelmiyor musun?

BAAL Gelmiyorum.

4. TABLO

KERESTE SOKAK 64 A

Oto barakası.
Sabaha karşı. Baal, Johanna.

JOHANNA Baal!

BAAL Ne? Bütün kabahat o Johannes'te.

JOHANNA Şimdi de sanıyorum, uzun süre kapının önünde durdu o.

BAAL Ağrı Dağında[121] tan ağartısı.

JOHANNA Kalksam mı?

BAAL Tufan'dan sonra kalkarsın. Yat daha.

JOHANNA Pencereyi açmayayım mı?

BAAL Tufan'da ak ve temiz yıkanmış olarak Baal, düşüncelerini kara sular üzerinde uçan güvercinler gibi[122] uçuşmaya bırakıyor.

JOHANNA Korsem nerede? Böyle eve gidemem ki..

BAAL Ne? Sen harika bir soyulmuş enginar'sın. Üstünde zaten bir şey yoktu besbelli.

JOHANNA Nasıl da adileşebiliyorsunuz.

BAAL Bir öpücük daha ver bana.

KAPICI KADIN *(Girer)* Hah, buyur işte, tahmin etmiştim! Hiç utanma yok mu sizde? Sabahtan akşama, akşamdan sabaha soğumak bilmiyor yatağı! Ama şimdi bildireceğim: Doktor beyin garajı genel ev değil! Üstelik de size sırf acıdığı için göz yumuyor. İşsiz bir tamirci sözde, ama fikfikten başka şey bilmiyor.

BAAL *(Duvara döner)*

KAPICI KADIN Uykunuz var değil mi? Hiç ete doymaz mısınız siz? Pek de ruhani görünüyorsunuz.

BAAL Kuğular gibi kanat çırpıp benim ahşap barakaya konuyorlar!

KAPICI KADIN Kuğular! Sizdeki bu dil de hani! Şair olmalıymışsınız, ah sizi gidi! Dua edin de diziniz kısa zamanda tutmaz olmasın, sizi gidi sizi!

BAAL Bu beyaz bedenlerden ne istiyorsunuz Bayan Schmidt?

KAPICI KADIN Beyaz bedenler, ya! Bu gencecik yaratık! Hele bu, iyice yeni yetme! Polis de oracıkta yani. Gülersiniz değil mi bir de? Yuh size! Sizi hayvan sizi! Çıkarıyorum buradan işte, sizi buradan çıkarıyorum. Kuğu kümesinizi başka yerde kurun! *(Çıkar)*

BAAL Bayan Schmidt, iki saat sonra yine buyrun Bayan Schmidt. Bu bitmez tükenmez kıskançlık!
(Johanna hiç konuşmaksızın leğene gider ve yıkanır)

JOHANNA Söylesene! Beni hâlâ seviyor musun? Bir şey söyle. Söyleyemiyor musun?

BAAL Açık söylemek gerekirse: Burama geldi artık! O Johannes'in elinde, isterse hır çıkarır. Emilie desen, yelkenli gibi dolanıyor, ben burada açlıktan geberebilirim, sizse parmağınızın ucunu bile kımıldatmazsınız bir insan için. Tek bir şey istersiniz ya hep.

JOHANNA Hayır, hayır, hayır.

BAAL Hiç de nesnellik yoktur. Eve gitmene bak sen! O Schmidtjohann'a, sadece beş dakikacık aşağıda durduğumuzu söyleyebilirsin, yağmur yağmıştı.

JOHANNA Schmidjohann'a... yağmur yağmıştı. *(Gider)*

BAAL Johanna! Koştu gidiyor.

5. TABLO

İKİ YIL SONRA: BAAL KENDİSİ İÇİN
YENİ BİR AŞK TÜRÜNÜ KEŞFEDİYOR

Oto barakası.
Duvarda kadın anatomisini gösteren bir çizim vardır. Baal, Barger ile birlikte gelir.

BAAL Atölye bu işte.

BARGER Kusura bakmayın ama ben yine aşağı iniyorum.

BAAL O dediğiniz burada o kadar kolay işlemez.

BARGER Beni bulurlar. Dışarıda siz birden bana sesleniverince bir adam peşimize düşmüştü.

BAAL Burada seni hiç kimse bulamaz.

BARGER Dışarıda, fotoğrafçı olduğunuzu söylemiştiniz.

BAAL Evet ama dışarıda söylemiştim onu.

BARGER Peki öyleyse gidiyorum.

BAAL Sizden çok özel bir ricada bulunacaktım aslında.

BARGER Olmaz.

BAAL Neden korktunuz ki şimdi?

BARGER Korktuğum filan yok.

BAAL Öyle mi? Daha rahat görünebilmesi için oraya elle çizdim. Eğer size bir şey söylemiyorsa derhal tümüyle yok edilir. Oysa, ilgilendiğiniz her şeyi biliyorum işte, tüm aptal büyüyü görüyorsunuz siz! *(Çizimi bıçakla kazır)*

BARGER Aman tanrım! *(Çığlık atar)*

BAAL Niye bu çığlık? Öyle haykırmasanıza! Bitişikten duyulacak! Bu bıçak yüzünden mi? *(Bir şişe alır)* Burada yok artık işte. Hava bile yok artık! Ve et! Et, pek zavallı! Et bile değil bu zaten; et, deri ile üç damardır, bu et değil işte! Esasında bu gezegen, kazanmayan bir piyango biletidir! Bir küstahlık! Her şey yabancılara göre düzenlenmiş! Dağlarla! Dağlar filan yok! Çünkü vadiler onun için vardır ya? Vadiler dolduruldu mu bu rezil gezegen yine dümdüz olur. Tamam mı, kesin şimdi haykırmayı!

BARGER Yanınızda mı kalayım?

BAAL Ne?

BARGER Yaptığınız çizim o kadar iğrenç de olsa. Rahatsız görünüyorsunuz. Ben de öyleyim. Ondört yaşımdayken öyle çirkinmişim ki, bitişikteki kasap bana kaldırımdaki karı bile küretmek istemezdi. Şimdi bana yolda ardımdan bakan epey oldu – tazelik dediğin gelip geçicidir – bundan yararlanmam gerekir sanıyorum, illa güzel şapkalı biri olması da gerekmez bence. Ama, kullanılmayan bir şey de düpedüz hiçtir!

BAAL Bu birden ortaya çıkıveren havanızın nedeni, ölüm korkusu mu yoksa?

BARGER Ölüm korkusu mu? Öyle bir şey mi geçti aklınızdan?

BAAL Oturun, oturun. Siz uygun değilsiniz. *(Tütün içer)* Sesinizi

toparlayın yeniden! Büyük bir andı işte. Umudumu kestim. Yedi yıl bu mekânda, bir buçuk yıl tedbiren az yiyerek, sırf keyif verici içkilerle beynimi yıkayarak geçti. Hayatım boyunca hiçbir şey yapmaksızın, şimdi yeni alanlara adım atmanın eşiğindeyim. Evimin her noktası kullanılıp tükenmiş durumda. Belki de planlı olarak bir şeylerin değerinin abartılması yüzünden. Ölüme gidiş saatimde masa ve duvarın zaten bittiğini söyleyenleri şimdiden duyar gibiyim. Oysa hayatımın bir kalıcı sorunu hâlâ çözülmemiş duruyor: Bir kötü eylem keşfetmek.[123]

BARGER Kolay olmasa da biraz gayret edince sizi kesinlikle anlarım.

BAAL Vazgeçtim. Devam edin. Arkamdan, hiçbir şeyi ortada bıraktığım söylenememeli. Bir kadın yüzü var sizde. Başka birçoklarında daha iki kiloya bile erişemezken sizde yedi kilo mutsuzluk yaratılabilir. Kaç yaşındasın?

BARGER Haziranda 24 olacak.

BAAL Kaç erkekle yattın şimdiye dek?

BARGER *(Susar)*

BAAL Neyse, geride kalmış demek. Yakınların var mı?

BARGER Evet, annem var.

BAAL Yaşlı mı?

BARGER Altmış yaşında.

BAAL Öyleyse kötülüğe alışkındır.

BARGER Bende de belli olmaz pek. Kendimi geçindiremem ben.

BAAL Öğreneceksin!

BARGER Her şeyden fazlasını ister oldunuz. Öyle çirkinsiniz ki ürküyor insan. Adınız ne?

BAAL Baal.

6. TABLO

BAAL SON KEZ PARA KAZANIYOR

Gecede Câfe 'Dikenli Kaktüs'.

(Küçük bir edepsiz café, beyaz badanalı giyinme odası, arka solda koyu kahverengi bir perde, sağ yanda tuvalete giden beyaz boyanmış bir ahşap kapı; sağ arkada kapı. Bu kapı açıldığında mavi ge-

ce görünmekte. Arkada café'de bir şarkıcı kadın şarkı söylüyor)

BAAL *(Belden üstü çıplak, içerek dolanır, şarkı mırıldanır)*

LUPU *(Terli solgun yüzünde iki belek örgü halinde ve başında siyah parlak saçlı şişman bir delikanlı. Sağdaki kapıda)* Laterna yine kapandı.

BAAL Buraya sırf domuzlar gelip gidiyor.

LUPU Size postayla bir kart gelmiş. Marsilya'dan!

BAAL Eckart göndermiş! Karaormanlar'a istiyor beni. Benim içki payım n'oldu yine?

LUPU Hepsini içtiniz.

BAAL Kendini kolla!

LUPU Bay Mjurk, sünger filan diyor.

BAAL Yani içki alamayacak mıyım?

LUPU Sahneye çıkmadan önce artık size içki verilmeyeceğini söyledi Bay Mjurk. Sizin için nasıl üzülüyorum bilseniz.

MJURK *(Perdede)* Toz ol, Lupu!

BAAL Benim içki payım verilsin Mjurk, yoksa şiir de yok.

MJURK O kadar içmeniz doğru değil, aksi halde bir gece hiç şarkı söyleyemez olacaksınız.

BAAL Niye söyleyeyim ki öyleyse?

MJURK Siz, "Dikenli Kaktüs"ün, Şarkıcı Savettka yanında en parlak numarasısınız. Sizi kendi elimle keşfettim. Böyle ince ve zarif bir ruhun böylesine biçimsiz bir yağ tulumu içine tıkıldığı hiç görülmüş mü? Başarıyı sağlayan yağ tulumunuz, şiir değil! Ama içki içişiniz batıracak beni.

BAAL Anlaşmalı içki için her akşam böyle hırlaşmaktan bıktım. Çeker giderim.

MJURK O zaman polis peşinize düşer be adam. Bir gece uykunuzu almanız gerek sizin. Dizleri kopmuş gibi sürünüp duruyorsunuz. Sevgilinizi bir gece için boşlukta bırakınız! Kısa sürede iyileşirsiniz. *(Café'de alkışlar)* Hah, şimdi sizde sıra.

BAAL Burada her Feniği dişimle tırnağımla kazanmaktan gına geldi, ama hanımefendi kraliçeler gibi oturuyor!

ŞARKICI KADIN *(Solgun yüzlü ruhsuz bir insan olan piyanist ile birlikte, perdeden)* Bu kadar!

MJURK *(Baal'e bir frak tutuşturur)* Bizde yarı çıplak sahneye çıkılmaz.

BAAL Aptal! *(Kadın Şarkıcı'ya)* Benin yavaş yavaş pek ilgimi çekmeye başladı. Bu ucuz sanat türedileri müzesinde görülmeye değer tek şey de o. Bakarsın ricanı daha bu gece yerine getiriveririm.

(Fağı fırlatır atar, bançosunu ardı sıra sürükleyerek perdenin arasından giderek kaybolur)

LUPU Evet, Bay Baal işte! Hep aynı şeyler.

ŞARKICI KADIN *(Oturur, içer)* Bunun adamları nasıl hep sanatçı odasında oturup duruyorlar ki?

PİYANİST Bu Dikenli Kirpi'de perişan edilen insan malzemesi, belki de ulusun parlak ürünleridir. Kendiliğinden ortaya çıkan.

ŞARKICI KADIN Bizim için bir sefalet bu.

TEZAHÜRAT Baal! Baal!

MJURK Haydi Savettka, bir sonraki parçaya hazır ol. Ağlamanı evde yaparsın.

PİYANİST Gazla pişirin[124] yemekleri!

(Gürültü)

SESLER Susun!

ŞARKICI KADIN Ne oluyor? Geri çeviriyor. Söylüyor onlara. Oh, hadlerini bildiriyor. Suratlarına fırlatıyor işte. Ssst! Ah, ne hinoğlu hince bir şarkı söylüyor ama. Derslerini veriyor bodoslama.

SESLER Perde! Kes!

PİYANİST Aaa, bırakıyor mu?

ŞARKICI KADIN Ne güzel, nihayet biri adını koydu işin. Bunu hiç kaldıramazlar işte o sahtekâr hayvanlar. Kavga görmek istiyorlar, ama sonra hiçbiri ortada görünmez. Aha, olan oluyor şimdi, kes gagarı be!

PİYANİST Pebeco[125] en sağlıklısı.

BAAL *(Perdeden çıkar, öne gelir)*

ŞARKICI KADIN Heey, hemen git gene, durma. Hadlerini bildir! Ezdirme kendini. Çık git yeter. Söyleyeceğini söyle bunlara.

MJURK Hey siz, hayvan, yapacağımı bilirim ben. Kendi parçanızı sunacaksınız! Kontrat gereği! Yoksa polisi ayağa kaldırırım!

ŞARKICIKADIN Şimdi yine ağzınızın payını versin de görün!

PİYANİST Baal, bizi batıracaksınız siz!

ŞARKICI KADIN Parçalayın onu. Parçalayın. Ah şimdi bir parçalasalardı onu.

PİYANİST Nereye gidiyorsunuz?

BAAL Karaormanlar'a gidiyorum.

ŞARKICI KADIN Şimdi tam yükseliyorsunuz işte, şimdi görecekler asıl.

MÜŞTERİLER *(Girerler)* Nerde o domuz köpek? Şarkıya devam edecek! Niye etmiyormuş? Salon tam havasını bulmuşken. Tüm konserve kutuları alkış tutuyor düpedüz!

MÄCH *(Müşterilerin arasında)* Şimdi tam da yerini bulmuş, birilerinden on metre yükseğe fırlamışken yarışı bırakıyor.

MÜŞTERİLER Şarkıya devam!

ŞARKICIKADIN Ne işiniz var burada? Ne yapacaksınız? Sanatçıların odası burası, lütfen! Dışarıda maymunuz, tamam, ama bu odanın içinde hiç değilse yeterli havamız olsun. Dışarı!

MÜŞTERİLER Bu piyanodaki domuz herif ne oluyor?

ŞARKICIKADIN Domuz herif, ha! Olacak iş değil! Bir insana, sanatçı bir kadına domuz herif demek, ha? Görülmemiş bir şey bu. Ama ağzınızın payını alacaksınız daha! İnsan, insandır! Özgürlük bu. İnsanın değeri bu. Sizin dükkânlarınıza çıkacaklar daha! Bambaşka şeyler işiteceksiniz. Marseillaise'i işiteceksiniz! Allons, enfants de la batterie![126]

(Piyanoya geçer ve şarkı söyler)

MJURK Cihat ordusu rahibi gibi konuştum. Polis kesin bizimle. Ama delikanlılar ille de onu istiyorlar. Nerede ki bu herif? Çıksın ortaya.

PİYANİST Olay tuvalete kaydı. Sağdan ikinci kapı. Karaormanlar'a. *(Geriye haykırır)* Baal!

MJURK *(Kapıya vurur)* Efendi! Çıksanıza ortaya! Rezalet, kendinizi içeriye kitlemenize izin vermem. Paranızı ben ödüyorken. Kâğıt üstünde kayıtlı! Sizi dolandırıcı sizi! Temiz yürekli sevgilinizi derhal çıkarmanızı emrediyorum size. Dayanağım sizsiniz!

LUPU *(Sağ kapıda. Mavi gece görünür)* Tuvaletin penceresi açılmış. Akbaba uçup gitmiş. İçki olmazsa şiir de olmaz.

MJURK Tuvalet boş mu? Uçup gitmiş mi? Tuvaletten geçip sıvışmış ha? Cani! Polise baş vuracağım! *(Dışarı fırlar)* Bu dolandırıcı gözaltında tutulacak. Sizi işten atıyorum şarkıcı bayan, herkesin işine ihbarsız, tazminatsız son veriyorum.

ŞARKICIKADIN Ben de sizin.

SESLER *(Arkadan tempoyla)* Baal! Baal! Baal!

7. TABLO[5]

BAAL DOĞMAMIŞ OĞLUNUN ANNESİNİ TERK EDİYOR

Ova, gök ve akşam. Baal, Ekart, Sophie.

SOPHİE Niye böyle koşuyorsun ki?

BAAL Fazla şişmanlayıp da koşamıyorsun diye niçin benim boynuma asılıyorsun?

SOPHİE *(Oturur)*

BAAL Ayağa kalk!

ECKART Hayır! Oturmana bak! Daha fazla gidemediğini görmüyor musun?

BAAL Niyeymiş?

ECKART Hamile olduğu için.

BAAL Hamile ha? Olacak iş değil! Ne kuruyorsun kendince? Sonra da benim boynuma asılacaksın böyle, ha?

EKART Öküzlük bu. Otur Sophie.

SOPHİE Onu bırak gitsin!

ECKART Senin bu fena halde bulanık insancıllıklarına kesinlikle karışmıyorum. Ama şimdi en azından bir başkasının da varlığında onun sorununu hakça çözmek gerekir.

BAAL Onun yüzünden beni ortalıkta bırakmak mı istiyorsun? Aklını başına toplayıp gitmesi gerek, görüyorsun işte. Bela olmaya başladı başlıyor. Koyun gibi sabırlıyımdır. Ama kendi derimin dışına da çıkamam.

SOPHİE Hayır, Baal, şimdiye dek gizleyebildim. Düşündüğümden uzun sürmesinin esas nedeniyse, senin benden pek de hoşlanmaman. Dördüncü ay oldu.

ECKART Söylediğinde akıllıca izler var. Bir kez daha: İnsan olarak karışmayı reddediyorum, ama sorun kesin çözülene dek

burada bekleyeceğim.

SOPHİE Hoşça kal Baal.

ECKART *(Kalkar)*

BAAL İyi, gidelim.

SOPHİE Dur! Bir saat daha kalmanı dileyecektim.

BAAL Niçin?

SOPHİE Çok zor.

ECKART *(Oturur)*

BAAL Ne var?

ECKART Aklın almıyor mu? Hamile vaziyette bakımsızca sokak ortasında kalmanın hoş olduğunu mu sanıyorsun?

SOPHİE Yarım saat olsun.

BAAL Niçin?

SOPHİE Güzel bir akşam senin hoşuna gider kuşkusuz. Ama gün gelip insansız biçimde gebermek durumunda kalmanın hoşuna gideceğini sanmıyorum.

BAAL Gider gider!

ECKART *(Ayağa kalkar)* Bu harika. Ama gerçekten öyledir.

SOPHİ Hayvanlar! Kokuşmuş hayvanlar!

BAAL *(Eckart'a)* Senden, şimdi benimle birlikte burayı terk etmeni istiyorum.

SOPHİ Hayvanlar! Kokuşmuş hayvanlar!

8. TABLO[8]

1907-1910 YILLARI ARASINDA
BAAL İLE ECKART'I GÜNEY ALMANYA'DA
DOLAŞIRKEN GÖRÜYORUZ

Kır; öğlen öncesi; rüzgâr.

(Baal, Eckart)

BAAL Rüzgâr yine şiddetleniyor. Bu memlekette parasız ele edilebilen tek şey de o, ama yalnızca cildimi yalıyor. Kulaklarıma artık asla şiddetli gelemez. Senin füg de bir şeye benzemedi.

ECKART Ben füg'ümü alışılmışlardan daha kötü olmayan sesler üstüne kurdum. Matematiğine gelince, rüzgârdan daha matematiktir doğrusu. Kır da gittikçe daha matematik oluyor. İnsan soyu için tek çıkış kapısı. Daha şimdiden bir tenekeci atölyesi bu, yarın oraya bir demir konstrüksiyon kondurulur. Büyük kentler, eklemlerini (değiştirilebilir şeyler[7]) eski kırın üzerine geriyorlar. Bu uzun binaların arasında rüzgâr ölçülebilir olacaktır.

BAAL Düz alanı son gören biz olacağız. Orman sözcüğünü 49 yıl içinde sözlükten silebilirsin. Ahşap kullanılmaz olacak. Kaldı ki insan da yok olacak zaten. Ama, yaşam süremiz meselesinde kalacak olursak[8]: Büyük kentlerin yükseldiği zamanda cinnet geçireceksin. Yüksek konstrüksiyonlar yerine fareleri algılayacaksın.

ECKART Öyle bir zamanda olacak ki bu, hafif bir sesi algılayabilmek için bile tüm tayfunlara ihtiyacın olacak.

BAAL Ben, derim bile olmaksızın yaşamak istiyorum arkadaş. Evet, kötü bir insansın sen. İkimiz de öyleyiz. Maalesef. Şu şiiri tamamladım. *(Suda Boğulan Kızın Şiiri'ni[129] okur)*

ECKART Yine de oldukça güçlüsün demek, öyle görünüyor.

BAAL Bu gezegendeki yaşam üstüne söyleneceklerin hepsi, orta uzunluktaki tek bir cümlede dile getirilebilir. Bu cümleyi bir şekilde, ama ben tükenmeden önce mutlaka yazacağım.

9. TABLO[9]

Kır.

(Gece. Baal uyumakta. Eckart onu gözler)

ECKART Baal denen bu adam üzüyor beni. Yeterince kolay olmaktan çıktı. Ben nesnel bir insanım. Bugün bir tebeşir parçasıyla insan, kendi yaşam eğrisini her bina duvarı üstünde sabitleyebilir. Açıkçası, onun ritminin daha ziyade sertleşmiş olması tutuyor beni yalnızca. Buna rağmen. Ondaki, besbelli ölüme gidişten beklenecek zayıflık durumlarına zevkle tanık olmuş son kişiyim. İntikam hırsı olmayan bir insanımdır. Tam da son zamanda bana aşırı özen gösterir oldu. Örneğin şu anda uyuduğundan bile emin olamıyor insan. Otlarını yolabileceği tarlası kalmadı artık. Yine yağmur başladı, üstünü örteyim.

10. TABLO

BAAL 1911 YILINDA
DOĞASINDAKİ KATİL OLMA ŞARTLANMASINA
YENİK DÜŞER

Birahane.

(Sonbahar akşamı, Eckart, Emilie Mäch ve kara giymiş Johann Schmidt)

JOHANN Baal ne zaman geliyor?

ECKART Bu yıllarda iyice farkına vardım ki, büyük bir yükseliş zamanı söz konusu. Kır, yok oluyor. Manhattan Adasındaki yapıların fotoğraflarını gördüm, ırkın büyük gücünü gösteriyor. Duyarsızlığın doruğuna erişmiş olan insanlık, altın dönemini kurmaya hazırlanıyor. Her şey, sayılı olacak olan o yıllarda orada bulunmaya bağlı. Son haftalarda kendimde artan bir huzursuzluk hisseder oldum.

EMİLİE Baal ne zaman geliyor?

JOHANN Eğer dediğiniz gibi iki saat önce, büyük sefalet içinde ölmüş annesinin cenazesi için para bulmak üzere ayrıldıysa, şimdiye o parayı çoktan toplamış olmalı.

EMİLİE Öyleyse belki de bugün hesaplarınızı kendiniz ödeyebilir durumda olacaksınız.

JOHANN Meyhaneci mazbuttur; bir annenin cenazesi için kredi verir.

ECKART Sen de bir şeyleri ödeyebilecek durumdasındır, değil mi?

JOHANN Ben mi? Yoo. Biliyor musun, öyle olsa benim kendime güvenimin ve bilincimin de sonu olurdu.

EMİLİE Kocam nihayet öte dünyaya göçtüğü için benim de param olmalıydı. Ama: Tek Fenik yok.

JOHANN Baal! Rüzgâr artık asla onun yelkenini doldurmaz.

EMİLİE Burada, memleketi olan bu kentte hiçbir şey bulamaz artık. Gittikçe daha çekilmez olmuştur herhalde ha?

ECKART Onda artık hiçbir şeyi fark etmiyorum. Ama bir ağacı bir süre gözleyin. İkinci yıl ondaki ürkütücü yaşam belirtileri artık dikkatinizi çekmez olur. Kaldı ki adı geçenin şu sırada yüzüne tükürülemez: çökmekte o. Bir ağacı gözlemek, söz aramızda, şimdi bana pek çekici geldi.

JOHANN Galiba onu pek fazla dert ediyoruz. Benim gözümde o adam artık geçmiş oldu.

EMİLİE Ben de mucizenin sekiz yıl sonrasını görmek için geldim. Baal! Kömürcülüğün daha güzeldi benim için. Baal! Biliyor musunuz, eğer o, her şeye karşın bir şekilde üstelik yerle bir olurcasına çökmese, benim için bir şeyler eksik kalırdı. Ona epey tahammül etmek zorundasın zahir, ha?

JOHANN Hep yalnızca zorunlu olduğu şeyleri yapıyor.

EMİLİE Tabii. Çünkü öylesine tembel.

ECKART Hava son derece kuru. Nispeten ılık bir sonbahar. Bu gece gidiyorum ben. Yarın cenazede uygun bir kuru hava olacak onun için.

EMİLİE Siz de ondan uzaklaşıyorsunuz. Ondan kurtulmak istiyorsunuz, değil mi?

ECKART Evet, bu şimdi yüzümden okunuyor artık. Herkes apaçık fark ediyor. Bir tek o henüz inanmıyor. Sürekli söylediğim halde inanmıyor. Bugün bile yine. Bakın, dikkat edin.

JOHANN Geldi işte. Dikkat.

BAAL *(Kapıya gelir)*

EMİLİE Evet, benim, Emilie.

ECKART Yine ne istiyorsun? Parayı buldun mu?

BAAL Nasıl bir zavallı delik olmuş burası böyle?

EMİLİE Ooo, burada değişen bir şey yok. Kötülemiş mi buldun?

BAAL Sophie, sen misin?

JOHAN Evet ya, aynen kendisi, çok doğru. Siz nasılsınız? Ben gayet mazbutum.Burası pek rahat. Bira.

SOPHİ Bira.

EKART Eveeet, burada noktalıyorum. Bir kez daha ormanlık bölgelere dönüyorum. Sabah erken oralara iyi tahammül edilir. Dallar arasında ışık limon sarısıdır! Bu gece gidiyorum.

BAAL Yine mi gidiyorsun? Bak, inanmıyorum buna. Hâlâ sağlıklıyım.

ECKART Bir adam tanımıştım, o da sağlıklıyım diyordu. Diyordu. Memleketi, esasında bir orman bölgesiydi[128] ve bir gün bir

şeyler düşünmek için yine oraya döndü. Başından itibaren ormanı biraz yabancı buldu. Günlerce yürüdü, en balta girmemiş derinliklerin sonuna dek. Nice bağımlı olduğunu ve içinde dayanabileceği kadar ne kaldığını görmek istiyordu. Ama pek bir şey kalmamıştı.

BAAL Miras kalan iki odayı, rüzgâra karşı çatı altı olarak görebiliriz.

ECKART Biz mi? Evet ya, rüzgâr. Bir akşam, güneş batımında, rüzgâr içinde ağaçlar arasından yürüdü ve çok yüce olan bir ağacın altında durdu.

EMİLİE Onun içindeki maymundu bu.

ECKART Evet, maymun belki. Ağaca dayandı tümüyle, ağaç iki metre kalınlıktaydı, rüzgâr üstüne geldikçe bir yukarı bir aşağı gitti, rüzgâr uğulduyordu ama ağaç artık ağaç değildi.

BAAL Adam iyileşmiş mi?

ECKART Hayır?

JOHANN Anlamıyorum. Ne olursa olsun burası gerçekten eski zamanlardaki gibi rahat.

EMİLİE Biliyor musunuz hâlâ, sizin şansonlarınızdı:

(Mırıldanarak şarkı söyler)

Nefreti, tiksintisi,[129]
Burasına gelmişse
Biçerdi onu ikiye
Gözünü kırpmadan belki.
Bir zamanlar bu, verilmiş bir sözdü.

BAAL *(Eckart'a)* O zaman şu Johanna Schreiber burada bizimleydi.

EMİLİE Haa, intihar eden kız. Hâlâ bir kanalizasyon kanalında. O zaman da bulamamışlardı onu. Erkeğinse şimdi pek güzel bir kömür ticareti ve karısı var.

JOHANN Konyak.

SOPHİE Konyak.

EMİLİE Çok değişmiş görünüyorum. Bana yaptıklarını gayet iyi sineye çektim. Sana uymaz bu tabii. Uzun süre ancak sekiz kere mikse edilmiş içkiyle ayakta durabilir oldum. Metanolden beni iyi yürekli kocam tokatlayarak kurtardı.

BAAL Reddedildi!

EMİLİE Bana bir puro verin!

SOPHİE Puro!

EMİLİE Bana en keskin içkiyi verin rahatlıkla. Bunu anlayacak her birinizle yatabilirim de. Çünkü bende bunun adı, teknik'tir. Ne bakıyorsunuz öyle?

JOHANN Bilmem, bu sendeki şimdi bir coşku değil, daha çok bir tatsızlık. Bıraksan daha iyi.

EMİLİE Düpedüz mahvolmuşsunuz siz.

ECKART Mahvolmak! Evet, işte bu büyük iş. Devam! Kim hâlâ batabiliyorsa. Şapka çıkarırım!

EMİLİE Batmak! Başkalarında yürek varken sizde bir delik bile yok.

BAAL Reddedildi.

EMİLİE Topunuzun içtiğinden daha fazla içtim.

BAAL Hiç sarhoş olmazdın ki sen, kendini çok iyi tutardın. Hiçbir değerin olmadı. Şu arkadaki, örneğin, bir zamanlar bana da yakındı, fena halde kullanıldı. Bu gezegendeki birinci sınıf bir varlıktı o.

EMİLİE *(Ağlar)*

ECKART *(Sophie'ye)* Şimdi burada yaptığın nedir?

SOPHİE Bira çok ısmarlanır. Bazan da konyak. Çoğunluk bira istiyor. Konyak daha az.

BAAL *(Güler. Emilie'nin yanına oturur)* Emilie, yaşadıklarımın birikimiyle bugün itiraf etmeye hazırım: Benim için her fırlatılmış et parçası felakettir. Sende bugüne kadar benim bedenime yönelik bir eğilim hâlâ var olsaydı, hayatım boyunca hiçbir iyi teklifi boş geçirmemeye alışmış biri olarak bugünden sana derdim ki: Benim dış koşullarım, en fazla altı yıl içinde, yani sen hepsi hepsi kırk yaşına geldiğinde beni sana yaklaştıracaktır. Elbette bu aşırı aydınlık, bazı şeyleri görünmez yapıyor belki ve dolayısıyla ışığı birazcık kısmak gerekir ki bir şeyler görünsün.

Şimdi şarkıya geçiyorum:

Güneşin gevrettiği, yağmurun erittiği sırılsıklam yaprakları[130]
Çürümüş yatak yerlerinin, karışık saçlarının arasında,
Tüm gençliğini unutmuş, salt düşlerini unutmamıştı:

Çatıyı çoktan unutmuştu da, üstündeki gökyüzünü asla.
Sesim de amma çınlıyor.

ECKART Şarkıya devam, Baal!

BAAL *(Şarkıyı sürdürür)*

Ah, siz cennetten cehennemden kovulmuşlar!
Siz katiller, niye ana kucağında beklemediniz?
Niçindi çektiğiniz onca sıkıntılar?
Ana kucağında uyumak varken sessiz...
Bançonun da akordu tutmuyor Eckart!

ECKART Devam! Yüreği olmak ayıp değil ki!

JOHANN Güzel bir şarkı bu. Tam benlik, romantik!

ECKART Şimdi bir kömür taciri için bir kova daha romantik lütfen!

BAAL *(Şarkı söyler)*

Oysa o, annesi de kendisini unutunca
Aranır durur artık Absent göllerinde
Sırıtarak, küfürle, biraz da gözyaşıyla
Daha iyi yaşanacak ülke nerde diye.

EMİLİE Işığı yaksanıza! Işık istiyorum şimdi yine!

ECKART Niçin? Ne oluyor sana Baal?

BAAL Benim arkadaşım mısın, Eckart?

ECKART Evet, şarkıya devam!

BAAL Görüyor musun, sünger benim işte. *(Şarkı söyler)*

Cehennemlerde dans ve cennetlerin kırbacı
Olmadık ışık ışınlarını içmişçesine
Düşler araşıra küçük bir çayırı
Yalnızca mavi gökyüzü onun üstünde.

EMİLİE *(Güçlükle ışık yakmıştır, güler)*

ECKART Söndür şu ışığı! *(Kucağında Garson Kız ile, güçlükle doğrulur, Kız'ın kolunu kendi boynundan almaya uğraşır)* Gideyim artık ben. *(Baal'e)* Şapkama oturmuşsun.

EMİLİE Farkında bile değil.

ECKART Evet ya, hiçbir şeyi fark etmez oldu. Kolumu bırak! Neyin var senin? Bir şey değil ki bu. Gülünç yani.

BAAL *(Atlamak üzere büzülür)*

EKART Kıskanıyor değilsin herhalde?

BAAL *(Önüne dayanır, bir tabak düşer)*

EKART Benim niye hiç kadınım olmasın ki?

BAAL *(Ekart'a gözünü diker)*

EKART Şapkamı alabilir miyim?

BAAL *(Ona saldırır. Gırtlağına sarılır. Işık söner. Emilie sarhoş güler. Garson Kız çığlık atar. Yan odadan bir adam lamba ile gelir)*

EMİLİE Bıçağı var.

GARSONKIZ Tanrım! Öldürecek onu!

(İki adam dövüşenlerin üstüne atılır)

BAAL *(Cesede bakar)* Eckart!

11. TABLO[131]

BAAL KAÇIYOR.
GREENWİCH'İN 100 DOĞU BOYLAMI

(Orman. Baal gitarıyla, iki eli pantolon ceplerinde uzaklaşır)

BAAL Bu tarla, otunu yolduğum son tarlaydı! Bu satılık orman. Saat 11'e doğru ay çıkar. O zaman yeterli aydınlık olur. Küçük bir orman bu. Aşağıdaki büyüklere doğru yollanayım. Kendi başıma kalalı beri taban tepiyorum. Kuzeyi tutturmam gerek. Yaprakların damar yönünde. Ufak şeyleri geride bırakmak icap ediyor. Devam! *(Şarkı söyler)*

Yıldızlı gökte Baal'in leşini bekleyen
Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.[132]

(Uzaklaşır)

Bazan ölmüş gibi yapar. Akbabaysa gelen
Bir güzel yer onu Baal akşam üstü.

12. TABLO

BAAL 1912'DE ODUNCULARIN ARASINDA
SEFİL BİR BİÇİMDE ÖLÜR

*(Gece, yağmur, Oduncular kâğıt oynuyor.
Baal, kirli bir yatakta)*

BİR ADAM *(Baal'in yanında oturuyor)* Ne düşünüyorsun? Hep

merak etmişimdir de: Can çekişirken ne düşünür insan acaba? Kusura bakmıyorsun, değil mi?

BAAL Galiba, yağmuru dinliyorum.

BİR ADAM Ne? Çok ilginç bu, değil mi? Ölmektesin ve ne yapıyorsun: Rüzgârı dinlediğini sanıyorsun. Gördün mü bak, çünkü neden, hadisenin gözünün içine bakmak istemiyorsun da ondan. Vız gelir sana tabii, ha? Kimsen var mı? Eeee? Eeee? Sık dişini! Dişlerin var mı sahi? İşte bu! Bu arada, birçok şeyin keyfini çıkaran delikanlılar bile telef oluyorlar. Milyonerler de! Oysa senin kâğıtların bile yok! Kendini biraz üst bir konuma koysana! Dünya hiçbir şey değil. Bir çeşit hayal işte. Kendini bu üst bakışa koy işte. Düşün: Bir fare geberir! Eeee? Yeter ki terslik yapma! Dişlerin yok artık.

ADAMLAR Bu adam da üç gündür zatürreeden bizim barakada yatıyor, huzur içinde gebermekten başka bir şey yaptığı yok. Ay ile oğlanın hikâyesini bilir misiniz? İki oğlan, aya bakıyorlar. Biri diyor ki: Baksana, tümden ölmüş bir beden bu. Öteki diyor ki: Öyleyse hepten lüzumsuz yani. Beriki: Orası öyle. Ama nereye gitsin? – Oyuna devam! – Kimseyi ilgilendirdiği yok gerçi, ama bu delik deşik olmuş kütük, insana kendini de düşündürüyor. – Sinek onlu. - Hizaya gelin beyler! Ciddi olmazsanız, akıllıca oyun oynanamaz birlikte!

(Sessizlik ve küfürler)

BAAL Saat kaç?

BİR ADAM Onbir. Gidiyor musun?

BAAL Yakındır. Yollar kötü mü?

BİR ADAM Yağmur.

ADAMLAR Yağmur durdu.

BİRİ Ölüp gidecek misin?

ÜÇÜNCÜ Öğlene kadar keseriz, sonra yemeğimizi yeriz.

BAAL Birazcık daha... kalamaz mıydınız?

HEPSİ Annelik mi oynayacağız? -

BAAL Bir otuz dakikacık daha kalsaydınız.

ADAMLAR Bak, dinle: Kendi başına geber![10] - Ya sen?

BİR ADAM Ben arkadan geliyorum!

BAAL Uzun sürmez beyler. Kendi başınıza ölmekten hoşlanmazsınız beyler!?

ADAM Moruk karı!

BAAL Yirmi dakikacık!?

BİR ADAM Yıldızlı gökyüzü!

BAAL Alnımı sil!

BİR ADAM Tamam. Niye gülüyorsun?

BAAL Tadı güzel.

BİR ADAM *(Öfkelenmiş)* Hoşça kal.

(Baltasını alır, kapıya gider)

BAAL Sağ ol.

BİR ADAM Kapıyı kapatayım mı?

BAAL Yok! Baksana! Yaklaş! Kabulümdür!

BİR ADAM Ne?

BAAL Her şey!

BİR ADAM Ama artık geçti gitti.

BAAL Harikaydı.

ADAM Tamam, gidelim haydi!

BAAL Eeey! Kitabı verir misin bana?

ADAM Işığın yok ki.

BAAL *(Huzursuz)* Baksana be adam!

BİR ADAM *(Pencerede)* Ha?

BAAL Gidiyor musun?

BİR ADAM Çalışmaya!

BAAL Nereye?

BİR ADAM Sana ne ki?

BAAL Saat kaç?

BİR ADAM Onbir çeyrek. *(Gider)*

BAAL Gitti gider.

(Sessizlik)

Bir iki üç dört beş altı. Faydasız.

(Sessizlik)

Eckart! Kim var orada? Kaybol! Şimdi kirş içecek durumda değilim. Her şey elle tutmak için, her şey yine sırılsıklam. Uyumak. Bir. İki. Üç. Dört. Burada boğulur insan. Dışarısı aydınlık olmalı. Dışarı çıkmak istiyorum. Ağacı alın! Ben dışarı çıkacağım! Fare değilim ben. Dışarısı aydınlık olmalı. Kapıya kadar gidebilirim. Kapı yok ki burada? Kapıda daha iyi. İnsan! Tomruklar! Rüzgâr! Yaprak! Yıldızlar. Hımm!

[EK]

["Baal" (1955) Yazımından İki Sahne]

YEMEK ODASI

(Mech, Emilie Mech, Pschierer, Johannes Schmidt, Dr. PİLLER, Baal ve öteki konuklar, çarpma kapıdan girerler)

MECH *(Baal'e)* Bir yudum şarap almak ister miydiniz Bay Baal?

(Herkes oturur, Baal özel onur koltuğuna oturtulur)

MECH Yengeç yer misiniz? Bu da bir yılan balığı ölüsü.

PİLLER *(Mech'e)* Bay Baal'in, size okumak onuruna eriştiğim ölümsüz şiirlerini alkışa değer bulmanız, beni sevindirdi. *(Baal'e)* Şiirinizi yayınlamalısınız. Bay Mech sanat koruyucusu gibi ödeme yapıyor. Çatı arası odanızdan kurtulursunuz.

MECH Ben tarçın kerestesi satın alırım. Tüm tarçın ormanlarının ağaçları benim için Brezilya ırmaklarından aşağıya akar. Ama sizin şiirinizi de yayınlarım.

EMİLİE Çatı arasında kalıyorsunuz, öyle mi?

BAAL *(Yer ve içer)* Klaucke Sokak 64.[123]

MECH Ben şiirden pek anlamam. Ama sizde, Malezya takım adalarından sevdiğim bir adamınki gibi bir kafatası var. Çalışma uğruna kendini parçalardı. İllâ dişlerini göstererek çalışırdı.

PSCHİERER Bayanlar baylar. Açıkça itiraf ediyorum: Böyle bir adamı öylesine mütevazı koşullar içinde bulmak beni sarstı. Biliyorsunuz, büyük ustamızı ben büromda basit bir elemanken keşfettim. Böylesi kişiliklerin gündelikle çalıştırılmasını, hiç korkusuzca kentimizin bir utancı olarak niteliyorum. Bay Mech, salonunuzun bu dehaya, evet dehaya, dünyaca ünlenme beşiği olması nedeniyle sizi kutluyorum. Sağlığınıza, Baal!

(Baal, tersleyen bir hareket yapar; tıkınır)

PİLLER Size ilişkin bir makale yazacağım. Metinler elinizde mi? Gazeteler beni sayar.

BİR GENÇ Bu hince naiviteyi nasıl başarıyorsunuz sevgili usta? Homerik ayrıca. Bence Homeros, orijinal halk eposlarının naivitesi üstünde keskin bir zevkle uyarlama yapan bir yüksek kültürlüdür ya da birkaç yüksek kültürlü uyarlayıcıdan biridir.[134]

BİR GENÇ BAYAN Daha çok Walt Whitman'ı anımsatıyorsunuz bana[135]. Ama siz daha önemlisiniz. Ben öyle görüyorum.

BİR BAŞKA ADAM Ama o zaman bence öncelikle Verhaeren'den bir şeyler taşıyor.

PİLLER Verlaine! Verlaine! Fizyonomisiyle bile. Bizim Lombroso'yu[136] unutmayın.

BAAL Yılan balığından biraz daha, lütfen.

GENÇ BAYAN Ama sizde daha büyük uygunsuzluk avantajı var.

JOHANNES Bay Baal, şiirlerini arabacılara şarkı olarak söyler. Irmak kıyısında bir barda olur bu.

GENÇ Aman tanrım, siz adı geçenlerin hepsini barındırıyorsunuz içinizde usta. Mevcut şairler sizin elinize su bile dökemez.

BİR ADAM Her şeye karşın bir umut kendisi.

BAAL Biraz daha şarap, lütfen.

GENÇ ADAM Bence siz, Avrupa edebiyatının, çok yakın gelecek için en kesinlikle beklediğimiz büyük mesih'inin[137] öncüsüsünüz.

GENÇ BAYAN Muhterem usta, sevgili konuklar. İzninizle sizlere "Devrim" dergisinden[138], aynı oranda ilginizi çekecek bir şiir okuyacağım.

(Ayağa kalkar ve okur)

Pırıldayan uyumlardan kaçınır şair.[139]
Haykırır davulları kırbaçlayarak, boruların içinden girişir.
Parçalanmış cümlelerle çekip sürükler halkı.

Yeni dünya
İşkence dünyasını yok eden
Mutlu insanlık adası.
Söylevler. Manifestolar.
Tribünlerin şarkıları.
Yeni, kutsal devlet
Vaazı verilsin, halkların kanına aşılanmış, onların kanı.
Cennet giriyor devreye.
- Fırtına havasını yayalım! –
Öğrenin! Hazırlanın! Deneyin!

(Alkışlar)

GENÇ BAYAN *(Aceleyle)* Ay durun! Aynı sayıda başka bir şiir daha buldum. *(Okur)*

Güneş kaynattı onu,[140]
Rüzgâr esti kuruttu,
İstemedi hiçbir ağaç,
Hep atıldı düştü.

Yalnızca bir üvez,
Kırmızı meyvelerle tütsülü,
Ateşli diller gibi,
Çatıyla üstünü örttü.

Salınıp durdu sürekli,
Ayakları yeşil çimende.
Akşam güneşi kan gibi,
Aktı damarlarının içine.

Zeytinlikler yükselmiş
Engebelerin üstünde,
Beyaz giysisiyle tanrı
Girmiş bulutların içine.

Çiçeklenmiş yerlerde
Şarkı söyler yılanlar,
Gümüş hançerelerde
O zayıf fısıltılar.

Ve cümlesi bir titredi
Yaprak denizi üstünde,
Tanrı babanın elini
Damarında hissedince.

(Alkışlar)

SESLER Dâhiyane! Şeytanca ama bir o kadar zevkli. Düpedüz göksel.

GENÇ BAYAN Kanımca Baal'sel dünya duyumuna en yakın düşen bunlardı.

MECH Seyahate çıkmalısınız. Eğer isterseniz Habeşistan dağları tam size göre.

BAAL Onlar bana gelmiyor ama.

PİLLER Niye ki? Sizin bu yaşam duygunuzla! Şansonlarınız beni çok etkiledi.

BAAL Arabacılar, hoşlanırlarsa para verirler.

MECH *(İçer)* Ben sizin şiirlerinizi yayınlayacağım. Ardıç ağaçları yüzedursun, ya da ikisini birden yaparım.

EMİLİE O kadar çok içmesen.

BAAL Gömleğim yok. Beyaz gömlekler işime yarardı.

MECH Yayınevi işlerinden bir şey sağlamıyorsunuz, ha?

BAAL Gömlekler yumuşak olsun ama.

PİLLER *(Alaylı)* Peki, kanaatinizce ben neyle yararlı olabilirim size acaba?

EMİLİE Harika şiirler yapıyorsunuz, Bay Baal. Öylesine hassas.

BAAL *(Emilie'ye)* Armonyum'la bir şeyler çalmak istemez misiniz? *(Emilie çalar)*

MECH Harmonyum'la yemeği severim.

EMİLİE N'olur o kadar çok içmeyin Bay Baal!

BAAL *(Emilie'ye bakar)* Tarçın ağaçları sizin için yüzüyor ha, Mech? Kesilip yok edilen ormanlar?

EMİLİE İstediğiniz kadar içersiniz tabii. Benimkisi yalnızca bir ricaydı.

PİLLER İçkide de çok şey vaat ediyorsunuz!

BAAL *(Emilie'ye)* Daha yukarıdan çalın! İyi kollarınız var. *(Emilie çalmayı bırakıp masaya gelir)*

PİLLER Müziğin kendisini pek sevmiyorsunuz galiba?

BAAL Müziği duymuyorum. Çok konuşuyorsunuz.

PİLLER Tuhaf Bir kirpisiniz siz, Baal. Öyle görünüyor ki, yayınlanmayı istemiyorsunuz.

BAAL Hayvan ticareti de yapıyor musunuz Mech?

MECH Niye yapmayayım?

BAAL *(Emilie'nin kolunu okşar)* Şiirlerimden size ne?

MECH Size bir iyilik yapayım demiştim! Biraz daha elma soysan, Emilie?

PİLLER İçini emip boşaltacaklar diye korkuyor. Hâlâ benden yararlanmanızın bir yolu gelmedi mi aklınıza?

BAAL Hep böyle geniş giysi kollarıyla gezin Emilie?

EMİLİE Ama artık şarabı kesmeniz gerek!

PSCHİERER Alkol meselesinde daha dikkatli olmanız gerek herhalde. Kimi dâhiler...

MECH Bir de banyo yapmak istemez miydiniz? Bir yatak yaptırayım mı size? Unuttuğunuz bir şey kalmadı mı?

PİLLER Şimdi gömlekler aşağı yüzüyor Baal. Şiir zaten aşağı yüzüp gitti bile.

BAAL *(İçer)* Tekellere ne gerek var? Siz gidin yatın Mech!

MECH *(Ayağa kalkmıştır)* Sevgili tanrının bütün hayvanlarını severim, ama bu hayvanla bir şey yapılamaz. Gel Emilie! Geliniz bayanlar baylar. *(Herkes öfkeyle ayaklanmıştır)*

SESLER Efendi! Olacak iş değil! Buna denir ki?

PSCHİERER Çok sarsıldım Bay Mech...

MİLLER Şiirinizde kötü bir vurgu var.
BAAL *(Johannes'e)* O beyin adı ne?
JOHANNES PİLLER.
BAAL PİLLER, siz bana eski gazete kâğıdı gönderin isterseniz!
PİLLER *(Çıkışta)* Hava gelirsiniz bana! Edebiyat için havasınız siz.
(Hepsi giderler)
HİZMETKÂR *(Girer)* Paltonuz, beyefendi.

ORMANDA SABAH ERKEN

Oduncular.

BİRİ İçkiyi uzat bana! Kuşları dinlesene!
ÖTEKİ Yine sıcak bir gün.
BİR ÜÇÜNCÜ Akşamları öylece kalacak bir yığın tomruk daha duruyor.
BİR DÖRDÜNCÜ Şimdiye ölmüştür herhalde, ha?
ÜÇÜNCÜ Evet. Evet. Şimdiye ölmüştür.
İKİNCİ Evet, ya!
ÜÇÜNCÜ Yumurtaları yiyip bitirmeseydi, yumurtamız olacaktı şimdi. Ne demek bu? Ölüm döşeğinde yumurta çalmak! Önce yalvardı, ama gına gelmişti bana. Neyse ki üç gün boyunca içkinin kokusunu almadı. Tedbirsizlik işte. Bir cesette yumurtalar!
BİRİNCİ Pisliğin içine uzanacak bir hali vardı; bir daha da kalkmadı ya zaten, biliyordu da. Hususi yapılmış bir yatağa yatar gibi uzandı. Özene bezene! Tanıyan var mıydı? Adı nedir? Ne yapıp etmiştir?
DÖRDÜNCÜ Öylece gömeceğiz elbet. Şimdi içkiyi ver bana!
ÜÇÜNCÜ Son nefesi hırıldamaya başladığında soruyorum: Ne düşünüyorsun? O durumda insan ne düşünür, diye hep merak etmişimdir. Sordum. Dedi ki: Yağmurun sesini dinliyorum hâlâ. Tüylerim diken diken oldu benim. Yağmurun sesini dinliyorum hâlâ, diyor, iyi mi?

GECEDE TRAMPET SESLERİ

[Trommeln in der Nacht]

Drama

Bie Bahnholzer'e[3] 1918

Sahne İçin Not

Bu drama, Münih'te şu fon önünde oynandı: Oda duvarları olarak konan yaklaşık iki metre yükseklikli panoların arkasındaki fona çocuk resmi üslubunda büyük kent görünümü çizilmişti. Kragler'in her antresinden birkaç saniye önce, ay kırmızı renkte yanıyordu. Effektler hafif verildi, Marseillaise[4] son perdede gramofonla[5] çalındı. Uçarcasına ve müzikal bir etkiyle tempoyu hızlandırmadığı takdirde üçüncü perdeden vazgeçilebilir. Salona, üstünde "HERKES KENDİNCE EN İYİDİR" veya "ÖYLE ROMANTİK BAKIP DURMAYIN" gibi şeyler yazılı pankartlar asılması önerilir.

KİŞİLER

Andreas Kragler • Anna Balicke • Karl Balicke, Amalie Balicke - Anna'nın babası ve annesi • Friedrich Murk, Anna'nın nişanlısı • Babusch[6], gazeteci • Glubb, içki tüccarı • Picadillybar'ın Manke'si • Zibebe'nin Manke'si, ötekinin kardeşi • Sarhoş adam • Bulltrotter, bir gazete satıcısı[7] • Laar • Auguste, Marie - Fahişeler • Bir Hizmetçi Kız • Bir Gazete Satıcısı Kadın

Manke kardeşleri aynı oyuncu oynayacaktır.

Drama, akşamdan tan ağartısına dek bir Kasım gecesinde geçer.

BİRİNCİ PERDE

AFRİKA.

Balicke'lerde.

Muslin perdeli loş bir oda. Akşam.

BALICKE *(Pencerede tıraş oluyor)* Görünmeyeli dört yıl[8] oldu. Asla dönmez artık. Zamaneye hiç güven kalmadı. Her adam altın değerinde. Bana kalsa daha iki yıl önce nikâh kıyardım. Sizin o olmaz olası duygusallığınıza kandım. Yoksa şimdiye hiç tasam kalmazdı.

BAYAN BALICKE *(Kragler'in, duvarda asılı, topçu üniformasıyla çekilmiş fotoğrafı önünde)* Ne kadar iyi bir insandı. Çocuk gibiydi.

BALİCKE Şimdi çürümüş kokmuştur bile.

BAYAN BALİCKE Ya dönerse.

BALİCKE Öbür dünyadan kimse dönmemiş.

BAYAN BALİCKE Göksel ordular şahit ki[9], Anna sulara gark olur gider!

BALİCKE Eğer böyle diyorsa kaz kafalı demektir, oysa ben şimdiye dek sulara gark olmuş kaz görmedim hiç.

BAYAN BALİCKE Çıkarıp duruyor zaten.

BALİCKE Ha bire böğürtlenle Ringa tıkınıp durmasın o da! Bu Murk, kıyak bir delikanlı, onun için bir yiyip bin şükredelim.

BAYAN BALİCKE Doğrusu iyi para kazanıyor. Ama ötekine karşı! Boğulacak gibi oluyorum.

BALİCKE O ölüye karşı mı? Bana bak: Ya şimdi olur, ya da hiç olmaz! Ne yani, Papa'yı mı bekliyor? Ya da bir zenci mi olacak? Bu roman sıktı artık.

BAYAN BALİCKE Peki, ya geliverirse, hani senin çürümüş kokmuştur dediğin o ölü işte, cennetten veya cehennemden çıkıp gelir de, "Benim adım Kragler," deyiverirse şurada? O zaman kim söyleyecek ona, sen bir ölüsün, seninki de başka birinin koynunda, diye, ha?

BALİCKE Ben söylerim! Sen de şimdi ona ilet, burama geldi, düğün marşı başlıyor ve evleneceği adam da Murk. Benden söylemesi, batıracak bizi bu kız. Şu lambayı yaksana bir zahmet.

BAYAN BALİCKE Bant getiriyorum. Işık olmadı mı hep suratını kesersin.

BALİCKE Surat kesmek bedava, ama ışık, parayla. *(Dışarıya seslenir)* Anna!

ANNA *(Kapıda)* Ne oluyor baba, ne var?

BALİCKE En iyisi sen annene bir kulak ver ki bu önemli gününde zırlamayasın!

BAYAN BALİCKE Buraya gel Anna! Babanın demek istediği, betin benzin uçmuş, sanki bir tek gece bile uyumuyorsun gibi.

ANNA Uyuyorum canım.

BAYAN BALİCKE Bak, bu böyle sürüp gidemez. Artık o hiçbir zaman dönmeyecek besbelli. *(Mumları yakar)*

BALİCKE Gözleri yine Timsah gözüne döndü.

BAYAN BALİCKE Senin için kolay değildi elbet, iyi de bir insandı, ama şimdi, öldü işte.

BALİCKE Gömüldü ve etleri çürüdü!

BAYAN BALİCKE Karl! Neyse, şimdi Murk var işte, gayretli adam, yeşil dala ermek denir ya![10]

BALİCKE Değil mi ya!

BAYAN BALİCKE Eh, demek ki Tanrıya sığınıp evet demen gerekiyor.

BALİCKE Opera çevirmeye kalkma sakın!

BAYAN BALİCKE Tanrının emriyle onu alman gerek işte!

BALİCKE *(Öfke içinde bantla uğraşır)* Ne yani, delikanlılar kendileriyle futbol topu gibi oynamanı kabul ederler mi sanıyorsun? Ya evet, ya hayır! Göğe şaşı bakılmaz!

ANNA Ha, evet, baba!

BALİCKE *(Duyarlı)* Neyse, ağlayacaksan şimdi doya doya ağla, kapaklar kapandı, yalnızca can simidini suya bırakmam kaldı.

BAYAN BALİCKE Murk'u hiç mi sevmiyorsun sahi?

BALİCKE Bu kadarı terbiyeye sığmaz yani!

BAYAN BALİCKE Karl! Peki, Friedrich'le ne var ki aranızda Anna?

ANNA Yok bir şey! Ama, felaket durumdayım, biliyorsunuz işte!

BALİCKE Hiçbir şey bildiğim yok benim! Bak söylüyorum, o herif öldü, toprak oldu, iki kemiği bir arada değil artık onun! Üç yıl! Tek bir hayat işareti yok! Tüm batarya patladı! Berhava oldu! Parçaları uçuşuyor! Kayıp! Eee, hamfendi, de bakalım nereye gitti o! Bütün bunlar senin o rezil hayalet görme korkun! Bir erkeğin olursa, bir daha geceleri hayaletten korkmazsın. *(Anna'ya doğru gider, sakince)* Cesur bir hatun musun sen, yoksa değil misin?! Öyleyse, haydi bakalım!

(Kapı zili çalar)

ANNA *(İrkilir)* Bu o!

BALİCKE Dışarıda oyala, hazırla onu!

BAYAN BALİCKE *(Kapı aralığında, çamaşır sepetiyle)* Hâlâ çamaşırın yok mu?

ANNA Var. Ha, yok. Yok, hiçbir şey yok galiba.

BAYAN BALİCKE Ama sekizinci oldu bile.

ANNA Sekiz mi oldu?

BAYAN BALİCKE Tabii sekiz ya!

ANNA Eee, onsekizinci olsa ne yani?

BALİCKE Kapı aralığında ne gevezeliği bu? Girsene.

BAYAN BALİCKE Neyse, çamaşırına bir şeyler olmasına bak. *(Gider)*

BALİCKE *(Oturur, Anna'yı dizine alır)* Bak, kocası olmayan kadını, Tanrı hoş karşılamaz! Sen, ordunun alıp götürdüğü delikanlının yokluğunu çekiyorsun, kabul. Ama onun ne olduğunu biliyor musun ki? Hiçbir fikrin yok canım. Ölüm onu bir panayır göstermeliğine çevirdi. Üç yıl boyunca güzelleşti o; ölüp gitmiş olmasaydı da, senin düşündüğünden bambaşka biri olurdu! Kaldı ki, çürüyüp koktu, artık öyle güzel görünmez! Burnu yok. Ama sen onun eksikliğini duyuyorsun! Öyleyse başka bir erkek bul! Tabiat bu, gördün mü işte? Lahana tarlasındaki bir tavşan gibi uyanacaksın! Organların normal, iştahın da yerindedir, değil mi? İşte bunu Tanrı hoş karşılar, bunu!

ANNA Ama onu unutmam mümkün değil! Asla! Beni ikna etmeye çalışıyorsunuz, ama mümkün değil!

BALİCKE Murk'la evlen, o sana unutturur!

ANNA Tamam seviyorum onu da, giderek yalnızca onu seviyor olacağım, ama şimdi olmaz.

BALİCKE Neyse, o seni hizaya getirir; bir eline geçirsin de hele,

öylesi de ancak evlilikle olur. Şimdi böyle açıklayamam sana, bunlar için daha çok gençsin! *(Gıdıklar)* Eee... Tamam mı?

ANNA *(Keyifle güler)* Friedrich ister mi bakalım, bilmiyorum ki!

BALİCKE Sok gitsin kafayı kadın!

BAYAN BALİCKE Lütfen, odaya buyrun, girin lütfen Bay Murk!

BALİCKE İyi akşamlar Murk! Ne o, sudan çıkmış ceset gibi görünüyorsun!

MURK Bayan Anna!

BALİCKE Neyiniz var sizin? Fırtınada gemileriniz mi battı? Yüzünüz niye kireç gibi böyle? Akşam havasındaki silah seslerinden mi? *(Sessizlik)* Neyse Anna, sen ilgilen onunla! *(Karısıyla birlikte ağır ağır çıkar)*

ANNA Neyin var sahi, Friedrich! Gerçekten sapsarısın!

MURK *(Laf almaya çalışarak)* Kırmızı şarap, damada nişan için herhalde ha? *(Sessizlik)* Biri mi vardı burada? *(Anna'ya yönelir)* Burada biri mi vardı? Niye şimdi paravan olmak istiyorsun? Kim vardı burada?

ANNA Hiç kimse! Kimse yoktu burada! Neyin var senin?

MURK Bu acele ne öyleyse? Bana numara çekmeyin! O yapabilir! Ama ben bu kümeste nişan yapmam.

ANNA Kim sana nişandan söz ediyor ki?

MURK Annen! Ağanın gözüne inek yağlı görünsün[11], ha? *(Huzursuzca dolaşır)* Hem, öyle de olsa?!

ANNA Sanki bu mesele annemle babamı ilgilendirirmiş gibi yapıyorsun! Tanrı bilir ya, annemle babamı hiç mi hiç ilgilendirmez. Örtbas edilen bir şey yok!

MURK Senin kilise ayinine ilk katılışın[12] ne zaman sahi?

ANNA Diyeceğim, her şeyi pek kolayından alıyorsun?

MURK Yok canım? Ya öteki?

ANNA Ötekinden tek kelime etmedim şimdi.

MURK Ama orada asılı işte, burada duruyor, şurada da dolaşıyor!

ANNA O iş çok başkaydı. Senin hiçbir zaman anlayamayacağın bir şeydi o, çünkü kalpten geliyordu.

MURK Ya bizim aramızdaki, etten mi geliyor?

ANNA Bizim aramızdaki var ya, hiçbir şey değil!

MURK Ama şimdi! Şimdi bir şey işte!

ANNA Bunu bilemezsin sen.

MURK Ah, az sonra buradan başka sesler çıkacak!

ANNA Sen öyle san!

MURK Israrlıyım!

ANNA Aşk ilanı mı bu?

MURK Yoo, ona daha var.

ANNA Enikonu bir sepet fabrikası.

MURK Sen kokmuşsun haa! Seninkiler dün gece de hiç koku almadılar mı?

ANNA Aamaaan Friedrich! Köstebek gibi uyur onlar! *(Murk'a sarılır)*

MURK Biz uyumayız.

ANNA Haydut!

MURK *(Kızı kendine çeker, ama gelişigüzel öper)* Kokmuş!

ANNA Sussana sen! Dinle bak, gecenin ortasında bir tren geçiyor! Duydun mu? Bazan korkuyorum, o çıkagelirse diye. Sırtımdan aşağı buz gibi iniyor.

MURK O mumya mı? Sevsinler onu. Bak ne diyeceğim: O, işin içinden çıkmalı! Yatakta ikimizin arasında soğuk bir adam istemem! Yanımda bir ikinciye izin veremem!

ANNA Kızma kızma! Gel, Friedrich, bağışla beni!

MURK Aziz Andreas Hazretleri![13] Uydurma hortlak! Gömüldükten sonra nasıl yaşayamazsa, bizim düğünümüzden sonra da yaşamayacak. İddiaya girelim mi? *(Güler)* Ben giriyorum: Bir çocuk.

ANNA *(Yüzünü ona yaslar)* Ooo, söyleme öyle şeyler!

MURK *(Neşeli)* Niyeymiş! *(Kapıya)* Gel gel içeri, anne! Merhaba, baba!

BAYAN BALİCKE *(Hemen kapının ardında)* Ah çocuklar! *(Hıçkırıklar boşalır)* Tanrım, sana şükürler olsun!

BALİCKE Doğum zor oldu, ha?

(Herkes dokunaklı biçimde birbirine sarılır)

MURK İkiz, ikiz! Düğünü ne zaman yapıyoruz? Vakit nakittir!

BALİCKE Üç hafta içinde yapalım bence! İki yatak tamamdır. Hatun, akşam yemeği!

BAYAN BALİCKE Şimdi, hemen, hazır, bırak bir nefes alayım. *(Dışarı koşar)* Şükürler olsun!

MURK Müsaade et, sizi bu akşam Picadillybar'da[14] bir şişe içme-

ye davet edeyim. Ben hemen nişanlanmaktan yanayım. Ya sen Anna[1]?

ANNA Peki, öyle olsun!

PALICKE Hayır hayır, burada. Picadillybar da ne oluyor? Kafadan kontak mısın sen?

MURK *(Rahatsız)* Burada olmaz! Burada kesinlikle olmaz!

BALİCKE Niye ki?

ANNA Biraz tuhaftır o. Tamam canım, Picadillybar'a geliyorsunuz işte!

BALICKE Böyle bir gecede ha? Can güvenliği bile yok!

BAYAN BALİCKE *(Hizmetçi kız ile birlikte girer, yemekleri koyar)* Evet çocuklar! Kısmet bugüneymiş[15]. Buyrun sofraya beyler! *(Yemek yenir)*

BALİCKE *(Kadehini kaldırır)* Nişanlı çiftin şerefine! *(Kadeh tokuştururlar)* Zamane bellisiz. Savaş bitti. Domuz eti çok yağlıymış Amalie! Askerin başıboş kalması[16], barış içindeki çalışma cennetine düzensizlik getiriyor, haset getiriyor, insanı insanlığından çıkarıp hayvanlaştırıyor.

MURK Fişek sepetlerinin şerefine, prost! Prost Anna!

BALİCKE Güvenilmez yaratıklar, karanlık efendiler, sürekli artıyor. Hükümet, yıkıntıya üşüşen Leşakbabalarıyla mücadelede çok yavaş. *(Bir gazeteyi açar)* Kışkırtılmış yığınların bir ideali yok. Ama en kötüsünü söyleyeyim size, savaştan dönen askerler, vahşileşmiş, hırpani, çalışmayı unutmuş, iflah olmaz maceracılar. Gerçekten zor günler Anna, böyle günde bir koca altın değerindedir. Yapış ona, bırakma. Köşeyi dönmeye bakın, ama hep ikiniz birlikte, köşeyi bir dönmeye bakın hep, prost! *(Bir gramofonu kurar)*

MURK *(Terini siler)* Bravo! Erkek olan becerir. Bilek olacak adamda, mahmuzlu çizmeler olacak, bir de surat olacak, hiç aşağı bakmak yok. Niye olmasın Anna! Ben de aşağı tabakadan geldim. Ayak işleri, çıraklık, burada biraz, orada biraz, az şundan, az bundan öğrendim. Bütün Almanya'mız böyle yükselmedi mi? Elde her zaman eldiven yok, ama ağır iş hep var, hey Tanrım hey! Artık yükseğe! Prost Anna!

(Gramofonda: "Ich bete an die Macht der Liebe - Aşkın gücüne taparım"[17] şarkısı çalıyor)

BALİCKE Bravo! Eee, ne oluyor Anna?

ANNA *(Ayağa kalkmıştır, hafif döner)* Bilmem. Çok hızlı geçiyor her şey. Pek hoş değil, ne dersin anne?

BAYAN BALİCKE Nedir evlat? Bu ne kazlık? Sevinsene! Hoş olmayacak ne varmış?

BALİCKE Otur bakalım! Ya da ayaktaysan gramofonu döndür!

ANNA *(Oturur)*

(Sessizlik)

MURK Öyleyse, şerefe! *(Anna ile kadeh tokuşturur)* Neyin var sahi?

BALİCKE Hele şu fişek sepeti işi, Fritz, kısa zamanda iflas eder. Sürse sürse birkaç hafta da iç savaş sürer, ondan sonra kesik! Bence en iyisi, bak şaka yapmıyorum, çocuk arabası işi. Fabrika her bakımdan revaçta. *(Murk'un koluna girer, ardı sıra sürükler. Perdeyi açar)* İnşaat iki, inşaat üç. Hepsi sürekli ve modern. Anna, gramofonu kur! Her seferinde yüreğimden kavrar bu beni.

(Gramofon: "Deutschland, Deutschland über Alles / Almanya, Almanya her şeyin üstünde"yi[18] çalar)

MURK Fabrikanın bahçesinde bir adam var, baksanıza! Ne bu?!

ANNA Amma uğursuz şey haa! Yukarı bakıyor bence!

BALİCKE Bekçidir canım! Ne gülüyorsun Fritz? Bir şeye mi takıldın? Kadın kısmı amma da sarardı!

MURK Baksana, garip bir şey düştü aklıma: Spartakus[19]...

BALİCKE Saçma, bizde öyle şey yok ki! *(Ama yine de huzursuz olmuş, döner)* Neyse, işte fabrika o! *(Masaya gelir, Anna perdeyi çeker)* Savaş beni, hani yeşil dala ermek denir ya, işte öyle fırsata kondurdu! Sokak ortasında duruyor, niye konmayayım ki, deli miyim ben! Ben konmasam başkası konacak. Domuzun sonu, sucuğun başlangıcıdır! Doğru bakılırsa savaş bir şans oldu bizim için! Kendi hesabımıza güven içinde, derli toplu, keyifliyiz. Rahatlıkla çocuk arabaları yapabiliriz. Acele ye gerek yok. Kabul mü?

MURK Tamamen baba! Prost!

BALİCKE Nasıl ki siz de aynı rahatlıkla çocuk yapabilirsiniz. Ahahahaha.

HİZMETÇİ KIZ Bay Balicke, Bay Babusch geldi!

BABUSCH *(İçeriye dalar)* Aman çocuklar, kızıl cadı şenliğinden iyi korunmuşsunuz! Spartakus harekete geçti. Görüşmeler kesildi.[20] Yirmidört saat içinde Berlin topa tutulacak!

BALİCKE *(Boynunda peçeteyle)* Olmaz olsun, memnun değil miymiş herifler?

BAYAN BALİCKE Topçular mı? Eyvah ki eyvah! Nasıl bir gece bu? Nasıl bir gece? Ben bodruma iniyorum Balicke!

BABUSCH Kentin iç mahallelerinde durum şimdilik sakin. Devrimci eylem, banliyöye yoğunlaşmış görünüyor. Bu demektir ki gazeteleri ele geçirmek istiyorlar.

BALİCKE Ne? Nişan yapıyoruz biz! Tam da böyle bir günde yani! Zırdeli bunlar!

MURK Hepsini kurşuna dizeceksin!

BABUSCH Sen mi nişanlanıyorsun Balicke?

MURK Babusch: Nişanlım!

BAYAN BALİCKE Hiç yoktan ha?Ne zaman başlarlar ki atışa?

BABUSCH *(Anna ile Murk'un ellerini sıkar)* Spartakus müthiş silah istiflemiş. Gözü kararmış takımı! Haa, Anna'ya gelince: İşinize bakın siz! Buraya bir şey dokunmaz! Burası sakin bir ocak! Aile burası! Alman ailesi! My home is my castle.[21]

BAYAN BALİCKE Tam da böyle bir zamanda! Böyle bir zamanda yani! Tam da senin kutlu gününde Anna!

BABUSCH Ama bu, felaket ilginç be çocuklar!

BALİCKE Bana hiç ilginç gelmiyor! Hiç mi hiç değil!
(Peçeteyle ağzını siler)

MURK Bakın ne diyeceğim: Bizimle birlikte Picadillybar'a gelin! Nişan var!

BABUSCH Ya Spartakus?

BALİCKE Bekleyin Babusch! Kurşunları başkalarının karnına boşaltın, Babusch! Birlikte Picadillybar'a! Giyinin, süslenin, hatunlar!

BAYAN BALİCKE Picadillybar mı? Böyle bir gecede ha?
(Bir sandalyeye oturur)

BALİCKE Picadillybar, oranın eski adıydı. Şimdi Café Anavatan oldu. Friedrich'in davetlisiyiz! Nesi varmış böyle akşamın? Arabalar ne güne duruyor? Hadi yallah, ihtiyar, giyin süslen!

BAYAN BALİCKE Dört duvarımın dışına adım atmam! Neyin var senin Fritz?

ANNA İnsanın meramı onun cennetiymiş! Friedrich'in gönlünden koptu bir kez!
(Herkesin gözü Murk'ta)

MURK Burada olmaz. Burada katiyyen olmaz. Müzik istiyorum ben; ve de ışık! Orası kaliteli bir lokal! Burası karanlık bir kere. Evet, ne diyorsun, kayınvalide?

BAYAN BALİCKE Aklım pek de almış değil.
(Çıkar)

ANNA Bekle Friedrich, hemen biter işim!

BABUSCH Neler oluyor neler, harika! Bebeler, örgütlenin![22] Üstelik, yağ gibi yumuşacık, et rengi, sulu kayısıların yarım kilosu beş Mark. Tembeller, tahriklere kapılmayın sakın! Her yerde karanlık coşku, ıslıklar, ağızda iki parmak, gündüz gibi ışıyan cafélere! Bayrak taşıyacağınıza, tembellik edip ense yaptınız! Dansinglerde de mutlu azınlıkla dans! Eh, şerefe düğün!

MURK Bayanlar, üstünü değişmiyor. Şimdi her şey bir. Bütün dikkatler yalnızca herkesin kendi pırıltısına!

BALİCKE Çok doğru. Bu ciddi zamanda. Bu takım için en eskiler yeter. Hemen gel aşağı Anna!

MURK Biz derhal önden çıkıyoruz. Üst değişmek yok!

ANNA Olduğumuz gibi!
(Çıkar)

BALİCKE Marş ... Bir dokunmayla arş-ı âlâya! Ben bir gömlek değişivereyim.

MURK Sen Anne'yle arkadan gelirsin, değil mi? Biz de Babusch'u yanımıza alırız, dam zorunluluğuna karşı, nasıl? *(Şarkıyla)* Babusch, Babusch, Babusch, salonda rahvan dolaşın.

BABUSCH Bunu, çılgın bir delikanlının müthiş sefil dizelerine bırakamazsınız asla!
(Murk'la kol kola çıkarlar)

MURK *(Dışarıda da şarkıya devam ediyor)* Bebeler, ağızdan çıksın parmaklar, şimdi yollar Bakkhus'a çıkar. Anna!

BALİCKE *(Yalnız başına, bir puro yakar)* Çok şükür! Her şey el altında. Olmaz olası hengâme! Bunları zorla sokacaksın yatağa! Neymiş o cesede sözde aşk? Tertemiz gömleğim ter içinde kaldı. Şimdi ne olursa olsun! Parola: Cocuk arabaları. *(Dışarı)* Ha-

nım, bir gömlek.

ANNA *(Dışarıdan)* Friedrich! Friedrich! *(Hızla içeri girer)* Friedrich!

MURK *(Kapıda)* Anna! *(Kuru, huzursuz; bir orangutan gibi kolları yanına düşmüş)* Geliyor musun?

ANNA Neyin var? Bu halin ne?

MARK Geliyor musun, gelmiyor musun? Ne sorduğumu biliyorum ben! Öyle durma! Çok açık!

ANNA Elbette canım! Ne oldu ki!

MURK İyi, neyse. O kadar emin değilim. Yirmi yıl boyunca çatı aralarında sürttüm, soğuk kemiklerime işledi, şimdiyse düğmeli çizmelerim var, buyur bak işte! İzbelerde kan ter içinde kaldım gaz lambasıyla, gözüne gelirdi insanın, şimdiyse özel terzim var. Ama hâlâ sallantıdayım, aşağı aşağı esiyor rüzgâr, soğuk soğuk akıyor aşağı; aşağıda ayaklar üşüyor. *(Anna'ya doğru gider, sarılmaz, önünde sallanarak durur)* Şimdi akan, kırmızı şarap. Şimdi buradayım işte! Tere batmış, gözlerim kapalı, yumruklarım tırnak ete batarcasına sıkılı. Yetti! Kesinlik! Sıcaklık. Çıksın gömlek! Beyaz, geniş, yumuşak, bir yatak! *(Kaçamak bakışla pencereden dışarıyı tarar)* Aç kendini: Yumruklarımı gevşettim, güneşte gömleğimle oturuyorum, sen benimsin.

ANNA *(Ona koşarak)* Heey!

MURK Yatak tavşanı seni!

ANNA Seninim ya işte.

MURK Hâlâ gelmedi mi bu bayan?

BABUSCH *(Dışarıdan)* Tamam, şimdi geliyor! Şeref bayanıyım ben çocuklar!

MURK *(Gramofonu yine kurar. "Aşkın gücüne tapmaya" yine çalmaya başlar)* Beni bıraksalar en iyi insanımdır ben.

(İkisi yan yana çıkarlar)

BAYAN BALİCKE *(İçeri süzülür, siyah giymiş, ayna önünde şapkasını düzeltir)* Ay öyle büyük ve kırmızı ... ya ne yapmalı çocukları! Evet ya ... bu gece nihayet şöyle hakkıyla bir şükür duası edilebilir hani.

(Bu anda, çamur içindeki koyu mavi topçu üniformasıyla bir adam, ağzında küçük piposu, kapıda belirir)

ADAM Adım, Kragler.

BAYAN BALİCKE *(Dizlerinin bağı çözülmüş halde aynalı masaya güçlükle dayanır)* Amanının ...

KRAGLER Ne o, niye hayalet görmüş gibi baktınız? Yoksa boşuna çelenk parası da mı harcamıştınız? Vah yazık! Cezayir'de hortlak olarak görev yaptım, komutanım! Ama şimdi o ceset, kurtlar gibi acıkmıştır. Kurtçuklar da olsa yiyip yutabilirim! İyi ama, neyiniz var sizin, Balicke Ana? Bu saçma şarkı da neymiş? *(Gramofonu susturur)*

BAYAN BALİCKE *(Hâlâ bir şey söylemeksizin gözlerini Kragler'e dikmiş bakar)*

KRAGLER Aman, buracıkta düşüp ölmeyin de! Sandalye şurada. Bir bardak su getirilebilir. *(Mırıltıyla dolaba gider)* Bu evi de acı acı pek güzel tanıyorum. *(Bir bardağa şarap koyar)* Şarap! Nierensteiner![23] Yani bir hayalet olarak çok bir hayat doluyum! *(Bayan Balicke'ye yardım etmeye çalışır)*

BALİCKE *(Dışarıdan)* Gelsene ihtiyar! Marş marş! Pek güzelsin, tatlı melek! *(İçeri gelir, görünce aklı başından gider)* Ne bu?

KRAGLER İyi akşamlar, Bay Balicke! Karınız pek iyi değil! *(Kadının ağzına şarap akıtmaya çalışır, ama bayan Balicke dehşet içinde başını çevirir)*

BALİCKE *(Bir süre huzursuzca bakar)*

KRAGLER İçseniz ya! Hayır mı? Hemen düzeltirdi! Bir şey olmamış gibi akıllarda kalacağımı düşünmedim kuşkusuz. Dosdoğru Afrika'dan gelmekteyim çünkü! İspanya, pasaport rezilliği ve saire. Ama neyse: Anna nerede?

BALİCKE Karımı bırakın bari. Sarhoş edeceksiniz yoksa.

KRAGLER Olmasın, peki!

BAYAN BALİCKE *(Dikilmiş duran Balicke'ye koşar)* Karl!

BALİCKE *(Sert)* Bay Kragler, eğer iddia ettiğiniz kişiyseniz, burada ne aradığınız konusunda bilgi isteyebilir miyim sizden?

KRAGLER *(Ne diyeceğini bilemez)* Baksanıza, Afrika'da savaş esiriydim ben.

BALİCKE Aksi şeytan! *(Bir duvar çekmecesine gider, içki içer)* Aman ne iyi. Hemen anlaşılıyor. Lanet domuzluk bu! Ne istiyorsunuz sahi? Ne istiyorsunuz? Kızım bu akşam nişanlanalı daha yarım saat olmadı.

KRAGLER *(Sarsılır, biraz kararsız)* Bu da ne demek?

BALİCKE Dört yıl yok oldunuz siz, dört yıl boyunca bekledi sizi. Biz, dört yıl bekledik. Bitti artık; bu bakımdan sizin için hiçbir umut yok.

KRAGLER *(Oturur)*

BALİCKE *(Çok kesin olmaksızın, kararsız, ama kendini tutmak için çaba sarf ederek)* Bay Kragler, bu akşam için yapmam gereken şeyler var.

KRAGLER *(Doğrulur)* Gereken şeyler?.. *(Dağıtık)* Evet...

(Yine çöker)

BAYAN BALİCKE Bay Kragler, o kadar da önem vermeyin. Pek çok kız var. Olan olmuştur. Şikâyet etmeden çileyi öğren![24]

KRAGLER Anna...

BALİCKE *(Sert)* Kadın! *(Karısı tereddütle ona yaklaşırken Balicke, bir anda keskinleşir)* Ooo, bu duygusallıklar fazla, yürü!

(Karısıyla çıkar. Kapıda Hizmetçi Kız belirir)

KRAGLER Hm... *(Başını sallar)*

HİZMETÇİ KIZ Bayan ve bay, dışarı çıktılar.

(Sessizlik)

Bayan ve bay, nişan için Picadillybar'a gittiler.

(Sessizlik. Rüzgâr)

KRAGLER *(Kıza aşağıdan doğru bakar)* Hm!

(Ağır ağır, güçlükle, kalkar, odaya bakar. Sessizce ve eğik, pencereye gider, pencereden bakar, döner, yavaşça dışarıya yürür, ıslık çalar, kepi yoktur)

HİZMETÇİ KIZ Bir dakika! Kepiniz! Kepinizi bırakmıştınız!

İKİNCİ PERDE

KARABİBER.

(Picadilly bar)

(Arkada büyük pencere. Pencerede kırmızı ay. Kapı açıldığında: Rüzgâr)

BABUSCH Buyrun çocuklar, buyrun hayvanlar âlemine! Ay, bolca mevcut. Yaşasın Spartakus! Modası geçmiş büyü! Kırmızı şarap!

MURK *(Kolunda Anna ile girer; üstlerindekileri vestiyere bırakırlar)* Roman gibi bir akşam! Gazeteler semtinde çığlıklar! Arabada nişanlı!

ANNA Bugün illet bir duyguyu içimden atamıyorum. Eklemlerim tutmuyor sanki.

BABUSCH Şerefe, Friedrich!

MURK Burada evimde gibiyim. Uzun kalırsan fena halde yorucu, ama jilet gibi! Bir önceki kuşağa bir bakın, Babusch!

BABUSCH Güzel! *(Çıkar)* Bir de gelecek kuşağa bakın! *(İçer)*

ANNA Öp beni!

MURK Saçma! Berlin'in yarısı buraya bakıyor!

ANNA Hiç fark etmez. Ben bir şeyi istiyorsam hiçbir şeye aldırmam. Ya sen?

MURK Katiyyen öyle değilimdir. Kaldı ki sen de değilsin.

ANNA Çok adisin.

MURK Öyleyimdir.

ANNA Korkak!

(Murk çıngırağı çalar, garson gelir)

MURK Haz'rol!

(Masanın üstüne uzanır, bu arada bardakları devirir, Anna'yı kuvvetle öper)

ANNA Ah seni!

MURK Kımılda! (*Garson gider)* Korkak mıymışım? *(Masanın altına bakar)* Şimdi bana ayaklarını uzatman gerekmiyor.

ANNA Neler geçiyor aklından?

MURK Ve o senin efendin olacak![25]

BALİCKE *(Babusch ve Bayan Balicke ile girer)* İşte buradalar! Servis!

ANNA Nerede kaldınız?

BAYAN BALİCKE Orada kırmızı bir ay var. O kadar kırmızı olması kafamı bozuyor. Gazeteler semtinden de yine çığlıklar geliyor!

BABUSCH Kurtlar!

BAYANBALİCKE Aman, bir araya gelmeye bakın!

BALİCKE Doğru yatağa Friedrich, ha?

ANNA Anne, bir rahatsızlığın mı var senin?

BAYANBALİCKE Ne zaman evleniyorsunuz sahi?

MURK Üç hafta içinde, anne!

BAYAN BALİCKE Nişana daha fazla konuk davet etmemiz gerekmez miydi? Böyle kimsenin haberi olmayacak. Bilinmesi gerekir oysa.

BALİCKE Saçma. Saçma tabii. Kurt uluyor diye mi yani? Bırak ulusun dursun! Dili dışarı düşene dek! Deviriveririm onu.

BABUSCH Murk, yardım edin de şişenin tapasını açalım! *(Hafif sesle ona)* O burada. Ay'la gelmiş. Ay ile kurt. Afrika'dan.

MURK Andree Kragler mi?

BABUSCH Kurt. Rezalet, ha?

MURK Anında gömüldü o. Perdeleri kapatın!

BAYANBALİCKE Baban ikide bir rast geldiği her meyhaneye girip içti. Fena sarhoş. Ah bu adam! Böyle bir adam! Çocukları uğruna içkiden geberecek adamcağız!

ANNA İyi ama neden?

BAYANBALİCKE Hiç sorma çocuk! Bana sorma n'olur! Her şey alt üst. Dünyanın sonu geldi. Hemen bir kirş içeyim ben çocuğum.

BALİCKE Bütün bunların sebebi kırmızı üzüm[26], hatun. Perdeleri kapatın!

(Garson, söyleneni yapar)

BABUSCH Anladınız değil mi?

MURK Son düğmeme dek donanımlıyım. Sizin yanınızda mıydı?

BABUSCH Evet, az önce.

MURK Öyleyse buraya da gelir.

BALİCKE Kırmızı şarap şişelerinin ardında komplo, ha? Buraya yerleşin haydi! Nişan kutlanacak! *(Herkes masaya çepeçevre oturur)* Çabuk! Yorulacak zamanım yok benim.[27]

ANNA Ugh, ey atım! Ne komikti ama! Yolun ortasında durdu düpedüz. Friedrich, in hele, at gitmek istemiyor. Yolun ortasında çakılmış duruyor at. Ve titriyor. Kocaman da gözleri vardı, akı bembeyaz; derken Friedrich bir sopayı gözlerine sokunca bir zıpladı at. Sirk gibiydi.

BALİCKE Vakit nakittir.[28] Burası da aşırı sıcak oldu. Yine terlemeye başladım bile. Bugün zaten bir gömleği terden sırılsıklam etmiştim.

BAYANBALİCKE Bu gidişle çamaşır dilenir olacaksın!

BABUSCH *(Cebinden erik kurusu çıkarır, yer)* Yarım kilo kayısı şimdi on Mark oldu. Öyle işte. Fiyatlar üstüne bir makale yazacağım. Ondan sonra kayısı satın alabilirim. Dünya yıkılacak olsa bu konuda yazacağım. Peki ya başkaları ne yapsın? Tiergarten[29] semti havaya uçtuğunda ben bir yumurta sarısı gibi yumurtanın içinde olacağım. Ya siz!

MURK Gömlekler, kayısılar, Tiergarten semti. Düğün ne zaman?

BALİCKE Üç hafta içinde. Üç hafta sonra düğün. Hough![36] Gökler bile duydu. Düğün konusunda herkes anlaştı mı? Öyleyse haydin bakalım nişanlı çift!

(Kadehler tokuşturulur. Kapı açılır. Kragler kapıda belirir. Esintiden mun.lar titreşir)

BALİCKE Ne o Anna, kadehin niye öyle titriyor ki? Annen gibi, ha?

ANNA *(Kapının karşısında oturduğu için Kragler'i görmüştür. Gözleri Kragler'e dikili, kasılır kalır)*

BAYANBALİCKE Aman yarabbi, ne kapanıp kasıldın öyle kız?

MURK Bu esinti de ne?

KRAGLER *(Hararetle)* Anna!

ANNA *(Hafif bir çığlık atar)*

(Herkes çevresine bakınır, herkes ayaklanır. Gürültü patırtı)

BALİCKE Hay kör şeytan! *(Şarabı diker)* Hayalet, hanım!

BAYANBALİCKE Yarabbi! Kra.....

MURK Dışarı! Atın dışarı!

KRAGLER *(Bir süre sallanarak kapıda durmuştur: Tatsız görünmekte. Küçük patırtıda oldukça hızla ama güçlükle bir başına hâlâ oturmakta olan Anna'ya gelir, elindeki titreyen kadehi alır, masaya dayanır, Anna'ya gözünü diker)*

BALİCKE İçmiş bu!

MURK Garson! Lokalin huzuruna saldırı var! Dışarı atın! *(Duvara gider, perdeleri açar, ay vardır)*

BABUSCH Dikkat! Gömleğinin altında hâlâ taze et taşıyor o! Batıyor kendisine! Ona dokunmayın sakın! *(Sopa ile masaya vurur)* Rezalet çıkarmaya kalkmayın şimdi! Sükûnetle çıkın dışarı! Düzenlice çıkın!

ANNA *(Bu arada masadan kalkmıştır, gider annesine sarılır)* Anne! Yardım et!

KREGLER *(Masayı dolanır ve sallanarak Anna'ya gider)*

BAYAN BALİCKE *(Her şey hemen aynı anda)* Kızımı hayatta bırakın! Hapisliksiniz siz! Eyvah, öldürecek kızı! Anarşist! Serhat askeri! Korsan gemici! Sizi üzüm hortlağı sizi! Yatak çarşafınız nerede, ha?

BABUSCH Darbenin ucu sana dokunursa o da kızı alır. Hepiniz gaganızı kesin! Dışarı çıkın! O da bir konuşma yapabilmeli! Buna hakkı var. *(Bayan Balicke'ye)* Hiç mi ruh yok sizde. Dört yıldır uzaktaydı. Ruh sorunu bu.

BAYAN BALİCKE Kızcağızın dizleri tutmaz oldu ama, beti benzi attı!

BABUSCH *(Murk'a)* Onun yüzüne bir baksanıza! Anna gördü zaten! Bir zamanlar elma yanaklı süt beyazıydı! Şimdiyse çürümüş hurma gibi! Hiç mi korkunuz yok! *(Dışarı çıkarlar)*

MURK Eğer kastettiğiniz kıskançlıksa, bende bulunmaz o, hıh!

BALİCKE *(Bir süre masa ile kapı arasında eğri bacaklarıyla durur, biraz sarhoş, elinde bir kadeh ve söylenir)* Bu zenci arabası! Dağıtılmış fil suratı gibi! Çöküp gitmiş, şuna bak! Utanmazlık. *(Dolanır gider ve şimdi kapı önünde sağda yalnızca elinde bir tepsiyle Garson vardır)*

(Gounod'nun Ave Maria'sı.[31] Işık söner)

KRAGLER *(Bir süre sonra)* Sanki her şey kafamdan silinip gitmiş gibi, artık pek anlayamaz oldum.

ANNA *(Bir mumu alıp yakar ve öylece durarak mumla Kragler'in yüzünü aydınlatır)* Balıklar yiyip bitirmedi mi seni?

KRAGLER Ne demek istediğini anlayamadım.

ANNA Havaya uçmadın mı sen?

KRAGLER Seni anlayamıyorum.

ANNA Senin yüzünü kurşunlamadılar mı?

KRAGLER Niye öyle bakıyorsun bana? Dediğin gibi mi görünüyorum? *(Sessizlik. Kragler pencereye bakar)* Köpek balığı gibi derim var, kara. *(Sessizlik)* Oysa kanlı yanaklı beyaz biriydim. *(Sessizlik)* Sanki, sürekli kan kaybediyorum, kan beni düpedüz terk ediyor...

ANNA Andree!

KRAGLER Evet?

ANNA *(Kararsızca ona doğru gider)* Ah Andree, niye o kadar uzun süre yok oldun ki? Toplarla, kılıçlarla, uzakta mı tuttular seni? Şimdi de artık ben bir daha sana gelemiyorum.

KRAGLER Gerçekten yok muydum ben?

ANNA İlk zamanlar uzun süre benim yanımda oldun, sesin daha taptaze, kulağımdaydı. Yürüdüğüm zaman sana değiyordum, çayırda sen akçaağacın ardından bana sesleniyordun. Suratından vurulduğunu ve iki gün sonra da gömüldüğünü yazmalarına karşın hâlâ öyleydi. Ama sonunda yine de değişti bu. Yürüyüşe çıktığımda yanım boştu, çayırda da akçaağaç susmuştu. Çamaşır sepetinden başımı kaldırınca hâlâ görüyordum seni, ama yüzümü çayıra yaslayınca görünmüyordun artık; aradan geçen bütün bu uzun süre sonunda yüzünün nasıl göründüğünü bilmez oldum. Oysa beklemem gerekirdi.

KRAGLER Bir fotoğraf gerekirmiş sana.

ANNA Korktum. Korkuda da beklemem gerekirdi, ama kötüyüm ben. Elimi bırak, her şeyimle kötüyüm ben.

KRAGLER *(Pencereye bakar)* Söylediklerini hiç bilmiyorum? Ama kırmızı aydır bu belki de. Adı neydi, anımsamam gerek. Ellerim şiş, parmak aralarında da yüzgeç perdeleri var, ince değilim, içerken kadehleri kırıyorum. Artık seninle asla güzel konuşamam. Gırtlağımda zenci lisanı var.

ANNA Evet.

KRAGLER Elini ver bana. Benim bir hayalet olduğumu mu düşünüyorsun? Yaklaş bana, elini ver. Yaklaşmak istemiyor mu-

sun?

ANNA Elimi istiyor musun?

KRAGLER Ver elini. Artık hayalet değilim. Yüzümü görüyor musun tekrar? Timsah derisi gibi mi? Kötü görünüyorum. Tuzlu sudaydım. Hep kırmızı ay bu!

ANNA Evet.

KRAGLER Sen de benim elimi tut. Niye sıkmıyorsun? Yüzünü çevir bana. Çok mu kötü?

ANNA Hayır! Hayır!

KRAGLER *(Anna'yı tutar)* Anna! Bir zenci arabası, buyum işte ben! Boğazıma kadar pislik! Dört yıl! İstiyor musun beni? Anna!

(Anna'yı çepeçevre döndürür, Garson'u görür, sırıtarak ona bakakalır)

GARSON *(Kendini yitirmiş, tepsiyi elinden düşürür, kekeler)* Esasında... eğer... zambağına... sahipse hâlâ...[32]

KRAGLER *(Anna elinde, kahkahayı koyverir)* Ne dedi ne? Zambak mı? *(Garson dışarı çıkar)* Dursanıza, sizi romancı sizi! Nasıl aklına geldi? Zambak, ha? Bir şeyler oldu ona! Zambak! Duydun mu? Öylesine derinden hissetti demek!

ANNA Andree!

KRAGLER *(Eğilerek ona bakar, elini bırakmıştır)* Bir daha söylesene, bu senin sesin! *(Sağa koşar)* Garson, gel hele be adam!

BABUSCH *(Aşağıda kapıda)* Bu ne kadar etli canlı gülüşme böyle? Bir "et rengi gülüş" ha? Nasılsınız bakalım?

BAYAN BALİCKE *(Onun arkasında)* Anna, evladım! Bizi tasalandırıyorsun!

(Bu arada bir süredir "Perulu Kadın" parçası çalmaktadır)

BALİCKE *(Biraz ayılmış, girer)* Oturun! *(Perdeleri çeker kapatır, bir metalik ses çıkar)* Kırmızı ay var yanınızda; arkanızda da Bab'ın Gazeteler semtindeki[33] silahlar var. Sizi hesaba katmak gerek. *(Tüm mumları tekrar yakar)* Oturun!

BAYANBALİCKE Bu yüzünün hali ne böyle? Yine ayaklarım titremeye başladı. Garson! Garson!

BALİCKE Murk nerede?

BABUSCH Friedrich Murk, Boston plağını[34] koyuyor.

BALİCKE *(Alçak sesle)* Onu oturtmaya bak! Oturdu mu, yarı yarıya yumuşadı demektir. Otururken coşku olmaz.[35] *(Yüksek)* Hepiniz oturun! Amalie, kendini topla! Oturun *(Kragler'e)* siz de, lütfen yani!

BAYANBALİCKE *(Garson'un tepsisinden bir şişe kirş alır)* Kirş içmek zorundayım, yoksa ölürüm.

(Yine de şişeyle masaya gelir.

Oturmuşlardır: Bayan Balicke, Balicke, Anna. Babusch dönüp dolaşıp Anna'yı oturtmuştur. Bu kez, çaresiz durup duran Kragler'i sandalyeye oturtur)

BABUSCH Otursanıza, dizleriniz o kadar güvenli değildir. Kirş ister misiniz? Neydi o gülmeleriniz?

(Kragler yine ayaklanır. Babusch yine bastırır. O da oturur)

BALİCKE İstediğiniz nedir, Andreas Kragler?

BAYANBALİCKE Bay Kragler! Kayzerimiz demiş ki, şikâyet etmeden[36] çileyi öğren!

ANNA Oturmana bak!

BALİCKE Kapa çeneni! Bırak konuşsun! İstediğiniz nedir?

BABUSCH *(Ayağa kalkar)* Bir yudum kirş içmek isterdiniz belki, ha? Buyrun konuşun!

ANNA İyi düşün Andree! Son söyleyeceğini ilk söyleme!

BAYAN BALİCKE Sen beni mezara götüreceksin! Çeneni tutsana! Bir şeyden anladığın yok!

KRAGLER *(Ayağa kalkmak ister, ama Babusch bırakmaz. Büyük ciddiyetle)* Bana bunu sormanız basit bir şey değil. Kirş içmek de istemiyorum. Çünkü pek çok şey ona bağlı.

BALİCKE Gevezeliği bırakın! Ne istiyorsanız söyleyin. Sonra sizi dışarı atacağım.

ANNA Hayır, hayır!

BABUSCH İçseniz daha iyiydi. Çok kurusunuz. İçince daha iyi olur, inanın bana!

(Bu anda Friedrich Murk, Marie adlı bir orospu ile soldan yanaşır)

BAYAN BALİCKE Murk!

BABUSCH Dehanın da sınırları olmalı. Oturun!

BALİCKE Bravo. Fritz! Şu adama bir göster, erkek nasıl olurmuş. Fritz titremez. Fritz eğleniyor. *(Alkışlar)*

MURK *(Bozuk, içmiş, Marie'yi ayakta bırakıp kendisi masaya geçer)* Bu köpek komedisinin pazarlığı bitemedi mi hâlâ?

BALİCKE *(Onu bir sandalyeye çekip oturtur)* Kapa çeneni!

BABUSCH Devam edin Kragler! Hiç aldırmayın!

KRAGLER Bunun kulakları ezik.

ANNA Tamirci çıraklığı yapmış.

MURK Bunun kafasında yumurta var.

KRAGLER O çıksın dışarı!

MURK Ayrıca kafasına da vurmuşlar.

KRAGLER Ne söyleyeceğime çok dikkat etmem gerek.

MURK Demek ki kafasında yumurta sosu var.

KRAGLER Evet, kafama vurdular benim. Dört yıldır buradan uzaktaydım. Hiç mektup yazamadım. Beynimde yumurta filan yoktu. *(Sessizlik)* Dört yıl geçti, buna iyice dikkat çekmem gerekiyor. Beni tanımadın, hâlâ sallantıdasın ve bunu hissetmiyorsun hâlâ. Neyse, çok konuştum.

BAYAN BALİCKE Beyni tümden kuruyup büzülmüş. *(Başını sallar)*

BALİCKE Başınıza kötü şeyler geldi yani, ha? Kayzer ve ülke için çarpıştınız[37], değil mi? Sizin adınıza çok üzüldüm. Bir isteğiniz mi var?

BAYAN BALİCKE Kayzer de demiş ki: Sancı içinde güçlü ol! Bundan buyrun! *(Kirş şişesini onun önüne sürer)*

BALİCKE *(İçerken, etkili biçimde)* Dolu gibi yağan top mermilerine karşı durdunuz, ha? Demir gibi hem de! Bu çok cesurca. Ordumuz müthiş bir savaş verdi. Kahramanca ölüme güle oynaya gitti. İçin! İstediğiniz nedir? *(Puro kutusunu ona uzatır)*

ANNA Andree? Başka üniforma vermediler mi sana? Hâlâ bu eski maviler[38] mi sırtında? Bunlar giyilmiyor artık.

BAYAN BALİCKE Kadın desen, sürüyle. Garson, bir kirş daha! *(Kirş'i Kragler'e uzatır)*

BALİCKE Biz de boş durmadık burada. Neyse, istediğiniz ne? Bir kırmızı liranız bile yok mu? Sokakta mı kaldınız? Anavatan sizin elinize dilenci laternası mı sıkıştırıyor? Olacak şey değil. Böyle durumlar bir daha olamaz. İstediğiniz nedir?

BAYAN BALİCKE Hiç korkmayın, dilenci laternasına kalacak değilsiniz!

ANNA Fırtınalı gece[39] ve deniz kabarıyor, huh!

KRAGLER *(Ayakta)* Burada hiçbir hakkımın olmadığını hissettiğim için, senden, benim yanıma geçmeni yüreğimin derininden diliyorum.

BALİCKE Bu gevezelik de ne şimdi? Ne diyor bu? Bütün yüreğimle! Benim yanıma! Ne biçim konuşma bu? *(Ötekiler güler)*

KRAGLER Hiçbir insanın hakkı olmadığı için... Ben sensiz yaşayamayacağım için... Yüreğimin derininden. *(Kahkahalar)*

MURK *(Ayaklarını masaya koyar. Soğuk, kötü, sarhoş)* Tümüyle derine batmıştır. Oltaya takıldı. Ağzının çamuruyla. Şu çizmelerime bir bakın! Bir zamanlar benimkiler de sizinki gibiydi! Bendekiler gibisini satın alın! Öyle gelin! Siz, nesiniz biliyor musunuz?

MARİE *(Birden)* Askerlik yaptınız mı siz?

GARSON Askerlik yapmış mısınız?

MURK Kesin gagayı! *(Kragler'e)* Tornanın ağzına gelmişsiniz, ha? Öylesi pek çok. İyi. Tornayı döndürmedik. Hiç mi bir yüzünüz yok? Ha? Bir tane armağan edilsin ister misiniz? Biz üçümüz benzetelim mi sizi? Bizim için mi yerin dibine battınız? Hâlâ bilmiyor musunuz kim olduğunuzu?

BABUSCH Sakin olun!

GARSON *(Öne çıkar)* Askere gittiniz mi siz?

MURK Hayır. Ben, sizlerin kahramanlıklarınızı finanse etmesi gerekenlerdenim. Torna bozuldu.

BABUSCH Hikâye anlatmayın bize! İğrenç bunlar. Enikonu kazandınız, değil mi? Çizmelerinizden söz etmeyin!

BALİCKE Bakın işte, bütün mesele burada. İşin püf noktası burası. Hikâye filan değil. Reel politika[40] bu. Bizde Almanya'da bu eksik işte. Gayet basit. Bir kadını besleyecek olanağınız var mı? Yoksa parmaklarınızın arasında yüzgeç derisi mi var?

BAYAN BALİCKE İşitiyor musun Anna? Onun bir şeyi yok işte!

MURK Onun annesiyle evleneyim, eğer varsa. *(Doğrulur)* Basit bir evlenme dolandırıcısı bu.

GARSON *(Kragler'e)* Bir şey söylesenize! Bir şey desenize!

KRAGLER *(Ayağa kalkar, titreyerek Anna'ya)* Ne desem bilmem ki. Kendi halimizdeyken ve sokakları kaplamak için sürekli içip dururken, çoğu kez yalnızca bir gökyüzümüz vardı, akşamın

gökyüzü, bu çok önemli, çünkü o zamanlar ben Nisan'da çalılıklara uzandığımda seninleydim. Başkalarına da söylerdim bunu. Ama onlar sinekler gibi toplaşırlardı.

ANNA Atlar gibi, değil mi?

KRAGLER Havanın sıcağından, bir de sürekli daha fazla içilirdi. Ama sana hep akşamın gökyüzünden ne diyeyim, istediğim bu değildi, bilmem...

ANNA Hep beni mi düşündün?

BAYAN BALİCKE Nasıl konuşuyor, dinliyor musun? Çocuk sanki! Dinleyince onun yerine kendisi utanıyor insan!

MURK Bana kendi çizmelerinizi satar mısınız? Ordu müzesine. Kırk Mark veririm size.

BABUSCH Konuşmanızı sürdürün Kragler. Tam doğrusunu yapıyorsunuz.

KRAGLER Gömleğimiz de kalmamıştı. Bu en kötüsüydü, inan bana. En kötüsünün bu olabilmesi mümkün mü sence?

ANNA Seni dinliyorlar Andree!

MURK Peki öyleyse altmış Mark. Satın onu!

KRAGLER Yaa, şimdi benden yana utanıyorsun ha? Sirkteymiş gibi duvara dikilirler ve fil korkudan işer diye değil mi? Üstelik hiçbir şeyden de haberleri yoktur!

MURK Seksen Mark!

KRAGLER Korsan değilim ben. Kırmızı aydan bana ne? Yalnız, gözümü açamıyorum. Bir et parçasıyım ve temiz bir gömleğim var. Hortlak değilim besbelli!

MURK *(Zıplar)* Yüz Mark, öyleyse.

MARİE Ruhunuzdan utanın!

MURK Şimdi de bu domuz, eski çizmelerini bana yüz Mark'a bırakmak istemiyor.

KRAGLER Anna, orada konuşan bir şey var. Ne sesidir ki bu?

MURK Güneş çarpmış ya sizi! Yalnız başınıza dışarı çıkabilecek misiniz?

KRAGLER Anna, bak, diyor ki onu tepeleyip ezmek olmazmış.

MURK Yüzünüz görünüyor mu şimdi?

KRAGLER Anna, sevgili Tanrı yaptı onu!

MURK Bu siz misiniz? Ne istiyorsunuz sahi? Bir cesetsiniz ya siz! Kokmaya başladınız bile! *(Burnunu kapatır)* Hiç mi temizlik

duygunuz yok sizin? Afrika güneşi yutmuşsunuz diye kilisede Tabernakel'e[41] mi konmak istiyorsunuz? İşçilik yaptım ben! Çizmelerimin içine kan oturana dek çalıştığım oldu! Şu ellerime bakın! Kendinizi dövdürdüğünüz için sempati topluyorsunuz. Sizi ben dövmedim ki! Siz bir kahramansınız, bense bir işçiyim! Bu da benim nişanlım.

BABUSCH Ama oturarak da elbet, Murk! Otururken de bir işçisiniz! Kragler, eğer insanlık kıçının üstüne daha fazla otursaydı dünya tarihi daha başka olurdu!

KRAGLER Onda ben hiçbir şey göremiyorum. Hela duvarı gibi o. Müstehcen şeyler karalanmış üstüne! Kızcağız ne yapsın? Anna, seviyor musun şunu, seviyor musun?

ANNA *(Güler ve içer)*

BABUSCH Damarını kesmek olur bu, Kragler!

KRAGLER Tiksintiden göğüs ucunu ısırıp koparmak olur! Seviyor musun onu? Ham fındık yeşili suratıyla? Onun yüzünden beni göndermek ister misin? İngiliz kumaşından elbisesi var, kâğıt dolguyla şişirilmiş göğsü var, çizmesi de kan dolu. Benimse bir tek içi güveli eski elbisem var. Elbisem yüzünden benimle evlenemeyeceğini söyle, söylesene! Benim için daha iyi!

BABUSCH Oturun hele! Tamam işte! Şimdi başlıyor!

MARİE *(Elini çırpar)* O böyledir! Benimle dans ettiğinde de dizini karnıma geçirmişti de nasıl utanmıştım!

MURK Haddini bil! Görünüşün bu mu? Hani Afrika'da beynine giren kabarcıklar yüzünden beni boğazlamak için çizmenin koncuna sokulu bıçağın yok mu? Haydi çıkar şu bıçağı, yetti artık, kes gitsin!

BAYAN BALİCKE Anna, bunları nasıl dinliyorsun?

BALİCKE Garson, bana dört kadeh kirş getirin! Artık hiçbir şeyi umursamıyorum.

MURK Dikkat edin de bıçağı çekmeyin! Burada kahramanlık taslamaya gelmez, kendinizi toplayın! Burada hapse girersiniz!

MARİE Askere gitmiş miydiniz siz?

MURK *(Hızla Marie'ye bir kadeh fırlatır)* Sen niye orada değildin?

KRAGLER Şimdi geldim.

MURK Sana seslenen olmadı!

KRAGLER Şimdi buradayım!

MURK Domuz!

ANNA Sen biraz sessiz ol bakalım.

KRAGLER *(Kendini sakınır)*

MURK Haydut!

KRAGLER *(Hafif sesle)* Hırsız!

MURK Hortlak!

KRAGLER Kendinizi kollayın!

MURK Siz kendi bıçağınızı kollayın! Gıdıklıyor mu? Hortlak, ha? Hortlak! Hortlak!

MARİE Domuz! Domuz!

KRAGLER Anna! Anna! Ben ne yapayım? Cesetler denizinin üzerinde sallanırken: Beni boğmuyor o deniz. Karanlık sığır vagonlarında güneye doğru yuvarlanırken: Bir şey olamıyor bana. Ateşli sobada yanarken: Ben kendim daha da ısınıyorum. Biri güneşte çıldırıyor: O, ben değilim. İki kişi su kuyusuna düşüyor: Ben, uykuya devam. Zencileri vuruyorum. Ot yiyorum. Bir hayaletim ben.

(Bu anda Garson pencereye koşup açar. Müzik hemen kesilir, gergin sesler duyulur: Geliyorlar! Sakin olun! Garson, mumları üfürerek söndürür. Derken, dışarıda giderek yükselen rap rap sesi. Tezahürat. Islıklar. Şarkılar. Trampet sesleri. Tezahürat ve rap rap süreklidir)

BİR ADAM *(Solda kapıya gelir)* Beyler, lütfen sükûnet rica ediyoruz. Lokalden hiç dışarı çıkmamanız isteniyor. Huzursuzluklar çıktı. Gazeteler semtinde mücadele sürüyor.[42] Henüz sonuca varılmış değil.

BALİCKE *(Güçlükle Oturur)* Spartakus! Sizin arkadaşlarınız, Bay Andreas Kragler! Sizin karanlık hempalarınız! Sizin, Gazete semtlerinde haykıran ve cafélerde ıslık çalan yoldaşlarınız. Ölüm ve ateş kokanlar. Sığır! *(Sessizlik)* Sığır! Sığır! Sığır! Kim soruyor niye sığır olduğunuzu? Et yiyorsunuz! İmha edilmeniz gerekir!

GARSON Sizin tarafınızdan! Tıkınıp tıkınıp yağ bağlamışlar takımı!

MURK Bıçağınız nerede? Çeksene!

MARİE *(Garson'la birlikte onun üstüne gider)* Susacak mısın sen?

GARSON İnsanca değil bu! Sığır bu, sığır!

MURK Pencereyi kapat! Hortlaklar!

GARSON Kendi elimizle yaptığımız, sizin de arkasında kirş kadehlerini mideye indirdiğiniz duvara dikilip kurşuna dizilmemiz mi gerekiyor?

KRAGLER İşte elim ve işte can damarım. Buyrun kesin! Göçtüğüm zaman nasıl olsa kanayacak.

MURK Hortlak! Hortlak! Nesin sen sahi? Sen Afrika derisine büründün diye, sokakta trampet çaldın diye, Gazete semtlerinde bağırıyorsun diye, ben yerin dibine mi geçeceğim? Senin Afrika'da olmana karşı ne yapabilirim ki? Ben Afrika'da değilim diye ne yapabilirim?

GARSON Karısına yeniden kavuşmalı o! Durum hiç insani değil.

BAYAN BALİCKE *(Anna'nın önünde, hızla)* Onların hepsi hasta mutlaka! Hepsinin bir derdi var! Frengi! Frengi! Onların hepsi frengili!

BABUSCH *(Sopa ile masaya vurur)* Fıçıyı deler bu!

BAYAN BALİCKE Evladımı rahat bıraksana sen! Onu rahat bırakacak mısın, ha? Sırtlan seni! Seni domuz seni!

ANNA Andree, istemiyorum! Beni mahvediyorsunuz!

MARİE Asıl domuz sensin!

GARSON İnsani değil bu. Bir adalet olmalı.

BAYAN BALİCKE Kes sesini, uşak, sen de! Alçak seni! Kirş istiyorum, tamam mı? Kovulacaksın!

GARSON İnsanca olan! Hepimizi ilgilendirir! Kendi karısına elbet...

KRAGLER Çekilin şuradan! Yetti artık! İnsanca olan neyse! Bu sarhoş geyik ne istiyor? Ben yalnızdım ve karımı istiyorum. Bu zırlak başmeleğin istediği ne? Yarım kilo kahveye kızın altının pazarlığını yapmaya mı kalkıyorsun ha? Onu benden demir çengelle koparmak isteseniz de ancak parçalarını alırsınız!

GARSON Parçalarsınız onu!

MARİE Evet ya, yarım kilo kahve gibi!

BALİCKE Ya para? Bir kırmızı lirası bile yok!

BABUSCH Siz onun dişlerini dağıtırsınız, o da onları sizin yüzünüze tükürür!

MURK *(Anna'ya)* Ne o, tükürülmüş süt gibi durup da onun seni gözleriyle silmesine bırakıyorsun? Isırgan otuna çiş yapmış gi-

bi bu surat ne böyle?

BALİCKE Nişanlın için böyle konuşuyorsun, ha?

MURK Nişanlı! Bu mu? Bu mu benim nişanlım? Çoktan bozmadı mı? Öteki yine burada, ha? Seviyor musun onu? Yeşil fındık kaybolup gitti mi? Afrika bacakları için kaşınıyor musun? Rüzgâr o yandan esiyor, ha?

BABUSCH Bunları bir sandalyede söylemeyecektiniz!

ANNA *(Hep Kragler'e daha yakınlık duyarak Murk'u tepkiyle izler. Hafif sesle)* Sarhoşsun sen zaten.

MURK *(Anna'yı kendine çeker)* Yüzünü göster! Parlat dişlerini! Orospu!

KRAGLER *(Murk'u düpedüz havaya kaldırır, masa kadehlerin altında gıcırdar, Marie sürekli alkışlar)* Ayakta pek güvenli durmuyorsunuz. Dışarı çıksanız! Kusun bir! Çok fazla içmişsiniz. Gebereceksiniz yoksa. *(Fırlatır)*

MARİE Ver dersini! Oh, haddini bildir!

KRAGLER Bırakın yatsın! Gel bana, Anna! Şimdi seni istiyorum! O çizmelerimi satın almak istedi, ama ben ceketimi çıkarıyorum. Buz gibi yağmur derimden içeri işleyip kızarttı, o da güneşte patlıyor. Çantam boş, kırmızı liram yok, seni istiyorum, güzel de değilim. Şimdiye dek kıçım hep buz parçalarıyla gitti, ama şimdi içerim. *(İçer)* Sonra da gidelim. Gel!

MURK *(Tümden göçmüş, sarkık omuzlarla Kragler'e, oldukça sakin)* İçmeyin! Her şeyi bilmiyorsunuz daha! Bırakın şimdi. İçkiliydim. Ama her şeyi bilmiyorsunuz henüz. Anna *(Tamamen ayık)* söyle ona! Ne yapmak istiyorsun? Sen, sen olarak?

KRAGLER *(Onu dinlemez)* Telaşlanma Anna! *(Kirş'le birlikte)* Bir kötülük gelmez sana. Korkma! Evleneceğiz. Benim durumum hep iyi gitmiştir.

GARSON Bravo!

BAYAN BALİCKE Haydut seni!

KRAGLER Kimin vicdanı varsa kuşlar onun çatısına pislerler! Kim sabırlıysa, sonunda akbabalar onu yer. Her şey bir kasılmadır.

ANNA *(Bir anda koşmaya kalkar, masanın üstüne düşer)* Andree! Yardım et! Yardım, Andree!

MARİE Neyiniz var? Ne oldu?

KRAGLER *(Şaşırmış, Anna'ya bakar)* Nedir?

ANNA Andree, bilmiyorum, çok kötüyüm Andree. Sana hiçbir şey söyleyemem, sen de sorma. *(Doğrulup bakar)* Ben, senin olamam. Tanrı biliyor. *(Kragler'in elinden kadeh düşer)* Hem rica edeceğim Andree, git lütfen.

(Sessizlik. Yan odadan az önceki Adam'ın sorusu işitilir: "Neymiş peki?" Garson, soldaki kapıdan dışarıya doğru seslenerek yanıtlar)

GARSON Afrika'dan gelen timsah derili âşık, dört yıl beklemiş, gelinin de şimdi zambağı elinde. Ama düğmeli çizmeleri olan öteki âşık, gelini bırakmıyor, zambağı hâlâ elinde olan gelinse hangi yana gideceğini bilemiyor.

SES Hepsi bu mu?

GARSON Gazete semtlerindeki devrimin de etkisi var, bir de, gelinin bir sırrı var, dört yıl beklemiş olarak Afrika'dan gelen âşık bu sırrı bilmiyor. Hâlâ da durum belirsiz.

SES Bir karar verilmedi mi daha?

GARSON Henüz tümden belirsiz.

BALİCKE Garson, kimdir, nedir bunlar? Şarabımızı tahtakurularının arasında mı içeceğiz? *(Kragler'e doğru)* Şimdi duydunuz mu nihayet? Tatmin oldunuz mu? Haddinizi bilin! Güneş kızgındı değil mi? Afrika bu! Coğrafya kitabında bile var. Ve siz bir kahramandınız, öyle mi? Tarih yazar. Ama aslında hiçbir şey yazmaz bunlar. Bu yüzden kahraman yine Afrika'ya dönsün. Nokta. Garson: Şunu dışarı götürün!

(Garson, isteksizce ağır ağır beraber giden Kragler'i yedeğinde sürükler. Ama solunda da fahişe Marie vardır.)

BALİCKE Maymunluk bu! *(Çok sessiz olduğu için Kragler'in ardından bağırır)* Et istiyordunuz, ha? Burada et müzayedesi yok! Kırmızı ay'ınızı da koyun çantanıza, Şempanze'lerinize şarkılar söyleyin. Sizin hurma ağaçlarınızdan bana ne? Zaten enikonu bir romandan çıkmasınız. Nerede sahi doğum belgeniz?

(Kragler çıkarılmıştır)

BAYAN BALİCKE Kana kana ağlamana bak! Ama bu ne? Çaktırmadan kirşi masa altından içmek niyetinde misin?

BALİCKE Bunun yüzü ne halde ki böyle? Kâğıt gibi!

BAYAN BALİCKE Yok yok, baksana çocuğun yüzüne! Ne diyorsun sen, birçok şey bitmiş burada!

ANNA *(Masanın arkasında, neredeyse perdelere sarınmış, bozuk yüzle sessizce oturmakta, elinde bir kadeh)*

MURK *(Ona yaklaşır, kadehi koklar)* Karabiber! Pöh! *(Anna nefretle kadehi kaçırır)* Ha, sahi? İyi de, karabiberle niyetin ne senin? Bir de sıcak su banyosuna oturmak[43] istemez misin? Seni elle yerleştirmek gerek zahir, ha? Yuh be! *(Tükürür ve kadehi yere fırlatır)*

ANNA *(Güler)*

(Makineli tüfek sesleri duyulur)

BABUSCH *(Pencerede)* İşte başladı. Kitleler ayaklanıyor. Spartakus ayağa kalkıyor. Ölüm sürüyor.

(Herkes ayakta donar, dışarıya kulak verir)

ÜÇÜNCÜ PERDE

WALKÜRE ALAYI[44]

Banliyöye giden yol.

(Sol üstten sağ alta, kırmızı tuğladan kışla duvarı. Ardında yıldızların sönük ışığında kent. Gece. Rüzgâr)

MARİE Nereye koşuyorsun böyle?

KRAGLER *(Kepsiz, yakası kalkık, elleri pantolon cebinde, ıslık çalarak gelmiştir)* Bu kırmızı hurma da ne?

MARİE Öyle koşmasana!

KRAGLER Yetişemiyor musun?

MARİE Peşinden izleyen mi var sence?

KRAGLER Uyumak mı istiyorsun? Odan nerede?

MARİE Bu hiç de hoş değil yani.

KRAGLER Evet. *(Sürdürmek ister)*

MARİE Ciğerlerim hasta benim.

KRAGLER Köpek gibi izlemek zorunda mısın peki?

MARİE Ama karın?

KRAGLER Şşşt! Silindi o! Yıkanıp temizlendi! Silinip kazındı!

MARİE Peki yarın sabaha kadar ne yapacaksın?

KRAGLER Ne bileyim ben, uyumak var. İçmek var. Tütün var. Bıçak var.

MARİE Eyvah!

KRAGLER Rahat ol, öyle bağırmandan hoşlanmam, tütün de var. Ne istersin? Eğer seni eğlendirecekse gülmeyi deneyebilirim. Söylesene, vaftizden önce seni merdivene mi yatırdılar? Sil gitsin! Tütün içer misin? *(Güler)* Aşağı gidelim!

MARİE Bu gece aşağıdakiler içkide yüzecekler.

KRAGLER Belki bize ihtiyaçları olur!

(İkisi çıkar. Rüzgâr. Aynı yönde iki Adam)

BİRİ Burada yapsak, diyorum.

ÖTEKİ Aşağıda yapabilir miydik, kim bilir...

(İşerler)

BİRİ Amma trampet çalıyorlar.

ÖTEKİ Lanet! Bizim semtlerde!

BİRİ İçkiye sahte alkol karıştırmışlar![45]

ÖTEKİ Sırf Ay bile deli eder insanı!

BİRİ Sahte tütün soktularsa araya!

ÖTEKİ Evet, ben sahte tütün soktum, ama onlar insanları fare deliklerine soktular.

BİRİ Ne faydasını göreceklerse!

ÖTEKİ Yalnız asılmam ben.

BİRİ Başınız mı dönüyor?

ÖTEKİ Havasız kalmıyor musunuz?

BİRİ Kokuyorsunuz bile!

ÖTEKİ Eyvah!

BİRİ O kalıplı şapkanızla sıyırırsanız ince iş doğrusu.

ÖTEKİ Sizin şapkanız da kalıplı.

BİRİ Ama tepesi çukurlu, canım.

ÖTEKİ Ben de elle bastırıp bir çukur yapıveririm.

BİRİ Sizin kolalı yakanız sabunlu ipten daha felâket.

ÖTEKİ Yakamı tere batırıveririm, ama sizde düğmeli çizmeler var!

BİRİ Ya sizdeki o karın?

ÖTEKİ Ya sizdeki o ses?

BİRİ Sizdeki bakış! Yürüyüş! Adım atış!

ÖTEKİ Evet, onlar beni ipe götürür, ama sizde de orta okul eğitimli bir surat var!

BİRİ Benim kulağımı mermi delip geçmiş beyefendi.

ÖTEKİ Lanet!

(İkisi çıkar. Rüzgâr. Bu kez soldan tüm Walküre Alayı sökün eder. Anna, kaçıyor gibi. Yanında, frak üstü ile ama şapkasız Picadillybar garsonu Manke sarhoş numarası yapıyor. Arkalarında, benzi atık, şişmiş ve sarhoş Murk'u sürükleyen Babusch)

MANKE Anlamıyor musunuz? Gitti. Uçtu! Varoşlar onu yuttu bile belki! Her yana ateş ediyorlar, Gazeteler semtinde neler oluyor, tam da bu gece, vurulabilir de üstelik. *(Sarhoş gibi Anna'yı ikna etmeye çalışarak)* Ateş edildiğinde çekip gidebilir insan, ama gidemeyebilir de. Her neyse: Bir saat içinde onu hiç kimse bulamaz artık. Suda kâğıt gibi eriyip gidiyor o. Kafasında Ay var. Her trampetin peşinden gidiyor. Haydi gidin! Onu kurtarın, sevgilinizdi ya, yok yok, şu anda da sevgiliniz.

BABUSCH *(Anna'nın önüne atılır)* Ne oluyor bütün bu Walküre Alayı! Nereye gitmek niyetindesiniz? Hava soğuk, rüzgâr da var, demek ki herhangi bir meyhaneye demir atmıştır. *(Garson'u taklit ederek)* Dört yıldır beklemiş olan o! Ama şimdi artık kimse bulamaz.

MURK Hiç kimse. Bir kişi bile. *(Bir taşa oturur)*

BABUSCH Buyrun şuna bir bakın! Şimdi nasıl sarhoş, oysa az önce düğmeli çizmeleriyle canının istediği gibi bir insan havalarındaydı. Yine de, dinleyin bakın, soğuk alacak, ne yapacağını bilmez durumda. Burada böylece bırakılamaz.

MANKE Bana ne ki! Bir palto armağan edin ona! Kaybedecek zamanınız yok! Dört yıl beklemiş o, bu bulutların sürüklenmesinden daha hızla koşuyordur şimdi! Bu rüzgâr kesilmeden önce o kaybolur!

MURK *(Kuru)* Punçta renk vardı. Ya şimdi, her şey bitince! Çamaşır bohçada, odalar kiralandı. Bana yaklaşın Bab!

MANKE Lut'un karısı[46] gibi ne duruyorsunuz orada? Burası Gomora değil! Sarhoşluk sefaleti sizde saygı mı uyandırıyor? Hâlâ dönebilecek misiniz? Çamaşır mı mesele? Şu sarhoş paket mi mesele? O yüzden mi bulutlar önemsizleşti?

BABUSCH Size ne oluyor? Bulutlardan size ne? Garson değil misiniz siz?

MANKE Bana ne, ha? Bir adilik yüzünden bir insana bir şey olursa, yıldızlar yörüngesinden çıkar! *(Boğazını tutar)* Bana da olacak olan! Benim de gırtlağıma sarılıyor! Bir insan çok korkuyorsa eğer, bu hafife alınamaz.

BABUSCH Ne diyorsunuz siz? Korku mu? Neredeymiş o? İşte söylüyorum size: Gazeteler'de sabah olmadan boğa gibi gümbürdeyecek bir şeyler, o zaman çok korkan o olacak. Çocukluğundan beri tanırım kendisini.

MANKE Mahvolacak, Glubb'un içki salonuna gider. Eğer talihsizliği tutarsa kurşuna dizerler onu.

BABUSCH İçki salonunu yeğleyecektir! Ya da hepsine meydan okuyacaktır ve eğer sabaha karşı gazeteler semtinde birinin gürültü çıkardığını, trampet çaldığını duyarsanız, bilin ki odur!

MURK *(Ayağa kalkmıştır, mızıldanır)* Beni rüzgârda ne döndürüp

duruyorsun? Çok kötüyüm. Ne diye gidiyorsun? Ne var yani? Sensiz edemem ben. Çamaşır meselesi değil.

ANNA Yapamam.

MURK Beni görmüyor musun yoksa?

ANNA Evet.

MURK Artık doğru dürüst ayaklarımın üstünde duramam.

ANNA Otur o zaman. Bir tek sen değilsin ki! Başlıyor işte. Baba kriz geçiriyor. Sarhoş kanguru zırlıyor. Ama kız evlat, aşağıya, Gazeteler semtine gidiyor. Kendisini dört yıl beklemiş sevgilisine.

MURK *(Biraz ayılır)* Çamaşır satın alındı ve ev kiralandı. Eee, nereye gidiyorsun?

MANKE Ayaktakımının ıslığını duyuyor musun? Nereye mi gidiyor? İşte cevabı: Küçük kirli binalara gidiyoruz. Biliyor musunuz, hani tükürüklü daracık sokaklara kayıverir ya insan. Kara, yemek kokulu, rüzgârın içine içine uğuldadığı odalara hani.

ANNA Oralara gidiyorum işte.

MANKE Yılmıyoruz biz. Yağmurun içe işlediği eski yataklara; ısınmak ne mümkün, rüzgâr aradan ıslıkla geçerken. Orada daha da felakettir belki! Haydi gidin! Orada kaybolur insan. İçinde bugün trampetler çalınan binalar onlar. Şunun gibi ve gömleksiz paketlerle tıklım tıkış dolu; her şey belki yirmi belki otuz yıl sürecek, ama son olacak bu kadar süren yıllar dünyada, saymaya gerek yok, ruhunuz her hangi başka bir yerden daha fazla huzura kavuşacak.

MURK Baba ve anne, düğün yapıyor.

ANNA Ben yapamam.

MURK Çamaşırın yanında. Mobilya desen, zaten odalarda.

MANKE Çamaşırlar katlandı ama gelin gelmiyor.

ANNA Çamaşırlarım satın alındı, kendi elimle dolaba yerleştirdim, tek tek, ama şimdi ihtiyacım yok artık onlara. Oda kiralandı, perdeler asıldı bile, duvar kâğıdı da eksik değil. Ama işte o dört yıl bekleyen geldi.

MURK Sırtında bir temiz gömleği bile bulunmayan mı ...

MANKE Derisi de timsah derisi gibi hani!

MURK Tanımadın bile hani, öyle görünüyordu.

MANKE Ama o geldiğinde zambak hâlâ Anna'nın elindeydi.

ANNA Gelenin ayakkabısı yoktu, içinde tahtakuruları gezen tek bir giysisi vardı.

MANKE Ve varoşlar sarmalıyor onu! İçki salonu onu bekliyor! Gece! Sefalet! Dışlanma! Kurtarın onu!

BABUSCH Bütün bunlar bilinen oyun: Melek, liman meyhanelerinde!

MANKE Melek, ya!

MURK Sen de aşağı gitmek istiyorsun öyle mi, varoşlara, karanlığa, hiçliğe, ha?

ANNA Evet, hiçliğe gitmek istiyorum.

MURK İçki esrimesinden başka bir şey değil! Gazete tefrikası bir romandan farksız! Geçen kışın karından başka bir şey değil!

ANNA Değil...

MANKE Budur işte: Başka değil! Şimdi biliyor artık: Hiçlik için!

MURK Ve sana engel olan hiçbir şey yok mu?

ANNA Bildiğim hiçbir şey yok.

MURK Hiç, öyle mi? "Zambağı" da mı? Artık hiçbir rüzgâr seni yalayıp geçmese de, tümüyle dibe batmış olsan da yine "öbürü"nü düşünmek istemez misin?

ANNA Hayır, artık istemem.

MURK O "öbürü"nü istemiyorsun, öyle mi?

ANNA Tuzak bu!

MURK Ve seni tutmuyor, ha?

ANNA Şimdi serbest.

MURK Çocuğun da seninle aynı mı?

ANNA Benimle aynıdır.

MURK O sırtında giysisi olmayan geldi diye mi?

ANNA Onu tanımadım!

MURK O artık yok demek ki. Sen tanımadın!

ANNA Bir hayvan parçası gibi orta yerde durdu.

MURK Biz de onu bitirdik! Tepesinden tırnağına!

ANNA Siz de onu bir hayvan gibi vurdunuz!

MURK İhtiyar kadın gibi ağladı!

ANNA Kadın gibi ağladı!

MURK Sonra da çekip gitti, seni ortada bıraktı.

ANNA Gitti ve beni ortada bıraktı.

MURK Onunla iş bitmişti ve bitikti işi!

ANNA Onunla iş bitmişti!

MURK O gitti...

ANNA Ama o gittiğinde ve onunla iş bittiğinde...

MURK Bir şey yoktu. Hiçbir şey!

ANNA Bir girdap vardı onun ardında ve bir çekim vardı; çok güçlüydü ve her şeyden daha güçlüydü ve ben şimdi uzaklaşıyorum ve geliyorum, şimdi aramızda her şey bitti, benimle onun arasında yani. Çünkü o nereye gitti ki? Nerede olduğunu Tanrı bile biliyor mu? Dünya bu kadar büyükken nerede o? *(Murk'a sakin bakar ve hafifçe)* Siz barınıza dönün, çok teşekkür ediyorum size, bunu da oraya götürün! Sarhoş çünkü. Ama Bab, siz benimle gelin! *(Sağa gider)*

MURK *(Yaygarayla)* Nereye gitti o? Rüzgâra daldı, ben böylesine sarhoşken. Ben ellerimi göremiyorum, o çekip gidiyor!

BABUSCH Şimdi çaktım be adam! Demek bu gölde avlanıyoruz biz, ha? Ama şimdi Walküre Alayı sazlığa gidiyor evlat. Şimdi hortlak gölü hikâyesi felaket ciddi artık.

MANKE Seven çoktan yok oldu, ama sevilen, aşkın kanatlarını takmış uçuyor ardından. Kahraman, düşürüldü ama göğe çıkış hazırlığı yapılmış bile.

BABUSCH Ne var ki seven, sevilen kızı oluğa yuvarlayıp cehennem yolunu yeğleyecektir. Ah, sizi romantik kurum sizi, ah!

MANKE Varoşlara koşturan, yitti gitti bile. Beyaz bir yelken gibi görünüyor uzakta, bir fikir bir son kıta, suyun üstünde uçan bir esrik kuğu gibi...

BABUSCH Bu sarhoş çayır ne olacak burada?

MURK Burada kalıyorum ben. Hava soğuk. Soğuk olunca da o gelir. Sizin bir şey bildiğiniz yok. Ötekini de bilmediğiniz için. Bırakın gitsin! Adam iki hatunu almaz! Birini bırakmış, ikisi de peşinde. *(Güler)*

BABUSCH Onu götürün n'olur, ruhunuzun huzuru için yapın bunu! Şimdi kızcağız, hani son kıta gibi kayboldu!
(Ardınca gider)

MANKE *(Murk'u yukarı çeker, bir kez daha her iki kolunu açar, büyük)* Varoşlar yutuyor onu. Kendilerini bulacaklar mı?

DÖRDÜNCÜ PERDE

İÇKİ DANSI

Küçük bir meyhane.

(Beyaz giysili içki imalatçısı meyhaneci Glubb, gitarıyla Ölü Askerin Moritatı'nı[47] söylüyor. Laar ile bir esmer adam, gözlerini onun parmaklarına dikmiş izlemekteler. Bulltrotter adlı kısa boylu bir dört köşe adam gazete okuyor. Garson Manke, fahişe Auguste ile kafa çekiyor ve herkes tütün içiyor.)

BULLTROTTER Ben içki istiyorum, ölü asker istemiyorum, gazete okumak istiyorum, yanında da içki, yoksa sizi anlayamam yani!

GLUBB *(Soğuk metalik bir sesle)* Rahat değil misiniz?

BULLTROTTER Evet ama şimdi devrim var.

GLUBB Niye ki? Benim meyhanemde, fukara Lazarus'la[48] Süprüntü, oturmuş şarkı söylüyorlar.

SARHOŞ Ben Süprüntü, sen de fukara Lazarus oluyorsun.

BABUSCH *(Pencerede)* Hiçbir topçu gelmedi mi buraya?

GLUBB *(İçki koyarken)* Hayır, gelmedi.

BABUSCH *(Arkaya)* Buraya gelmemiş.

GLUBB Öyle biri mi gelecekti?

BABUSCH *(Omuz silker)*

GLUBB Gelirse bir şey diyecek miyim?

BABUSCH *(Başını sallayan Anna'ya bakar)* Yok, biz tekrar geliriz.
(İkisi giderler)

MANKE Bir şeye el koyuyorlarsa o içkidir, bir şeyi bölüşüyorlarsa o yataktır, bir şey yapıyorlarsa o da çocuktur. Eyy Tanrım! İçki içlerindeyse eğer, sevgili kuğum[49], beniz solmuş, dizler titriyorsa *(Taklidini yapar)* yağmur var da burun havadaysa, canım benim, yağmur da gülle gibi hani. Latalar ellerde, parmaklar bir şey yapıştırıyor gibi, evlat!

BULLTROTTER Özgürlük! Yer! Hava!
(Ceketini ve yakalığını çıkarır)

GLUBB Gömlekle içmek polisçe yasak.

MANKE Marseillaise'i prova ediyor burjuvalar, dört sesli ve tremolo ile!

BULLTROTTER *(Ona bir gazete fırlatır)* Elma, beygirin fazla uzağına düşmez.[50] *(Birbirlerine gazete atarlar)* Özgürlük!

MANKE Özgürlük! Öyleyse, temiz gömlek manşetleriyle bir adam tuvalet mi temizleyecek yani?

GLUBB Ahşaptan yapılma mermeri bozuyorsunuz.

AUGUSTE Ah, senin bakışın mı bu? Beyaz manşetleriyle bir adam, tuvalet temizlemesin mi?

BULLTROTTER Kurşuna dizmeli seni, delikanlı!

AUGUSTE O zaman o beyaz manşetli adamlar oldu olacak o elleriyle kıçlarını da bağlasınlar.

MANKE Çok adisin Auguste.

AUGUSTE Utanın utanın siz domuzlar, barsaklarınızı parçalamalı sizin, asmalı darağacına[51] beyaz manşetlerle. Bayanların olduğu yerde ayaklarınızı indirin. Sizin ayak kokunuzu mu çekeceğim ben, behey rezil!

GLUBB Onun manşetleri beyaz değil bir kere.

SARHOŞ Bu gümbürtü sarsıntı da ne?

MANKE Toplar!

SARHOŞ *(Benzi kaçmış, ötekilere sırıtır)* Bu şangırdayan ne böyle? *(Glubb pencereye koşar, açar, sokaklardan gelen top sesleri duyulur. Hepsi pencereye gider)*

BULLTROTTER Ayaklanma! Grev! Devrim!

AUGUSTE Eyvah, nereye gidiyor bunlar?

GLUBB Gazeteler'e be adam! Gazete okuyucusu bunlar! *(Pencereyi kapatır)*

BULLTROTTER Hey tanrım, kapıda duran kim?

KRAGLER *(Sarhoş gibi sallanarak, topukları üstünde yaylanarak kapıda durur)*

BULLTROTTER Bu çok iyi işte. Topçu üniformalı biri.

MANKE İlginç bir kılık. Yumurtlayacaksınız zahir, ha?

AUGUSTE Toplarla geldiğine göre kimsin sen?

KRAGLER *(Kötü suratla sırıtarak)* Hiç kimse!

AUGUSTE *(Onu kurular)* Su boğazına akıyor neredeyse!

MANKE *(Çaprazdan)* De bakalım: Ne haltlar karıştırdın delikanlı?

Bu suratları bilirim ben. Meyhanelerden bir hikâye, ha?

AUGUSTE Böyle mi dolanıp durdun?

MARİE Dört yıl beklediği sevgilisini elinden aldılar. Onlar Picadillybar'a gitti, bu da Picadillybar'a giden bütün yolu araba arkasında dolandı.

SARHOŞ Bir dana gibi ha? Gerçekten hikâye bu?!

AUGUSTE Hatun romantik mi?

KRAGLER Hiçbirini bilmiyorum ki!

BULLTROTTER Siz de dahil misiniz? Siz de bundan mısınız?

MARİE Ben sadece onunla birlikte çıktım.

MANKE Niye dana gibi dolanıyorsun ki?

SARHOŞ Cırcır mı oldun?

KRAGLER Yoo, cırcırım yok.

SARHOŞ Hikâye mi bu şimdi?

BULLTROTTER Hikâye ne ki burada?

SARHOŞ Ya da bir menkıbe mi yoksa? İçki verin, tütününü de içsin, o zaman anlatır elbet.

(Kapı kapalıdır. Kragler duvarın yanında duruyor. Ötekiler tütün içip onun ağzına bakıyorlar. Sadece Glubb bardakları temizliyor)

SARHOŞ Kapıyı kapalı tutun. Rüzgâr var da, kardeş. Ama önünde odun var. Odun var.

KRAGLER *(Birden, acı bir eğlenmeyle)* Afrika'daydım... Orada güneş çok. Zenci öldürdük orada, erkek ve... neyse. Yol kaplaması da yaptık. Sığır vagonlarında inerdik aşağı.

MANKE Esir mi?

MARİE Evet, ve de kayıp.

AUGUSTE Kayıp üstelik, ha?

MARİE Ve esir.

AUGUSTE Afrika'dan anlatsana biraz!

KRAGLER Haa, Afrika. *(Sessizlik)* Güneş insanın kafasını hurma gibi yakardı, beynimiz hurma gibiydi, zencilere ateş ederdik, hep karınlarına, kaplama yapardık, kafamda sinek vardı, canlar, beyin hiç kalmayınca ve sık sık kafama vururlardı.

BULLTROTTER Çok canlı bir hikâye bu! İyi yapılmış. Sen içmene bak! Eee, daha önce?

KRAGLER Daha önce mi? Bir kil çukurunda yatardım. Su birikintisi içinde yılan gibi. Su pompalıyorduk. Gözümüz zamanday-

dı. Geçmek bilmezdi. Sonra gökyüzüne bakar dururduk, şemsiye gibi bir gök parçası, hep zifos gibi koyu, ama ayrıca da suya tutkunduk, çukur hep doluydu çünkü. *(İçer)*

GLUBB İyi, bol bol tembellik yapabilirdiniz yani.

AUGUSTE Afrika'dan! Afrika'dan!

KRAGLER Neyse, zaman geçmek bilmiyordu, biz de kokmaktan başka şey yapamıyorduk. Vatanı savunuyorduk, taşları filan işte, hem ben her şeyi savunuyordum, göğü, yeri, suyu... her şeyi işte.

MARİE Andree. Adı Andree.

KRAGLER Andree! Andree benim adım. Adım Andree'ydi. Havada kalın yeşil ağaçlar gördüm ben. Ama dört yıl boyunca hiç.

GLUBB Onu görmedin, önemli değil.

KRAGLER Savundum, düşenler oldu, benim kafamda bir sinek vardı hep, bir sinek, benim karımdı o, ama daha karım olmamıştı, daha bakireydi *(İçer)* derken Afrika geldi.

BULLTROTTER *(Yayık biçimde gülümser)* Peki karılar, karı kısmı nasıldı orada?

KRAGLER Ada gibi filandı. Mektup yok, geceleri soğuk. *(Gözlerini açarak)* Sadece kedileri duvardan atmanız gerek! *(İçer)*

MARİE Ne kadar sürdü bu, ne kadar?

KRAGLER Üç yıl. Üç yıl, bin günden fazla eder. Bizi suda tutuyorlar, baksana, deri torba içinde kediler gibi, ölmüyor insan. *(Parmaklarıyla)* İkinci ya da onuncu gün ölebilirdim, veya yirmi gün, kırk gün sonra ... Ama işte Anna, erken erken kışlaların ardında durur, köpeklerin arasında.

SARHOŞ Hiç kaçmadın mı oradan?

KRAGLER *(Daha sakin)* Üçüncü kaçışımda, iyi gitti vaziyet, zorluk çıktığında şarkı tutturdum ve iyi gitti doğrusu ve gelmiş oldum işte. *(Oturur, konuşması giderek daha zorlaşır ve yavaşlar, çokça içer, derken biraz ara verir ve gayet sakin şunları söyler)* Kıskançlık dolu olduğum gelmesin aklınıza, onun sadece erken erken kışla önlerine gelmekten başka bir şey yapmadığını düşünmedim. Bir plan kurmuştum, bana tekrar alışması gerekiyordu, çünkü ben artık bir hayalet olmuştum. Öyle işte. *(İçer.*

Rüzgârın uğultusu. Sarhoş'un ilgisi, inlemesinden belli olur)

KRAGLER *(Sakin)* Geldiğimde, evde yoktu.

GLUBB Yoktu evet, gerçekten yoktu.

BULLTROTTER Eee?

SARHOŞ Gitmiş miydi? Neredeydi?

KRAGLER İçki, içilip bitmişti, zenciler, ölmüşlerdi, şemsiye, kapanmıştı ve sinek, o sinek, uçup gitmişti. *(Önüne bakar)* Ben o herifi savundum, o, boğalar için ve şemsiye için içki göndermişti, sineğin yaşamasını sağlamıştı, yetmemişti bize. *(Onu görüyormuş gibi parmakla gösterir)* Şimdi o, güneşte gidiyor, o öteki. Ve şimdi o, yatakta ve o gelince siz şapka çıkarıyorsunuz, o da sizin derinizi yüzüp çıkarıyor ve benim karım onun yatağında yatıyor.

BULLTROTTER *(Gazeteyle)* Biri karını çaldı, ha?

GLUBB Benim de bisikletimi çaldılar.

MANKE *(Elini boğazına götürür)* Sende de iyi sabır varmış delikanlı!

AUGUSTE Onu kedi gibi boğuvermedin, ha?

MARİE Hepsi onunla birlikte gitti. Bu ancak arkalarından dolanıp durdu.

KRAGLER Bana söylediklerinde buz gibi oldum, hiçbir şey düşünemedim. Şimdi bile düşündüğümde nabzım gayet normal atıyor, gelin bakın. *(Elini uzatır, ötekiyle içer)* Onu aradım, o da beni tanıdı, bir zamanlar yüzüm elma yanaklı da olmuş olsa tanıdı işte ve bir şeyler söyledi. Kadehimi verin yine.

SARHOŞ Devam! Ne demişti?

KRAGLER Haa, *(İçer)* artık bitti, dedi.

(Sessizlik; Kragler sürekli nabzını dinler)

GLUBB Amaan, unutuldu gitti!

SARHOŞ Sen ne yaptın öyle deyince?

KRAGLER İçmenize bakın siz. Ben gidiyorum zaten. Gazlayın, ben bir daha yokum. Hoplayın, için ve zamanı gelince de geberin gitsin. *(Gürültülü)* Ben, örneğin, kanımda Afrika'yla fena hastayım. Kafamda bir sinek, sokan bir sinek, hoop yallah, içki verin bana, ne olacağı bilinmez ki. Orkestriyon *(Gramofon öncesi bulunmuş mekanik müzik aletleri, YO.)* daha yüksek çalsın, bilinir o zaman yine de!

MANKE Senin başına gelenler çok fena. İç içebildiğin kadar, deli-

kanlı!

BULLTROTTER İç gitsin. Kendini ceset gibi hissediyor, kendinden daha fazla yaşıyor. Geçen hafta Merseburg'da bir hikâye getirmiştik ...

SARHOŞ Hâlâ yaşıyor mu o kadın? *(Müziği açmıştır)* Olacak iş değil.

KRAGLER *(Müzikle birlikte mırıldanır, Auguste'yi yakalar, zıplayarak dönüp durur)* Marş. Marş, hiç durma.

GLUBB Heey topçu, bardaklarımı atıp kırma sakın!

MARİE Sarhoş oldu, şimdi daha rahatlar.

KRAGLER *(Auguste'nin kıçını içkiyle ıslatır)* Daha mı rahat? Hiç eti yok, kâğıttan mı? Aldırma sen kardeş, olacak iş değil, de. Bak, duyuyor musun içki küpü kardeş, rüzgârın uğultusunu duyuyor musun? Hoop, fahişe hemşire! Hoop hoop, kızıl beyefendi kardeş! Söylüyorum işte: Beklemek yok. Tanrı önünde bir domuz, beyefendiye nedir ki? Hiçbir şey! İmanına kadar kafa çekin, domuzun hiç ilgisi yoksa siz de hiçbir şey hissetmezsiniz.

GLUBB Niye öyle bağırıyorsun ki?

KRAGLER Hesabı ödeyen kim burada? Kim çalıyor müziği? Hep çalınıyor elbet! Sinek var bende! İçkim olsun yeter, o zaman sinek içerde boğulur! Askeriyeyi ortadan kaldırmak mümkün olabilir mi, ya da sevgili Tanrıyı? İnsanların şeytana öğrettiği acıları çekmek ve işkence görmek, yok edilebilir mi? Yok edemez insan bunları, ama içki içebilir. İçki içebilir ve uyuyabilirsin, taşların üstünde bile. Uyuyanlara, buna dikkat edin, her şey en iyi hizmeti vermeli[52], dinde var bu, inanın! Bu yüzden, için ve kapıyı kapatın, rüzgârı içeri sokmayın, üşütebilir de, kapıya odun dayayın. Hortlakları bırakmayın içeri. Sizi üşütür.

GLUBB Ah topçu arkadaş, küçük bir haksızlığa uğramışsınız siz.

KRAGLER Haksızlık mı dedin kızıl beyefendi kardeş? O nasıl söz? Haksızlık! Yıldızda rahatınıza bakın, burası soğuk, biraz da karanlık, kızıl beyefendi; haksızlığa zaman yok, dünya daha iyi bir zaman için çok yaşlı, içki daha ucuz ve gökyüzü kiralanmış dostlar. *(Mırıldanarak geriye gider, orkestiyona para atar, alet takımı hep hızlı ve kısa süreli çalar)*

BULLTROTTER *(Sessizce içmiştir)* Ne denir ki buna? Manşetler! Manşetler!

MANKE *(Ayağa kalkar)* Ama senin karın, arıyor seni be adam!

KRAGLER *(Tek başına dans eder)* Traab! Traab! Marş marş! *(Mırıldanır)* "Bir köpek mutfağa daldı[53], aşçıdan yumurta çaldı."

MANKE *(Tütün içer)* Şimdi sinek sokmasından zıplıyor ortalıkta.

AUGUSTE Tütünün güzel mi?

GLUBB Bakın duyuyor musunuz, yalnızca içki içmeniz gerekiyor.

MANKE Tütün de içiyoruz ya!

SARHOŞ Evet, sen devrimcisin. Seni herkes tanır, konuşmalarını da. Senin için içkiyi helaya döktüler, sen içki tüccarıydın ya.

GLUBB *(Hâlâ kadehlerle meşgul, soğuk)* Daha çoğu bende mahzendeydi zaten. Kaldı ki, içki gittiği için değil, içkiyi helaya döken insan elleri bulunduğu için oldu olan.

KRAGLER *(Göz kırparak ve Anna'yı uykudan uyandırıyormuş gibi)* Anna! Anna!

BULLTROTTER *(Öter)* Manşetler! Manşet çalmalıymışsın sen, delikanlı!

GLUBB Avluda duruyordum, geceydi. Yağmur yağıyordu o an, çevreme bakındım, orada aklıma geldi bu iş büyük olasılıkla. Ve şimdi içki içilmesinden yanayım, ayrıca koral de söylerim.

KRAGLER

Aşçı satırı kaptığı gibi
Bölüverdi ikiye köpeği.

MARİE Ne yapalım. Küçüğüz biz. Çok kişi, Gazeteler semtine gidin, diyor. Orada, evet, ama gazetelerde ne var?

KRAGLER Bir araba Picadillybar'a gidiyor.

AUGUSTE Karın, içinde mi?

KRAGLER O da içinde.

MANKE Karının seni aradığı kesin, be adam!

SARHOŞ *(Masaya çıkmış, kentin gecesine bakmakta)* İçin, için bakalım!

LAAR Sırf çam ağaçlarıydı, küçük çam ağaçları...

GLUBB Şimdi, taş, ağzını açtı.

LAAR Bir de cebinde parası olan biri denk geldi.

BULLTROTTER Sen de satıverdin değil mi, inek!

LAAR *(Geriye kayar)*

GLUBB *(Çok daha sakinleşmiş olan Kragler'e)* Sen iç daha! Dışarıda bazıları trampet çalmaya başladılar bile, şimdi ateş de ediyorlar hatta. Gayet iyi duyuluyor! Yeter ki çenesini tutsun biraz insanlar. Senin için ateş ediliyor. Evet, yer, gök, devrim yapmada be adam, seninse içki bile içmemen gerekiyor. Küçük bir haksızlığa uğramışsın. Tamam, de ve yut gitsin. Derini yüzdüklerinde sakin dur, yoksa ikiye bölünür, oysa biricik şeyin o senin. *(Arkaya bir kadeh sunar, sakince)* Haydin, makineli tüfeklere!

BAZILARI Gazeteler'e!

GLUBB Evet, bir gazete çıkarmanız gerek.

KRAGLER Picadillybar buradan çok uzak!

MANKE *(Dişlerinin arasında bir Virginia ile, ceketini çıkarır)* Çok uzak için kimsenin karnına tekme yemesi gerekmez.

GLUBB *(Adamın orada gömlekle durduğunu görür)* Evet, yalnızca temiz gömleklerinizi çekin kokmuş derinizin üstüne, kimse tanımaz sizi! Hikâye karın doyurur mu? Aman canım, küçük bir haksızlık! Salata yiyip kirş için! *(Orkestriyonu çaldırmaya başlar)* Evet, konyakla biraz sarhoş oldunuz, sizi biraz dipçiklediler, toplarla, kılıçlarla biçmişlerdi sizi zaten, biraz pislenmişti üstünüze, azıcık da tükürülmüştü.

AUGUSTE Siz korkaklar bizi açlığa terk ediyorsunuz ve: Amin, diyorsunuz. Bir kadeh içki! *(Yuh, gürültüleri)* Yalnızca bir bakın. Kötü bir insanım ben ve başıma da kötü şeyler geldi. Bana bakın yeter: Adım Auguste.

GLUBB Evet, bir de Frengi'lisin.

GAZETE SATICISI KADIN *(Geride)* Gazete! Spartakus, gazete sayfalarında! Kızıl Rosa[54], Hayvanat Bahçesi Parkı'nda[55] açık havada konuşuyor. Sıkıyönetim. Devrim!

BULLTROTTER Gazete ver! Tam bizlik!

GAZETE SATICISI KADIN *(Keskin)* Ayaktakımı kargaşalığı. Asker nerede? Yalnız yirmi Fenik. Asker nerede? Buyrun bay Topçu!

KRAGLER Yine mi? *(Büzülür)* Şaka mı? Hortlak olarak barikatlara ha? *(Sıkı durur, derin nefes alır)* Kesmek, içmekten iyi. Şakası yok. Kaybolmak, uyumaktan daha iyi.

BULLTROTTER *(Masaya sıçrar)* Ben Skagerrak'ta[56] bulundum, o da hiç bahar bayramına benzemiyordu.

GLUBB *(Kadeh dolabını kapatır, elini kurular)*

MANKE Gidelim Auguste! Ölmek var, dönmek yok![57]

BULLTROTTER Senin meyhane n'olacak, içki tüccarı?

GLUBB Fareler bakar.

KRAGLER *(Sandalyenin üstünde, Tayfun öncesi bir fosil lambayı kullanarak)* Sinyal yine geldi dostlar! Ya yukarıya tan ağartısına, ya da boğulmuş kediler gibi asfalta.

ÖTEKİ LER *(Haykırıyorlar)* Yukarıya tan ağartısına, Andree!

KRAGLER *(Lambayı söndürür)* Ya da boğulmuş kediler gibi!

MANKE İleri, Auguste!

SARHOŞ *(Parmağıyla Marie'yi işaret eder)* Zavallı bir melek parçası, onunla gözyaşı seline aktı.

KRAGLER *(Kendini aşağıya akışa bırakır)* Ben bir cesedim, alın sizin olsun! *(Sert)* Haydin, cepheye, gazetelere.
(Ötekiler onu izler)

SARHOŞ *(Arkalarından)* Yıka beni efendimiz[58], ak olayım! Yıka beni ki kar gibi ak olayım!

LAAR *(Sallanarak orkestriyona uzanır, trampeti koparıp alır, çalarak ve yalpalayarak alayın ardından gider)*

BEŞİNCİ PERDE

YATAK

Ahşap köprü.

(Haykırışlar, büyük kırmızı ay)

BABUSCH Saat 2'den sonra kışlalara hücum ettiler.
ANNA Artık geri gelmez.
BABUSCH Şimdi gazetelere yürüyorlar. Evet, eve gitmeniz gerek.
ANNA Artık gidemem.
BABUSCH En son saat 4'e doğru gördüğüme bakılırsa, hayatını kaybetti herhalde, kuvvetle yüzdü yüzdü, ama tekrar su üstüne çıkmadı.
ANNA Neye yarar, dört yıl bir fotoğrafla bekledim ve başkasını aldım. Geceleri korkuyordum.
BABUSCH Purom kalmadı. Kesin gitmiyor musunuz eve?
ANNA Yılın ne zamanına gelindi, ay ne kadar kırmızı? Uykuda gibi. Burada bir taş üstünde oturuyorum; ay kırmızı ve yılın çoğu geçmiş.
BABUSCH Aşağıda yine trampet çalınıyor. Gazete parçalarını yağmur birikintilerine atıyorlar, makineliler takırdıyor, kulak deliyor, yeni bir dünya yaptıklarını düşünüyorlar. Yine onlardan bir kalabalık geliyor işte.
ANNA Orada işte!
(Yaklaşanlarla birlikte sokaklara büyük bir huzursuzluk gelir. Çeşitli yönlere doğru ateş sesleri vardır)
ANNA Gittikleri yerde sokaklar uyanıyor. Çatılardan ateş düşüyor. Binalar huzursuz. Şimdi söyleyeceğim ona!
BABUSCH Ağzınızı kapatırım!
ANNA Hayvan değilim ben. Şimdi haykırıyorum!
BABUSCH Burada bu ateş ve benim purom kalmadı!
(Glubb, Laar, Sarhoş Adam, iki kadın ve Andree Kragler, binaların arasından çıkarlar)
KRAGLER Sesim gitti. Afrika boğazımı sıkıyor. Kendimi asacağım.
GLUBB Şimdi birlikte gazetelere gitsek de yarın kendini assan olmaz mı?
KRAGLER *(Anna'ya bakıp donakalır)* Evet.
AUGUSTE Bir şey mi gördün?
MANKE Saçların diken diken oldu be adam!
GLUBB Bu, o mu?
KRAGLER Evet ne var, ne durdunuz? Duvara dikmeli sizi! Marş, marş, haydin marş!
ANNA *(Onun karşısına çıkar)* Andree!
SARHOŞ ADAM Kaldır bacağı, aşka selam!
ANNA Andree, bir dur, benim ben, sana bir söyleyeceğim var.
(Sessizlik)
Senin dikkatini çekmek istediğim bir şey vardı, birazcık dur, içkili değilim.
(Sessizlik)
Ama, gitmen gerekmiyor mu? Kepin yok başında, hava soğuk. Kulağına bir şey söylemem gerek. Bilmem ki. Belki de gerekmez.
KRAGLER Sarhoş musun sen?
AUGUSTE Nişanlı peşinden geliyor işte ve nişanlı kafayı çekmiş!
ANNA Evet, ne diyorsun? *(Birkaç adım atar)* Çocuğum var benim.
AUGUSTE *(Kahkaha atar)*
KRAGLER *(Sarsılır, köprüye doğru bakar, yürümeye çalışır gibi bir kımıldar)*
AUGUSTE Sudan çıkmış balık mı oldun?
MANKE Uyuduğunu mu sanıyorsun ne?
KRAGLER *(Elleri yanda yapışık)* Baş üstüne!
MANKE Çocuğu varmış. Çocuk yapmak onların işi. Gel sen!
KRAGLER *(Katı)* Başüstüne! Nereye?
MANKE Aklını kaçırdı.
GLUBB Hiç Afrika'da bulunduğun bir gün olmadı mı?
KRAGLER Fas, Kazablanka, Kulübe 10.
ANNA Andree!
KRAGLER *(Kulak verir)* Dinleyin! Benim karım, fahişe! Geldi, burada, karnı dolu!
GLUBB Biraz kansızlığı var.

KRAGLER Şşt! Ben değildim, ben olmadım.

ANNA Andree, başkaları var burada!

KRAGLER Karnın havadan mı şişti, yoksa fahişe mi oldun? Ben uzaktaydım, sana göz kulak olamazdım. Pislik içindeydim. Ya sen ne içindeydin, ben pislik içindeyken?

MARİE Böyle konuşmasanız. Siz ne biliyorsunuz ki?

KRAGLER Ve seni görmek istedim! Şimdi hakkımdan gelinmiş olacaktı, kafatasımdan rüzgâr geçiyor, ağzım toprak dolu ve hiçbir şeyden habersiz olacaktım. Ama şunu görmek istedim işte. Kolay olmadı. Posaları yedim[59], çok acıydı. Kil çukurundan çıktım sürünerek, dört ayak. Gülünçtü. Ben, domuz! *(Gözlerini açar)* Seyrediyorsunuz, ha? Serbest giriş biletiniz var mı? *(Yerden toprak keseklerini alıp çevresine fırlatmaya başlar)*

AUGUSTE Bastırın şunu!

ANNA *(Ayağa kalkmıştır)* At, Andree! Bana at! Buraya at!

MARİE Kadıncağızı uzak tutun, ezip öldürecek yoksa!

KRAGLER Def olun gidin! İstediğiniz her şey burada işte. Ağızlar açık! Başka bir şey de yok.

AUGUSTE Kafayı aşağıya! Kafayı pisliğe!

(Adamlar Kragler'i bastırır tutarlar)

GLUBB O da topraktan, delikanlı, bak yerde ne halde!

AUGUSTE Ama biraz nefeslenin şimdi küçük hanım!

GLUBB *(Anna'ya)* Evet, şimdi eve gidin, sabah havası yumurtalıklara zararlıdır.

BABUSCH *(Kavga yerini çaprazına geçip Kragler'e yaklaşır ve ezilmiş purosunu çiğneyerek ona açıklar)* Şimdi kurşunun nereye girdiğini biliyorsunuz. Siz sevgili tanrısınız, gürlediniz. Kadın kendince hamile, taşın üstünde oturup duramaz, geceler soğuk, belki bir iki lâf etmek istersiniz ...

GLUBB Evet, belki bir şey söylersin.

(Adamlar Kragler'i doğrulmaya bırakırlar, sakindir, rüzgâr eser, iki adam hızla gelir geçer)

BİRİ Şimdi gazetelere vardılar!

ÖTEKİ Topçular da başlıyor.

BİRİ Şimdi her şey değişecek.

ÖTEKİ Çok yavaş gidiyor, çok az.

BİRİ Çoğu yolda.

ÖTEKİ Geç olacak, çok geç.

(Onlar geçmiştir, ama arkalarından pek çok kişi gazetelere doğru yürür)

AUGUSTE Duydunuz işte! Bitirin şu işi!

MANKE Patlat cevabını şu burjuvayla orospusuna.

AUGUSTE *(Kragler'i koparıp götürmek ister)* Gel gazetelere, haydi delikanlı. Yoksa dilinde yine tüy bitecek.

GLUBB Onu taşının üstünde rahat bırak! Saat yedide metro başlayacak.

AUGUSTE Bugün metro yok. Elleri hâlâ pantolon cebinde mi?

SARHOŞ ADAM Yürüyün Hozanna duasına!

(Anna ayağa kalkmıştır)

MARİE *(Anna'yı görür)* Kireç gibi yüzü.

GLUBB Biraz uçuk, biraz zayıf.

BABUSCH Sazlığa gidecek.

GLUBB Işık da müsait değil kuşkusuz! *(Göğe bakar)*

AUGUSTE Yürüyorlar, haykırıyorlar, işaret ediyorlar.

GLUBB *(Ellerini ovuşturarak)* Sen de toplarla geldin ya zaten. Belki de onlardansın! *(Kragler susar)* Bir şey söylemiyorsun. Pek bilgece bu! *(Çevresinde dolaşarak)* Üniforman biraz yıpranmış, saçların da böylesine dökülmüş, hep bu kötü ışıktan. Aslında biraz benzin atmış, yıpranmışsın. Parmakların da siyah, göstersene! Ama önemli değil. Belki ayakkabıların pek rahat değil gacırdıyordur. Ama cilalatırsın geçer. *(Havayı yoklar)* Seni tanıyalı daha dört saat oldu. Tabii o zamandan beri gökte yıldızlar kayıp gitti, kimi kurtarıcılar nice serçeyi yediler, ama olsun, sen buradasın ya. Yalnız senin hazmın biraz zorluk çıkarıyor bana. Yine de tümüyle saydam değilsin ya, seni görüyoruz hiç değilse.

KRAGLER Buraya gel Anna!

MANKE Buraya gel Anna!

ANNA Saat yedi oldu mu?

KRAGLER Bana yaklaş Anna.

ANNA Metro nerede sahi?

AUGUSTE Bugün metro yok. Otobüs de yok, tramvay da yok, bütün gün. Her yer durmuş, tüm hatlarda vasıtalar iptal, insan gibi yürüyeceğiz akşama kadar, cancağızım.

KRAGLER Bana gelsene Anna!
ANNA O kadar mı şefkatlisin?
GLUBB Onun yerine bir viski alsan?
KRAGLER Buraya, bana yaklaş!
ANNA Dinen mi gerekiyor?
KRAGLER Anna!
AUGUSTE Asker değil misin sen, delikanlı?
ANNA Beni önemsiyor musun yine?
GLUBB İneği sıcak olduğu sürece sağmalı.
MANKE Topçu üniformanla mı be adam?
KRAGLER Haykırmaktan gırtlağım gitti ama bıçağım olduğu gibi duruyor, tamam mı!
(Glubb Anna'nın önüne geçer, arakadan gelip geçenlerin gölgesi binaların üstüne düşer ve rüzgârda Marseillaise'in parçaları belirir)
GLUBB Tükürülmüş süt gibi görünüyor kızcağız, hiç hoş değil.
KRAGLER *(Susar)*
GLUBB Bir kısmımız birkaç kadeh viski daha içmek isterlerdi, ama sen karşı çıktın. Bir kısmımız bir kez daha yatağa girmek isterlerdi ama senin yatağın yoktu, derken Virginia tütünü içme keyfi de piç oldu. Yazık.
KRAGLER *(Susar)*
GLUBB Biraz daha birlikte gitmek istemiyor musun, topçu arkadaş?
KRAGLER *(Susar)*
MANKE Ne öyle gözlerini dikmiş boş boş bakıyor? Yine mi yumurtlayacak?
ANNA Gitmek istemiyor musun Andree?
MANKE Ne diyeceksen desene be adam!
ANNA Gidebilirsin, haydi git, Andree!
AUGUSTE Şimdi piposunu yakar!
ANNA Git, git, seni bir daha görmek istemiyorum, yüzün kararmış, çek git, sevinirim.
KRAGLER Taşlayın beni, burada duruyorum işte[60], hatırınız için gömleğimi de çıkarırım, ama boynumu bıçağa uzatmamı istemeyin benden, onu yapamam.
SARHOŞ ADAM Gök, kıç ve çile.

AUGUSTE Ve ve ve gazeteler?
KRAGLER *(Başını sallar)*
AUGUSTE *(Hafif kıkırdar)*
GLUBB Ebedi dişilik onu yukarı çekiyor.[61]
KRAGLER *(Bakar)* Gel Anna.
GLUBB Birazcık suya girip yıkansaydın.
KRAGLER Buz gibiyim.
AUGUSTE *(Geride)* Şimdi bir çiftten ibaretler, daha da çabuk koşarlar şimdi, kaybolurlar da. Heyy, gazetelere diyorum size, gazetelere!
GLUBB *(Anna'ya)* Bu yırtıcı kuşun gazetelere gelmesini sağlamayacak mısın?
KRAGLER Hiç yararı yok. Sırtımda gömlekle de gazetelere sürükletmem kendimi. Koyun değilim artık. Gebermek istemiyorum. Her insan kendi derisi içinde en iyidir.
(Pantolon cebinden tekrar piposunu çıkarır)
GLUBB Peki şunlara hiç acımıyor musun?
KRAGLER Tanrı bana yardım etsin, taşlayın beni: Hayır. Niye surat asıyorsun Anna? Sana karşı da mı kendimi savunmam gerekiyor? Onlar kirş'i senin helana döktüler, ama ben karımlayım yine. Anna, gel!
GLUBB Altı kirş fabrikasını üstüme atsalar da, kirş için onların yüzlerine tükürürüm, onların barsaklarını yırtarım kirş için, iki fıçı kirş için onların evlerini yakar bir de tütün içerim.
KRAGLER Anna! *(Glubb'a)* Duvara gitmektesin, kurşuna dizilmeğe, bir de tütün içiyorsun be adam! Gün ağarmadan seni duvara dikilmiş görüyorum ben, duvara nasıl kararmış yüzle ve donmuş gözlerle dikildiğini görmüyor musunuz siz sahi? Onda bunun kokusunu almıyor musunuz? Başınıza neler gelecek, evinize gidin!
AUGUSTE *(Güler)*
GLUBB Ah, boyunda veya göğüste hafif yaralar alırlar, hiç sorun değil, çok direnirlerse göğüslerine numaralı kâğıtlar yapıştırılır, boğulmuş kediler gibi olmazlar, daha ziyade küçük haksızlığa uğramışlar gibi olur.
KRAGLER Sus, yeter.
GLUBB Biraz dilenci usulü, değil mi?

KRAGLER Göğsünü ateşle karartacaklar be adam! Göğsün ne hale gelecek?

GLUBB *(Ona soğukkanlıca bakar)* Ona fareler bakar.

(Köprüden doğru süslü bir kadın gelir)

AUGUSTE Gazeteler semtinden mi geliyorsun?

KADIN Evet, evet, oradan.

MANKE Kavga sürüyor mu orada, durum nasıl?

KADIN Belli değil... hayır.

AUGUSTE Gazeteler'i ele geçirmiş durumdalar mı?

KADIN *(Kolunu kaldırır, uzaktan bir haykırış yükselir)* Friedrichsstadt'lıların[60] beklediği topçu bu mu?

AUGUSTE Sahi, bekliyorlar mı?

KADIN Evet, bugün çok insan ölecek.

(Hızla gider)

AUGUSTE Duydunuz mu, şimdi hücum ediyorlar!

KRAGLER Anna.

AUGUSTE Şimdi keyfi geldi mi acaba beyimizin?

KRAGLER *(Anna'ya)* Ne biçim bakıyorsun sen öyle?

AUGUSTE Demek hepsi, Afrika, her şey, yalandı ha?

KRAGLER Hayır, onlar doğruydu! Anna!

MANKE Beyefendi önce borsa simsarı gibi haykırıyordu, şimdi yatağa tüymek istiyor.

KRAGLER Şimdi karım var.

MANKE Senin mi?!

KRAGLER Gel Anna! Yıpranmamış değil, masum değil, uslu mu durmuştun, yoksa karnında bir meyve mi var?

ANNA Bir meyve, evet, var.

KRAGLER Var, ha?

ANNA Burada içerde, evet, karabiber kâr etmedi, kalçalarım haftalarca yok.

KRAGLER Evet, bu durumda işte.

MANKE Peki biz? Yüreğimize dek içki dolu, ağzımıza dek gevezelik tıkalı ve ellerimize bıçak, kimden bunlar?

KRAGLER Bunlar benden. *(Anna'ya)* Ya, öyle birisin sen işte.

ANNA Evet, öyle biriyim.

GLUBB Sen, "Gazeteler'e" diye haykırmadın, değil mi?

KRAGLER Yoo, haykırdım. *(Anna'ya)* Yaklaş!

MANKE Haykırdın, evet, bu da senin başını yiyecek delikanlı, "Gazeteler'e" diye haykırdın işte.

KRAGLER Ve, eve gidiyorum. *(Anna'ya)* Hay kör şeytan!

AUGUSTE Domuz!

ANNA Bırak beni! Babaya ve anneye biraz numara yaptım ve bir bekârla yattım.

AUGUSTE Domuz!

KRAGLER Ne yaptın?

ANNA Perdeleri onunla satın aldım. Ve onunla yatakta yattım.

KRAGLER Kapa çeneni!

MANKE Bak, duraksarsan kendimi asarım yani.

(Arkada uzak haykırışlar)

AUGUSTE İşte şimdi hücum.

ANNA Fotoğrafa karşın seni tümden unuttum, her şeyinle.

KRAGLER Kes sesini!

ANNA Unuttum işte, unuttum!

KRAGLER Ve ben seni seviyorum. Bıçakla mı alayım seni?

ANNA Evet, al beni. Evet, bıçakla!

MANKE Şimdi de balık gibi patlıyorlar. *(Anna'ya)* Yallah suya, yılan seni!

(Anna'ya saldırırlar)

AUGUSTE Evet, bu yaratığı ondan alın!

MANKE Bir el boğazına!

AUGUSTE Vurguncunun kızını[63] suyun dibine dibine!

ANNA Andree!

KRAGLER Çekin elinizi.

(Yalnızca boğuk sesler duyulur)

(Uzaktan düzensiz ve boğuk top sesleri gelir)

MANKE Bu ne bu?

AUGUSTE Topçu.

MANKE Toplar.

AUGUSTE Şimdi oradakilerin Tanrı yardımcısı olsun.

KRAGLER Anna!

AUGUSTE *(Sakınarak arkaya koşar)*

BULLTROTTER *(Arkada köprüde belirir)* Topçu! Lanet olsun, neredekaldınız?

GLUBB Çıkışa gidiyor o.

MANKE Alçak!

(Gider)

KRAGLER Ben eve gidiyorum şimdi sevgili kuğum.[63]

GLUBB *(Köprüye geçmiştir)* Evet, ay soluyor, hayaların da henüz yerinde.

KRAGLER *(Anna'ya)* Yine sinyal geldi, asıl boynuma Anna.

ANNA Görünmez olurum ben.

GLUBB Kendini asacaksın ya daha, sabah erken helada.

AUGUSTE *(Ötekilerle birlikte kaybolmuştur zaten)*

KRAGLER Sen duvara, kurşuna dizilmeye gitmektesin be adam.

GLUBB Evet, sabahın kokuları fena geliyor delikanlı. Gece, kara bir duman gibi gelip geçiyor. Kimileri elbet kendilerini güvenceye alıyorlar. *(Kaybolur)*

KRAGLER Siz, benim için döktüğünüz gözyaşlarında neredeyse boğuldunuz, oysa ben sizin gözyaşlarınızla yalnızca gömleğimi yıkadım! Sizin fikirlerinizin göğe ermesi için benim etim oluk taşında eriyip gitsin, öyle mi? Sarhoş musunuz siz?

ANNA Andree! Önemli değil!

KRAGLER *(Onun yüzüne bakmaz, çevresini dolanır, kendi boğazına uzanır)* Burama geldi. *(Sinirle güler)* Bilinen tiyatro bu. Sahne tahtaları, kâğıttan bir ay, arkasında da tek etli canlı olan kasap tezgâhı. *(Yine bir dolanır, kolları yere kadar sarkık; böylece içki barından trampeti bulup alır)* Trampetlerini öylece bırakmışlar. *(Biraz vurur)* Yarı çürümüş âşık ya da aşkın gücü, Gazeteler semtinde kan gölü ya da bir adamın kendi kendini haklı çıkarması, ete saplanmış ok ya da tan ağartısında kaplan. *(Yukarı bakar, göz kırpar)* Ölmek var, ya da ölmemek var.[64] *(Trampeti çalar)* Gayda, sinyali verir, zavallı insanlar Gazeteciler semtinde can verirler, binalar onların üstüne yıkılır, tan ağarır, onlar boğulmuş kediler gibi asfalta serilirler, ben domuzun tekiyim ve domuz eve gidiyor. *(Bir soluk alır)* Temiz bir gömlek geçiriyorum sırtıma, derim zaten benimle, üniformamı çıkarıyorum, çizmelerimi cilalıyorum. *(Kötü kötü güler)* Haykırışların tümü geçti, sabah erken, ama ben sabah erken yataktayım ve soyumun tükenmemesi için çoğalıyorum. *(Trampet)* Öyle aptal aptal romantikçe bakmayın! Tefeciler! *(Trampet)* Siz, boğaz kesenler! *(Ağız dolusu güler, az kaldı boğulacak)* Sizi kan emici korkaklar sizi! *(Gülmesi boğazında düğümlenir, tıkanır, tökezler, trampeti aya fırlatır, kâğıt fener olan ay ile trampet, suyu olmayan ırmağa düşer. Ama adam, kadına gider ve eve gider)*

Sarhoşluk ve çocukluk. Şimdi yatağa, büyük, beyaz, geniş yatağa, gel!

ANNA Oh, Andree!

KRAGLER *(Arkaya götürür)* Seni de sıcak bastı mı?

ANNA Ama ceketin bile yok.

(İçeri girmesine yardımcı olur)

KRAGLER Serinler daha, yılın başlarında. *(Şalı kadının boynuna atar)* Gel şimdi!

(Küçük bir flama, üstte tan ağartılı dumanlı gökte ilk kızartı. Biribirlerine değmeksizin ikisi yan yana yürüyorlar. Anna birazcık geriden. Havada yüksekte çok uzak bir beyaz, yabani bir çığlık: Bu Gazeteler'dedir)

KRAGLER *(Durur, kulak verir, ayakta kolunu Anna'nın omuzuna dolar)* Şimdi dört yıl oldu.

(Çığlıklar kesintisiz sürerken ikisi uzaklaşır)

ÖLÜ ASKERİN BALADI[65]

Ve savaşın beşinci baharında
Barış umudundan yoktu eser
Durumdan vazife çıkaran asker
Gitti öldü kahramanca.

Oysa savaş daha bitmemişti
Bu yüzden Kayzer fena halde
Üzüldü askerinin ölümüne
Ölmenin zamanı mıydı şimdi.

Yaz gelip örtüsünü çekmişti ki
Uyuyan askerin mezarına
Bir gece çıkıp geldi askeri-
Tıp komisyonu tetkikata.

Bu tıbbi tetkikat heyeti
Vardı askeri mezarlığa
Çıkardı mezardan şehidi
Kazıp kutsanmış kazmayla.

Doktor baktı bir iyice
Mezardan çıkan şehide
Ve önemli kararını verdi:
Asker daha savaşabilirdi.

Hemen aldılar askeri
Güzel mavi bir gecede
Öyle pırıl pırıl bir gece ki
Vatanın yıldızları gökte.

Keskin alkollü bir şişeyi
Yok olmuş bedene döktüler
Taktılar koluna iki hemşireyi
Karısını da yanına diktiler.

Çürümüş beden kokuyor diye
Yürüyor bir de papaz beraber
Sallıyor kutsal tütsüyü önde
Kokamaz artık tütsülü asker.

Başta bando zım tak zım tak
Yürüyor bir marş çalarak
Ve arkada asker bacağını
Öğrenmiş kalçadan atmayı.

Ve iki sıhhiye eri yanında
Destek için yürüyor askerle
Kokuşup gidiverir yoksa
İzin verilemez böyle şeye.

Askerin kefeni boyanmış
Siyah-beyaz-kırmızıya
Renklerle çamur kapanmış
Önde kefen taşınınca.

Fraklı bir bey daha da önde
Yürüyor göğsünü gere gere
Bir Alman olarak görevinin
Kesinlikle bilincinde.

Böylece geçiyorlar bandoyla
Karanlık şoseden aşağı
Ve asker bu fırtınada
Taşıyor üstünde birikmiş karı

Kediler köpekler bayramda
Ötüyor tarla fareleri:
Fransız değillerdir asla
Yoksa utançtan ölürlerdi.

Ve bu asker alayı geçerken
Tüm kadınlar çıkmıştı yola.
Kardeşler selama dururken[2]
Dolunayda herkesten: Hurraa!

Ve böyle bir tantanada
Kadın, köpek, papaz dahil
Ölü asker de arada
Sarhoş maymun gibi sefil.

Ve köyleri dolaşırken
Göremiyor onu kimse
O coşkulu gürültüden
Ve halkadan çepeçevre.

Öyle çok ki çalıp söyleyen
Onu hiç görmüyor kimse.
Olsa olsa yalnız üstten,
Ama yıldızlar var üstte de.

Hep kalmaz yıldızlar gökte
Tan kızılı gelir sonra.
Ama asker durumdan vazife
Gider ölür kahramanca.

Piyade Christian Grumbeis'in anısına, doğum 11 Nisan 1897, ölüm 1918 Paskalya haftasında Karasin (güney Rusya). Huzur içinde yatsın. Sonuna dek dayanmıştı.

[E K]

[1953 yazımından]

DÖRDÜNCÜ PERDE[66]

(TAN KIZILLIĞI GELİR.[67])

Küçük bir meyhane.

(Beyaz giysili içki imalatçısı meyhaneci Glubb, gitarıyla Ölü Askarin Moritatı'nı söylüyor. Laar ile sarhoş bir esmer adam, gözlerini onun parmaklarına dikmiş izlemekteler. Bulltrotter adlı kısa boylu bir dört köşe adam gazete okuyor. Garson Manke, fahişelerle kafa çekiyor. Auguste ve herkes tütün içiyor)

BULLTROTTER Ben içki istiyorum, ölü asker istemiyorum, gazete okumak istiyorum, yanında da içki, yoksa sizi anlayamam yani!

GLUBB *(Soğuk metalik bir sesle)* Rahat değil misiniz?

BULLTROTTER Evet ama şimdi devrim var.

GLUBB Niye ki? Benim meyhanemde, Süprüntü, keyifle oturuyor, fukara Lazarus da şarkı söylüyor.

SARHOŞ Ben Süprüntü, sen de fukara Lazarus[68] oluyorsun.

BİR İŞÇİ *(Girer ve bara gelir)* Merhaba Karl.

GLUBB Acele mi?

İŞÇİ Saat onbirde Hausvogtei Meydanı'nda.[69]

GLUBB Söylenti çok.

İŞÇİ Anhalter'de[70] Muhafız Nişancı Birliği altıdan beri yerleşmiş vaziyette. "Vorwärts"te[71] her şey yolunda. Bugün senin Paule pek işimize yarardı Karl.

(Sessizlik)

MANKE Burada genellikle Paule'den söz edilmez.

İŞÇİ *(Para öder)* Bugün, özel.

(Çıkar)

MANKE *(Glubb'a)* Peki Kasım'da özel değil miydi? Elde lata olmalı, parmaklarda da bir yapışma hissi.

GLUBB *(Soğuk)* Bay bir şey istiyor.

BULLTROTTER Özgürlük! *(Ceketini ve yakalığını çıkarır)*

GLUBB Gömlekle içmek polisçe yasak.

BULLTROTTER Gericilik.

MANKE Enternasyonal'i[72] prova ediyorlar, dört sesli ve tremolo ile! Özgürlük! Öyleyse, temiz gömlek manşetleriyle bir adam tuvalet mi temizleyecek yani?

GLUBB Ahşaptan yapılma mermeri bozuyorsunuz.

AUGUSTE Beyaz manşetleriyle bir adam, tuvalet temizlemesin mi?

BULLTROTTER Kurşuna dizmeli seni, delikanlı!

AUGUSTE O zaman o beyaz manşetli adamlar oldu olacak o elleriyle kıçlarını da bağlasınlar.

MANKE Çok adisin Auguste.

AUGUSTE Utanın utanın siz domuzlar, barsaklarınızı parçalamalı sizin, asmalı darağacına[73] beyaz manşetlerle. Hanımkız, daha hesaplı olmaya bakın, savaş kaybettik biz! Paranız yoksa aşktan vazgeçin ve başaramayacaksanız savaşa girmeyin! Bayanların olduğu yerde ayaklarınızı indirin! Sizin ayak kokunuzu mu çekeceğim ben, behey rezil!

GLUBB Onun manşetleri beyaz değil bir kere.

SARHOŞ Bu gümbürtü sarsıntı da ne?

MANKE Toplar!

SARHOŞ *(Benzi kaçmış, ötekilere sırıtır)* Bu şangırdayan ne böyle?

(Glubb pencereye koşup açar, sokaklardan gelen top sesleri duyulur. Hepsi pencereye gider)

BULLTROTTER Mayıs Böceği Birliği[74] bu.

AUGUSTE Eyvah, nereye gidiyor bunlar?

GLUBB Gazeteler'e be adam! Gazete okuyucusu bunlar!

(Pencereyi kapatır)

BULLTROTTER Hey Tanrım, kapıda duran kim?

KRAGLER *(Sarhoş gibi sallanarak, topukları üstünde yaylanarak kapıda durur)*

MANKE Kapı aralığında yumurtlayacaksınız zahir, ha?

AUGUSTE Kimsin sen?

KRAGLER *(Kötü bir suratla sırıtarak)* Hiç kimse!
AUGUSTE Su boğazına akıyor neredeyse! Böyle mi dolandın?
SARHOŞ Cırcır mı oldun?
KRAGLER Yoo, cırcırım yok.
MANKE *(Çaprazdan)* De bakalım: Ne haltlar karıştırdın delikanlı? Bu suratları bilirim ben.
MARİE *(Kragler'in arkasında belirir)* Bir halt karıştırmış değil. Ben davet ettim onu Auguste, kalacak yeri yok. Afrika'daymış. Otur.
(Kragler kapı aralığında durmayı sürdürür)
MANKE Esir mi?
MARİE Evet; ve de kayıp...
AUGUSTE Kayıp üstelik, ha?
MARİE Ve esir. Ayrıca bu arada nişanlısını çalmışlar.
AUGUSTE O zaman, annene gel. Otur topçu. *(Glubb'a)* Beş duble kirş, Karl!
(Glubb beş kadehe içki doldurur, Manke de onları bir tepsiye koyar)
GLUBB Benim de geçen hafta bisikletimi çaldılar.
(Kragler küçük masaya doğru gider)
AUGUSTE Afrika'dan anlatsana biraz!
(Kragler yanıtlamaz, ama içer)
BULLTROTTER Boşalt içini. Patron kızıldır.
GLUBB Neymişim ben?
BULLTROTTER Kızıl.
MANKE Lafınıza dikkat edin beyim. Burada kızıl mızıl yok. Lütfen!
BULLTROTTER Tamam canım, yoksa yok.
AUGUSTE Eee, neler yaptın o aşağılarda?
KRAGLER *(Marie'ye)* Zencilerin karnına ateş ettim. Sokaklara asfalt kaplama yaptım. Ciğerler böyle işte.
AUGUSTE Ne kadar sürdü?
KRAGLER *(Hep Marie'ye)* Yirmiyedi.
MARİE Yirmiyedi ay.
AUGUSTE Ya daha önce?
KRAGLER Daha önce mi? Bir kil çukurunda yattım.
AUGUSTE Ne yapıyordunuz ki orada?

KRAGLER Kokuyorduk.
GLUBB İyi, bol bol tembellik yapabilirdiniz yani.
BULLTROTTER Haa, Afrika'da, peki karılar nasıldı orada?
KRAGLER *(Susar)*
AUGUSTE Adileşmeyin.
BULLTROTTER Sonra eve geldiğinizde, bir baktınız ki o evde değil, ha? Sabah kışlalara gidip orada köpeklerin arasında sizi beklediğini düşünmüştünüz, değil mi?
KRAGLER *(Marie'ye)* Şunun ağzını burnunu dağıtayım mı?
GLUBB Yok yok, henüz değil. Ama orkestriyona bir şey çaldırtabilirsin, bu mümkün.
KRAGLER *(Sallanarak kalkar ve bir selam çakar)* Baş üstüne. *(Gider, orkestriyonda müzik başlatır)*
BULLTROTTER Pek duygusal.
AUGUSTE Salt bir ceset gibi hissediyor kendini; kendinden daha fazla yaşıyor.
GLUBB Evet, evet, evet, evet. Küçük bir haksızlığa uğramış işte. Geçmiş gitmiş.
BULLTROTTER Ne o, kızıl değil misiniz yoksa? Bir yeğenin sözü geçmemiş miydi, Glubb?
GLUBB Evet, öyle bir söz geçmişti. Burada değil ama.
BULLTROTTER Burada değil. Siemens'te.[75]
GLUBB Kısa süreli.
BULLTROTTER Siemens'te, kısa süreli. Tornacıydı orada. Kısa süre için Siemens'te tornacıydı. Kasım'a kadar tornacıydı, değil mi?
SARHOŞ ADAM *(O ana kadar yalnızca gülmüştü, bu kez şarkı söyler)*

Kardeşlerim öldüler hep
Ben de ölüyordum az kaldı
Kasım'da kızıldım evet
Ama şimdi Ocak ayı.

GLUBB Manke, bu bay kimseyi rahatsız etmek istemiyor. Gereğini yapın.
KRAGLER *(August'u yakalamış, onunla ortalıkta zıplayıp döner)*

Bir köpek mutfağa daldı[76]
Aşçıdan yumurta çaldı.

Aşçı satırı kaptığı gibi
Bölüverdi ikiye köpeği.

GLUBB Heey topçu, bardaklarımı atıp kırma sakın!

MARİE Sarhoş oldu, şimdi daha rahatlar.

KRAGLER Daha mı rahat? Aldırma sen, içki küpü kardeş, olacak iş değil, de sen.

AUGUSTE Sen kendin iç.

SARHOŞ ADAM Bir yeğenden söz edilmiyor muydu?

KRAGLER Tanrısal patronun yanında bir domuz nedir ki, fahişe hemşire? Hiçbir şey.

SARHOŞ ADAM Burada değil.

KRAGLER Neden? Çünkü: Askeriyeyi ortadan kaldırmak mümkün mü, ya da Tanrıyı? İşkenceleri ortadan kaldırabilir misin kızıl beyefendi; insanlara şeytanın öğrettiği işkence eziyetlerini? Bunları kaldıramazsın ama içki ikram edebilirsin. Bu yüzden, için ve kapıyı kapatın, rüzgârı içeri sokmayın, üşütebilir de, kapıya odun dayayın!

BULLTROTTER Meyhaneci diyor ki, küçük bir haksızlığa uğramışsın sen, geçmiş gitmiş, öyle diyor.

KRAGLER Geçer gider mi? Haksızlık mı dedin kızıl beyefendi kardeş? Nasıl bir söz yine bu: Haksızlık? Böyle bir sürü küçük söz bulursunuz ve havaya üfürürsünüz, sonra arkanıza yaslanabilirsiniz ve geçer gider. Ve büyük ağabey küçük kardeşin ağzını burnunu dağıtır ve şişko olan yağlı süt içer, o zaman iyi geçer gider.

SARHOŞ ADAM Yeğenler n'oldu, hiç sözü geçmiyor!

KRAGLER

Sonra başka köpekler gelip
Ölü köpeğe mezar kazdılar
Üstüne de bir taş dikip
Taşa şöyle yazdılar:
Bir köpek mutfağa daldı...

Bu yüzden, bu küçük yıldızda rahatınıza bakın, burası soğuk, biraz da karanlık, kızıl beyefendi; dünya daha iyi bir zaman için çok yaşlı; ve gökyüzü kiralanmış, dostlar.

MARİE Peki biz ne yapacağız? O, Gazeteler semtine gitmek istediğini söylüyor. Orada, evet, ama Gazeteler semtinde ne var?

KRAGLER Bir araba Picadillybar'a gidiyor.

AUGUSTE Hatun, içinde mi?

KRAGLER O da içinde. Nabzım gayet normal atıyor, gelin bakın. *(Elini uzatır, ötekiyle içer)*

MARİE Adı, Andree.

KRAGLER Andree! Andree benim adım. Adım Andree'ydi. *(Sürekli nabzını dinler)*

LAAR Ağırlıkla çam ağaçlarıydı, küçükleri...

GLUBB Şimdi, taş, ağzını açtı.

LAAR Bir de cebinde parası olan biri denk geldi.

BULLTROTTER Sen de satıverdin değil mi, aptal kafa!

LAAR Ben mi?

BULLTROTTER Sahi, banka, değil mi! İlginç, Glubb, ama burada değil tabii.

GLUBB Ne o, alındınız mı? Ama kendinize egemen olabilirsiniz. Haa, olmazsa, o zaman birileri egemen olur! Derini yüzdüklerinde sakin dur, topçu, yoksa ikiye bölünür, oysa biricik şeyin o senin. *(Hâlâ kadehlerle meşgul)* Evet, sizi biraz üzdüler, toplarla, kılıçlarla biçmişlerdi sizi zaten, biraz pislenmişti üstünüze, azcık da tükürülmüştü. Ama ne yazar!

BULLTROTTER *(Kadehleri göstererek)* Hâlâ temiz olmadı mı bunlar?

SARHOŞ ADAM Yıka beni, efendimiz, beyaz olayım! Yıka beni ki kar gibi beyaz olayım! *(Şarkı söyler)*

Kardeşlerim öldüler, öldüler hep
Ben de ölüyordum ben de, az kaldı
Kasım'da kızıldım, kızıldım, evet
Ama şimdi Ocak ayı.

GLUBB Yeter.

AUGUSTE Korkaklar!

GAZETE SATICISI KADIN *(Girer)* Spartakus, Gazeteler semtinde! Kızıl Rosa[78] Hayvanat Bahçesi Parkı'nda[79] açık havada konuşuyor! Ayaktakımı kargaşalığı ne kadar daha sürecek? Asker nerede? Yalnız yirmi Fenik, Bay Topçu! Asker nerede? Yirmi fenik.

(Kimse almayınca gider)

AUGUSTE Paule ne oldu?

KRAGLER Yine mi sinyal?

GLUBB *(Kadeh dolabını kapatır, elini kurular)* Lokal, kapalıdır.

MANKE Haydi Auguste! Senin için değil, ama haydi! *(Bulltrotter'e)* Ya siz beyefendi? İki Mark altmış.

BULLTROTTER Skagerrak'ta[80] bulundum ben, orada da düğün gecesi gibi değildi.

(Kalkılır)

GLUBB Fareler bakar.

KRAGLER *(Sandalyenin üstünde, Tayfun öncesi bir fosil lambayı kullanarak)* Sinyal yine geldi dostlar! Ya yukarıya tan ağartısına, ya da boğulmuş kediler gibi asfalta.

ÖTEKİLER *(Haykırıyorlar)* Yukarıya tan ağartısına, Andree!

KRAGLER *(Lambayı söndürür)* Ya da boğulmuş kediler gibi!

MANKE İleri, Auguste!

SARHOŞ ADAM *(Kolunu Marie'ye uzatır)* Zavallı bir melek parçası, onunla gözyaşı seline aktı.

KRAGLER Haydin, Gazeteler'e!

Bir köpek mutfağa daldı
Aşçıdan yumurta çaldı.
Aşçı satırı kaptığı gibi
Bölüverdi ikiye köpeği.

LAAR *(Köylü, sallanarak orkestriyona uzanır, trampeti koparıp alır, çalarak ve yalpalayarak alayın ardından gider)*

SON

DÜĞÜN

[Die Hochzeit]

Türkçesi
Yılmaz Onay

KİŞİLER:

Gelinin Babası • Damadın Annesi • Gelin • Gelinin Kız Kardeşi • Damat • Damadın Arkadaşı • Kadın, Gelin'in bayan arkadaşı[4] • Adam, Kadın'ın kocası • Genç

(Beyaz boya-badana çekilmiş misafir odası. Ortasında büyük dörtköşe masa. Masanın üstünde kırmızı kâğıt fener. Dokuz tane basit yayvan koltuk – daha doğrusu, kolluklu sandalye –. Duvara dayalı bir gardırop, bir arkalıksız kanepe, ikisi arasında paravan kapı. Sol geride bir alçak sehpa ile iki koltuk. Sol yanda bir kapı. Sağ yanda pencere. Masa, sandalyeler ve gardırop cilasız doğal renktedir. Akşam. Kırmızı fener yanıyor. Düğün davetlileri masaya oturmuş, yemekteler)

ANNE *(Yemeği masaya koyar)* Eveeet, Morina balığı! *(Tezahürat)*

BABA Aklıma bir hikâye geldi.

GELİN Yemene bak baba! konuşmaktan aç kalırsın hep.

BABA Şu hikâyemi anlatayım da! Rahmetli amcan, benim kiliseye kabul merasiminde, yok o başka hikâye, neyse, balık yiyoruz hep birlikte, derken amcanın boğazına kılçık kaçtı, dinleyin, kılçık boğazında kalınca tıkandı, eliyle, ayağıyla çırpınıp duruyor...

ANNE Jakob[5], şu kuyruktan bir parça alsana!

BABA ...çırpınıyor, Sazan balığı gibi morarmış, bir şarap kadehini devirdi o arada, ödümüz koptu, sırtına vurduk, çevirdik, hoplattık, nafile. Ağzında ne varsa olduğu gibi sofranın üstüne boşalttı. Kimse bir lokma alamadı artık – pek de iyi oldu, hepsini dışarıda biz mideye indirdik, e ne de olsa kiliseye duhul eden benim – neyse, olduğu gibi sofraya tükürdü işte, sonunda düzelip keyfi yerine gelince ne dese beğenirsiniz: O kalın sesiyle, iyi bir bas sesi vardı, şarkılar listesine girmişti hatta, aah onun da müthiş bir hikâyesi var ya, neyse, dedi ki...

ANNE Eee, balık nasıl olmuş? Kimseden ses çıkmıyor?

BABA Balık harika! Neyse, dedi ki:...

ANNE Daha tadına bile bakmadın ama?

BABA Tamam, şimdi yerim. Evet, dedi ki:...

ANNE Bir parça daha al Jakob!

DAMAT Anne bir dakika, kayınpeder bir şey anlatıyor!

BABA Sağ ol! Evet, Morina, yok neydi, ha, dedi ki: Az kaldı gen-

zime kaçıyordu be çocuklar! Bütün sofra göçtü tabii! *(Güler-ler)*

DAMAT Çook çok güzel!

GENÇ Nefis bir anlatış!

KIZ KARDEŞ Ama balığı ağzıma koyamam artık.

DAMAT Haklısın. Kazlar balık yiyemezler. Otoburdurlar!

KADIN Sahi, avizeniz hâlâ bitmedi mi?

GELİN İna[6] bıçağını balıktan çek bakalım!

ADAM Avizeler zevksiz şeyler. Böylesi daha hoş görünüyor.

KIZ KARDEŞ Çok romantik.

KADIN Evet ama yok işte.

ARKADAŞ Morina'ya bu ışık gider.

GENÇ *(Kız Kardeş'e)* Ne dersiniz? Siz de romantik misiniz?

KIZ KARDEŞ Ah, hem nasıl! Heine'ye bayılırım mesela. Çok şeker bir profili var.

BABA Omurilik erimesinden öldü.

GENÇ Ne korkunç hastalık!

BABA İhtiyar Weber'in amcasının bir kardeşi de o illeti kapmıştı. Anlattıkça korku sarardı içimizi. Uykularımız kaçardı. Hatta bir keresinde demişti ki...

GELİN Anlatma baba, çok müstehcen!

BABA Ne?

GELİN Omurilik erimesi!

ANNE Afiyet olsun Jakob, sevdin mi?

KADIN Biz pek sevdik. Bu gece insan yatağını beğenmeli, yani değil mi?

ARKADAŞ *(Damat'a)* Şerefine ihtiyar!

DAMAT Hepinizin şerefine! *(Kadehler tokuşturulur)*

KIZ KARDEŞ *(Hafif sesle Genç'e)* Fırsattan istifade, ha?

GENÇ Uygunsuz mu sizce?

(Seslerini daha da düşürerek kendi aralarında konuşurlar)

KADIN Ah, bu güzel koku ne?

ARKADAŞ Büyüleyici!

ANNE Damat yarım şişe kolonyayı feda etti!

GENÇ Enfes kokuyor! *(Kız Kardeş'le muhabbete devam)*

KADIN Tüm mobilyayı kendi elinizle yapmışsınız, öyle mi, gardırobu bile!

GELİN Hepsini, hepsini kendi düşündü kocam, çizdi, ahşabını aldı, rendesini, tutkalını, her şeyini kendisi yaptı yani, çok da şirin oldu.

ARKADAŞ Göz kamaştırıyor. Bu kadar zamanı bulabilmene aşkolsun doğrusu!

DAMAT Akşamları, öğlenleri, evet bazan öğlenleri bile, ama en çok sabahları.

GELİN Her sabah beşte kalktı da çalıştı!

BABA Fazla zahmet. Hep, mobilyanız da benden olsun, dedim. Ama istemedi. Johannes Segmüller'de de öyle olmuştu. Çünkü o...

GELİN Her şey kendi elimizden çıkmış olmalı. Size mobilyanın öbür takımını da gösterelim sonra.

KADIN Dayanıklı oldu mu bari?

GELİN Ooo, sizi de bizi de eskitir! İçini dışını biliyoruz ya! Tutkalını bile kendisi yaptı.

DAMAT Mağazalarda satılan çürük çarık şeylere güven olmuyor.

ADAM İyi fikir. Daha bir benimser insan. Daha bir özen gösterir. Bizim eşyaları da – *(Kadın'a)* – sen kendin yapsaydın ya!

KADIN Evet, tabii ki ben, sakın sen değil! Böyledir işte bu adam!

ADAM Öyle demek istemedim. Pekâlâ biliyorsun!

BABA Johannes Segmüller'in hikâyesi çok komikti yahu.

GELİN Biliyor musun baba, şu senin hikâyelerinde hiç komik bir şey bulamamışımdır ben!

KIZ KARDEŞ Kabalık etme Maria!

DAMAT Bence kayınpederin ağzından bal damlıyor!

ARKADAŞ Olağanüstü! Hele esprileri yakalayışınız!

GELİN Uzun, sıkıcı!

DAMAT Hiç de değil!

ARKADAŞ Özlü, yalın, plastik!

KADIN Zamanımız da bol nasıl olsa!

ANNE *(Girer)* Tatlı geldiii!

BABA Kısaca anlatayım şunu n'olur, birkaç kelimeyle, en fazla altı, bilemediniz yedi cümlecik, ha?

ARKADAŞ Kutsal amber gibi kokusu yayıldı!

ANNE Kremalı pudding.

ARKADAŞ Hiç de yerim kalmadı sanki!

ANNE Şu parçayı sen al Jakob! Ama kremadan çok alma, yetmeyecek. Evet, afiyetler olsun!

KIZ KARDEŞ Kremaya hayatımı veririm.

ARKADAŞ Sahi mi?

KIZ KARDEŞ Tabii. Ağzını kremayla doldurdu mu insan, dişleri uçmuş gibi gelir.

DAMAT Biraz daha sos, kayınpeder?

BABA Dikkat et, dikkat et! Mesela Johannes Segmüller hep ne derdi biliyor musun?–

GELİN Bu krema çok güzel olmuş kayınvalide. Bana tarifini versene sahi.

DAMAT Ama seninki kadar güzelini asla yapamaz anne!

ANNE İçinde üç de yumurta var!

GELİN Ooo, amma çok malzeme istiyor!

KIZ KARDEŞ Olmadan olmaz işte. Yoksa bir şeye benzemez.

KADIN Özellikle yumurta!

ARKADAŞ *(Alayla gülerken, yediği genzine kaçar)* Yumurta, heh heh, yumurta ya! Heh heh, pek güzel... Yumurta çok iyidir, olmazsa olmaz, heh heh, yoksa bir şeye benzemez, heh heh, harikadır yani... heh heh.

(Kimse gülmeyince bir an susar, sonra hızla yemeye koyulur)

DAMAT *(Onun sırtına vurarak)* Eee, n'oldu sana böyle?

KIZ KARDEŞ Yumurta iyidir elbette, ne varmış yani?

ARKADAŞ *(Gene başlar)* Çok iyidir hem! Harikadır, dedim ya. Yumurtaya hiç karşı çıkmadım!

BABA Haa, yumurta dediniz de. Rahmetli annen bir keresinde bana yolluk olarak yumurta yapmıştı. Sordum: Hazırlop mu bari? Evet, evet, çok katı! dedi. Ben de inandım, pakete koydum yumurtayı. Ama daha...

GELİN Baba, kremayı uzatır mısın n'olur?

BABA Al. Ama daha...

KADIN *(Muzipçe)* Yatak takımını da mı kendiniz yaptınız sahi?

DAMAT Evet evet, ceviz hem de.

GELİN Çok şık görünüyor!

KIZ KARDEŞ Yalnız biraz fazla geniş olmuş bence.

KADIN E kendileri yapınca öyle oluyor zahir.

ADAM Daha görmedin bile.

BABA Ah ben size ne yatak takımları verirdim! Ecdat yadigârı hem de. Antika değerinde şeyler. Üstelik sapasağlam.

ARKADAŞ Evet, eskilerin işi başka oluyor.

GENÇ Onlar da başka insanlarmış zaten.

BABA Başka insanlar, başka yataklar, derdi Fritz Forst, çok orijinal adamdı. Mesela bir keresinde kiliseye girdi, daha papaz...

ANNE *(Girer)* Şimdi de kurabiye! Maria, şarap servisine yardım et!

DAMAT Eveet, ıslatma faslı geldi!

BABA Haa, dur, bir sulu klozet hikâyesi var, önce onu bir anlatayım! bu, sulu klozet dedikleri, piyasaya ilk çıktığında...

DAMAT Hele şaraptan bir yudum al, babacığım, dili yağlar, iyidir! *(Kadehlere şarap doldurulur)*

ARKADAŞ Şu renge bak, müthiş! Bu çiçek!

ANNE Baş başa vermiş ne konuşuyorsunuz çocuklar?

KIZ KARDEŞ *(Çekilir)* Biz mi? Hiiç! Diyordu ki...

ADAM Üç dakikadır ayağıma basıp duruyorsunuz delikanlı, körük sapı sandınız galiba...

GENÇ Ah, kusura bakmayın, düşünürken...

ADAM Evet, düşünün, düşünmek iyi şeydir, ama ayakla değil!

ANNE Kadehini uzat Jakob!

KADIN Hikmetler savuracağına, içsen daha iyi olmaz mı? Ne hikmet ama! Gerçi içtin mi de sünger gibi içersin ya!

(Sessizlik)

ARKADAŞ Ecdat yadigârı yataklardan söz ediyordunuz, kesildi...

BABA Evet, yataklar, ya! Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim! O yataklarda son nefesini vermiş aile efradımız, bir değil, iki değildir Maria!..

DAMAT Ama şimdi, yaşayanlar için kadeh kaldırsak babacığım, ha? Prost!

HERKES Prost!

ADAM *(Ayağa kalkar)* Sevgili dostlarım! Size...

KADIN ...bir iyilik yapmak istiyorsan, çeneni kapa!

ADAM *(Oturur)*

ARKADAŞ A aa, niye sustunuz? Eşiniz şaka yapmak istemişti sadece!

KADIN O, şakadan anlamaz!

ADAM Ne diyeceğimi unuttum zaten.
(İçer)

GENÇ *(Ayağa kalkar)*

KADIN Sssss!

ANNE Jakob, yeleğinin düğmelerini kapa, hiç hoş olmuyor!
(Bu sırada dışarıdan kilise çanlarının sesi duyulur)

KIZ KARDEŞ Çanlar, çan sesleri Herr Mildner[1]! Tam sizin konuşmanız için!

ARKADAŞ Dinleyin, dinleyin! Ne güzel çalıyor. Tam bir kutlama!

KIZ KARDEŞ *(Atıştırmayı sürdüren Damat'a)* Şşşşt!

GELİN Bırak da lokmasını yutsun canım!

GENÇ *(Dimdik ayağa kalkar)* İki genç insan, bakire gelin ve yaşamın çalkantılarında bilenmiş güvey, evlilik eşiğinden adımlarını atarken, göklerde melekler şarkı söyler, denilmiştir! Gelin kız, *(Gelin'e döner)* çocukluğunun güzel günlerini düşündüğünde, yüreğini inceden bir hüzün kaplar elbet, çünkü şimdi düşmanca acımasız yaşam kavgasına atılıyor *(Gelin hıçkırarak ağlar)*. Ne var ki, yaşamın acı tatlı yanlarına birlikte göğüs germek için seçtiği eşi ile bir yuva kuran – şu durumda sözcüğü sözcüğüne – kendi elleriyle kurmuş olan – sevgili erkeğinin yanındadır artık. Dolayısıyla, bugün ilk kez birbirlerinin olacak – *(Kadın güler)* – ve sonsuza dek birbirlerinin olacak bu iki soylu genç insanın esenliğine içelim! Aynı zamanda, Liszt'in "Es muss ein Wunderbares sein"[7] şarkısını onların onuruna söyleyelim hep birlikte.
(Kendisi başlar, ama kimse katılmayınca az sonra kesip oturur. Sessizlik)

ARKADAŞ *(Alçak sesle)* Şarkıyı kimse bilmiyor. Ama konuşma iyiydi ha.

KIZ KARDEŞ Eşsiz! Ne güzel konuşmaydı bu! Kitap gibi!

ADAM Düğünler kitabı, sayfa 85! İyi ezberlenmiş!

KADIN Utan, utan!

ADAM Ben mi?

KADIN Evet sen!

ARKADAŞ Şarap nefis!
(Çan sesleri kesilir. Herkes gevşer)

BABA Evet, ne anlatıyordum, yataklar...

GELİN Biliyoruz, biliyoruz.

BABA Büyük dayın August'un nasıl öldüğünü de mi?

GELİN Evet.

DAMAT Nasıl ölmüş peki büyük dayın?

BABA Yoo, bu kadarı olmaz ama, yumurta hikâyemi kestiniz, sulu klozetleri de, çok güzeldi oysa, sonra Forst'u aynı şekilde, Johannes Segmüller'i hiç üstelemiyorum, biraz uzun gelebilir, gerçi on dakikayı milim geçmez, belki gene de sonra anlatırım... Evet, ne diyordum:–

ANNE Şarabını tazele Jakob!

BABA August dayı sulu hummadan öldü işte!

ADAM Şerefe!

BABA Şerefe! Sulu humma. Önce yalnız ayakları su topladı, daha doğrusu önce ayak parmakları. Ama sonra dizlerini sardı. Hızla yayıldı. Sonra da iş işten geçmişti. Karnı davul gibi şişti. Suyu boşalttıkça gene.

ADAM Şerefe!

BABA Şerefe, evet, boşalt boşalt nafile. Çok geç. Sonra kalp de eklendi hele, iyice kötüledi. Yatakta yatıyor, size vereceğim yatak o işte, fil gibi soluyor, file de benzemiş zaten, ayakları yani. Annem, sizin büyük anneniz, onun kız kardeşi oluyor, adamcağıza son nefesinde, sabaha karşıymış, oda alacakaranlık, perdeler bile var sanıyorum, demiş ki: August, rahibi çağırayım! O, hiçbir şey demeden tavana bakıyor –yedi haftadır öyle bakarmış, yan yatamaz olalı işte, o kadar uzun sürmüş– ha, demiş ki: Hep bu ayağım yüzünden. Gene solumaya başlamış. Ama annem bırakır mı peşini, ruh meselesi var işin içinde, öyle düşünüyor, yarım saat geçmiş, gene: August, rahibi çağırayım mı? Ama bizim dayı hiç oralı değil. babam, yanındaymış, anneme dönmüş: Rahat bırak, demiş, acı çekiyor. Babam çok yufka yürekliydi. Ama annem, ille de ruh, diyor, cinsleri inatçıydı zaten, gene başlıyor: August, senin ruhunun ölümsüzlüğe erişmesi için! O zaman gözünü tavandan ayırıp soluna dönüyor dayı, babam sonradan anlatmıştı, dönüyor onlardan yana, şaşı şaşı bakarak, ne diyor biliyor musunuz? Ama burada söylenmez. Berbat bir şey.

Dayının kendisi gibi aynı. Yok yok, söyleyemem... gerçi, hikâye bu... söylemezsem hiç anlaşılmayacak. Demiş ki: Şeyimi yalayın... şeyimi... anlarsınız işte. Var gücünü toplayıp bunu söyledikten sonra da ruhunu teslim etmiş. Olmuş bu, aynen. Yatak hâlâ duruyor, ortaya çıkarıp hazır edeyim de sahi, istediğiniz zaman gelin alın.

(İçer. Sessizlik)

KIZ KARDEŞ Ben bir yudum içemem artık.

ARKADAŞ Her şeyi böyle ciddiye almayın canım. Hadi, hadi, şerefe! Güzel bir hikâyeydi işte, o kadar.

GELİN *(Damat'a, hafif sesle)* Yani bu kirli çamaşırı da ortaya dökmese olmazdı!

DAMAT Keyfini kaçırma sakın adamcağızın!

GENÇ Çok hoş bir ışığımız var!

ANNE Jakob, kurabiyeyi bıçakla kesmesene!

BABA Şu mobilyalarınıza bir yakından baksak mı?

GELİN Tabii ya!

ARKADAŞ Sandalyelerin böyle geniş olması çok önemli, koltuk gibi, iki kişilik neredeyse.

KADIN Ayakları biraz ince kalıyor!

GENÇ Narin bacaklar – cins yaratıklarda bulunur!

KADIN Nereden bildiniz?

ANNE Jakob, şu kurabiyeyi elinle yesene!

KADIN *(Kalkar, dolanır)* Kanepe bu mu? Genişliği iyi de, döşeme pek pratik değil. Kendiniz yaptığınıza göre, tabii böylesi...

GELİN *(Kalkar)* Gardrop ne güzel ama, değil mi? Hele şu kabartmalar! Bilmem neden, bazılarında hiç anlayış yok. Üç beş kuruşu harcayıp bir mobilya satın aldılar mı tamam, öyle bir eşya işte, ruhsuz, zevksiz, sırf mobilya alınmış olsun yeter! Oysa biz kendimizi kattık ona, alın terimizi, sevgimizi işledik üstüne, kendi elimizle yaptık dedim ya!

ADAM Hanım, çekil oradan, gel otur!

KADIN Ne demek o? İçine bakacaktım!

ADAM Başkalarının dolabının içine bakılmaz!

KADIN Aman canım, içimden geldi işte. Sen hep daha iyi bilirsin zaten. İyi peki bakmayıveririm ben de n'olmuş! Hani, dıştan öyle pek ahım şahım görünmüyor da, bu kabartma süsler demode oldu artık, şimdi renkli perdeyle cam yapılıyor filan, belki için çok güzeldir, onu göreyim demiştim.

ADAM İyi, anladık, otur artık.

KADIN Ne biçim konuşma bu? Gene içkiyi fazla kaçırdın! Kadehine su karıştıracağım, yoksa dayanamıyorsun.

DAMAT Madem görmek istiyorsunuz, bakın canım, ilgilenmeniz hoşuma gitti. İşte anahtar. Aç göster Maria!

GELİN Elbette. Hemen! Yalnız, doğru anahtar verdiğinden emin misin? Bu dönmüyor da...

DAMAT Bana bırak. İyi bak öğren sen de. Kilidi kendim monte ettim. *(Uğraşır)* Kahrolası! N'oldu buna be? Tu! *(Öfkelenir)* Rezil şey!

GELİN Gördün mü işte, sen de kıvıramadın!

DAMAT Kilit ters mi dönmüş içerde nedir? Anlamadım gitti.

KADIN İçinde görecek fazla şey de yoktur belki, boşuna zahmet etmeyin. Zaten kilidini açmak bu kadar zorsa önemli bir kusur sayılır!

ADAM *(Tehditle)* Otursana sen! Çok konuştun!

KIZ KARDEŞ Yoo, artık ayaklandık madem, dans edelim haydin!

GENÇ Evet, iyi fikir! Masayı şöyle yana çekeriz!

DAMAT Çok güzel! Dans, dans! Ama, müzik nasıl olacak?

ARKADAŞ Ben çalarım. Gitarımı getirmiştim, aralıkta duruyor.

(Gider alır. Herkes kalkar. Adam'la Baba, soldaki sehpaya gider otururlar. Tütün içerler. Damat'la Genç, masayı kaldırıp sağa çekerler)

GENÇ Yere koyarken yavaş olun!

DAMAT Gerekmez. Hızlı da koysak dayanır, bir şeycik olmaz! *(Masayı sertçe bırakır. Bir ayak yamuluverir)* İşte bu kadar! Haydin dansa!

GENÇ Gördünüz mü, bir ayağı gitti! Daha yumuşak koymanız gerekirdi.

GELİN Ne gitti?

DAMAT Hiç canım, sorun değil! Haydin, dans ediyoruz!

GELİN Sen de dikkat etmezsen yani!

KADIN Döktüğünüz alın terini düşünün! Ama kaliteli tutkal dökmek belki daha iyi olurdu.

DAMAT Sizin de amma sivri diliniz var! Benimle dans eder misi-

niz?

KADIN A aa, ilk dansı karınızla yapmanız gerekir herhalde!

DAMAT Doğru ya, tabii. Gel Maria!

GELİN Hayır canım, ben Herr Hans'la dans edeceğim!

KIZ KARDEŞ Eee, benim kavalyem kim olacak peki?

GELİN *(Adam'a)* Dansa kalkmaz mısınız?

ADAM Yok yok, karımın dilinden kurtulamam sonra.

KIZ KARDEŞ Ben açıkta mı kalayım yani?

ADAM Ama haksızlık bu, dans etmek istemiyorum ki!

(Kalkar, Kız Kardeş'e kolunu uzatır)

ARKADAŞ *(Kanepeye oturmuş)* Vals çalıyorum! *(Başlar)*

(Damat'la Kadın, Genç'le Gelin, Kız Kardeş'le Adam, dans ederler)

KADIN Daha hızlı, daha hızlı! Atlı karınca gibi!

(Oldukça hızlı dönerler. Dans biter)

KADIN Çok güzeldi. Dans bilen belli oluyor.

(O hızla kendini kanepeye bırakır. Kanepe bir çatırdar. Kadın'la Arkadaş fırlayıp kalkarlar)

ARKADAŞ Çatırdadı.

KADIN Bir yerini kırdık galiba. Benim yüzümden!

DAMAT Sorun değil! Tamir ederim ben.

KADIN Nasıl olsa bu işin ustasısınız, sorun değil!

GELİN Çok hızlıydınız, oturuşunuzdan belli.

KADIN Evet, kocanız insanın başını döndürüyor!

KIZ KARDEŞ Eee, hoşunuza gitmedi mi?

ADAM Gitti gitti, bugün pek hoşlandım doğrusu.

KADIN Kalbin var, dikkatli ol!

ADAM Korkuyor musun?

KADIN Ucu bana dokunur hep.

DAMAT Otursak iyi olacak.

GELİN *(Arkadaş'a)* Ne güzel çalıyorsunuz!

ARKADAŞ Sizi dans ederken görünce...

DAMAT Hop hoop, gevezelik istemez! Oturalım! Siz dansı sevdiniz mi?

GENÇ Hem nasıl! Biraz daha dans etseydik!

DAMAT Olmaz.

BABA Şarap kalmadı mı? Sohbeti cilalıyor ne güzel.

DAMAT Masayı gene ortaya çekelim. *(Genç ile birlikte tutup kaldırırlar)* Ama bu kez dikkatli olun!

(Anne şarap getirir. Herkes sandalyesini çekip oturur)

KADIN Şarkı da söyleseniz, şu keyifle dinlemek pek hoş olur.

ARKADAŞ İyi şarkı söyleyemem.

DAMAT Aman canım, nasıl olursa olsun, eğleniyoruz işte, söyle bir şeyler.

KADIN Kocam da şarkı söyler aslında. Gitar da çalar.

GENÇ Aaa, haydi çalın!

KADIN Gitar orada!

ADAM Benden geçti artık.

KIZ KARDEŞ Hayır, çalın çalın!

ADAM Ya sözler aklıma gelmezse?

KADIN Hep unutursun zaten.

KIZ KARDEŞ Bir tane, bir tane olsun söyleyin!

ADAM Bir taneyi hatırlarım belki.

KADIN Önceleri hep çalardı. Evlendik, bıraktı. Bu koyvermişliği beni bunaltıyor. O kadar çok şarkı biliyordu ki, sonra sonra unuttu, hep takılır oldu, bunamış gibi. Kala kala tek bir şarkısı kaldı. Haydi onu söyle bari şimdi!

ADAM Peki, söyleyeyim.

(Gitarı akort eder. Başlar)

Aşk beldesinin perisi! Kulak verin!

Bir zamanlar kimleri...

(Ötesini getiremez)

Bir zamanlar...

Yok. Gelmiyor işte aklıma. Bunu da unutmuşum. Sonuncuydu.

KADIN Erken bunama işte!

DAMAT Dert etmeyin. Ben hiç mi hiç şarkı söyleyemem mesela, sorun mu?

GENÇ Biraz dans edelim öyleyse.

ARKADAŞ Evet, dans edelim. Ben de istiyorum şimdi. Şöyle benim çaldığım gibi bir valsi siz de çalarsınız besbelli! Septima, La majör. Evet Frau Maria, şimdi sıra bende!

KADIN Ama canım istemiyor artık.

DAMAT Öyleyse biz seyredelim.

BABA Maria iyi dans eder.

(Gelin'le Arkadaş dans ederler)

ADAM *(Gitarı tıngırdatır)* La majör, böyleydi galiba..

ARKADAŞ *(Ateşli)* Dansınız harika! Daha hızlı, daha hızlı!

DAMAT Yerlere yuvarlanmayın da!

KADIN *(Damat'a)* Benim böyle dans etmeme izin yok.

KIZ KARDEŞ Yapabilir misiniz ki?

KADIN Kavalyesine bakar.

ARKADAŞ *(Kesilmiş)* Damarlarım çatlayacak. Al, karın sana teslim. Müthiş dans ediyor. Bir yudum bir şey içeyim!

BABA Artık masaya geçsek ha? Böyle hiç konuşamıyor insan.

DAMAT Evet, evet, haydi geçin! *(Gelin'e hafif sesle)* Yoksa dansı mı tercih ederdin?

GELİN Masada yerleri değiştirelim. *(Arkadaş'a)* Siz şöyle oturun! Siz *(Kadın'a)* şuraya geçin isterseniz. *(Kadın, Damat'ın yanına oturur)* Baba, sen baş köşeye.

DAMAT *(Şişe açar)* İçelim! İçelim! Tadımızın, tuzumuzun şerefine!

GENÇ Yuvamızda!

ARKADAŞ Kendi elceğizimizle kurulmuş!

BABA Prost! Maria, sen daha bacak kadar çocukken şarap içerdin, biliyor musun? Dedenin çok hoşuna giderdi, sana şarap verirdi, sonra da dans etmeni isterdi, ama sen hep uyuyakalırdın.

KADIN Öyleyse bugün içmeseniz daha iyi! Ne dersiniz?

ADAM Bu kadar güzel dans eden görmedim hiç!

ARKADAŞ Şimdi keyfimi buldum. Başta biraz durgundu ortalık. Ama güzeldi gene de. *(Kalkmak ister)* A, ne oluyor? *(Sandalyesine bakar)* Sandalyeden kurtulamıyorum, ne battı böyle?

GELİN Bir yeriniz acımadı ya?

ARKADAŞ Kıymık takıldı galiba.

DAMAT Sorun değil.

ARKADAŞ Evet, sandalye için sorun değil belki, ama en iyi pantolonumdu bu!

DAMAT Deme! Benim için en iyi pantolonunu giydin ha?

ARKADAŞ Neyse. Şarkı söyleyeyim bari.

DAMAT Çok üzüldüysen, şarkı söylemesen de olur.

ARKADAŞ *(Gitarını alır)* Yoo, canım öyle istedi.

DAMAT Hayır yani, eğer keyfin kaçtıysa..

ARKADAŞ Kaçmadı, kaçmadı...

DAMAT Pantolonun yırtıldı diye yani...

ARKADAŞ Dans içindi.

BABA Her şeyde bir hayır vardır, derler. Forst da hep böyle derdi!

ARKADAŞ *("Bekâret Baladı"nı[8] söyler)*

KADIN *(Güler)*

DAMAT Biliyorum. Senin en iyi şarkılarından. *(Kadın'a)* Çok mu hoşlandınız? Neyse, ben şarap getireyim!

ARKADAŞ Evet, iyi şarkıdır. Özellikle ahlaki yanı! *(Gelin'e)* Sevdiniz mi?

GELİN Bilmem, pek anlamadım galiba.

KADIN Sizi kastetmiyor ki zaten.

BABA *(Huzursuz)* İna nereye kayboldu?

GELİN Ne bileyim ben?

DAMAT Herr Mildner de yok. O niye çağrıldı sahi?

GELİN Bizim kapıcının oğlu.

DAMAT Hizmetçi yani.

GELİN Birlikte çıkmışlar herhalde.

BABA İyi ki çıkmışlar da bu şarkıyı duymadılar. Ama sen gene de bir bakıver Maria!

KADIN Belki asıl onlar anlamışlardır şarkıyı!

ADAM Sevgili anneniz de hâlâ mutfakta galiba.

DAMAT Evet, krema yapıyor.

GELİN *(Damat'a alçak sesle)* Ne iğrenç espriydi!

DAMAT Sen onunla öyle dans ettikten sonra...

GELİN Rezil oldum.

DAMAT Yaptığın danstan mı?

GELİN Hayır, senin arkadaşlıklarından! *(Çıkar)*

ARKADAŞ İşte şimdi tam neşemi buldum. Kafayı çektim mi, tanrı ben olurum!

DAMAT Tanrı kafayı çekti mi kâtip oluyor demek, kâtip bey.

ARKADAŞ *(Biraz sinirlice güler)* İyi, çok iyi. Bu yaşta bu zekâ!

ADAM Aklıma bir fıkra geldi: Tanrı bir gün kıyafet değiştirip gezmeye çıkmış. Ama kravat takmayı unuttuğu için hemen tanımışlar, yakalayıp timarhaneye atmışlar.

ARKADAŞ Bu fıkra böyle anlatılmaz! Espriler güme gitti.

BABA İyiydi iyi, ama Josef Schmidt bir gün gerçekten tımarhaneyi boyladı? Bakın nasıl oldu:...

(Kız Kardeş, Gelin ve Genç, girerler)

KIZ KARDEŞ Annenize yardım ediyorduk, mutfakta krema yapıyor.

DAMAT Sorun değil. Keyfimiz iyi. Fıkralar anlatıyoruz.

GENÇ Harika bir krema oluyor ama.

KADIN Fırında mı pişiyor?

KIZ KARDEŞ Yoo. Krema fırında pişirilmez ki!

KADIN Haa, ben de, yüzünüz böyle al al olduğuna göre, kremayı fırına verdik, diyeceksiniz sandım! *(Gülerek kendini sandalyeye atar. Sandalye çatırdar)* Ay!

(Fırlayıp kalkar)

ARKADAŞ Bir şey mi kırıldı?

KADIN Korkarım... sandalye...

DAMAT İmkânsız! İsterseniz üstüne çıkıp hora tepin, bir şey olmaz ona. Üç santim kalınlıklı kuşaklar attım.

KADIN Olsun, güvenip oturamam artık. Kanepeye gidiyorum.

KIZ KARDEŞ Ona demin oturmuştunuz da, bir ayağı kırılmıştı ya!

ARKADAŞ *(Sandalyenin altına eğilip bakar)* Gerçekten bir şey olmuş buna. Hem bu sefer, kıymık filan değil. İnsanların elbiselerini böyle tehlikeye atmayın ama, değil mi?

DAMAT Haa, bu sandalye sahi. Bu biraz netameliydi. Kuşaklar kısa gelmişti. Bu olduğunu bilsem başka sandalyeye oturun derdim.

GELİN O zaman da o sandalye bu oluverirdi!

ADAM Burada boş bir tane var işte, tamam! *(Sessizlik)*

ANNE Krema geldi! Sıcak şarap da hazır! Buyrun!

ARKADAŞ Olağanüstü! Sıcak şarap! *(Sertçe doğrulur)* Ah! Sorun değil, kol, bu kez yalnızca kolu oynadı. Bir tarafım da yırtılmadı! İçelim!

(Sandalyenin kolluğu kırılmıştır)

DAMAT Şöyle tatlı tatlı. Prosit!

HERKES Prost!

DAMAT Senin sağlığına anne!

ANNE Sağ ol, ama şarabı güzelim yeleğinin üstüne dökme sakın,

daha şimdiden leke yapmışsın!

BABA Söz sandalyeden açılmışken... Rosenberg şirketinin salonunda müşteriler için hep şu alçacık sandalyeler vardır ya, onlardan konmuştu, hani oturunca insanın dizleri burnuna gelir. Oturanı öyle gevşetirdi ki Rosenberg sırf bu sayede zengin oldu. Sonra yeni binasına geçti, daha güzel eşyalarla döşedi, ama sandalyeleri hiç değiştirmedi. Dokunaklı biçimde hep derdi ki: Bu basit mobilyayla işe başladım ben. Hiç unutmak istemem, yoksa burnum büyür de tanrının gazabına uğrarım!

KADIN Ama sandalyeleri isteyerek kırmadım herhalde, değil mi? Benim ne suçum var yani?

ADAM Sana bir şey diyen olmadı ki!

KADIN İyi ya. Böylece suç bende kaldı.

ARKADAŞ Havanın rengi değişti gene. Gitarla bir şeyler mi çalıp söylesem acaba?

DAMAT Yorulmadıysan.

ARKADAŞ Ne yorgunluğu?

DAMAT Dans, içki. Miden de hastadır yazık!

ARKADAŞ Hasta masta değilim ben.

DAMAT Sürekli Natron yutan kimdi[9]?

ARKADAŞ İşte o sayede hastalığım kesildi çoktan.

DAMAT Sen bilirsin, kendi iyiliğin için söyledim.

ARKADAŞ Eksik olma. Ama yorgun değilim.

(Sessizlik)

GENÇ Tiyatroda "Baal" oyununu izleyeniniz var mı?

ADAM Evet, rezalet!

GENÇ Ama, bir enerji, bir güç vardı içinde.

ADAM Demek ki, güçlü bir rezalet. Zayıf olanından daha da kötü. Rezillik, bir de yetenekli olunca, mazur mu göreceğiz yani? Size hiç yakıştıramadım.

(Sessizlik)

BABA Bu modernlerde aile hayatı hep kirletiliyor. Oysa Almanlar olarak elimizdeki en iyi şeyimiz o!

ARKADAŞ Doğru söze ne demeli?

(Sessizlik)

DAMAT Eee, eğlenin artık biraz. Biricik düğün gecem bu benim.

Kazık gibi oturup durmayın. İçin! Ben ceketi çıkarıp atıyorum işte! *(Çıkarır)*

(Sessizlik)

ARKADAŞ İskambil kâğıdın var mı? Tarokko[10] oynayalım.

DAMAT Kâğıtlar dolapta.

KADIN O da açılmıyor.

ARKADAŞ Keskiyle açılır belki.

GELİN Daha neler. Ciddi söylemiyorsunuz herhalde.

ARKADAŞ Eninde sonunda açmanız gerekmeyecek mi?

GELİN Bugün değil ama!

DAMAT Kâğıtları almak için...

ARKADAŞ *(Çok kaba)* Eee, siz söyleyin öyleyse, başka ne yapılır burada be!

KADIN Öbür eşyaları görsek!

DAMAT İyi aklınıza geldi. Ben önden gidiyorum!

(Herkes ayaklanır)

KIZ KARDEŞ Ben burada kalıyorum.

GELİN Tek başına? Olmaz öyle şey!

KIZ KARDEŞ Niyeymiş?

GELİN Her şeyin bir haddi var.

KIZ KARDEŞ Öyleyse söylüyorum işte: Sandalyem kırık, o yüzden kalkmak istememiştim!

GELİN Niye kırdın?

KIZ KARDEŞ Ben kırmadım ki, kendisi kırıldı.

ARKADAŞ *(Yoklar)* Kımıldamadan oturur dikkatli olursanız bir şey olmaz.

BABA Haydin, öbür eşyalara bakacaksak gidelim.

ARKADAŞ *(Kadın'a usulca)* Masa gene de iyi dayandı.

DAMAT Öyle fevkalade şeyler sayılmaz tabii...

KADIN Dayanıklı olsunlar da!..

DAMAT Gelsene Maria!

GELİN *(Kalkmaz)* Sen git, geliyorum!

(Herkes orta kapıdan çıkar)

KADIN *(Çıkış sırasında Arkadaş'a)* Damat ceketini çıkardı ayol!

ARKADAŞ *(Gene çıkış sırasında)* Saygısızlık. Herkes bildiğini okuyor.

GELİN *(Masaya dayanır, ağlar)*

DAMAT *(Ayrılıp gelir)* El fenerini alayım. İçerinin elektriği yanmıyor, arıza var.

GELİN Niye onu da ustaya yaptırmadın?

DAMAT Neyin var senin? Kız Kardeşin de daha usturuplu davranabilirdi öyleyse.

GELİN Ya senin arkadaşın?

DAMAT Saygı bekleyen öyle dans etmez.

GELİN Sonra o Mildner! Gelinin kızlığının üstüne amma da basıyordu. Mosmor oldum, herkes de fark etti işte. Gözlerini bir de bana dikmiş! Hem o talihsiz şarkı nereden çıktı? Bir şeylerin hıncını alıyor olmalı.

DAMAT Ya o pis espri? Senin gibi birine dokunmaz diye düşündü zahir.

GELİN Ağzını topla, senin arkadaşın o! Ben senin dediğin gibi biri değilim!

DAMAT Nasıl defetmeli bunları yahu? Yiyorlar, içiyorlar, dırdırlarından, vırvırlarından geçilmiyor, ama bir türlü gitmek bilmiyorlar! Düğünse bizim düğünümüz!

GELİN Ama ne düğün!

DAMAT Öyle deme. Bir savuşup gitsinler...

GELİN Her şeyin içine ettiler.

DAMAT Bir yalnız kalalım! Eyvah geliyorlar.

GELİN Gitmelerini istemiyorum ki! Daha felaket olacak o zaman!

DAMAT *(Ceketini hızla yeniden giyer)* Bayağı serin burası.

(Ötekiler kapıda görünür)

BABA Mutfakta kalakaldık. Yatak odasında ışık yok.

ARKADAŞ Rahatsız etmiyoruz ya?

KADIN *(Gülme krizi tutar)*

ADAM Neyin var gene?

KADIN Her şey çok komik!

ADAM Komik olan ne?

KADIN Her şey, her şey. Kırılan sandalyeler, kurulan yuva! Bu olup bitenler! *(Katılırcasına güler)*

GELİN Emmi, lütfen!

KADIN Her şey dökülüyor. *(Gülerek kendini bir sandalyeye atar. Sandalye çatırdayarak çöker)* Bu da! İşte bu da! Yere oturayım bari!

ARKADAŞ *(O da birlikte güler)* Gerçekten de! Seyyar tabure getirseymişiz!

ADAM *(Kadın'ı yakalar)* Sen hastasın. Bu gidişle her şeyi kırıp dökersin, sandalyelerin ne kabahati var? *(Damat'a)* Kusura bakmayın n'olur!

ARKADAŞ Oturalım canım, nasıl olursa olsun. Eğleniyoruz ya, sorun değil!

(Otururlar)

KIZ KARDEŞ Işığın yanmaması ne kötü! Yataklar gerçekten güzeldi oysa.

KADIN Işık da yanmadı sahi.

GELİN Biraz daha şarap getirsen Jakob!

DAMAT Bodrumda. Anahtarı var.

GELİN Bir saniye!

(Çıkarlar)

KADIN Tuhaf bir koku var!

ARKADAŞ Demin fark etmedik.

KIZ KARDEŞ Ben bir koku almıyorum.

KADIN Anladım. Tutkal kokusu bu!

ARKADAŞ Kolonyayı bunun için armağan etmiştim onlara. Hem de tam yarım şişe!

KADIN Ama artık hiçbir şey bu keskin tutkal kokusunu bastıramıyor.

GELİN *(Döner)*

BABA Seni böyle eşikte görmek ne güzel. Küçük kızken de güzeldin. Ama artık büyüdün.

KADIN Elbise de iyi biçilmiş.

GELİN Evet, numara yapmaya ihtiyacım yok çok şükür.

KADIN Bu taş bana mı?

GELİN Sana mı geldi?

KADIN Sırça köşkte oturan, taş atmamalı!

GELİN Kimmiş sırça köşkte oturan?

KADIN Elbise öyle iyi biçilmiş ki, hiç belli olmuyor, senin..

ARKADAŞ Prost! Şarap harika!

GELİN *(Ağlar)* Ama bu... Ama bu kadarı...

ADAM Ne oluyor?

DAMAT *(Dönmüştür)* Şarap geldi! Ne oldu sana?

KIZ KARDEŞ Ne olacak, patavatsızlık!

KADIN Neymiş patavatsızlık?

BABA Sakin olun canım! Prost!

DAMAT *(Kız Kardeş'e)* Konuklara saygısızlık etmesene!

KIZ KARDEŞ Ama konuklar sayın eşinize saygısızlık edebilirler, değil mi?

KADIN Ben hiçbir şey demedim!

ADAM Dedin! Senin yaptığın, terbiyesizlik!

KADIN *(Gergin)* Ben sadece gerçeği söyledim!

DAMAT Ne gerçeği?

KADIN Numara yapmayın canım!

ADAM *(Eğilir)* Kolla kendini!

KADIN Biri hamileyse, hamiledir, o kadar!

ADAM *(Masanın bir ayağını koparıp karısına fırlatır, o da doğruca gardırop üstündeki vazoya gider. Kadın ağlar)*

DAMAT *(Öfkeyle Kız Kardeş'e)* Senin vazondu o!

KIZ KARDEŞ Değer verseydin oraya koymazdın!

DAMAT Sana laf yetiştirecek halde değilim, çünkü benim masa da gitti.

(Masa ayakta duruyor mu, diye yoklar)

ADAM *(Sinirli sinirli dolanır)* Şimdi ben ona odun atmış oldum. ben hödük oldum şimdi. Hep böyledir işte. O ezilen zavallı, ben yontulmamış zorba. Peki yedi yıl dayandım da kim getirdi beni sonunda bu zorbalığa? Çalışmaktan öyle yorgun düşerdim ki, ona el bile kaldıramazdım. Ben iyiysem, o mutlaka hastadır. Ben içiyorsam, para sayar, ben parayı saydım mı başlar ağlamaya. Bir keresinde çok sevdiğim bir tabloyu, fırlatıp atmak zorunda kalmıştım, sırf o beğenmiyor diye. Beğenmiyordu, çünkü ben sevmiştim. Ama sonra o attığım tabloyu alıp kendi odasına astı. Ben görünce de pek hoşlandı, bence hiç fena değil, dedi. atılmış şeyi yerden toplamak zorunda kalmış diye bir de bana sitem etti. Tepem attı, aldım tabloyu, bu sefer de, benim hiçbir şeyim olmayacak mı, diye ağlamaya başladı. Böyle bulunmaz bir şeyi bile benden esirgedin, dedi üstelik. Bu böyledir işte. Hepsi böyledir bunların. Evlendiğin andan itibaren, artık hanımına hizmet eden bir hayvan bile değil, bir hayvana hizmet eden insan duru-

muna düşersin, bu da seni her şeye müstahak aşağılık biri yapar.

(Sessizlik)

DAMAT *(Kendini zorlayarak)* Biraz daha içmek istemez miydiniz? Saat daha dokuz!

ARKADAŞ Oturacak sandalye kalmadı ki!

GENÇ Öyleyse dans edelim!

ARKADAŞ Dansa karnım tok!

DAMAT Demin pek hoşlanmıştın ama!

ARKADAŞ O zaman henüz mabadıma kıymık batmamıştı!

DAMAT Yok yahu? *(Güler)* O yüzden mi böyle süklüm püklüm duruyorsun.

ARKADAŞ Kendi sandalyemin kıymığıydı sanki!

DAMAT Yoo. Benim sandalyem. İdi! Zaten o da yok artık.

ARKADAŞ Öyleyse gidelim bari. *(Çıkar)*

GENÇ Çok teşekkürler. Güzel bir akşamdı. Ama önce pardösümü giyeyim.

KADIN Beni eve bırakıverin!

ADAM *(Çıkmıştır. Elinde karısının eşyalarıyla döner)* Böyle bir karım olduğu için tekrar özür diliyorum.

DAMAT Rica ederim.

KADIN Eve gitmeye cesaretim yok.

ADAM Öcünü böyle alıyorsun değil mi? Ama oyun bitti artık, ciddi ol. *(Kadını koluna takar)* Gidiyoruz. *(Kadın sessiz ve ezik, kocasıyla çıkar)*

DAMAT Her şeyi zıkkımlandılar, şimdi de gidiyorlar. Daha akşam yarı olmadan bir başımıza kalacağız.

GELİN Az önce defolup gitmelerini istiyordun! Bir dakikan bir dakikana uymuyor işte, gördün mü? Beni de sevmiyorsundur artık.

ARKADAŞ *(Şapkası kafasında, girer, kızgındır)* Bu pis koku dayanılmaz olmuş neredeyse!

DAMAT Hangi pis koku?

ARKADAŞ Tutmayan tutkal kokusu. Bu moloz yığınına konuk çağırmak da utanmazlık doğrusu.

DAMAT Ha, tabii, o yaptığın utanmaz espriden hoşlanmadığım için ve koltuğumu parçaladığın için özür diliyorum senden.

ARKADAŞ Su toplamış gerdek yatağını beklemeyi tercih edersiniz belki. İyi geceler!

(Çıkar)

DAMAT Cehennemin dibine!

BABA Biz de gitsek iyi olacak. Mobilyayı konuşuruz daha. Yatakları da ne zaman isterseniz alabilirsiniz. Kimsenin ilgilenmediği hikâyeler anlatmak her zaman daha iyidir. İnsanları kendilerine bıraktın mı kaldıramıyorlar. Yürü İna!

KIZ KARDEŞ Bu güzel akşamın böyle bitmesi yazık! Ne de olsa biricik akşam yani. Hans diyor ya: Ardından yaşam kavgası gelecek.

GELİN Sen de öyle olması için elinden geleni yaptın çok şükür. Hem, ne zamandan beri Herr Mildner'e Hans demeye başladın?

GENÇ Tekrar teşekkürler. Benim için çok güzel bir akşam oldu.

(Üçü çıkarlar)

DAMAT Aman neyse, gidebildiler!

GELİN Bizim rezaletimizi de tüm kente taşıyarak. Utanç verici! Sabah olunca herkes bizde olup biteni duyacak, pencerelerinin ardında kıs kıs gülecekler bize. Kilisede arkamızdan bakıp, mobilyaları, yanmayan elektriği, yetmeyen kremayı, hele en korkuncu da, hamile gelini düşünecekler. Oysa ben erken doğum diyecektim.

DAMAT[2] O mobilyalar beş ay geceli gündüzlü çalışmaya mal oldu. Bunu hiç düşünmüyorsun galiba. Sen onlarla sarhoş gibi dans edince, onlar da edepsiz şarkılardan keyiflenip çılgınca döndü durdular, sandalyeleri kırana kadar! Senin arkadaşındı o hanım!

GELİN[3] Şarkıyı söyleyen de senin arkadaşındı! Mobilyalarının canı cehenneme, cilası bile yok, neymiş, görünüş önemli değilmiş, yeter ki rahat olsunmuş! Bitene kadar beş ay geçince benim hamileliğim de ortaya çıktı işte! Bu talaş yığını, bu paçavralar, bu rezil işçilik! Ne demeye evlendik ki biz!

DAMAT Tamam, onlar gitti, şimdi kendi düğün gecemiz başlamış bulunuyor. İyi!

(Damat, ileri geri dolaşmaya başlar. Gelin sağdaki pencereye gider)

GELİN Peki, benim o arkadaş bildiğim, bugüne kadar doğru dürüst tanımadığım hatunu benden önce dansa kaldırmak da ne oluyor, ha? Duyulmuş görülmüş şey mi? Ayıp be!

DAMAT Mobilyalarıma dil uzattı da ondan!

GELİN Ah sevsinler, yumuşattın da dili kısaldı sanki!

(Sessizlik)

DAMAT Başkalarının yapamadığını yapmaya cüret edince hazmedemiyorlar işte. Hele kendi yapamadıklarının iyi olduğunu gördüler mi, mutlaka acısını çıkarıyorlar. Bunların bir tekini bile yapmayı beceremezler tabii, düşünemezler, kesip biçemezler bile! Ama bir küçücük hata, tutkalın kötü olması, ağızlarına sakız verdi böyle. Aamaaan, düşünmüyorum artık!

(Gardroba gider, açmaya çalışır)

GELİN Hep yüzüne vurulacak! Bu yaptığını unutmayacağım!

(Hıçkırarak ağlar)

DAMAT Kötü tutkal yaptığımı mı?

GELİN Alay etme, alay etme, tanrı yanına bırakmaz!

DAMAT Bırakmıyor zaten! Hay kilit gibi senin! Ne halin varsa gör!

(Kapıya yüklendiği gibi içeri göçertir)

GELİN Şimdi de bir kilit yüzünden koca dolabı kırdın!

DAMAT Hayır, dolabı açtım ve gündelik hırkamı aldım ve sen de ortalığı toplayacaksın. Daha ne kadar bu döküntünün içinde dolanacağız?

GELİN *(Kalkar, ortalığı toplamaya başlar)*

DAMAT *(Hırkasını sırtına geçirmiş, dolabın yanında para saymakta)* Pek ucuza da çıkmadı üstelik. Bodrumdaki şarapları açmak fazlaydı!

GELİN Masa sallanıyor. İki bacağı eksik olunca...

DAMAT Sıcak şarap! Yemek! Tamirat da çok tutacak şimdi.

GELİN Sandalyeler, gardırop, kanepe!

DAMAT Bok soyları!

GELİN Mobilyaların senin!

DAMAT Kendi elimizle kurulmuş yuva!

GELİN İçini dışını biliyoruz ya!

DAMAT Daha bir özenle bakarız!

GELİN *(Oturur, elini yüzüne kapatır)* Bu utanca da!

DAMAT Gelinlikle toparlaman şart mı? Berbat edeceksin. Şimdiden leke yapmışsın bile!

GELİN Bu hırkayla amma zayıf görünüyorsun. Yüzünü de çok değiştirdi. İyi değil ama.

DAMAT ya sen, ne kadar yaşlanmışsın sanki! Ağlayınca belli oluyor.

GELİN Artık kutsal bir şey kalmadı!

DAMAT Şimdi düğün gecesi! *(Sessizlik. Damat masaya gider)* Hepsini içip bitirmişler. Masa örtüsü bile benden fazla içmiş. Şişeler boş, ama kadehlerde artıklar!.. Tek kuruşu boşa harcamak yok!

GELİN Ne yapıyorsun öyle?

DAMAT Kadehlerde kalanları içiyorum. Hele şuna hiç dokunulmamış!

GELİN Ben yapamam!

DAMAT Düğün gecemiz değil mi?

GELİN *(Bir kadehi alır, uzatıp inceler, sonra kafasına diker)*

DAMAT Her ne kadar, hamile olduğun için, bakireliğine içiyorum, diyemesem de...

GELİN Yerin dibine geçtim bugün. Şimdi de sen üstüne basıyorsun işte. Kimin suçu peki? Senin keçi inadın yüzünden...

DAMAT *(Aldırmaz)* İşte, kendi yuvamızın duvarları içinde, ailenin bakışları altında...

GELİN *(Acı acı güler)*

DAMAT ...soyumuzu çoğaltmanın ilk gecesi bizi bekliyor! Mukaddes denen o iş!

GELİN Çenen açıldı!

DAMAT Kısacası, senin sağlığına içiyorum karıcığım ve mutluluğumuza!

(İçerler)

GELİN Söylediklerinin hepsi doğru sayılmaz, ama evet, düğün gecesi hep biraz takıntı olur işte, doğru!

DAMAT Daha kötüsü de olabilirdi.

GELİN Senin o arkadaşınla!

DAMAT Senin o yakınlarınla!

GELİN Kavga etmemiz şart mı?

DAMAT Hayır! Düğün gecesinde...

(Kadehleri birbiri ardına yuvarlarlar)

GELİN Düğün gecesi! *(İçki genzine kaçar, inadına güler)* Aman pek hoş! Aman ne güzel, düğün ve gecesi!

DAMAT Öyle tabii! N'olmuş! Prost!

GELİN Ne edepsiz şarkıydı o? *(Kıkırdar)* "Zampara yatırıp kızı..." Öylesiniz işte siz! "Merdivende becerdi!"

DAMAT *(Zıplar)* Ya babanın hikâyeleri?

GELİN Hele kız kardeşimin kırıtması? Gülmekten öleceğim!

DAMAT O şırfıntı da yerlere yuvarlanıyordu neredeyse!

GELİN Gardrop açılmayınca nasıl aptallaştılar ama?

DAMAT İçini göremediler ya, oh!

GELİN Aman, iyi ki gittiler!

DAMAT Bir gürültü, bir pislik!

GELİN İkimiz yetmiyor muyduk yani?

DAMAT Biz bizeyiz işte.

GELİN Ne illet hırka o?

DAMAT Şu gelinliğe bak!

(Önünden yırtıp ikiye ayırır)

GELİN Yırtıldı işte!

DAMAT Olsun! *(Gelin'i öper)*

GELİN Seni azgın seni!

DAMAT Seni güzel seni! Bu ne beyaz memeler!

GELİN Ah, acıyor, canım benim!

DAMAT *(Gelini kapıya doğru çeker, kapıyı açar, kolu elinde kalır)* Kapı kolu, hah hah haaa, bu da gitti! *(Kolu kırmızı fenere doğru fırlatır, fener söner, aşağı düşer)* Gel!

GELİN Ama karyola? Hah hah haaa!

DAMAT Evet karyola, ne var?

GELİN O da kırılıverir!

DAMAT Dert mi yani?

(Gelin'i kapar götürür. Karanlık. Karyolanın çatırdayışı duyulur)

SON

DİLENCİ veya ÖLÜ KÖPEK

[Der Bettler oder der tote Hund]

Türkçesi
Yılmaz Onay

KİŞİLER

Kayzer • Dilenci • Askerler

(Bir büyük kapı. Sağında, paçavralar içinde, iri yapılı, uçuk alınlı delikanlı bir dilenci çökmüş oturuyor. Paçavralarının arasına küçük bir laterna gizlemiştir. Sabahın erken saati. Bir top atışı duyulur. Kayzer, askerlerin eşliğinde gelir; saçları uzun, kızıla çalar ve açıktır. Sırtında mor bir post vardır. Çanlar çalar.)

KAYZER Tam da en büyük düşmanıma karşı kazandığım zaferi kutlama törenine giderken ve ülke benim adımı kutsal kara dumana bularken[1], kapımda bir dilenci oturmuş sefalet kokuyor. Ama büyük olaylar arasında bir hiç olan bu yaratıkla yine de konuşmaya değer.[2] *(Askerler geri çekilir)* Çanların niye çaldığını biliyor musun be adam?

DİLENCİ Evet. Köpeğim öldü.

KAYZER Pis bir şaka mı?

DİLENCİ Yok. İhtiyarlık işte. Sonuna kadar dayandı. Bacakları niye titriyor diye düşünüyordum. Ön ayaklarını göğsüme atmıştı. Hava soğuyunca da bütün gece öylece yattık. Sonra sabaha karşı çoktan ölmüştü, ben de onu kendimden ayırdım. Artık eve de gidemem, çürümeye başladı kokuyor.

KAYZER Niye kaldırıp atmıyorsun?

DİLENCİ Bu seni hiç ilgilendirmez. Şimdi atık suda açılmış çukur gibi söndü ciğerin; çünkü aptalca bir soru sordun. Sorman saçma zaten.

KAYZER Yine de soruyorum işte, kim bakıyor sana? Çünkü eğer kimsen yoksa buradan çekip gitmen gerekir; burada hiçbir leşin kokmasına, hiçbir çığlığın kopmasına izin yok.

DİLENCİ Çığlık mı atıyorum ben?

KAYZER Şimdi de sen soruyorsun, içinde anlamadığım bir aşağılama olsa da yani.

DİLENCİ Evet, ne bileyim, söz konusu olan benim.

KAYZER Seni dinleyecek değilim. Ama sana kim bakıyor?

DİLENCİ Bazan bir oğlan bakar, annesi patates toplarken bir melekten doğmuş.

KAYZER Hiç oğlun yok mu?

DİLENCİ Gittiler.

KAYZER Kayzer Ta Li'nin çöl kumlarına gömülen ordusuyla mı?

DİLENCİ Çöl seferine çıktığında, adamları: Orası çok uzak, geri dön Ta Li, dediler. Ama o her defasında: Bu ülkenin zapt edilmesi gerek, diyordu. Ayakkabıları eriyene dek her gün yürüdüler, sonra derileri parça parça oldu, dizleri üstünde yürümeyi sürdürdüler. Bir kezinde hortum, bir deveyi çekip aldı. Göz göre göre öldü deve, derken bir vahaya rastladılar: İşte vatanımız, dediler. Orada Kayzer'in küçük oğlu bir sarmıca düşüp boğuldu. Yedi gün yasını tuttular, acıları sonsuzdu. Bir baktılar, atları ölüyor; bir baktılar, karıları yanlarında yok. Derken rüzgârla kum birlikte geldi, örttü üstlerini, olay bitti, ses kesildi, ülke onların olmuştu ve ben adını unuttum.

KAYZER Nereden biliyorsun sen bunları? Hiçbiri doğru değil. Olanlar tümüyle farklıydı.

DİLENCİ O çok güçlenip de ben onun çocuğu gibi olduğumda, sürünerek kaçtım, çünkü ben kimsenin boyunduruğuna giremem.

KAYZER Neden söz ediyorsun?

DİLENCİ Bulutlar geldi. Gece yarısına doğru hava açılıp yıldızlar çıktı. O zaman sesler kesildi.

KAYZER Bulutlar gürültü mü çıkarıyordu?

DİLENCİ Geçen hafta taşan ırmağın kenarındaki kulübelerde insanların pek çoğu taşkında öldü, ama suyu yarıp çıkmadılar.

KAYZER Bütün bunları bildiğine göre, sen hiç uyumaz mısın?

DİLENCİ Yeniden taşlara yaslanınca, yeni doğan çocuk viyaklar. Ardından yeni bir rüzgâr başlar.

KAYZER Dün gece gökyüzü pırıl pırıldı, ırmakta kimse boğulmadı, doğan çocuk da olmadı, rüzgârsa hiç yoktu burada.

DİLENCİ Sen herhalde kör, sağır ve bilgisizsin. Ya da kötü niyetinden yapıyorsun bunu.

(Sessizlik)

KAYZER Ne yaparsın sen genellikle? Şimdiye kadar hiç görmedim seni. Hangi yumurtadan çıktın?

DİLENCİ Bugün fark ettim, yağmursuz geçtiği için bu yıl mısır mahsulü kötü. Öyle karanlık bir ılık rüzgâr yalıyor ki tarlaları.

KAYZER Bu doğru. Mısırlar hiç iyi değil.

DİLENCİ Bir de otuzsekiz yıl önce olmuştu böyle. Mısır mahsulü güneşte kavrulmuş yok olmak üzereydi ki bir yağmur boşandı, bir yağmur, ortalığa fareler çıktı, tüm başka tarlaları çöle çevirdi. Ardından köylere yayıldı fareler ve insanları yemeye başladılar. Yeyince de geberdiler.

KAYZER Bunu hiç bilmiyorum. Ötekiler gibi bu da uydurma zahir. Tarihte böyle bir şeyin zerresi bile yok.

DİLENCİ Tarih yok ki.

KAYZER Ya İskender? Ya Kayzer? Ya Napolyon?

DİLENCİ Hepsi hikâye! Bu Napolnon'la kimi kastediyorsun?

KAYZER Dünyanın yarsını fethedip de burnunun büyüklüğünün kurbanı olmuştu hani!

DİLENCİ Buna ancak ikisi inanır, bir o, bir de dünya. Yanlış. Aslında Napolyon bir kürek galerisinde kürek çekiyordu ve öyle kalın kafalıydı ki, herkes: "Dirseklerimiz sığmadığı için kürek çekemiyoruz," diyordu. Kürek çekmedikleri için gemi batınca da kendi kafasına hava pompaladı ve hayatta kaldı, tek başına, sonra sıkı demirlenmiş olduğu için yeniden küreğe asılması gerekti, aşağıdan bakınca nereye gittiğini görmüyordu, herkes boğuldu. Napolyon, dünyanın durumuna başını salladı, başı fazla ağır olduğu için düştü.

KAYZER Şimdiye dek işittiğim en bayağı şey. Bu hikâyenle beni hayal kırıklığına uğrattın. Ötekilerin hiç değilse anlatılışı güzeldi. Neyse, Kayzer hakkındaki fikrin nedir?

DİLENCİ Kayzer filan yok.[3] Sadece halk öyle birinin var olduğunu sanıyor, biri de var, kendini Kayzer sanıyor. Sonra gereğinden fazla savaş arabası imal edildiğinde ve trampetçiler çalmayı öğrendiklerinde, savaş çıkar ve bir düşman aranır.

KAYZER Ama Kayzer şu anda hasmını yenmiş durumda.

DİLENCİ Yenmedi ki, öldürdü onu. Aptal, aptalı öldürdü.

KAYZER *(Gayretle)* Sıkı bir düşmandı, inan bana.

DİLENCİ Herifin biri benim pirinçleri taşlıyor. Benim düşmanım odur. Elinin kuvvetiyle ünlenmişti. Ama kanserden öldü, tabutunu kapatırken elini araya sıkıştırdılar, hiç farkında bile değillerdi, tabutu taşırlarken o el orada asılı kalmıştı, öyle boş, çaresiz, çıplak.

KAYZER Öyle yatıp durmak sıkıcı gelmiyor mu hiç?

DİLENCİ Eskiden bulutlar gökyüzünde aşağı doğru akıp giderlerdi, sürekli. Onları seyrederim. Hiç bitmez.

KAYZER Şimdi gökte hiç bulut yok. Demek ki sen saçmalıyorsun. Güneş gibi açık bu.

DİLENCİ Güneş yoktur ki.

KAYZER Sen, hatta belki de, tehlikeli, kaçkın çılgın bir harikasın!

DİLENCİ İyi bir köpekti, öyle sıradan değildi. Her şeyi hak ediyor. Hatta et getirirdi bana, gece de benim paçavraların içinde uyurdu. Bir keresinde şehirde bir gürültü koptuydu, kimseye doğru dürüst bir şey vermiyorum diye herkes bana karşıydı, hatta askerler yürüyüşe geçmişti, ama köpek hepsini püskürttü.

KAYZER Niye anlatıyorsun bunları bana?

DİLENCİ Seni aptal gördüğüm için.

KAYZER Eee, daha daha?

DİLENCİ Sesin zayıf çıkıyor, demek ki korkaksın; çok soruyorsun, demek ki uşaksın sen; bana tuzak kurmaya çalışıyorsun, demek kendinden emin değilsin, hiç mi hiç emin değilsin; bana inanmadığın halde dinliyorsun beni, demek sen zayıf bir insansın; nihayet, tüm dünyanın senin etrafında döndüğünü sanıyorsun, oysa çok daha önemli insanlar var, benim gibi mesela. Kaldı ki sen, kör, sağır ve cahilsin. Başka kötülüklerini henüz bilmiyorum.

KAYZER Manzara hoş değil. Peki hiçbir erdem görmüyor musun bende?

DİLENCİ Hafif sesle konuşuyorsun, demek ki alçakgönüllüsün; çok soru soruyorsun, demek bilgi peşindesin; her şeyi yokluyorsun, demek ki kuşkulusun; yalan sanılan şeyleri dinliyorsun, demek sağduyulusun; her şeyin senin çevrende döndüğüne inanıyorsun, demek başka insanlardan daha kötü değilsin ve daha aptalca şeylere inanmıyorsun. Ayrıca fazla görgüyle kafayı yememişsin, seni ilgilendirmeyen şeye kafanı takmıyorsun, çok bilip bir şey yapmayan değilsin. Başka erdemlerini kendin benden iyi bilirsin, ya da kimse kim.

KAYZER Çok zekisin.

DİLENCİ Her yalakalık övgüye değer. Ama bunun için sana bir şey ödemem.

KAYZER Ben, bana yapılan her hizmeti ödüllendiririm.

DİLENCİ Elbette ya; alkış beklediğini, sıradan ruhun belli ediyor.

KAYZER Sana hiçbir şeyin hesabını sormuyorum. Bu da mı sıradan?

DİLENCİ Evet. Çünkü bana hiçbir şey yapamazsın zaten.

KAYZER Zindana attırabilirim seni.

DİLENCİ Serin midir orası?

KAYZER Hiç güneş görmez.

DİLENCİ Güneş yoktur, dedim ya. Hafızan zayıf mı ne?

KAYZER Seni öldürtebilirim.

DİLENCİ Ondan sonra artık başıma yağmur yağmaz, haşarat üstüme gelmez, midem durulur, şimdiye dek tattığım en büyük sessizlik olur.

ULAK *(Gelir ve Kaizer'e hafif sesle bir şey söyler)*

KAYZER Fazla uzamazmış, de. *(Ulak gider)* Böyle şeyler yapmayacağım sana. Ne yapacağımı düşünmekteyim.

DİLENCİ Kimseye söyleme sakın. Yoksa sonra ne yaptığına bakıp sonuç çıkarırlar.

KAYZER Beni küçümsediklerini sanmıyorum.

DİLENCİ Herkes kaçınıyor benden. Ama aldırmıyorum. Sadece meraklılar, gevezelikleriyle, sorularıyla can sıkıyorlar.

KAYZER Ben sıkıyor muyum canını?

DİLENCİ Bugün sorduğun en aptalca soru bu. Utanmazın birisin sen! Bir insanın dokunulmazlığına hiç saygın yok. Yalnızlık nedir bilmiyorsun, bu yüzden benim gibi bir yabancıdan alkış bekliyorsun. Herkesin saygı göstermesine bel bağlamışsın.

KAYZER İnsanlara egemenim. Saygıları bundan!

DİLENCİ Atın gemi de ata egemen olduğunu sanır; kırlangıcın gagası, onu yönlendirdiğini söyler; palmiyenin tepesi, ağacı göğe doğru çektiğine inanır!

KAYZER Kötü bir insansın sen. Hani şanıma halel gelmeyeceğini bilsem, seni yok ettirirdim.

DİLENCİ *(Bir laterna çıkarır ve çalmaya başlar)*

BİR ADAM *(Bel kırarak gelir geçer)*

DİLENCİ *(Laternayı saklar)* Bu adamın bir karısı var, adamı soyuyor. Geceleri parasını almak için üstüne yatıyor. Bazan adam uyanıp karısını sarkık memeleri ve korkulu gözleriyle, şişman, çıplak, üstünde görüveriyor. O zaman sanıyor ki karısı aşkından dayanamayıp geceleri kendisini seyre dalıyor. Bu yüzden

arada gözüne çarpan küçük aldatmalarına göz yumuyor.

KAYZER Bak yine başladın. Tek kelimesi bile doğru değil.

DİLENCİ Yürü git. Adileşiyorsun.

KAYZER Olamaz.

DİLENCİ *(Laternasını çalar)*

KAYZER Ne o, resepsiyon bitti mi şimdi?

DİLENCİ Şimdi birazcık müzikle hepsi gökyüzünü daha güzel ve yeryüzünü daha verimli görüyorlar, yaşam süreleri uzuyor, birazcık ses yüzünden kendilerini ve komşularını bağışlıyorlar.

KAYZER Öyleyse de bakalım hiç değilse, hem beni çekilmez bulup hem de niye o kadar çok şey anlattın?

DİLENCİ *(Umursamaz)* Sırf köpeğimin ölümünü unutmak için yaptığım gevezeliği dinleyecek kadar burnu aşırı büyük olmadığın için.

KAYZER Gidiyorum. En güzel günümü berbat ettin. Duraklamamalıydım. Acımakla ilgisi yok. Senin tek marifetin, benimle böyle konuşacak kadar cüretkâr olman. Bu yüzden herkesi de beklettim! *(Gider, askerler ona eşlik eder.)*

(Çanlar yine çalar.)

DİLENCİ *(Kör olduğu fark edilir)* Gitti işte. Hava böyle sıcak olduğuna göre öğlen öncesi olmalı. Oğlan bugün gelmez. Şehirde eğlenti var. O aptal da şimdi oraya gitti zaten. Yine köpeğimi düşünekaldım.

SON

ŞEYTAN KOVMA

[Er treibt einem Teufel aus]

KİŞİLER

Baba • Anne • Kız • Delikanlı • Papaz • Bekçi • Öğretmen • Belediye Başkanı • Köylüler

(Kırmızı kiremitleriyle kocaman çatılı tek katlı köy evi. Binanın önünde bir bank. Ağustos akşamı)

1

(Delikanlı ile Kız bankta oturmakta)

DELİKANLI Güzel bir akşam!
KIZ "Kırmızı Öküzler"de dans var bugün. Müziği duydun mu?
DELİKANLI Evet, iki nefesli çalıyor.
KIZ Annem beni bırakmaz ki.
DELİKANLI Niye?
KIZ Tehlikeliymiş, öyle diyor annem.
DELİKANLI Evet, dikkatli olmak gerek.
KIZ Müziğin sesi şimdi taa buraya geliyor. Rüzgârdan.
DELİKANLI Hava bozabilir. Bugün çok sıcaktı.
KIZ Kısa sürede yıldızlar çıkacak herhalde. O zaman bir de ineklere bakmam gerek.
DELİKANLI İnekler için ne hoş!
KIZ Niye ki?
DELİKANLI Sen onlara gidiyorsun ya.
KIZ Görecekleri var.
DELİKANLI Bana gelmezsin ama.
KIZ Gerekmiyor da ondan.
DELİKANLI Hoşlanmıyorsun da ondan.
KIZ Havanın bozacağını sanmam.
DELİKANLI Yoksa yataktan çıkman gerekecek.
KIZ Salona. Orada annem dua eder.
DELİKANLI Yatakta dua etmek varken.
KIZ İneklere gitmem gerek şimdi.
DELİKANLI Yıldızlar çıkmadı ki daha.
KIZ Farkındayım.
(Sessizlik)
DELİKANLI Ne demek bu?

KIZ O demek.
DELİKANLI Söylesene.
KIZ Gerekmez.
DELİKANLI Söyleyecek misin?
KIZ Sen bu kadar aptalsan, söylemem.
DELİKANLI Cezanı veririm bak.
KIZ Güleyim bari!
DELİKANLI *(Kızı öpmeye çalışır)* Şimdi gül bakalım!
KIZ Dudağımdan öpemedin ki!
DELİKANLI Sen öyle san.
KIZ Sen öptüğünü mü sanıyorsun?
DELİKANLI Kendin de biliyorsun.
KIZ Çok mu karanlık geliyor sana?
DELİKANLI Evet ya, korkuyorum.
KIZ Şu kolunu çek! Utanırım.
DELİKANLI Senin kolun o.
KIZ Şu kolu diyorum.
DELİKANLI Haa, o mu, senin olsun.
KIZ İneklere gideyim artık.
DELİKANLI Ayakların da mı var?
KIZ Sonra da gider yatarım.
DELİKANLI Ayaklarınla ha?
KIZ Laf mı bu şimdi?
DELİKANLI Hangisi?
KIZ Bu söylediklerin işte.
DELİKANLI Düşündüğüm yok ki. Yıldızlar çıkıyor.
KIZ Sen de ineklere gider misin hep?
DELİKANLI Beni kuruyor musun ne?
KIZ Kurunca müzik çalar mısın sen de?
DELİKANLI Hiç anlayamaz oldum artık.
KIZ Hepten açığa düştün yani.
DELİKANLI İçinde miydim ki?
KIZ Sapıttın.
DELİKANLI Ters bir şey söylemedim ben.
KIZ Söylediğin doğru muydu yani?
DELİKANLI Şimdi başka tellerden çalacağım ama...
KIZ İyi olur, çünkü annem geliyor.

2
(Anne gelir)

ANNE Jakob merhaba!
DELİKANLI İyi akşamlar.
ANNE İneklere bakmış mıydın?
KIZ Daha vakti var.
ANNE Yani, senin vaktin yok, değil mi?
KIZ Niyeymiş? *(Doğrulur)*
DELİKANLI Hep ineklerden konuşuyorduk zaten.
ANNE Aklından hiç çıkmaz ki.
DELİKANLI İneklere gitmem gerek, diyor.
ANNE Ama gitmiyor.
DELİKANLI Kızlar böyledir işte.
ANNE Amma iyi biliyorsun!
DELİKANLI İlk bakışta belli olur!
ANNE Bu kadar uzun zaman dışarıda kalmak olmaz.
KIZ Bütün gün iş yaptım.
DELİKANLI Haklı, doğru söylüyor.
ANNE Sen de, hendek kazanın hık deyicisi!
DELİKANLI Haklı ama yani.
ANNE Şimdi dua için çanlar çalar.
KIZ Çalana kadar dışarıda kalabilirim, değil mi?
ANNE Olmaz, içerde olman gerek.
DELİKANLI O niye şimdi?
ANNE Öyle icap ediyor.
DELİKANLI Ya dışarısı daha güzelse?
ANNE O yüzden, içeri!
KIZ Evet ya, dışarısı tehlikeli!
ANNE Yok canım? Konuşup durma! Ne bilirsin ki!
DELİKANLI Haklı ama işte.
ANNE Yine mi?
DELİKANLI Olur bazan.
ANNE Hiçbir şey olmaz. Haydi sen ineklere.
KIZ Daha çok erken!
ANNE Erken de neymiş? Karanlık bastı bile.

DELİKANLI Ama birbirimizi görüyoruz hâlâ.
ANNE O zaman inekler bir daha görünmez olur.
KIZ Öküzler görünür canım.
ANNE Sen ona bakma Jakob. Daha çok gençtir.
DELİKANLI Bu yaşta öyle olurlar.
KIZ Aman ne zekâ!
BABA'NIN SESİ Hanım!
ANNE Bana bağırıyor! İçeri girmemiz gerek artık. İyi geceler Jakob!
DELİKANLI İyi geceler! Kızınız biraz daha kalabilir mi?
KIZ Olmaz, ben de gideyim.
DELİKANLI Yıldızlar görünene kadar, ha?
ANNE İneklere! *(İçeri girer)*
DELİKANLI Niye kalmak istemiyorsun?
KIZ İstemiyorum da ondan.
DELİKANLI Annen kabul edecekti.
KIZ Ama sırf ben istemedim diye.
DELİKANLI Bu yüzden mi istemedin?
KIZ Öyle diyorsun, ha?
DELİKANLI Bir şey dediğim yok benim.
KIZ Gidiyorum işte.
DELİKANLI Yoksa dayak var.
KIZ Dinliyor musun yoksa?
DELİKANLI Evet, şaklayınca.
KIZ Tu! Utan utan!
DELİKANLI Çok hoş oluyor.
KIZ Ciddi olamazsın.
DELİKANLI Sen de hoşlanıyorsun.
KIZ Sen öyle san!
DELİKANLI Ne diye hep karşı çıkarlar ki!
KIZ Neye karşı çıkarlar?
DELİKANLI Buluşmaya.
KIZ Böyle yapma ama!
DELİKANLI Bir sakıncası mı var?
KIZ Bence yok!
DELİKANLI Ee, bak işte!
KIZ Ama annem babam sakınca görüyor!

DELİKANLI Niye peki?
KIZ Seni tanımadıkları için.
DELİKANLI Ama sen kendini tanırsın, değil mi?
KIZ Evet, seni de tanırım.
DELİKANLI Ooo, saygı değer bir tanıdığın var.
KIZ Artık giriyorum içeri.
DELİKANLI Yorgun musun?
KIZ De ki öyle!
DELİKANLI Ben taşırım seni içeri!
KIZ Yerlere düşersin.
DELİKANLI *(Kız'ı kucaklar)* Düşüyor muyum?
KIZ Yok. Ama bırak. Bir gören olsa!
DELİKANLI Doğru, burada bizi görürler.
KIZ Bıraksana be!
DELİKANLI Bir öpücük verirsen!
KIZ Ya annem!
DELİKANLI İstemez tabii! *(Kız'ı bırakır)*
KIZ Hiç hoş değildi bu.
DELİKANLI Niye? Öpüşün çok hoştu.
KIZ Öyleyse gidiyorum işte.
DELİKANLI Buyur git.
KIZ Ateşin dindi ya, "Buyur git".
DELİKANLI Kalayım mı yani?
KIZ Ben öyle bir şey demedim!
DELİKANLI Yıldızlar çıktı!
KIZ İneklere gideyim artık.
DELİKANLI Bugün yağmur yok.
KIZ Hoşuna gitmedi mi?
DELİKANLI Gitmedi. Sizin duvarda çatlak var.
KIZ Varsa n'olmuş?
DELİKANLI Hiiç. İyi bile.
KIZ Lâf mı bu şimdi?
DELİKANLI Yağmur indirince.
KIZ Eee?
DELİKANLI Sen görünüyorsun.
KIZ Şimdi görünmüyor muyum?
DELİKANLI Ama iç çamaşırınla değil!

KIZ Yağmurda iç çamaşırımla mı görünüyorum?
DELİKANLI Evet. Dua ederken.
KIZ Gözetledin, ha?
DELİKANLI Söylememi istiyorsun yani!
KIZ Bir şeycik görmedin sen.
DELİKANLI Görmedim tabii canım. İç gömleğinin sağ omuzunun örülü olduğunu da görmedim mesela.
KIZ Yalan!
DELİKANLI Göstereyim mi?
KIZ Başka bildiğin ne?
DELİKANLI İnek ahırının üstünde yatıyordun, değil mi?
KIZ Duvar çatlağından bunu da mı gördün?
DELİKANLI Yakın zamanda da çatı altında yatıyordun!
KIZ Nereden biliyorsun?
DELİKANLI Daha müstehcenini de gördüm.
KIZ Sus be!
DELİKANLI Daha daha müstehcen.
KIZ Bütün bunları gördün, ha?
DELİKANLI En müstehceni sen değilsin üstelik.
KIZ Numara yapıyorsun!
DELİKANLI Numara, ya! Ama önden, taş gibisin doğrusu.
KIZ Yuh! Terbiyesiz!
DELİKANLI Önden tahta gibi değil de taş gibi olmak terbiyesizlik mi?
BABA *(Evden sesi gelir)* Anna!
KIZ *(Sıçrar)*
DELİKANLI *(Kız'a sarılır. Kulak kesilirler)*
KIZ Bırak beni. Ödüm koptu.
DELİKANLI Bir daha kopabilir.
KIZ Artık içeri girmem şart. Hiç bahanem kalmadı.
DELİKANLI Yıldızlar göründü diye mi?
KIZ Evet. Babam da çağırıyor.
DELİKANLI Başını bu yana çevirirsen yıldızları görmezsin.
KIZ Ama yüzümü oraya çevirmem işte.
DELİKANLI Niye? Isırır mı?
KIZ Peki, ama hemen de çekerim.
DELİKANLI Çekersin elbette.

KIZ Bizi görüyorlardır kesin.
DELİKANLI İyice karanlık oldu canım!
KIZ Elini çek ama.
DELİKANLI Hangisini?
KIZ Şu elini, hem de şu elini. Bu olmaz.
DELİKANLI Oluyor işte, baksana.
KIZ Olmaz. Benim gitmem şart.
DELİKANLI Ne kadar yumuşak bedenin var!
KIZ Acıtıyorsun.
DELİKANLI Beni görüyor musun?
KIZ Bakarsam görürüm.
DELİKANLI Gözlerin kapalı yani, ha?
KIZ Bırak beni.
DELİKANLI Bu da mı acıtıyor?
KIZ Bana bak, bırak gideyim ben. Yapma!
DELİKANLI Sıcacıksın.
KIZ Ellerin soğuk.
DELİKANLI Şimdi ısınır.
KIZ Aman!
(Ayrılırlar)
DELİKANLI Eyvah!
(Binanın arkasına kaçar)

3

(Baba gelir)

BABA Nedir bu halin Anna?
KIZ Baba sen misin?
BABA Ne yapıyorsun burada?
KIZ Hiiç. Oturuyordum.
BABA Öyle oturuyordun, ha?
KIZ Evet ya, yorulmuşum da...
BABA Yapayalnız?
KIZ Elbette. Bize kimse gelmez ki.
BABA Kimse gelmez, öyle mi?
KIZ İneklere gitsem mi şimdi?
BABA Git ya, lanet olası, ineklere git şimdi tabii! *(Kıza vurur)* Gös-

teririm ben sana, gece yarısı heriflerle oynaşıp güzel ismini kötüye çıkarmak neymiş bakalım!

KIZ *(Ağlayarak geri gider)*

BABA *(Kızının ardı sıra gider. Sahne boşalır)*

DELİKANLI Aha, şimdi oldu işte! Kıvamı geldi. Şimdi sıra bir sonrakinde. *(Çıkar)*

(Çan sesleri)

4

(Odada mum ışığı)

ANNE *(Kafasını pencereden dışarı uzatır)* Güzel bir akşam. Bösswald mahsulünün kokusu taa buralara geliyor. Rüzgâr harika. *(Geri çekilirken)* Böyle bir gün her zaman bulunmaz. Geceye keyifle giriyorum.

(Kafa görünmez olur, ışık söner. Çatının üstünden "Küçük Ayı" yıldız kümesi görünür)

5

(Delikanlı bir merdivenle gelir. Sessizce yaklaşır)

DELİKANLI Işık yok. İyi. Kızcağızı teselli edeyim. Hazır ağlıyorken iyi gider. Tam kıvamı. İhtiyarlar çok haklı.

(Merdiveni binanın görünmeyen ön duvarına dayar)

Dışarıdan görürler yoksa. Buradan hiç tehlike yok.

(Tırmanır. Tepeye gelince)

Baksana! Ne var ne yok?

KIZ'IN SESİ Eyvah! Ya görürlerse!

DELİKANLI'NIN SESİ Demek ki hemen pencereyi iyice açacaksın!

KIZ'IN SESİ İçeri giremezsin herhalde!

DELİKANLI'NIN SESİ Senin moruk mu söyledi bunu?

KIZ'IN SESİ Edepsiz!

DELİKANLI'NIN SESİ Tamamdır. Artık kimse görmez.

(Sessizlik. Rüzgâr. Karyola gıcırtısı)

6

(Baba aşağıda sağdan gelir. Kulak verir)

BABA Amma rezillik! Gecenin yarısında! *(Merdiveni görür)* Haydaa! Bu ne bu? *(Merdiveni kaldırır)* Bir bu eksikti.

(Bir sopa alır eline. Yeniden öne çıkar. Sağdan kaybolur. Sonra basamakları tepme sesi duyulur. Ardından keskin bir çığlık, sonra da bir haykırış)

BABA'NIN SESİ Açsana! Kahrolası domuz veledi!

7

(Delikanlı ile Kız bir çatı arası penceresinden çatıya çıkıp pencereyi artlarından kapatırlar)

DELİKANLI Sss!

KIZ Dayaktan öldürür beni!

DELİKANLI Kes sesini!

(Sessizlik)

KIZ Bizi bulur!

DELİKANLI Susmazsan bulur tabii!

(Kapı kırılma sesleri gelir)

KIZ Kapıyı kırdı girdi!

DELİKANLI Bizi de duyacak, sussana!

KIZ Bizi arıyor, şimdi de aşağı iniyor. Ne düşünür ki?

DELİKANLI Gider yatar.

KIZ Merdiveni çekmiş. Yatmaya gitmez.

DELİKANLI Seni arıyor besbelli.

KIZ Ne diye uydum ki sana?

DELİKANLI Uslu dursaydın!

KIZ O zaman bir şeycik olmazdı!

DELİKANLI Durum kötü.

KIZ İnsem mi ki aşağı?

DELİKANLI Yalnız sıkılırsın.

KIZ Neredeydin derse ya?

DELİKANLI Tuvaletteydim dersin.

KIZ Seni içeri almasaydım keşke!

DELİKANLI Boşversene! Aksilik oldu diye yani? Önce keyifliydi ama, değil mi?

KIZ Beni kapı dışarı eder.

DELİKANLI Hiç de yapmaz öyle şey. Yaparsa adın kötüye çıkar çünkü. Ama benim canıma okurlar.

KIZ Yalnız kendini düşün bakalım!

DELİKANLI İç çamaşırlarını kurusun diye avluya asmasaydın!

KIZ Yani duvar çatlağından görmedin öyleyse, ha?

DELİKANLI Şimdi aşağı inmeyi düşünmüyor musun?

KIZ Benden kurtulmak istiyorsun değil mi? Ödüm kopuyor!

DELİKANLI Öyle. Burada yıldızları seyret o zaman. Ssss!

8

(Baba homurdanarak gelir. Sol önden yukarı bakar)

BABA Anna! Karıyı uyandırsam köyün kulağına gidecek. Bu kız kaybolmadı ya! Herif niye yukarı çıktı ki yoksa? Ben merdivendeydim. Eee?

(Homurtuyla sağdan geri gidip kaybolur)

DELİKANLI Hadi ama artık!

KIZ Artık bedenimin yumuşaklığı kalmadı, değil mi?

DELİKANLI İçeri girmeye bak hemen. Yoksa bela yağacak!

KIZ Çatıya çıkmasaydım keşke!

DELİKANLI Bence de öyle şimdi!

KIZ *(Çatı arası penceresine doğru sürünmeye kalkar)*

DELİKANLI Dur, gelen var! Rahat durmazsan çeneni dağıtırım haa!

KIZ Eyvah, Papaz!

9

(Papaz ile Bekçi)

PAPAZ Bugün kimleri gördün bakalım?

BEKÇİ Kimseyi görmedim daha. Evlerin içine de bakacak değilim.

PAPAZ Doğru. O fuhuş yuvaları da bunun için değil mi zaten?

BEKÇİ Evet, en çok da oralarda çocuk yapılıyor.

PAPAZ Güzel bir gece. Bir de gezinti yapıverdim. Dışarısı çok daha iyi. İçeride nem var.

BEKÇİ Önce sağanak indirecek sandım. Ama birden açtı.

PAPAZ Rüzgâr bulutları dağıttı. Pırıl pırıl oldu üstelik.

BEKÇİ Her dakika daha da aydınlanıyor sanki. Yıldızlardan.

PAPAZ Bak, "Küçük Ayı" orada. Tam kepçe gibi. Gördün mü?

BEKÇİ Evet evet, harika!

PAPAZ Nereye bakıyorsun ki? O r a d a!

BEKÇİ Papaz efendi?

PAPAZ Evet, ne var?

BEKÇİ Yukarıda biri oturuyor.

PAPAZ Nerede?

BEKÇİ Frick'in evinin çatısında!

PAPAZ Sahi! İki kişiler.

BEKÇİ Yaklaşalım hele!

(Yaklaşırlar)

PAPAZ Biri kız, biri erkek! Skandal bu!

BEKÇİ Bir bu eksikti!

PAPAZ Üstelik çatıyı tırmanıyorlar şimdi de!

BEKÇİ Belki aşağısı fazla nemli gelmiştir!

PAPAZ Anna bu!

BEKÇİ Yahut onlar da "Küçük Ayı"yı seyretmek istiyordur!

PAPAZ Bırak espriyi. Felaket bu! Heeyy, kim o yukarıdaki?

(Sessizlik)

BEKÇİ Bir şey söylemezlerse görünmeyeceklerini sanıyorlar. Ya da diyecek bir şey bulamıyorlar!

PAPAZ Bu Anna besbelli! Eeyy, çatıdakiler, sağır mısınız?

ÖĞRETMEN'İN SESİ Nedir, ne oluyor?

PAPAZ Gelin hele gelin! Rezalet!

ÖĞRETMEN *(Belediye Başkanı ile birlikte gelir)* Ne o? Tarock partisi mi çeviriyorsunuz?

PAPAZ Çatıya baksanıza?

ÖĞRETMEN Vay canına! En güzel manzara onların!

BELEDİYE BAŞKANI Amma iş! Ne yapıyorlar ki öyle yukarıda?

BEKÇİ Bizi bekliyorlardı belki de. Hiçbir şeyi işitmiyorlar!

PAPAZ Frick'i uyandırsana!

ÖĞRETMEN O da görsün!

BELEDİYE BAŞKANI Yeni rüzgâr gülünü görsün!

BEKÇİ Leylek yuvasını, leylek yuvasını!
(Kapıyı çalar)
KÖYLÜLER *(Gelirler)* Merhaba papaz efendi! Frick'in çatısına bak!
– Vay be! – Bir şey işittikleri yok! – Çok yukardalar!
(Gülmeler)
BABA *(Dışarı çıkar)* Ne var? Yangın mı?
KÖYLÜLER *(Kahkahayı koyverirler)*
ÖĞRETMEN Yok yok, yangın değil.
BABA Ne peki?
(Gülmeler)
BELEDİYE BAŞKANI Yok bir şey. Eğleniyoruz işte.
BABA Deli etmeyin adamı! Söylesenize!
(Kahkahalar)
PAPAZ Evinizle nasıl ilgilenmek bu? Tanrı verir cezasını!
BABA Anlamadım.
(Kahkahalar)
BEKÇİ Kızınızı şeytan almış!
BABA Nerede o sahi?
BEKÇİ Şeytanla baş başa senin çatıda oturuyor!
(Müthiş kahkahalar).

SON

KARANLIKTA IŞIK[2]

[Lux in tenebris]

KİŞİLER

Paduk • Bayan Hogge • Din Görevlisi • Muhabir • Yamak • Ahali • Bayan Hogge'nin Kızları

Genelev sokağı. Sağ yanda ve geride, açık duran kırmızı cam kapıları ve üstlerinde kırmızı fenerleriyle genelev'ler. Sokak, arkaya doğru uzanmakta ve sonra dik açıyla sola dönmektedir. Sol yanda, bir yarıkla öne açılan ve yarığın esintili bir perdeyle kapatıldığı büyük bir bez çadır. Bu girişin sağında bir masa ile sandalye. Çadır, belli açıklıkta bir tahta perde ile çevrili. Çadırın üstünde, "Işık gelsin![3] Halkı aydınlatma!" yazılı büyük bir tabela asılı. Çadırın tepesinden tüm sokağı kireç beyazı bir ışık aydınlatmaktadır

1

(Gece. Açıktaki masanın önünde kızıl saçlı bir adam olan Paduk, kasanın başına oturmuş bilet kesmekte)

BEKÇİPADUK Ulkus Molle[4], bir Mark! Belsoğukluğu[5], bir altmış! Frengi[6], ikibuçuk Mark! Sıkıştırmayın!

BİR ADAM Konferans şimdi mi?

BEKÇİ PADUK Üç dakika içinde.

BİR KADIN Mum mu bu?

BEKÇİ PADUK Üstünü buyrun, kırk Fenik. Frengi istemez miydiniz?

KADIN Bu mumdan mı, yoksa...

BEKÇİ PADUK Mumdan modeller ve alkol içinde saklanmış numuneler.

KADIN O zaman Frengi de istiyorum.

BEKÇİ PADUK İki buçuk Mark.

BİR ADAM Bel Soğukluğu.

BEKÇİ PADUK Buyrun. Tamamdır.

BİR KADIN Frengi. Hayır, sadece Frengi. En korkuncu o, öyle değil mi?

BEKÇİ PADUK Sadece Frengi olmaz. Konferans Belsoğukluğu ile başlıyor. Demek ki Belsoğukluğu.

BİR KADIN *(Orada duranlar arasında)* Kız kardeşimin bütün gece uykusu kaçtı, öylesine etkilenmiş.

BİR BAŞKA KADIN Ben de şimdi bir kalkıp geleyim dedim. Yoksa Perşembe'leri sinemaya giderim.

İLK KADIN Yalnız bu sokak bile verilen paraya değer.

BEKÇİ PADUK Haydin bakalım! Paralar hazır olsun! Belsoğukluğu bir Mark. Ulkus Molle, birbuçuk Mark, Frengi ikibuçuk Mark.

ADAM Belsoğukluğu.

BEKÇİ PADUK Bir Mark. Bu verdiğiniz sadece elli Fenik!

ADAM Daha fazla vermem.

BEKÇİ PADUK Öyleyse giremezsiniz. Sıradaki!

ADAM Görürüz bakalım. Elli Fenik'ten fazla param yok diye o iğrenç hastalıklardan korunamayacak mıyım?

BEKÇİ PADUK *(Bir sonrakine)* Frengi ikibuçuk Mark. Öyle?

ADAM Öyle mi, bilet alamıyorum yani ha?

BEKÇİ PADUK Alamazsınız.

ADAM Ya benim sağlığım ne olacak? Karım? Çocuklarım?

BEKÇİ PADUK Ya buranın eşyası? Giderleri? Vergisi? Konferans? Hemen gidin buradan, yoksa polis çağırırım!

ADAM *(Küfrederek sağdan çıkar)*

KADIN Fena bozuldu adam!

İKİNCİ KADIN Nereye gidiyor ki acaba?

ÜÇÜNCÜ KADIN Suratında intikam arzusu okunuyordu!

İLK KADIN Gerçekten de! Bakın, karşıdakilere gidiyor işte!

ADAM *(Sağdaki genelev'e girer)* Alçak domuz çeteleri!

BEKÇİ PADUK Elli Fenik'le mi? Afiyetler olsun! Belsoğukluğu bir Mark. Eveeet, şimdi konferans başlıyor. Dışarda kalan muhteremler lütfen bir yarım saat bekleyecekler. İşimiz gece boyunca sürüyor.

(Doğrulur, perdeyi çekip kapatır. Bazı kimseler hâlâ solda dikilmiş durmaktadır. Yeni gelenler de orada toplaşırlar. Çadırın içinden tekdüze süregiden ne dediği anlaşılmaz bir ses duyulur)

2

MUHABİR *(Paduk'a)* Adım, Schmidt. "En Yeni Haber"in muhabiriyim. Birkaç dakikanız var mı?

BEKÇİPADUK Gezetecisiniz, öğle mi? Var evet, buyrun.

MUHABİR Burada büyük çaplı bir iş yürütüyorsunuz galiba, öyle mi?

BEKÇİ PADUK Dolup taşıyor!

MUHABİR Pek güzel! P e k ç o k güzel.

BEKÇİ PADUK Öyledir.

MUHABİR Amacın güzelliği açısından, demek istedim.

BEKÇİ PADUK Aynen katılıyorum.

MUHABİR Gösterdiğiniz nedir sahi?

BEKÇİ PADUK Benim tesisimde cinsel hastalıkların yaygın etkisi izlenir. Toplumumuzu çürüten fuhuşa karşı bir uyarı! Hastalık kapmış olanlara, o zehir onları maddeten ve manen mahvetmeden önce, tedaviye başvurma çağrısı yapıyoruz.

MUHABİR B e l l i bir doktorun reklamı mıdır bu?

BEKÇİ PADUK Ne diyorsunuz siz? En geniş insan sevgisidir kaynağımız! Acil durumdaki binlerce insanı düşünün efendi!

EFENDİ *(Not alır)*

BEKÇİ PADUK Belki alkolün tahrikiyle zayıf bir anda kokuşmuş sefahat orospularının kollarına atılan binlerce fuhuş kurbanı!

MUHABİR Anlıyorum, anlıyorum, bir idealistsiniz siz. Böyle insan kardeşlerinizin iyiliği için uğraşma fikrine nasıl vardınız?

BEKÇİ PADUK Yıllar boyu büyük kentin sefih hayatını inceledim. Ruhu nasıl harap ettiğini, bedeni nasıl ezdiğini gördüm. İçkinin ve alkolün nasıl fuhuşa ve cinayete sürüklediğini gözledim.

MUHABİR Cinayete de, ha? Siz çok seçkin bir Alman'sınız doğrusu, biliyor muydunuz bunu? Sanki yıllarca gazetecilikle haşır neşir olmuşsunuz gibi. Bir yüksek eğitim gördünüz mü?

BEKÇİ PADUK Ben yalnızca halk mektebinde okudum. Annem babam yoksuldu, beni kazanç sahibi bir insan yapmaya yetecek paraları yoktu.

MUHABİR Müthiş güzel bir ifade. Gençliğinizden ve gelişiminizden de biraz söz etmenizi rica etsem? Girişiminizin uyandırdığı genel ilgi vesilesiyle hani...

BEKÇİ PADUK Benim hayatım apaçık kamuoyunun gözleri önündedir. Kendi kendini yetiştirmiş bir adamım ben aynı zamanda. Babam, içki bağımlılığından sefalete sürüklenmiş bir bakkaldı. Annem hayatı boyunca hastalıklıydı. İşte çocukluğum hep böyle yoksulluk, mahrumiyet ve kırılmalarla geçti.

MUHABİR Bu sayede, toplumsal sefaletin farkına erken vardınız, bunun o derin bilincine erken eriştiniz besbelli, öyle mi?

BEKÇİ PADUK Öyle, bu sayede!

MUHABİR Ve, tüm belaların kaynağı olarak fuhuşu gördünüz, değil mi?

BEKÇİ PADUK Evet evet.

MUHABİR Bu nedenle tam da bu sokağı seçtiniz, ha?

BEKÇİ PADUK Gayet tabii. Düşman, bulunduğu yerde ezilmelidir. Bu lanetli bela yuvalarına gidecek olanlar, böylece o belaların sonuçlarını incelemiş olurlar. O talihsizlerin sonuncusu da bu sefalet yuvalarına sırtını dönene kadar, durup dinlenmek yok.

MUHABİR Sizi dinlemek bir zevk. Sergiyi salt geceleri mi açıyorsunuz?

BEKÇİ PADUK Evet evet, aynı nedenle.

MUHABİR Bu yüzden gecelerinizi feda ediyorsunuz.

BEKÇİ PADUK Alıştım artık.

MUHABİR Özellikle bu en üst düzey incelikli mücadele tarzına erişmek için hangi yolu izlediğinizi sorabilir miyim? Herhalde ancak tam şeytanca bir nefret, buraya vardırabilirdi.

BEKÇİ PADUK Ne demek yani?

MUHABİR Bir yerde mi okudunuz, bir yerde örneğini mi gördünüz ve ne gibi bir örnekti bu, ya da yaşadığınız bir olay mı, diyelim bir ilahi ilham mı düşündürdü bunu?

BEKÇİ PADUK Bir ilahi ilham, denebilir.

MUHABİR Ne tür bir şey?

BEKÇİ PADUK Baktım ki, burada insanların sağlığını ellerinden almak için bir de üstelik onlardan para alınıyor. Alınan para karşılığında insanlara hiç değilse sağlıklarını koruma olanağı verilse çok daha iyi olur, diye düşündüm!

MUHABİR Demek asıl para düşüncesi ağırlıktaydı...

BEKÇİ PADUK *(Şaşırır)* Asla. O nasıl söz? Maneviyat düşüncesi esastı elbette ki. Bu zavallı insanları mahveden şeyin, cehalet olduğunu düşündüm, tehlikeden habersizler. Bu zevk yuvalarının ne demek olduğunu göstermek gerekiyor. O zaman bu balonlar patlar, herkes de kurtulur.

MUHABİR Giriş ücreti alıyorsunuz ama? O da mı eğitim amaçlı?

BEKÇİ PADUK Pek tabii! Para ödemediği şeyi önemsemez ahali. Frengi bende ikibuçuk, oysa karşıda en az beş Mark. Şarap hariç üstelik.

MUHABİR *(Kinayeli)* Oradaki hakikisi yalnız.

BEKÇİ PADUK Konu çok ciddi efendi!

MUHABİR Özür dilerim. Konferanslarınızın etki durumu nedir?

BEKÇİ PADUK Her akşam kapalı gişe!

MUHABİR İzleyenler etkileniyor mu, onu soruyorum.

BEKÇİ PADUK Ancak bu kadar olabilir. Bayılanlar mı dersiniz, kusanlar mı...

MUHABİR Ooo, harika.

BEKÇİ PADUK Dahası var: Karşıdaki evler sinek avlıyor. Kiralık levhaları asmışlar.

MUHABİR Nereden biliyorsunuz?

BEKÇİ PADUK Bu ışıkta her giren görünür. Kimse görünmüyor. Kaldı ki, içeride kazıklanacak biri varsa, piyano sesinden de anlaşılır.

MUHABİR Başarınızın enfes bir kanıtı oluyor bu! Gerçekten dâhiyane bir fikir! Bu sonuca ulaşmak çok zor olmuştur besbelli!

BEKÇİ PADUK Tüm yenilikler gibi! Kent güçlükler çıkardı. Özellikle de gece işletmesinden dolayı.

MUHABİR Bu alanı size veren, kent değil mi ama?

BEKÇİ PADUK Doğru.

MUHABİR Burayı kurmak için gerekli parayı da adını vermeyen hayırseverlerden aldınız?

BEKÇİ PADUK Orası öyle. Neyse şimdi, konferans bitti.

MUHABİR Öğreneceğimi öğrendim ben. Çok teşekkürler. Gazetede yayınlanacak.

BEKÇİ PADUK Memnun oldum. Gazeteleri severim. Bir sonraki konferansa girmek ister miydiniz?

MUHABİR Hayır. Öyle şeylerden pek hoşlanmam.

BEKÇİ PADUK Ama belki bir sonraki gösteriye kalırsınız. Kısa bir konuşma yapacağım.

MUHABİR Teşekkür ederim. Bir başka vesileyle mutlaka dinlerim sizi. Konuşmanız harika!

3

(Kapıdan insanlar çıkıp dağılmaktalar)

ÇIKANLAR Fena oldum. Midem kalktı. O kapları iyi ki koy-

muşlar; bak ne diyeceğim: Sonunda insana gelen tiksinti, aynen bir genelev'den çıkıyorsun gibi yani.

BİR ADAM *(Orada beklemekte olan)* Girdiğine değiyor mu?

ÇIKAN ADAM Kesin. Özellikle Frengi bölümünü tavsiye ederim. Çok güzel şeyler var.

DİN GÖREVLİSİ *(Paduk'a)* İzninizle: Bendeniz Benkler. Din görevlisiyim. Hıristiyan Katolik Kalfalar Birliği[7] Başkanı. Enstitünüzü ziyaretten geri kalmak istemedik.

BEKÇİ PADUK Giriş herkese serbest.

DİN GÖREVLİSİ *(Arkasında kalfalar saf olmuştur)* Sorması ayıp, indirim var mı acaba?

BEKÇİ PADUK Yok. Normal olarak, yok: Ama siz, kalfalar birliği'ydiniz değil mi?

DİN GÖREVLİSİ Evet ya.

BEKÇİ PADUK Katolik?

DİN GÖREVLİSİ Hıristiyan Katolik.

BEKÇİ PADUK O zaman bir ayrıcalık yapabiliriz. Kaç kişisiniz?

DİN GÖREVLİSİ Ancak yarımız geldik maalesef. Ha, sahi: Yetmiş üç.

BEKÇİ PADUK O zaman bir konferansı tümüyle siz kapatın. Yüz Mark yeter öyle olunca.

DİN GÖREVLİSİ Tüm bölümler için mi?

BEKÇİ PADUK Evet evet. Belsoğukluğu, Ulkus Molle ve Frengi.

DİN GÖREVLİSİ Buyrun yüz Mark'ı.

BEKÇİ PADUK İlahi söylemek yok ama.

DİN GÖREVLİSİ Pek tabii.

BEKÇİ PADUK *(Muzipçe)* Gece vakti rahatsız etmeyelim kimseyi.

DİN GÖREVLİSİ Ne gibi? Burada ev yok ki!

BEKÇİ PADUK Ya karşımızdakiler? Ben buraya geleli oradakiler uyuyor da hani.

DİN GÖREVLİSİ Haa, anladım, fevkelade! Yok yok, ilahi söylemeyiz.

BEKÇİ PADUK Evet, buyrun. *(Kalfalar Birliği'ni içeri götürür. Kendisi çıkar gelir)* Konukları bir onbeş dakika kadar bekleteceğim. Daha uzun sürmez bu kez. *(Muhabir'e)* Belki yarın akşam bir bakarsınız.

MUHABİR Olur. Teşekkür ederim.

(Gider)

BEKÇİ PADUK Daha da sessizleşecek. Saat oniki'den sonra kimse gelmez olur. Ondan sonra yine de beklemek felaket. Ama işte ışık yüzünden... *(Yukarı bakar)* Işık harika düşüyor. *(Tahta perdeye gider)* Tam bir sessizlik. Battılar. Yatak kurudu. Irmak yatağı değiştirildi! Nasıl da sessiz! Görelim bakalım bir daha piyano çalınacak mı!

4

(Sağda kırmızı kapının altında Bayan Hogge görünür)

BAYAN HOGGE Paduk!

BEKÇİ PADUK Ha?

BAYAN HOGGE *(Sokaktan çıkar gelir)* Biraz vaktiniz var mı?

BEKÇİ PADUK Elbette var. Konferans sürüyor.

BAYAN HOGGE İşiniz iyi ha?

BEKÇİ PADUK Kapalı gişe.

BAYAN HOGGE Paduk!

BEKÇİ PADUK Bay Paduk...

BAYAN HOGGE Özür dilerim. Bay Paduk. Hani, eski ahbap, diye düşünmüştüm de.

BEKÇİ PADUK *(Mırıltıyla)* Hatırlayamadım.

BAYAN HOGGE Eski müşteri, canım!

BEKÇİ PADUK *(Çevresine bakınır)* Ne istiyorsunuz siz? Hiç yapacak işiniz kalmadı mı?

BAYAN HOGGE Temizlikteyiz. Ama bizde başınıza gelen yanlış anlamadan dolayı özür dilemek istemiştim.

BEKÇİ PADUK *(Soğuk)* Ah, gerekmez!

BAYAN HOGGE Size yapılan kötü muamele!

BEKÇİ PADUK Şereftir!

BAYAN HOGGE Büyük bir işletmede oluyor işte öyle şeyler...

BEKÇİ PADUK Hâlâ büyük mü acaba?

BAYAN HOGGE Alayı bırakın şimdi.

BEKÇİ PADUK İşletmenizi biraz küçülmeye zorlayarak size iyilik yaptığımı düşünüyorum, müşterilerinize daha iyi muamele edebilirsiniz belki diye.

BAYAN HOGGE Ama sizde de gerçekten hiç para yoktu.

BEKÇİ PADUK Evet yoktu. Bu yüzden zaten biraz para kazanmayı düşündüm.

BAYAN HOGGE B i z i m paramızı kazanıyorsunuz.

BEKÇİ PADUK Ama n a m u s l u c a kazanıyorum.

BAYAN HOGGE Ne demek o? Bizim ekmeğimizle oynuyorsunuz.

BEKÇİ PADUK Şarabınız var ya elinizde son kalan.

BAYAN HOGGE Ya zavallı kızlarım benim?

BEKÇİ PADUK Sırf s i z i n oldukları için zavallı onlar.

BAYAN HOGGE Yaşlı bir kadına gerçekten güçlük çıkarıyorsunuz. Bizde kapı dışarı atıldığınız için çok üzülüyorum ben.

BEKÇİ PADUK Ben de öyle. Ama sizinkine karşı ben kendim için bir şey yaptım.

BAYAN HOGGE En iyi müşterilerimizdendiniz.

BEKÇİ PADUK Yine de bir kerecik param çıkışmayınca dışarı attınız.

BAYAN HOGGE Hele söyleyin bakalım: Bu hikâye de ne oluyor? Bu edepsiz şeyleri gösterip duruyorsunuz. İnsanlar düzelmek istermiş gibi!

BEKÇİ PADUK Meselenin b u olmadığını gayet iyi biliyorsunuz. Tek düşündüğüm, o sokağı nasıl a y d ı n l a t ı r ı m sorusuydu. Sizin utanç verici işinizin içine nasıl ışık tutulabilir'di!

BAYAN HOGGE Yani sırf intikam almak içindi ve bütün derdiniz, "şuraya bakın" dercesine bir spot ışığı tutmaktı, öyle mi? Bütün bu komedi bunun için mi yani? Yok hayırseverler, yok müessese, sırf o spot uğruna, ha?

BEKÇİ PADUK Evet. Hiç yoktan ve bir başıma elimde spot lambasıyla burada dikilemezdim ya. Sırf sizin yüzünüzden! Onu da yapamam ki. Paranın ne kadar gerekli olduğunu bana gösteren siz oldunuz.

BAYAN HOGGE Çok aşağılık bir adamsınız!

BEKÇİ PADUK İltifat ediyorsunuz. Benimkisi sadece bir yığın insana iyi gelen güzel bir buluştu.

BAYAN HOGGE Yok canım? İyi biliriz s i z i!

BEKÇİ PADUK Aslında benimle ilgili olarak dikkatinizi çektim sizin.

BAYAN HOGGE Kızlara eziyet ettiniz, yarı çıplak ağlayarak bana koştular, para ödemediniz, rezalet çıkardınız, herkesin en rezi-

li siz, şerefsiz pislik, bu yüzden bizde kapı dışarı atıldınız, b i z d e atıldınız kapı dışarı!

BEKÇİ PADUK Ölüyken dirilen, üçüncü gün göğe yükselen[8], ben, bir hayır kurumunun yaratıcısı! Maneviyatın savaş eri, ben! Kapitalist!

BAYAN HOGGE Paçavra! Bok herif! Sen, kokmuş alçak!

(Sağa genelev'e gider)

5

BEKÇİ PADUK *(Masaya döner)* Süprüntü! Aşağılık haspa! Sırf Kalfalar Birliği bu kez beni şereflendirdi diye çekemedi. Haset!

BİR ADAM *(Bekleyenler arasında soldan biri)* Onunla meseleniz nedir?

BEKÇİ PADUK Size Ne?

ADAM Ben devlet görevlisiyim. Az önceki hesaplaşmanız beni elbette ki ilgilendirir.

BEKÇİ PADUK Adi bir yaratığın biz ahlak neferlerine her zaman sıçrattığı çamurlardan bu.

ADAM Yine de yarın bir tahkikat yaptırayım bakalım. Burada yapılan, yabancı bir paraya dayanıyor!

(Selam vermeden çıkar)

BEKÇİ PADUK *(Ardından bakakalır)* Kahrolası! Heriflerin kulakları amma da uzun! Bela çıkabilir... Hıh, o eblehin dediği gibi benim ağzım iyi lâf yapar. Yarın da hayatım gazetede yer alacak. Açıkça. Sarsıcı hiçbir şey olmaksızın. Hım... Ama yine de belki her türlü şaibeyi ortadan kaldırmak için bir şeyler yapmak hiç fena olmaz!

6

(Gösteri bitmiştir. Kalfalar Birliği dışarı boşalır)

BEKÇİ PADUK *(Din Görevlisi'ne)* Nasıl, beğendiniz mi?

DİN GÖREVLİSİ Çok iyi... Yani işte... yeryüzü cehennemi bu zaten!

BEKÇİ PADUK Değil mi ya? Düpedüz cehennem! Ve hepsi de esasında fuhuştan ileri geliyor! Papaz efendi, müsaadenizle içimi bir dökeceğim. Dolmuşum[9], anlarsınız ya.

(Bir an için çadıra girer, sonra alkolde saklanmış hastalıklı organ örneklerinin bulunduğu şişeleri getirip masaya bırakan yamağıyla birlikte döner. Kalfalar gözlerini dikmiş bakıyorlar. Ayrıca bekleyenler de soldan gelirler. Üstelik, Paduk'un konuşmasının ilk cümlelerinden sonra sokakta da hareketlenme olur. Genelev'lerden koyu renk sokak giysileri içinde kızlar, birer ikişer çıkar gelirler. Tahta perdenin yanına ilişirler, birçoğu da seslice kıkırdayarak sokakta salınır. Ama sonra hepsi sessizce tahta perdenin üstünden izler)

BEKÇİ PADUK Sevgili genç dostlarım benim! Sefahatin sonuçlarını gördünüz işte, fuhuşun sebep olduğu korkunç hastalıkları gördünüz. Ahlaki ciddiyete hizmet etmek üzere oluşmuş bu müessesenin tam da bu alanda yer alması, bir rastlantı değildir. Bir törensel protestodur! *(Tahta perdenin ardındaki kızları işaret eder ve hemen elinde iki numune şişesiyle masanın üstüne çıkar)* Sevgili genç dostlarım, bu protesto o evlerde kalan talihsizlere yönelik değildir, o evlerin kendisine, o evlerin ruhuna yöneliktir! O evlerin içinde, köleler gibi yaşayıp tanrı armağanı bedenlerini kendilerinin olmayan paralar karşılığında satmak zorunda kalan talihsiz kızcağızları suçlamıyorum ben. *(Giderek daha da fazla o kızlara yönelerek)* Ancak yontulmamışların katlanabileceği bir durumdur onlarınki. Onlar kurbandır. Onların kaderi, yük beygirlerinin, mahkûmların, ölümcül hastaların kaderinden daha korkunçtur! Ölümsüz ruhlarının göçüp gidişine, bedenlerinin çürümesine seyirci kalmak, her yıvışık serserinin, her pörsümüş rezilin emrine amade olmak ve erkeklerin hayvani şehvetleri uğruna, tedavisi imkânsız hastalıkları kapmak zorundadırlar. *(Şişeyi sağ tarafa doğru yükseltir)* Bu irinli yaraların yiyip bitirdiği damak ve ağız, bir zamanlar sizin güzel ağızlarınız gibi kilise korolarına katılmıştı, bu yara tomurlarıyla kaplı harap olmuş başı, bir annenin elleri okşuyordu bir zamanlar, sizinki gibi. *(Mumdan yapılmış bir modele eğilir)* Cerahatten delik deşik olmuş bu göğsün üzerinde sizlerdeki gibi bir küçük haç asılıydı herhalde. *(Başka bir mum modele eğilir)* Ve şu vıcık vıcık kemirilmiş gözler, dünyaya ilk açıldıklarında, bir anne baba yüreğini sizin gözleriniz gibi mutlulukla doldurmuştu. Unutmayın! Ayartmalar sizi bulduğunda ve şeytan sizi çağırdığında unutmayın bunu, hiçbir zaman! Belki hâlâ zamanınız vardır, belki şanslısınızdır da henüz sizin için çok geç olmamıştır. Nankörlük etmeyin, şükredin? Unutmayın! Yeni bir haksızlık yapmayın!

(Masadan iner)

DİN GÖREVLİSİ İyi söylediniz. Ancak tanrının seçkin kulu böyle konuşur. Teşekkürler!

BEKÇİ PADUK *(Numune şişeleriyle)* İstirham ederim, görevimdi.

DİN GÖREVLİSİ *(Paduk'un nihayet boşalmış olan elini sıkar. Kalfalarla birlikte ağır ağır ve sessizce çıkıp gider)*

BEKÇİ PADUK Bugün başka seans yok. Temizlik yapılacak! *(Geriye gider)*

7

(Ahali dağılır. Kızlar da yine genelev'lerine girip kaybolurlar)

BEKÇİ PADUK *(Döner, arkasından da Yamak'ı gelir)* Bahşiş topladın mı?

YAMAK Evet. Birkaç Mark.

BEKÇİ PADUK Ver onları bana!

YAMAK Benim onlar!

BEKÇİ PADUK Hiç de değil. Utanmazlığın âlemi yok. Paranı ben ödüyorum.

YAMAK Öyleyse şu andan itibaren pis işinizi kendi başınıza görürsünüz. Zaten hep hava cıva!

BEKÇİ PADUK Kovuldunuz.

YAMAK Öyle mi? Pek güzel. Bu kez gerçekten gidiyorum. Bu kez hesabınız tutmadı. Her şeyin bir haddi var. Verdiğiniz p a r a hiçbir işimi görmüyor zaten. İğrençlikler de cabası. Bitti ama artık!

BEKÇİ PADUK Ciddi misiniz?

YAMAK Yine yelkenleri indirdiniz, değil mi? Ama geçmiş olsun. Bu kez yutturamazsınız. İçeri gidip eşyamı topluyorum işte. Bu pis şeylerin bekçiliğini kendiniz yapın. *(Parayı masaya fırlatır)*

BEKÇİ PADUK Para senin olsun be canım. Demem o değildi. Birden fena sinirlendin.

YAMAK Yok yok, bu kez bitti. Kesin. Hem bana 'siz' deyin bakalım.

(İçeri gider)

BEKÇİ PADUK Lanet olsun! Bugün her şey iyi gidiyordu. Yaptığım konuşma da şimdiye kadarkilerin en iyisiydi. Paskalya'nın ne olduğunu[10] şimdi anlıyorum. Ruh benim üstümdeydi bugün. Ama şans hep aptalları bulur işte. *(Oturur)* Bir de şu bekleme yok mu? Guruldayan bir mideyle! Bu çevrede de kimse bir şey getiremez. Meğer ki bir düş olsun. Bulacağım yamak Latince kelimeleri öğrenene kadaaar! Sıkıntı! Hele o memur! Eşşek herif! Gammazlık!

(Cin çarpmış gibi çevresine bakınır. Sağdaki genelev kapısının önünde birileri belirmiştir. Zili çalarlar)

İLKİ İşe bak, bu delik niye kapalı ki?

İKİNCİ Şu ışık yetmezmiş gibi! Şu rezil projektör!

ÜÇÜNCÜ ADAM Açsanıza! İş yapılıyor elbet burada, ha?

(Kapı açılır, girerler)

BEKÇİ PADUK Ne işi var ki bunların? *(Tahta perdeye gider)* İki haftadan beri ilk kez gelen oluyor!

(Bazıları daha gelip arkada bir yerlere girerler)

8

BEKÇİ PADUK *(Masaya döner, başını sallar, kasayı önüne çeker, parayı sayar)*

BAYAN HOGGE *(Sağdaki kapıdan çıkar, sokağa gelir, kulak verir. Sessizce tahta perdeyi geçer ve Paduk'un arkasından konuşur)* Nasıl Bay Paduk, yeter mi o kadarı?

BEKÇİ PADUK *(Bir sıçrar. Öfkeli)* Ne demek oluyor bu? Def olun gidin!

BAYAN HOGGE Yavaş olun Bay Paduk; ilk müşteriler yine kapımızdalar.

BEKÇİ PADUK Hıh. Müzik sesi duymuyorum, hani?

BAYAN HOGGE Müzik herkese çalınmaz ki. Önce beş Mark'lıklarla başlar yine iş. Ama daha iyisi gelecek besbelli.

BEKÇİ PADUK Eh, sizin bileceğiniz iş.

BAYAN HOGGE Baksanıza Bay Paduk, bir sandalye alabilir miyim?

BEKÇİ PADUK Hepsi o mu?

BAYAN HOGGE O kadar. Sandalyeyi boşuna istemiyorum.

BEKÇİ PADUK *(Kasayı kitler)* Daha on dakika önce yaptıklarınızın ardından...

BAYAN HOGGE Ardından... bir şeyler oldu. Bir şeyler, diyorum.

BEKÇİ PADUK Ben bir şey görmedim.

BAYAN HOGGE İlkin, yeni müşteriler geldi. Bu benim için. İkincisi, siz bir konuşma yaptınız.

BEKÇİ PADUK O konuşma da benim içindi. Evet. İyi fark etmişsiniz.

BAYAN HOGGE Siz farkında değilsiniz oysa. İyi dikkat etmemişsiniz. O konuşma, bir saçmalıktı!

BEKÇİ PADUK Saçmalık mı dediniz?

BAYAN HOGGE Evet ya. Bizler açısından. Papaz için bir şey yok. Sizin ve benim açımdan, var!

BEKÇİ PADUK Hiç fena değil doğrusu. Eğlendirici. *(Sandalyeyi getirir)* İşte sandalye! Açıklayacak mısınız bana?

BAYAN HOGGE Evet, teşekkürler. *(Oturur)* Zaten teşekküre geldim size. Az önceki yanlış anlama nedeniyle de özür dilemek istiyordum.

BEKÇİ PADUK Benim konuşmama gelin.

BAYAN HOGGE Şimdi, sizin konuşmanız, anladığıma göre, benim kızların fena halde sömürüldüğü anlamını taşıyordu. Çok da güzel dile getirdiniz. Ne var ki, tam doğru değil. Çok etkili biçimde ağızı sarmış irinli yaralardan söz ederken, o ağızın bir zamanlar katıldığı kilise koroları yerine pekâlâ içtiği içkilere de değinebilirdiniz, biliyor musunuz; ama etkisi daha az olurdu. Kafalarıysa, çoğunlukla o pek etkili anne elceğizi değil, daha az tanınmış belalının yumrukları okşamıştır. Neyse, bunu anlatacak değilim. Kendiniz âlâsını bilirsiniz. Bizim yanımızda az ders almadınız. İşin para getirmesi gerektiği doğrudur. Normal zamanda sizinkini bir hayli aşar hatta.

BEKÇİ PADUK Çok iyi konuşuyorsunuz. Sizi dinlemek bir zevk. Ama peki benim konuşmam niye saçmalık oluyor? Sandalyeyi bunun karşılığı olarak aldınız ya!

BAYAN HOGGE Pek sevinemeyeceksiniz. Ben sizi adım adım ha-

zırlayayım. Önce kârlılık ve sizin görünümünüz hakkında bir çift söz: Şimdilik iyi kazanmaktasınız, çünkü sergilediğiniz değerli nesneleri kendi bedenlerinde çok pahalıya izlemeleri dışında pek kimse görmemiştir. Ama sizde hiç kimse ikinci kez gelip izlemeyeceği için - ki bundan hiç kuşkunuz olmasın – sizin hikâye bir yerde biter. Benim işimse sizin batmanızdan iki hafta sonra yine başlar. Benim müşterilerimin sayısı 6000'lere varıyor. Hemen giriştiğimiz aydınlatma çalışması sayesinde bunların büyük bölümü, sizin kaba, tiksinti verici, kitlelerin en adi içgüdüleri olan korkaklık ve yobazlıklarına seslenen enstitünüze uğramaktan alıkondu. Alıkonamayan ve sizin etkinizle hayatın en büyük zevklerinden, yani işte evlilik dahil aşkın zevklerinden tiksinmeyi seçen öbür bölüm ise, size uğradıktan sonra iki hafta kadar bizim işletmeden uzak durdu. Sizin marifetiniz yüzünden gelir kaybımız az değil, ama işte bir kerelik. Ve bizim enstitüm üze yine sürekli gelinmekte!

(Sessizlik)

BEKÇİ PADUK *(Masası başında Bayan Hogge'nin karşısına oturur, alnında ter damlaları belirmiştir)* Bunun, benim konuşmamla uzak yakın bir ilgisi yok.

BAYAN HOGGE Öyle. Bildiğim kadarıyla sizin işinizin aslı, fuhuş yoluyla hastalık bulaşmasını sömürmekte yatıyor. Bunun fuhuşa zararı, ancak sizin bu bilgiyi iletmenizle mümkün. Sonra geçer gider ve bizim işimiz yine önceki gibi gelişip büyür. Ama sizin konuşmanız, hastalık bulaştıran şeyin kendisini, yani fuhuşun bütününü yok etmeyi hedefliyordu. Dolayısıyla kendi işinizin de kaya üstüne oturtulmuş ev gibi dayanağı olan kendi ocağınızı söndürüyordu konuşmanız. Kısacası: Erkekleri hastalık bulaşmasına karşı aydınlatmanıza hiç aldırmam. Hiçbir etkisi yok onun. Ama kızlarımı aydınlatmaya kalkarsanız, o zaman fuhuş yerle bir olur, beraberinde de hastalığın bulaşma kaynağı yok olur ve siz kendiniz de batarsınız! *(Zafer kazanmış gibi, ama korku dolu)* İşte bugün kızlarımı yine ağlayarak üstüme salmakla, tam da bunu yaptınız siz. Söyleyin şimdi: Konuşmanız saçmalık değil mi?

(Sessizlik. Paduk burnundan solur. Bayan Hogge onun alnını mendiliyle kurular)

BEKÇİ PADUK *(Olabildiğince umursamaz)* İyi, peki. Başka? *(Sessizlik)* Kitap gibi konuşuyorsunuz.

BAYAN HOGGE Yüksek okul bitirdim ben.

BEKÇİ PADUK İyi. Bayağı etkilendim. Sizin de az önce etkilendiğiniz gibi. Peki ama şimdi ne olacak?

BAYAN HOGGE *(Rahat bir soluk alır)* Ha şöyle! Havanız değişti! Sandalye için teşekküre de sıra geldi şimdi! Size tavsiyem: Burayı kapatın, kazandığınız parayı getirin bizim enstitüye yatırın!

BEKÇİ PADUK *(Doğrulur)* Bu ne demek oluyor?

BAYAN HOGGE Aynen söylediğim gibi!

BEKÇİ PADUK Ya benim adım sanım? Bu alanı bana tahsis etmiş olan kent? Gazetedeki makale?

BAYAN HOGGE Küçük bir tatsızlık. Ama sonu büyük başarı!

BEKÇİ PADUK Yapamam. Rezil olurum. Sizin söylediğinizi ben de düşündüm. Ama olmaz.

BAYAN HOGGE Ne demek, rezil olurum? Siz beni batırmaya – ve kendinizi de tabii - böyle devam ederseniz, ben de kendimi olabildiğince kurtarmaya bakarım. Sizin esas derdinizin de bizden kalma kuyruk acısı olduğunu açıklamak zorunda kalırım! Ondan sonra maliye bakanı olursunuz belki.

BEKÇİ PADUK Kulağa hiç de fena gelmiyor! Ama ya o harika fikir! Sonra bana reva gördüğünüz muamele...

BAYAN HOGGE Carmen size o muameleyi yaptığında parasız pulsuz ünsüz biriydiniz. Oysa şimdi patronlardan oluyorsunuz, Carmen'e ne isterseniz yaparsınız artık! En son fotoğrafları görmüş müydünüz?

BEKÇİ PADUK Yoo. Biraz kopmuştum!

BAYAN HOGGE *(Göğsünden fotoğraflar çıkarıp gösterir)* İşte Carmen, arkadan ve yandan! Bu, Ludmilla, enfes, çırılçıplak önden. Bu gözler! Bu memeler! Dudaklar! Bütünüyle bu baş, yüz!

BEKÇİ PADUK *(Bir sarsılır)* Güzel. Sizin müesseseyi[11] bir ziyaret edeyim! *(Kasayı koltuğunun altına alır)* Buraya artık kimse gelmez zaten. Hem Lind var ya. Haa, sahi... Lind, bir çeyrek saat daha kalıverirseniz, bir işim var da!

YAMAK[1] *(İçten)* Bir dakika bile uzamasın sakın!

BEKÇİ PADUK *(Kendi kendine)* Burada zaten her şey inişe geçmiş! *(Bayan Hogge'nin ardından sağa. İkisi kırmızı kapıdan girip kaybolurlar. Hemen içeriden piyano sesi gelir. Bir kızın çığlığı. Dans sesleri)*

9

BEKÇİ PADUK *(Sağdan çıkar. Saçları dağılmış, giysisi karışık, ama kasa koltuğunda)* Şimdi o eşek memur tahkikatını yapsın bakalım. Kendi elimle bilgi sunacağım. *(Masanın yanında durur)* Lind! Yine nereye kayboldunuz?

YAMAK *(Dışarı süzülür)* Evet Bay Paduk?

BEKÇİ PADUK İşte kalmak mı istiyorsunuz yine?

YAMAK Yani bir şartla ki...

BEKÇİ PADUK Buyrun gidin! İşinize son verildi! *(Keyiften boğulurcasına)* Def olun! Yoksa ben sizi dışarı atacağım! Sizi sömürgen sizi! Paçavra! Kokmuş rezil!

YAMAK Bunun hesabını sorarım ama. Geçmişinizi ortaya sereyim de görün siz!

BEKÇİ PADUK Hiç durmayın! Aynen söyleyin: Ben genelev sahibiyim. Söyleyin: Günde yüz Mark kazanıyorum. Gidin herkese yayın, apış arasında hâlâ bir şeyi olan herkese. Yaylanın!

YAMAK *(Çıkarken)* Hergele!

BEKÇİ PADUK *(Bir piyano ezgisini mırıldanır)* Sahi, işi daha büyütmek bakımından *(Sandalyeye çıkıp levhayı indirir)* aydınlatıcı filmler için bir sinema yapmalı belki; polisten izin koparmak işten bile değildir böyle bir şeyde. İlişkilerimiz sayesinde sezdirmeksizin birden ihya oluruz. İşte bu kadar. Bütün mesele fikirlerde. *(Girişteki levhayı alır. Çevresine bakınır. Sırıtır)* En geç iki hafta içinde iş yine açılır. Daha bugünden ilk müşteriler başlamıştı.

(Bir düğmeye basar, lamba söner. Mırıldanarak, ağır ağır, kasasıyla sağa gider, kırmızı kapıdan girip kaybolur.

Piyano müziği ve dans patırtısı).

SON

BALIK AVI

[Der Fischzug]

BALIKÇI Sabah mı gelseydim yani? Haydi, mutfağa! Yak, haydi!
KADIN *(Sağa gider)* Bir gün bu içkiden gebereceksin ya!
BİRİNCİ ADAM İşi zor kadıncağızın.
BALIKÇI Kimin işi kolay ki. Fena halde uykum var, kadın!
KADIN *(Döner)* Yine ne bağırıyorsun?
BALIKÇI Yıka beni!
KADIN Gecenin bir ortasında mı?
BALIKÇI Yı-ka, dedim! Gözlerimi kapadım mı gökyüzü kızıl pembe. Cennette gibi, yalnız içi kalkıyor insanın.
KADIN *(Balıkçı'nın kafasını suyla yıkar. Balıkçı uyudu uyuyacak)*
İKİNCİ ADAM *(Sırıtır)* Yataktan yeni kalkmış.
BİRİNCİ ADAM Belli.
İKİNCİ ADAM Kızışmış kedi gibi olurlar o zaman.
BİRİNCİ ADAM Dolgun da yani.
İKİNCİ ADAM Herif tam hıyar bir aptal maymun!
BALIKÇI Lanet ki lanet! Pipomu meyhanede bırakmışım. Kadın, git getir onu!
KADIN Gecelikle mi?
BİRİNCİ ADAM Bir gidip baksak mı ki?
İKİNCİ ADAM Baksak, ya.
BİRİNCİ ADAM Ben bir bakayım mı?
İKİNCİ ADAM *(Kadın'a)* Gece vakti oraya gitmen olmaz!
BİRİNCİ ADAM Gözler faltaşı gibi açılır!
İKİNCİ ADAM Ben bir bakarım!
BİRİNCİ ADAM Ben de giderdim.
(Kimse kımıldamaz)
KADIN Orada bana güler herkes.
İKİNCİ ADAM Bir gidivermeli!
BİRİNCİ ADAM Birimiz bir koşu gidebiliriz tabii.
İKİNCİ ADAM Uzak değil ki, hemen şuracıkta!
BİRİNCİ ADAM Bunun için senin gecelikle çıkman gerekmez.
İKİNCİ ADAM Ben varken kesin olmaz.
BİRİNCİ ADAM Evet evet, o bir koşu gidiverir. Biz varken yani şimdi...
BALIKÇI Ama dönüp kahveye yetişeceksin, Jürgen!
İKİNCİ ADAM Hemen! *(Ayak sürüyerek çıkar)*
KADIN Kahveyi biraz bekleyeceksiniz. Şimdi pişer.

ADAM Soğ ol, üşümüş değilim.
KADIN Sana da iyi gelir canım.
ADAM Ben daha çift görmüyorum.
KADIN O zaman kapa gözlerini sen de.
ADAM Işık kötü geliyor.
KADIN Uyudu uyuyacak.
ADAM Çok fazla içti.
KADIN Domuz, n'olacak!
ADAM Eve böyle gelinir mi hiç.
KADIN Hep böyle geliyor.
ADAM Sen, güzel görünüyorsun...
KADIN Sırf gecelikleyim...
ADAM Olsun.
BALIKÇI *(Öfkeyle)* Olsun tabii! Su çok soğuk. Kahve oluyor mu? Olsun da ne?
KADIN Su soğuk oluversin.
BALIKÇI Sen çık dışarı, tavuk!
KADIN Ama Jürgen gidiverdi ya benim yerime.
ADAM Ben kalmak istedim.
KADIN *(Güler, çıkar)*
BALIKÇI Yine ağzı açıldı, dışarı çıkmasın diye. Ben hayvanım sanki! Sırf tembellik! Hepsi süprüntü bunların!
ADAM Gideyim artık ben.
BALIKÇI Yeterince çekmemiş miydin kafayı?
ADAM Başım dönüyor.
BALIKÇI Otur, otur.
ADAM Oturdum mu uyurum.
BALIKÇI Hiç kaldıramıyorsunuz işte! Şehvete çok düşkünsünüz, bu sizi güçten düşürüyor. Oysa ben her şeye dayanırım.
ADAM *(Sağa gider, kapı aralığında)* Yatak sıcacıktı değil mi?
KADIN Çıkmak zorunda kalınca!
ADAM Yarı çıplak!
KADIN Bu içki küpü yüzünden!
ADAM Sonra da mutfağın bu buz gibi taşı!
KADIN Felaket!
ADAM Sıcacık ayaklara!
KADIN Niye içersiniz ki hep?

ADAM Benim karım yok, o yüzden.
KADIN Ya karın olsa?
ADAM O zaman her şey bambaşka olurdu.
KADIN Öyle derler hep.
ADAM Ben öyle değilim. Sarhoş da olmadım zaten.
KADIN Şu tavayı tutabilir misin bir zahmet?
ADAM O kadar sarhoş değilim.
(Mutfağa gider)
BALIKÇI *(Başını masadan kaldırır)* Kafam kazan gibi. Fırıl fırıl dönüyor. Bir de şu rezil mum! Munken! Yine kafayı içkiye sokmuştur! Sünger gibi içiyor herif. İçki beleşti sanki... Nereye gitti ki bu? Eyvah! Ayıkmam gerek, ayılmam gerek. Ayağaaa kalk! Haz'ol! Sağaa dön, marş! *(Solda geride duran su fıçısına gider)* Belini eğ! Balıklamaaa atla! *(Kafasını suya sokar)* Brr! *(Mutfakta bir tava düşer)* Heey! Ne oluyor? *(Sallanan ve su damlayan kâkülüyle eğilmiş, sağa gider, kulak verir. Sonra sendeleyerek yine sola geri döner)* Kadın!
KADIN *(Hızla gelir)* Ne gene? Gene ne var?
BALIKÇI Önlüğünü ver! Çabuk! *(Tepinir)*
KADIN Kafanı nereye soktun ki? Bulaşık suyuydu o!
BALIKÇI Pek de berraktı ama. Önlük!
KADIN *(Askıdan bir önlük alır, Balıkçı'yı kurular. Sağa seslenir)* Dikkat et taşmasın Munken!
BALIKÇI Hah, haydi davran! Kahve! Yine sabahın körünü bulmasın! Kıçına tekmeyi yemeden kaynamıyor mu yoksa? *(Önlüğü karısının beline dolar)* Böyle dolaşacaksın işte! Papazı çağırayım mı? Şimdi: Marş! *(Bir tekme atar, Kadın sağa gider. Balıkçı masaya oturur, düşünmeye başlar)* Dikkat et taşmasın! Herif maymun gibi zom. İnsan yarı çıplak. Ben uykuya dalıyorum, ne olursa olsun. Uyumak! İnsan yok mu oldu, olmadı mı? Işık yoksa hayvanat doluşur. Hem de kendi evimde! Atarım onu dışarı, kapıyı sürgülerim, sürgü açıldı mı rezillik içeri. Öyle üst üste bırakmam, çıkar gider, ben de hiçbir şey görmem. Sıkıntı! Pislik! En iyisi uyumak!
KADIN *(Kahveyi getirir)* Al, zıkkımlan!
ADAM *(Kadın'ın arkasında)* Bu iyi gelir!
(Kahve içerler)

BALIKÇI Otur! Oraya! Sen de, ağı getir!
KADIN Ağı ne yapacaksın?
BALIKÇI *(Masaya vurur)* Yakında görürsün!
ADAM Şimdi gece vakti?
KADIN *(Ağı getirir)* Şimdi balığa mı çıkacaksın yoksa?
BALIKÇI Balık, hah hah haa!
KADIN Bütün gün hiç balık tutmadın! Hep kafa çektin! Busun işte sen!
BALIKÇI *(Coşkuyla)* Kafayı çektim mi en güzel düşünceler gelir aklıma! Kafayı çektim mi balık tutarım. Ağı tamir et!
KADIN Şimdi, gecenin yarısında, ha? *(Ağı onarmaya geçer)*
BALIKÇI *(Masaya vurur)* Şimdi, gecenin yarısında!
ADAM Bu hiç hoş değil. Şimdi uyumaktan başka bir şey yapmamalı kimse! Senin hiç uykun yok mu?
BALIKÇI Kafayı bulmuş birinde ne kadar olursa o kadar. Tamam mısın?
ADAM Meyhanede hâlâ içiyorlar!
BALIKÇI Johannis Yortusu![2]
ADAM Uyusalar daha iyi ederler.
KADIN Düzgün insanlar gibi...
BALIKÇI Bizim gibi! İnsan yatıp da kendini bir koyverdi mi, bir delik vardır orada kadın, çapa demiri gibi ağırlaşır, çöker, lök gibi kalır, bir şey bilemez olur, tıklım tıkıştır, hiçbir şey fark etmez artık... Tamam mısın?
ADAM *(Ayağa kalkar)* Bende de ağırlaşma başladı, öyle hissediyorum. Kahve için çok teşekkürler. İyi uykular!
(Gider)
KADIN İyi geceler Munken! Bu zom olmuş paçavrayı eve taşıdığın için sana da teşekkürler!
BALIKÇI *(Masaya vurur)* Kaldır!
KADIN Bunun yarını da var!
BALIKÇI Tembellik istemez! Doğru mutfağa! Temizle kaldır! Bulaşığı yıka!
KADIN *(Mumu alır)* Oooff, kemiklerime kadar uyku indi!
BALIKÇI Mum burada kalacak! Fırla! *(Kadın gider)* Masanın altında ayaklar. Şerefe! Kahveyi o domuz öder. Kokusunu mu aldı ayakların üstündeki bacakların, sonra da, hep öyle, el güçlü,

bırakmaz, öylece kutsal ülkeye gelirsiniz! Afiyet olsun! *(Ayağa kalkar, ağı alır, arkaya gider ve mırıldanarak şunları yapar: Ağı niş içine yerleşmiş yatağa tutturur, ağır bir taşı alır yatağın alt kenarına yuvarlar. Bütün bunlar belli belirsiz yapılır ama bu arada bir kez de yatağın üstüne çıkmıştır)* Hah, bu böyle, bu da böyle, şimdi buyursunlar, iyi-düzen, benim-canlarım! Şehvete buyrun!.. Kafa çekin!.. Kurnazlık yarışı!.. Kediler gibi genç!.. *(Yataktan iner)* Şimdi bir de kafamı suya daldırayım yine, sonra mışıl mışıl uyku... *(Tökezleyerek gider)*

(İki Adam gelir girerler)

BİRİNCİ ADAM Birlikte güzelce eve gidebiliriz şimdi! İki kişi tek kişiden daha güçlüdür.

İKİNCİ ADAM Şimdi ben pipoyu getirdim, sense keyfine baktın.

BİRİNCİ Kahve içildi ama.

İKİNCİ Ben bütün gece ortalıkta dolanırken senin evde kalıp da benim kahvemi içmen yakışık alır mıydı bilmem.

BİRİNCİ İsteyerek yapmadın ki.

İKİNCİ İki kere yuvarlandım.

BİRİNCİ O kadar çok içmeseydin!

İKİNCİ Ya da gitmeseydim!

BİRİNCİ Sen gençsin daha!

İKİNCİ Bu yüzden ben gittim. Düşündüm ki, yaşlılar hiç de öyle güçlü değillerdir.

BİRİNCİ Gidelim! Kimse yok burada!

İKİNCİ Bir hoşça kalın deseydim.

BİRİNCİ Pipoyu oraya bıraksan da olur!

İKİNCİ Ama oradan hoşça kalın diyemem!

BİRİNCİ Rahatsız etmesene. Yalnız kalmak isterler!

İKİNCİ Daha yatmamışlardır!

BİRİNCİ Karı koca, ha?

İKİNCİ Ooo, yetti ama artık: Avımı elimden alıyorsun hep!

BİRİNCİ Anlamadım!

İKİNCİ Tam tercümesini söyleyeyim öyleyse: Kadın benim de hoşuma gidiyor.

BİRİNCİ Ne kadını?

İKİNCİ Deli etme beni Munken.

BİRİNCİ Utan utan! Böyle bir genç köpeksin, ha?

İKİNCİ Ya sen, yaşına başına bak!

BİRİNCİ Kadın kocaya sadık.

İKİNCİ Neresinden sadık?

BİRİNCİ Yürekten.

İKİNCİ Bizim işimiz kalçalarla oysa.

BİRİNCİ Konuşmuyorum artık. Çok ahlaksızca bu.

İKİNCİ Olsun, ben de bir girişmek istiyorum.

BİRİNCİ Mack'e söylerim bak!

İKİNCİ Evi başına yıkarım senin!

BİRİNCİ Bir dene bakalım!

İKİNCİ Ödlek!

BİRİNCİ Ukalâ!

İKİNCİ Pis herif!

BİRİNCİ Özentici maymun!

(Birbirlerine girerler)

BALIKÇI *(Gelir, kâkülü önüne dökülmüş)* Ne oluyor size? Domuz gibi içmişsiniz! Benim kulübemde! Bu kadar yorgun olmasam size deliği gösterirdim!

(Ötekiler ayrılır)

BİRİNCİ ADAM O başlattı!

İKİNCİ ADAM Yalancı!

BALIKÇI *(Deri mindere uzanır)*

BİRİNCİ ADAM Dışarı gel dışarı!

İKİNCİ ADAM Gör bakalım.

BİRİNCİ ADAM İyi geceler Mack!

İKİNCİ ADAM Uyudun mu? Şimdi, belli olur kimin çıkacağı.

(İkisi giderler. Sessizlik. Uzaktan dalga sesi)

KADIN *(Kapıda belirir)* Herif! Herif! Uyuyor! *(Esneyerek gerinir)*

BALIKÇI *(Yarı uykuda)* Pencereyi kapa! Bu illet müzik!

KADIN *(Pencereyi kapar)* Niye minderde yatıyorsun ki?

BALIKÇI Kapa çeneni!

KADIN Pantolonunu çıkaracak hali yok! Hayvan işte! Esniyor! Uyudu bile! Artık uyanmak bilmez. Yatağımız orada durup durur! Üstünde o yok! Kabahat kendinde! İnek miyim ben? *(Yatağa oturur)* Saat iki olmuş. Dörtte hava aydınlanır. O onbire kadar uyur. Ama sonra kapı görünür! Başkaları balığa gider, bunun gibi değiller ki. Hiçbir şeyim olmayacak mı benim?

Şimdi uyuyor! *(Mumu alır, pencereye koyar)* Nerede ki bu? Daldıysa eğer! Çok da boş biri değildi hani! Hah, geliyor! Ama bu gürültü ne? Eyvah! Ne bu gürültü? *(Nefes ve yumruklaşma sesleri duyulur. Kadın dışarı bakar)* Jürgen bu, işe bak! Şimdi de kavga ediyorlar! Tanrım, sen bilirsin! Alt etti neyse, çok şükür! *(Seslenir)*

BİRİNCİ ADAM *(Pencereye koşar)* Merhaba, sensin ha?

KADIN Sen ne istiyorsun peki?

ADAM Amma soru haa!

KADIN Niye? Penceremde ne işin var diye soramaz mıyım?

ADAM Işığı niye oraya koydun öyleyse?

KADIN Onun uyuduğunu bilesin diye.

ADAM Uyuyunca ışığı koyacağını söylemiştin.

KADIN Ve şimdi uyuyor işte.

ADAM Ve ben de, geliyorum işte.

KADIN Gel demedim ki ben.

ADAM Onun uyuduğunu niye bildiriyorsun peki?

KADIN Beni dövmesinden korktuğunu söylemiştin de.

ADAM Dövmedi mi seni?

KADIN Niye dövsün ki?

ADAM Mutfakta seni böyle görünce!

KADIN Zil zurna sarhoştu!

ADAM Işığı pencereye niye koyuyorsun peki?

KADIN Tamam, haydi! Görecekler şimdi!

ADAM *(Pencereden içeri süzülür)* İşte böyle! Sizi anlamak da amma zormuş! *(Işığı alır)*

KADIN Ötekine ne oldu?

ADAM Kulağının tozuna bir tane patlattım.

KADIN Sonra?

ADAM Rahatı yerinde.

KADIN Sakın bir şey olmasın da...

ADAM Hm.

KADIN Buraya gelsene, yer var!

ADAM *(Çevresine ışık tutar)* Hemen!

KADIN Mindere uzanmış o!

ADAM Dışarı çıkmayalım mı?

KADIN Şimdi olmaz. Bizi görürler. Ne yapıyorsun sen?

ADAM *(Balıkçı'nın yüzüne ışık tutar)* Uyuyor mu, diye bakıyorum...

KADIN Evet, evet. Uyandıracaksın.

ADAM Dışarı çıksaydık...

KADIN Bura hoşuna gitmiyor mu?

ADAM Sen hoşuma gidiyorsun!

KADIN Şura nasıl?

ADAM Niye olmasın?

KADIN O zaman mumdan da tasarruf edebilirsin! *(Titreyerek)* Sabah erkene de gerekecek daha!

ADAM *(Mumu söndürür, yoklayarak yürür)* Sızıp kalmış!

KADIN Minderin üstünde!

ADAM Yatakta değil! Senin dizin mi bu?

KADIN Evet. Dikkatli ol! Şöyle otur!

ADAM Zom olmuş zom!

KADIN Hayvan gibi bir şey.

ADAM Senin elin mi bu?

KADIN Ne diye bu kadar çok içiyor ki?

ADAM Ben onu eve taşıyayım diye.

KADIN Ben de yataktan fırlayayım diye.

ADAM Sıcak mıydı?

KADIN Bekliyordum.

ADAM Gecelikle...

KADIN Bütün gün tek balık tutmadı.

ADAM Onun için sabit olta ayarlamalı, ha?

KADIN Diyorum ya, domuz herifin teki!

ADAM *(Kadın'dan daha gayretle)* Senin memen mi bu?

KADIN Bırak beni!

ADAM Acıyor mu?

KADIN Bırak diyorum!

ADAM Işığı koyan sensin!

KADIN Ama bu... yasak.

ADAM 6. Emir gereği[3].

KADIN Ağzın alkol kokmuyor!

ADAM Ben düzgün adamımdır.

KADIN Dizimi bırak!

ADAM Şimdi yatışın daha rahat oldu!

KADIN Ay!

ADAM Çeksene!

KADIN Sen çek!

ADAM Hah, böyle daha rahat.

KADIN Hayır! Yapma!

ADAM Kıvranıp durmasana!

(Taş, büyük bir gürültüyle yere düşer. Kadın hafif bir çığlık atar, adam küfürü basar, sonra sessiz dururlar)

BALIKÇI *(Kafasını kaldırır)* Ahah, gök çatırdadı! Haydaa! Bu size pahalıya mal olacak ama! *(Kalkar, ışığı yakar)* Epeydir ışık kullanmadınız, değil mi, domuzlar! *(Yatağa doğru)* Afiyet olsun, Munken! Burada mısın? Ne yakıştı ama! Şimdi taşıyor mu? Hahaha! Domuzlar! Balık avlamak diye buna derler! Cennet bu! Tanrı iyilerin nasibini uykuda verirmiş[4], Munken! *(Pencereye gider)*

ADAM *(Küfreder, dönüp durur)* Lanet olsun! Ağ bu!

BALIKÇI Haa, fark ettin demek! Hiç zahmete girme! Kurtulamazsın! Karım onardı ya onu! Hem bugün daha hiç balık tutmamıştım! Öyle uykum vardı ki! *(Pencere pervazlarını gümbürdetir)* Heey! Balık ki ne balık! Gelin de bir bakın gençler! Gelin hele! Bakın ne var burada! İsa aşkına ne yakaladım bakın!

SESLER Aklını mı oynattın? Ne var?

BALIKÇI Balık! Balık!

SESLER Kafayı mı buldun?

BALIKÇI Gelin gelin! Balıklara gelin!

ADAM Lanet herif! Senin ayıbın bu!

BALIKÇI Benim ayıbım idi, Munken! Balıklara! Balıklara! *(Kapıya gider)*

BALIKÇILAR *(İçeri dalarlar)* – Neymiş? – Ne diye bu kadar şamata yapıyorsun? – Küçük bir şey mi tuttun?

BALIKÇI Elime düştü, elime! Balıklar düştü!

ÖTEKİLER *(Kaflarını uzatırlar)* Burada mı? Daha demin dut gibi sarhoştun!

BALIKÇI Çok sarhoştum. O yüzden dışarı çıkamadım. Burada avladım balığı!

ÖTEKİLER Kafayı üşütmüş bu! Karısı nerede ki? Ancak onunla aklı başında laf edilebilir şimdi.

BALIKÇI Karım yok artık. Öyle sarhoşum ki, onu balık olmuş görüyorum. Rüzgârı duyuyor musunuz? Sevgili tanrı bu köpüklerle gelen![5] Çık dışarı, diyor, büyük bir av bekliyor seni![6]

ÖTEKİLER Başından aşağı su dökmeli! Delilik alameti bunlar!

BALIKÇI *(Bu ana kadar görüntüyü kapatıyorken, uzaklaşarak haykırır)* Balıklar ha balıklar!

ÖTEKİLER *(Yaklaşırlar)* Ölmüş mü? Ceset mi o? Biri daha yanında. İki kişiler. Ölü mü? *(Hepsi güler)* Üstlerinde ağ var! Biri karısı, öteki de Munken!

BİRİNCİ ADAM *(Ağdan çıkmış, yatakta)* Şu laneti alın hele! Kahrolası, üstümüze bir şey örtün hiç değilse!

BALIKÇILAR *(Kahkahalar içinde)* Alışkanlık, dedi kadın yılan balığına ve derisini yüzüverdi. – Sen beni, ben de seni, dedi kadın gerdek gecesi erkeğe. – Orada upuzun yatman ne güzeldi delikanlı. – Orada yumuşacık yatıyorsun. Oraya erişmek zordu herhalde, ha?

BALIKÇI Bahse girerim, oradan kurtulabilmek için hepinize birer testi içki ısmarlamaya razıdır.

BİRİNCİ ADAM Birer testi içki, kabul moruk şeytan, ama bir örtü gelsin!

BALIKÇI *(Birine)* İçkiyi hemen getir evlat, yoksa sonra pişman olur, sözünden döner! Bu balıkları alın delikanlılar, götürün boğazın suyuna atın da bir serinlesinler. Alın şu sırığı, taşıyın onları özenle, ayin gibi taşıyın, güzel de bir ilahi söyleyin! Her zaman bulunmaz böylesi!

BALIKÇILAR *(Ağı bir sırığa asarlar ve kahkahalarla ikisini bir arada dışarı götürürler)* Hafif olun bebeler! Fazla kıvranmayın! – İşinize ara verin! – Eğer dönersen, osuruktan iyisindir, o geri dönmez çünkü.

BALIKÇI Pırıl pırıl balıklar! Balığın âlâsı burda, şişmanı, yağlısı, canlı canlı zıplıyor! Bırakın suya yüzsünler, ben bıraktım onları! Azat edin gitsin, vazgeçtim ben! Nasıl büyük bir avdı ama! Gitmeyin kalın hepiniz. Çünkü cenaze yemeğine davetlisiniz. Karım bence öldü, iyi maldı! Haydi bakalım, aşığının ısmarladığı içkiye yumulun ve benim kötü halime sevinin! Yanıma gelin, derdimi def edin benim!

(Balıkçılar otururlar. Büyük fıçıyla içki gelir. Bazıları şarkı söyler.

Kâğıt oynanır)

BALIKÇI *(Işıkları yakar)* Kadehlerdeki bu mumlar, cenaze meşaleleri. Gülüp de söndürmeyin sakın! Masa bir ölü evinde bulunuyor, kusacağınız gelirse kafanızı birazcık uzak tutun! Kadehler meyhaneden geldi, çünkü karım öldüğünden kadehlerin yerini ben bilmiyorum.

BİRİNCİ Rüzgâr çıkıyor. Dışarısı soğuyacak. İçin, ısınırsınız!

İKİNCİ Amma eğlenceliydi bu akşam! Kıvranmaları güzel değildi, sonra istemeksizin öylece yatmaları, derken kimsenin olmadığı çarşafa bakakalmaları. Hahaha!

BALIKÇI Lütfen, bir ölü evinde gülmeleri bırakın yani. Biraz sessiz içemez misiniz? Masanın altına girmek istediğimin farkında değil misiniz?

ÜÇÜNCÜ İyi bir kadındı doğrusu, seni ayakta tutuyordu. Yıkıyordu, tarıyordu, bir de tekmelerini yiyordu.

BİRİNCİ Amma rüzgâr çıktı! Baksanıza nasıl rüzgâr çıktı?

DÖRDÜNCÜ İçmene bak sen! Rüzgârdan sana ne?

ÜÇÜNCÜ Gecelikle güzel görünüyordu haa, benden söylemesi!

İKİNCİ Kefendi o, kefen, anlasana!

BİRİNCİ Geceliği yukarı tutup, bir şey görünmesin diye Munken'e nasıl yapıştı, suçlusu sensin, Mack!

DÖRDÜNCÜ İçkiye ve başlangıçtaki güzel hikâyeye karşın bu ne tatsız hava böyle.

(İki balıkçı – Beşinci ve Altıncı – döner)

BEŞİNCİ Büyük tantana oldu.

ALTINCI Hak ettiler ama.

BEŞİNCİ Senin yatağında yaptıkları yani, edepsizlikti!

ALTINCI Ağ burada işte[7]. İyi haykırıştılar haa.

BEŞİNCİ Niye kimse bir şey demiyor ki? Cenaze çıkmış gibi!

ALTINCI İçkiler ortalıkta, karıdan kurtulunmuşken!

BALIKÇI Oturun, ama gevezeliği de bırakın. Benim karım öldü! Şimdi rüzgâr var, dindiğinde karım yok artık. İyi bir kadındı, tanrı en iyiyi seçti. Rüzgâr esmekte, kulak verin, için, diyelim: Karım fırtınada boğuldu.

İKİNCİ O kadarı da fazla! Aptallıktı bu!

DÖRDÜNCÜ Senin yatağında yapmamalıydı.

BALIKÇI Tanrı beni cezalandırdı. Çok fazla içmiştim! En iyiydi benim karım. Rüzgâr patladı, teknede battı o! İçin ve onun ruhuna dualar edin! Selam sana Meryem, Tanrının inayeti seninledir[8]. Tanrım, onun ruhunu ilelebet huzura eriştir.

(Tek başına dua eder)

BEŞİNCİ Saçmalık bu! Tanrıya hakaret!

ALTINCI Fena sarhoş.

ÜÇÜNCÜ Fazlası fazladır, demiş adam ve karısını döverek öldürmüş.

İKİNCİ Kendin yatsaydın ya! Bir kişiye yer vardır sadece.

DÖRDÜNCÜ Ya da bir güzel sopa çekseydin. Ama şimdi çok ayıp oldu!

ÜÇÜNCÜ Ahlaksızlık bu.

BALIKÇI Ahlaksızlık mı? Sizsiniz ahlaksız! Ben tanrının sillesini yemişim, bir de siz alay ediyorsunuz! Karısını kaybeden kim burada? Büyük bir günahkârım ben, bir ayyaş, kokmuş bir paçavra, ama tanrı cezamı vermiş bir kere ve kimse bana gülemez.

BALIKÇILAR *(Kalkarlar)* Çıldırdı bu... Gidelim. İçkiyi yanımıza alalım. Zavallı kadın, bu ayyaş hak etmişti. Kadıncağız böyle birini her zaman bulur.

BALIKÇI Haksız konuşuyorsunuz. Kimin başına gelmiş ki böylesi? Hiç utanmanız yok, dar görüşlüsünüz! Ruhumun derinlerine dek acı içindeyim ben! *(İçer)*

BALIKÇILAR Fıçıyı alın önünden, doğru meyhaneye. Bu manyaklaştı!

BALIKÇI *(Ayağa kalkar, fıçıya sarılır)* Bu cenaze yemeği, sizler de davetlilersiniz. Ama kafayı buldunuz, kötü şeyler söylüyorsunuz şimdi! Zavallı ruhunuzdan utanın!

BALIKÇILAR *(Fıçıyı ondan almaya uğraşırlar)* Bıraksana ihtiyar pislik! Ver şu fıçıyı! Gebertiriz seni yoksa!

BALIKÇI Azgınlık alnınıza yazılmış sizin, hayvanlarda gördüğünüz gibi, taşıdığınız haset dişlerinizden damlıyor! Paçavrasınız siz! Kokmuşsunuz! Çürümüşsünüz!

BALIKÇILAR *(Kapıya yönelirler)* Tanrı bizi bunun şerrinden korusun: Bu olmuş iyice! – Saçmalıyor, hep rüyada görmüş! – Tiksindim, bir daha sarhoş olmak istemem. – Bırakın mumlarının yanında yatsın. Tanrının bir mucizesiyle fıçının içinde boğulur gider belki de! *(Giderler)*

BALIKÇI *(Işıkları üfleyip söndürür, yalnız üç tanesi kalır. Sandalyeleri tekmeleyip atar. Önüne bakar kalır)*

İKİNCİ ADAM *(Solda pencerede)* Baksana!

BALIKÇI *(Döner)* O da kim? Ha, sen misin? Gir içeri! Karım öldü!

İKİNCİ ADAM *(İçeri süzülür. Yüzü kanlıdır)* Sarhoş musun sen?

BALIKÇI Rüzgârı işitmiyor musun? Karım boğuldu.

İKİNCİ ADAM Ne zaman?

BALIKÇI Demin.

İKİNCİ Ne biliyorsun?

BALIKÇI Tanrı beni uyandırdı. Baktım ki karım yatakta ölmüş. Sanki bir balık gibi görünüyor, tamam mı? Haydi ama, iç benimle. Öyle yalnızım ki!

İKİNCİ Seni anlamıyorum. Burası biraz ürkütücü. İçki senin mi?

BALIKÇI Evet evet, buyur iç! Karımın aşığı ısmarladı!

İKİNCİ Bir aşığı mı vardı?

BALIKÇI Bir sürü. Ama içkiyi ancak sonuncudan alabildim.

İKİNCİ Epeydir burada böyle tek başına oturuyorsun, ha?

BALIKÇI Yoo. Birileri vardı. Güldüler, sonra çekip gittiler. Benim rezilliğimi gördüler, şimdi her yerde anlatıyorlar.

İKİNCİ Ben kötü oluyorum. Gitmem gerek.

BALIKÇI Yüzün niye kanlı? Sana da mı birisi vurdu?

İKİNCİ Ben fena düştüm. Sarhoşluktan.

BALIKÇI Başına kaza geldiğine göre sen benim yegâne dostumsun. Beni bizzat tanrı vurdu. Ona kalbimi verirdim ben, buyur al, derdim. Ama o benim daha da sevgili karımı aldı. Şimdi içiyorum ve göçüyorum. Kabahat Tanrıda.

İKİNCİ Ne zaman oldu bu?

BALIKÇI Demin. Günlerin sonunda tanrı bana sordu: Sen göçmüşsün, nereye def edeyim seni? Ben dedim: Cehenneme gönder, karıma kavuşayım!

DİLENCİ *(Kapıda görünür. Arkasında da bir Kadın Dilenci vardır)* Gel! Burada içki var mı? Burada içki bulunuyormuş, öyle dediler de.

BALIKÇI Girin girin, oturun. Cenaze yemeği var burada. Karım öldü. Beni şereflendirdiğiniz için mutluyum.

DİLENCİ *(Kadın Dilenci ile otururlar)* İyi bir kadındı herhalde, ha?

BALIKÇI Ölüler için hep iyi denir. İçin!

KADIN DİLENCİ Dışarıda rüzgâr var. Burası sıcak.

DİLENCİ İçki güzel. İnsanın karısını kaybetmesi çok acıklı.

BALIKÇI Çok yalnız kalıyor insan. Ama bir sürü hayvan var! *(Masaya vurur)* Hayvanlar! Kafamı suya soktuğumda ağ fikri geldi aklıma. Yukarıya yıldızlara baktım, düşündüm: Bunun faydası olur.

DİLENCİ Sanki bir hikmet dile geliyor sende. Müthiş kavrıyor insanı. *(Çok içer)*

(Buradan sonra ikisi sol arkada minderdedirler. Arada kıkırdama ve mırıltılar gelir)

BİRİNCİ ADAM *(Sağda kapıda, üstünden sular akıyor)* Bana bak, kendi içkimden bir yudum alabilir miyim?

BALIKÇI *(Hayal görmüş gibi)* Kafamı suya soktuğumda ben de aynen böyle kapıda duruyordum birader.

BİRİNCİ Doğru, ama içkiyi fazla kaçırmayacaktın!

BALIKÇI Gelip oturabilirsin, ama sesini kes! Artık öfkeli değilim. Seni karımın boğulduğu rüzgâr mı kuruladı? Otur, iç! Her şey boş![9] *(Sarhoşluktan güçlükle konuşur)*

BİRİNCİ *(Masaya yanaşır)*

İKİNCİ *(Dikilir. Horozlanırlar)* Buraya oturayım deme sakın!

BİRİNCİ *(Güvensiz)* Onunla konuşmam gerek.

İKİNCİ *(Öne çıkar, ama sallanmaktadır)* Seni geberteyim mi, domuz!

BİRİNCİ *(İçer)* Ben iyice ayıldım.

İKİNCİ *(Oturur)* Ben de seni geberteceğim. Yarın.

BİRİNCİ Ona bir şey söylemem gerek. *(İçer)*

İKİNCİ Tanrıdan söz ediyor. Ne ola ki?

BİRİNCİ Bir şeyler oldu. *(İçer)*

İKİNCİ Burası pek hoş değil.

BİRİNCİ O arkadaki ne?

İKİNCİ Cenaze davetlileri.

BALIKÇI *(Bulanık)* Tanrı bana darbe vurdu. Tanrı beni içkinin içinden avladı. Rüzgârı işitiyor musunuz? Onun, o r ü z g â r ı n içinde dolanıyordum!

BİRİNCİ Utanmanız yok sizin.

İKİNCİ Senin içkin yüzünden!

BİRİNCİ Kadıncağız gece vakti dışarıda dolanıp duruyor, eve girmeye cesaret edemiyor. Bu rüzgârda! Bu herif çok öfkeli zahir!

İKİNCİ Küp gibi içmiş durumda.

BİRİNCİ *(Balıkçı'ya)* Delikanlı, hepimiz günahkârız![10]

BALIKÇI *(Ona sarılır)* O boğuldu gitti, ben şimdi yapayalnızım, kimsem yok.

BİRİNCİ *(İçer)* Onu yeniden kabul etmen gerek. *(Sürekli içer. Balıkçı, kafasını masaya dayar)* Beş çocuğum var benim. *(Masanın altına yıkılmış olan İkinci Adam'a)* Söyle ona![1] Çok sarhoş. Yüreğim eziliyor benim. *(Ağlar)* Kadını tekrar kabul etmen gerek. Herkes gördü. Berbat durumdayım.

BALIKÇI Yalnızız. Yapayalnız. Dinleyin! Fırtına bu!

(Sessizlik. Fırtına)

KADIN *(Omuzunda ağ, aynı şekilde üstünden sular akarak kapıda durur)* Hâlâ öfkeli mi?

BİRİNCİ Uyuyor!

(Yalpalayarak ona doğru gider, sarılmak ister. Kadın onu geri iter)

BİRİNCİ Senin için konuştum.

KADIN Defol git! *(Ağı yere fırlatır)*

BİRİNCİ Sana hiç iyi olmadı...

KADIN Yürü evine! *(Kapıya kadar iteler onu, geri döner, İkinci'yi çeker, dışarı sürükler)* Domuz! Domuzlar! Dışarı!

BALKÇI *(Güçlükle doğrulur, zor konuşur)* Hep hayvanlar. Ama dua edin. Ruhlarınız için bir ruhlar ayini! Hayvanat. Rüzgâr. Ruh. *(Oturur. Uyur)*

İKİSİ *(Baştaki gibi, sarhoş, birlikte giderler)*

KADIN *(Pencereyi kapatır. Fıçıyı döker, odayı içkiyle yıkayıp siler. Dilencilere denk gelir)* Bunlar ne böyle?

DİLENCİ Yoksul insanlar!

KADIN Dışarı? Hiç utanmanız yok mu?

KADIN DİLENCİ Dışarısı soğuk! Bir de rüzgâr!

KADIN *(Süpürgeyle dışarı atar onları)* Toz olun haydi! *(Silerken yarım ağız Balıkçı'ya)* Niye o kadar içtin ki? Kahve yapayım mı? *(Yanıt yok)* Az kaldı ağı azgın suya atacaklardı, domuzlar! *(Balıkçı'ya bakar)* Uyuyor.

(Işıkları söndürür, Balıkçı'yı sırtlar, yatağa götürür)

SON

OVA

[Prärie]

Hamsun'dan esinlenen opera

KİŞİLER[1]

Zachäus • Lizzie • Polly, aşçı • Üç adam

Bir çiftlik evi. Sağ yanda, sol yanda ve arka solda, çıplak, beyaz, dümdüz tasarlanmış duvarlar. Orada kapı için bir delik ile küçük pencereler: Mutfak. Sağından ova görünür.

1

Akşama doğru.

ZACHÄUS *(Yerde oturmuş gökyüzüne bakmaktadır)*
LİZZİE *(Solunda bir bankta çamaşır yıkar)*
ZACHÄUS

Hep yalnızca mavi olan bir mavi gökyüzü!
Hep o rezil otlar! Beyaz duvarlar!
Ve bir türlü baş edemediğimiz buğday!
Tanrım, ne sıkıcı!
Elim de yanıyor üstelik, nasıl dayanacağım buna?

LİZZİE

Düşün ki,
zamanı geldiğinde yeşerecek olan ottan ve gökyüzünden
ve içinde uyunabilen duvarlardan başka bir şey yok,
eğer çalıştıysan
buğdayı biçtiysen eğer.
Ama bir şey yapmıyorsun ki sen.

ZACHÄUS *(Öfkelenir)*

Parmağı göstereyim mi? *(Bardak içindeki parmağı yükseltir)*
Otların içinde diz çökmüş, makine yağlıyorum,
kızgın güneş, terden gözlüğüm bulanıyor.
Atlar şaha kalkıyor ve ben büyük bir acı duyuyorum,
ayağa kalkıp haykırıyorum ve kesilmiş
parmağı arıyoruz otların arasında
minik bir ölü gibi.
Şimdi onu yağın içine koymuş,
kaldırıp gösteriyorum, çünkü benim parmağım o.
Ve bu yüzden, çalışamıyorum işte.

LİZZİE

Ona bakıp durma hep!
Aşçının gazetesi var.

Sıkılıyorsan aç onu, oku!
Aşçı akşamları okur!

ZACHÄUS
Onun mukaddesatı o!
Farkın varmamalı!
Ama, dediğini yapıyorum! (Mutfağa gider; gazeteyle döner)
(Soldan Aşçı Polly girer. Zachäus'u gazeteyle görür)

POLLY
Benim gazetem değil mi o
Tembel yaratık Zachäus'un elindeki?
Görülmüş şey mi bu, Lizzie?

LİZZİE
Çok sıkılmış!
Gazete okuyor işte.
Kavga edip durmayın hep!

POLLY
Gazeteyi hemen veriyor musun bakayım!
O pis ellerini çek gazeteden!
Kara saçlı haydut seni, köpek!
Ömründe asker gördün mü hiç?
Ya da bir Ford'a içinden bakmışlığın var mı?
Yok elbet, bilmezsin, çünkü bir maymunsun sen.
Ama kendini sakınmaya bak,
Benden söylemesi, sakın kendini!

ZACHÄUS *(Öfkeyle)*
Ya senin yaptığın ne? Çok mu matahsın?
Bir yemek yaparsın, kimse yiyemez!
Pudinginin içi sinek doludur!
Fazla uzatma artık!

POLLY
Kes sesini! Aylığın ne ki?
Washington'da evlerin mi var,
Yoksa dün buzağılamış ineğin mi?

ZACHÄUS *(Gazeteyi fırlatıp atar)*
Defol git, gazeten de senin olsun!
Saygılı bir adamım ben, getirip koyacaktım yerine!
Zaten içi sırf pislik dolu!

POLLY
Haydutsun, miskinsin işte!
Okumayı ne bilirsin ki!
Sırf Lizzie'nin önünde büyük görünmek için yapıyorsun!
Sen ve gazete! Hıh, güleyim bari!

ZACHÄUS *(Sakin, tehdit dolu)*
Şimdi, gidebilirsin. *(Sert)*
Orda dikilip durmasana, tükürme yere!
Seni cıvık köpek seni!
(Çıkar)

POLLY
İçinde sırf pislik doluymuş! Okuyamıyor da ondan!
Gazetesi hiç yoktur ki! Gülünç!
Arada bir boynunu kıvırıveriyorum işte böyle.

LİZZİE
Bırakabilirdin ona!
Şimdi düşmanlık oluyor!
Fena azarladın doğrusu!

POLLY
Azarladım mı? Peki niye?
Size hava atmasını kaldıramıyorum,
Lizzie!
Sizden hep hoşlandım.
Kimi gece uyanıp bir iç çekiyorum, ovaya vuruyorum kendimi,
Öylesine doluyum sizinle.
Çıkıp gezebiliriz. Ben atları çıkarırım.
Siz gömleklerimi yıkardınız,
ben de elim paçavralar içinde sizin için çalışırdım.
Ve gece birlikte olurduk,
San Francisco'da veya Boston'da,
yeter ki buradan çok uzak olsun.

LİZİE
Ben burada kalmayı daha çok isterim.
Burada da gömlek yıkayabilirim.
Sırtındakinden başka gömleklerin var mı?
Yoksa ben San Francisco ya da Boston'da
evde pineklerken sen barlarda kafa çekip

o tek gömleğini de berbat ederdin!
POLLY
İçkime hâkim olurum, meleğim!
Sen yanımda olunca içmeme gerek kalmaz ki!
LİZZİE
İşinizi b u r a d a yapın!
Ama bir şey söyleyemem! "Belki," diye düşünün!
Bundan söz etmeyelim artık!
(Çamaşır teknesiyle çıkar)

4

POLLY *(Mutfağa geçer, üzgündür)*
Gerilince nasıl da güzelleşiyor!
Ayrıca da gururlu!
Tam benlik bir kadın!
Giderek etkiliyorum yine de!
Neydi o benim gazetemi almış pis oğlan!
Ama ağzının payını verdim:
Kara saçlı haydut!
Öyle kalçalar vardır ki onda,
Hayal bile edemezsiniz siz!
(Çıkar)

5

ZACHÄUS *(Elinde su dolu çamaşır teknesiyle soldan girer. Gömleğini çıkarıp yıkar)*
Terden iyice sertleşmiş, üstelik
Güneş de kurutmuş!
Polly'nin suyu bu!
Ama içinde kendi gömleğimi yıkıyorum!
ADAMLAR *(Ovadan gelip eve girerler)*
BİRİNCİ ADAM
Merhaba Zachäus!
Elin nasıl oldu? Daha da şişti mi?
Ooo, gömleğini kendisi yıkayabilir olmuş bile!

İKİNCİ ADAM
Hem de Poll'nin suyunda!
Yağmur suyunda!
Polly'nin yağmur suyunu aşırmış!
ÜÇÜNCÜ ADAM
Kendini Polly'den sakın, Zachäus!
Polly kincidir!
Belleği de güçlüdür!
Üstelik yastığının altında bıçak bulundurur!
(Adamlar gülerler. Ellerini yıkarlar. Saçlarını tararlar. Hava kararır)

6

POLLY *(Mutfaktan gelir)*
Yemek hazır gibi!
Bugün pirinç yiyeceksiniz!
Keyfim gıcır!
Bu su ne, Zachäus?
BİRİNCİ ADAM O, iyi su, Polly!
POLLY *(Zachäus'un üstüne yürür)*
Sana bu suyu kim verdi?
ZACHÄUS Ben kendim aldım.
POLLY *(Bağırır)*
Benim suyum o!
Sen, rezil köle, onu aldın, ha?
Seni yalancı! Hırsız! Köpek!
ZACHÄUS
Ya yaptığın puding içindeki sinekler!
Peki evvelsi gece nereye gittin?
Lizzie anlattı, gülmekten kırılıyorduk!
POLLY
Şu küçük domuzun yaptığına bak!
Benim kendi suyumu!
İKİNCİ ADAM *(Ötekiler gibi gülerek)*
Gömlek de Zachäus'un kendi gömleği mi Polly?
ZACHÄUS Al suyunu başına çal! *(Tekneyi boşaltır)*

Kullandım işte!

POLLY *(Yumruğunu onun gözüne sokarcasına)*
Bunu görüyor musun bunu?

ZACHÄUS Evet.

POLLY Sana bir tattıracağım da.

ZACHÄUS Maçan sıkarsa!

(Yumruklaşırlar. Ötekiler gülüşür. Zachäus düşer)

POLLY
Hah, devrildi işte! Bırakın yatsın yerde!
Bir asker devirdi onu!

İKİNCİ ADAM
Öldü galiba!

POLLY *(Büyüklenerek)*
Gebersin!
Şeytana havale ettim onu!
Bırakın yatsın!
Amerikalı Daniel Webster[4] mi bu yoksa?
Gelmiş bana
pudding yapmayı öğretecek,
ben ki generallere yemek yapmışım!
Ovanın albayı mı o yoksa, ha?

BİRİNCİ ADAM
İyi söyledin Polly!

ZACHÄUS *(Doğrulur, önceki gibi)*
Gel haydi gel, tavşan bacağı!

ADAMLAR *(Hayran)*
Bu harika! Tavşan bacağı dedi!
Yeni baştan! Yumruklara kuvvet!
Zachäus müthiş ama!

POLLY *(Gülümser)*
Saçma! Ha çit sopasıyla yumruklaşmışım,
Ha onunla!
(Havalıca ağır ağır mutfağa gider)

ZACHÄUS *(Gömleğinin suyunu sıkar, sırtına giyer)*

ADAMLAR *(Mutfağa giderler. Orada ışık görünür bu kez)*

7

LİZZİE *(Gelir)* Seni yendi mi, Sachäus?

ZACHÄUS Kaçtı!

LİZZİE
Ağzı, kokmuş çürük dişlerle dolu.
Bir de iğrenç biçimde tütün içer,
içki zıkkımlanır, hem karakteri de çok kötü!

ZACHÄUS Odana çıkmıştı ama!

LİZZİE Kapımı kitlemiştim!

ZACHÄUS Sen öyle de!

LİZZİE
Kıskanıyor musun?
Birileri seni kıskanıyor da!

ZACHÄUS Önemli değil! Beni seviyor musun?

LİZZİE
Bu soru da biraz fazla. *(Sessizlik)*
Ama akşamları canım sıkılıyor çoğu kez. *(Sessizlik)*
Hiç gezmeye çıkmaz mısın?

ZACHÄUS
Akşamları işten yorgun düşüyorum.
Sonra da yatıp uyuyorum.

LİZZİE Ya şimdi, bu parmakla?

ZACHÄUS Şimdi belki gezmeye çıkarım.

LİZZİE
Akşam yemeğinden sonra çıkarım ben.
O zaman otlar bir güzeldir ki!
Ama siz erkekler anlamazsınız!

ZACHÄUS
Ben hep sağa giderim.
118 numaralı buğday tarlasının oraya!
Mahsulün olgunlaşma durumunu görürüm orada!

LİZZİE Bugün çok güzel bir gece olacak!

ZACHÄUS Herhalde zevkini çıkarırım!

LİZZİE *(Giderken)* Bugün keyfim yerinde.
(Çıkar)

8

ZACHÄUS
O beni yere yıktı!
Şimdi bunun hesabını verecek!
Gazetesi yatak odasında!
Çocuk gibi![2]
(Ovaya bakar)
Gök karardıkça çayırlar daha bir aydınlanıyor.
İçinde çokça yılan var ama akbabalar bulamıyor onları.
Tarlalarda bir demet görüyorum,
Uzanıp yatmış gecenin içinde.
(Sessizlik. Mutfaktan biraz gürültü gelir.
Sağda ov[illegible] bir yeşile bürünür)

9

POLLY *(Mutfaktan)*
Gazetem gitmiş!
Zachäus nerede?
Zachäus nerede diyorum!
Gazetem yok oldu madem!
ZACHÄUS *(Yarı solda, karanlıkta)*
Buradayım işte. Adım Sachäus.
POLLY Gazete sende mi?
ZACHÄUS Bana niye soruyorsun?
ADAMLAR *(Mutfaktan)*
Yine mi gazete?
Önce suydu Polly!
POLLY Gazeteyi çaldı!
ZACHÄUS
Evet, bende.
Ama artık hiç yok.
Kullanıyordum onu!
Pis domuz yavrusu!
(Adamlar güler)
POLLY *(Ağır)*
Yatak çarşafımın içinde bir bıçak var.

Belki bu konuyu düşünsen iyi olur!
Bekle biraz, dostum!
(Çıkar)
ADAMLAR *(Gülerler)*
ZACHÄUS
Ne diyor bu?
Bu bıçak saçmalığı da ne oluyor?
Fareler gece üstüme gelince yüzümü çeker miyim?
Yerde düşüp kaldım mı?
Pudingin içine sinekleri ben mi koydum?
Ama beni sakın kızdırma!
Kendimi tanıyamaz olurum!
Gırtlakların yerini biliyorum!
(Mutfağa gider)
ADAMLAR Haydin yemeğe! Bugün pek keyifli!
(Sessizlik)

10

POLLY *(Çıkar gelir)*
Gazete oydu işte!
Büyük Şikago yangınını yazıyordu.
Bir kundaklamaydı o.
İçinde Cuppri ve Şürekâsı firmasının pencerelerinin hikâyesi vardı.
Frisco'daki zavallı hizmetçi kızın dokunaklı anekdotları vardı içinde.
Yelkenleri şişmiş görünen gemilerin öyküleri
ve buradakinden farklı insanların oturduğu binaların
ve bıçaklamaların ve pek çok daha başka şeyin öyküleri,
satılık şeyler, kullanılanlar ve her şeyin değeri,
bunların hepsi vardı gazetede, ben okudum.
Burası nasıl da yalnız böyle!

11

Mutfakta gürültü.

ZACHÄUS *(Kapıda görünür)*
Söylesene Polly, bu benim parmağım değil mi?

(Bir şeyi yükseltmiş gösteriyor)
Ve Polly, parmağın ucundaki tırnak benim tırnağım değil mi?
Tanımayacağımı mı sanmıştın?

İKİNCİ ADAM Ne o sahi?

ZACHÄUS
Parmağımı buldum, kesilen parmağımı
Yemeğin içinde buldum.
Pişirmiş onu.
Benim yemeğimin de içine koymuş.
İşte bu de tırnak.

ADAMLAR *(Kahkahalarla gülerler)*
Senin kendi parmağını pişirip
Bir de senin yemeğinle sana verdi ha?
Birazını ısırmış mısın ne?
Bir yanını eksiltmişsin bile, ha?

ZACHÄUS
Gözüm görmüyor artık!
Düşünmedim ki...
Bilmem ki...
(Döner, dışarıya ovaya gider)

ADAMLAR *(Gülerler)*
Onun parmağını mı pişirdin sen?
Katil herifin tekisin!
Gülmekten öldürürsün!
O da onu yemiş!
(İçeri girerler)

12

LİZZİE *(Polly'ye)*
Çok fenaydı bu! Utan!
Nefret ediyorum senden!
Zachäus'a gidiyorum artık!
(Gider)

13[3]

Aşçı içeri gider. Sessizlik. Sonra Adamlar gelir.

BİRİNCİ ADAM Akşam ılındı!

İKİNCİ ADAM Serinletiyor.

ÜÇÜNCÜ ADAM Çok yorgun olmasam!

POLLY *(Soldan, bir bıçakla görünür)*

İKİNCİ ADAM Nereye Polly?

ÜÇÜNCÜ ADAM Bıçakla ne yapıyorsun?

POLLY *(Çıkar. Ovaya geçer)*

BİRİNCİ ADAM Polly bıçakla gidiyor.

ÜÇÜNCÜ ADAM Lizzie de gitmiş. Aşçı sarımsak soğan kesecek!

İKİNCİ ADAM Lizzie pis bir yılan.

BİRİNCİ ADAM Burada da başka kadın yok ama.

İKİNCİADAM Demek ki Lizzie temizdir.

ÜÇÜNCÜ ADAM Yukarıya kimseyi sokmuyor!

İKİNCİ ADAM Ama Aşçı yukarı çıkmıştı işte!

BİRİNCİ ADAM Lizzie hayır diyor.

İKİNCİ ADAM Birçok ayrıntıyı biliyor Aşçı.

ÜÇÜNCÜ ADAM Dinleyin, ne bu?

İKİNCİ ADAM Hiiç! Hortlaklar!

ÜÇÜNCÜ ADAM Bir şey atıldı sanki!

BİRİNCİ ADAM Ben bir şey duymadım!

ÜÇÜNCÜ ADAM Bir çığlık duydum sanki!

İKİNCİ ADAM Kim çığlık atacak ki!

BİRİNCİ ADAM
Sana öyle gelmiş. Hiç ses yok, her şey dingin.
Buğdaylar bir yeşil deniz gibi. Gidelim.
Uyuyalım.

İKİNCİ ADAM Polly daha çay yapacak bize!

14

LİZZİE *(Gerginlik içinde gelir)*
Zachäus'u gördünüz mü?
Zachäus nerede?
118 numaralı tarlaya gideceğini söylemişti.
Orada yok!

BİRİNCİ ADAM
Orada yatıracak mıydın onu?
Aşçı'yı yaptığın gibi, ha!

LİZZİE

Aramak gerek onu.
Polly de yok ortada!
(Gider)

15

İKİNCİ ADAM

Aşk bu işte!
Hepsi kuruntu!
Kolayına ölmez insan!

BİRİNCİ ADAM Ben yatmaya gidiyorum.
(Kalkmaya davranır)

ÜÇÜNCÜ ADAM Heey, Aşçı orada işte!
Gelsene Polly!

16

POLLY *(Ağır ağır)* Ne istiyorsunuz?

BİRİNCİ ADAM Çay istiyoruz, Polly! Çay yapsana bize!

POLLY *(Mutfağa gider)*

ÜÇÜNCÜ ADAM

Konuşsana Polly!
Yoksa çay yapmaya gönüllü olmazsın!
Neredeydin ki?

İKİNCİ ADAM Zachäus nerede sahi, Polly?

BİRİNCİ ADAM Çaya onu da beklemek istiyoruz!

POLLY *(Mutfak kapısında döner, ağır ağır)*

Zachäus'un artık geleceğini sanmam!
(Çok yüksek müzik. İçeriden Lizzie'nin yırtıcı sesi)

SON

AÇIKLAMALAR

İNCİL
BAAL
GECEDE TRAMPET SESLERİ
DÜĞÜN
DİLENCİ ve ÖLÜ KÖPEK
ŞEYTAN KOVMA
KARANLIKTAKİ IŞIK
BALIK AVI
OVA

İNCİL

Temel Metin

Bertold Eugen: *İncil. Drama 1 Perde,* "Die Ernte"de, Ocak 1914, No.6 (Augsburg öğrenci dergisinin bu sayısının fotokopisi).

Tarihçe

Yaz sonu 1913: Oyunun yazılışı.

Olasılıkla Ocak 1914: Öğrenci dergisi *Die Ernte*'de yayınlanış.

1967: Brecht'in ölümünden sonra ilk yayınlanış: *"Gesammelte Werke in 20 Bänden"*de, 7. Cilt, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a.M.

Metnin Oluşum Öyküsü

Onbeş yaşındaki Brecht, 1913 yaz sonu ilk dramatik eserini yazar. Eser, 16. Yüzyılda Nederland'ın İspanyol-Katolik birliklerine karşı verdiği özgürlük savaşından fiktif bir bölümü sergiler. Oyun, birçok yönden Brecht'in gerek evdeki, gerekse okuldaki kişisel yaşantılarıyla ve öncelikle de okuduklarıyla bağlantılıdır. Babası Berthold Friedrich Brecht Katolik'ti; annesi Sophie ise Protestan'dı. Dolayısıyla Brecht, dinsel açıdan karmaşık bir ailede büyümüş, ama esas olarak Protestan eğitimi görmüştür. Daha ilk çocukluk yıllarında büyükanne Brezing ona *İncil*'den satırlar okur. Anne, çocuğun eğitiminde *İncil*'deki deyişleri sıkça kullanır ve yetişmekte olan delikanlıya sürekli *İncil* okutur. Yirmiiki yaşında Brecht (1920), ilk oyununu yazdığı yaşlarında annesinin eğitmesinde *İncil*'in taşıdığı rolü işleyen bir de şiir yazar: "İncil "

Annem: Efendimiz yalın insanı sever, evlat, derdi
Ve hep İncil'i masamda koyardı önüme
Gözlerim kapanana dek okurdum o İncil'i
Sonra sabahına taptaze uyanırdım yine.

Dinsel eğitim uygulamasıyla alay eden bu şiir, aynı zamanda anneye bağlılık ifadesidir; son kıtasında Brecht'in Protestan kilisesine kabul töreninden (konfirmasyon) *İncil* alıntısı vardır (İbraniler 13,9):

"Annem yatıyor şimdi toprağın altında
Benim konfirmasyon cümlesini onun ağzından duyar gibiyim:
Yüreğin sağlam olması bir harika."

Augsburg'daki Bavyera Kraliyet Lisesi'nde Brecht, 1908 Eylül'ünden 1917 paskalyasında (savaş nedeniyle) zorunlu mezuniyete kadarki sekiz buçuk yıllık eğitim süresince, ilkokuldan da hocası olan papaz Paul Detzer'den "Protestan din öğretisi" dersi almıştır. Hıristiyan dünya görüşü normlarına yönelik olarak Brecht'in bu oyunda ortaya getirdiği eleştirel tartışma, kesinlikle her iki okulda da adı geçen ders içinde söz konusu değildir. Almanca ana bilgi dalı çerçevesindeki edebiyat dersi de büyük ölçüde Hıristiyan dininin etkisindedir. Brecht'in kullandığı "Almanca Okuma Kitabı", dinsel değer tasarımlarını politik yurtseverlik tutumlarıyla birleştiren ve anavatan uğruna şehadetin dinsel yüceltilmesinin ağırlıkta olduğu pek çok metin ve konu sunar. Edebiyata ilgi duyan bir öğrenci olarak Brecht, bunlardan pek çoğunu okumuş olmalı, örneğin 1913 yaz tatilinde Theodor Körner'in, Macar kenti Szigeth'i Türk-İslam kuşatmasına karşı kont Zriny'nin savunmasını gösteren "acıklı oyun"u *Zriny*'yi (1812) büyük olasılıkla okumuştur. Yine Detlev von Liliencorn'un *Kurban* bala-dını da okumuş olabilir. Bu baladda, bir Kızılderili kız, kabilesini Yüce Ruh'un öfkesinden kurtarmak için –"İncil"dekine benzer biçimde erkek kardeşi tarafından beklenen– özveriyle kendini Niagara Şelalesinden aşağı atar ve atarken de İsa'nın, "İşte tamamlandı," sözünü ünler. (Bkz. *"Deutsches Lesebuch für bayerische Mittelschulen"* / Bavyera Orta Öğrenimi İçin Alman Okuma Kitabı", hg. v. A. Ipfelkofer u.a., Bamberg 1908 ff., Band 6, S.174f.)

Brecht, en önemli edebi esinini, okul dışında ayrıca Friedrich Hebbel'in Tevrat'a sonradan sokulmuş *Judith* kitabından kaynaklanan *Judith* tragedyasından almış olabilir. (10 Şubat 1913'teki onbeşinci yaş günü vesilesiyle Brecht'e annesi ve babası, 1913 paskalyasında Hebbel'in beş ciltlik toplu yapıtlarını art arda armağan etmişlerdi.) Anlatıya göre Holofernes'in komutasındaki çok tanrılı Asur ordusu, Yahudi kenti Betlehem'i kuşatmıştır. Kent ahalisi sefalet çekmektedir. Öykünün gerek Tevrat'taki, gerekse Hebbel'deki bu çıkış noktası, Brecht'in oyunu ile koşutluk gösteriyor. Gerek Tevrat'ta, gerekse Hebbel'de Judith, Asur ordugâhında Holofernes'e

gider, birlikte aşk gecesi yaşama arzusu numarasına başkomutanı aldatarak gece onun başını keser. Yahudi birlikleri, başsız kalıp paniğe uğrayarak kaçan Asurluları yener ve zafere ulaşır. *Judith*'in en derin dinsel duygularla davrandığı *Tevrat*'tan farklı olarak Hebbel, bu eski hikâyeyi, Holofernes figürünün önem kazandığı ve Judith ile Holofernes figürlerinin eş değerde partnerler olarak karşı karşıya geldikleri bir tarzda biçimler. Judith, son tahlilde aşkını kazanmayı hak eden tek erkek olduğunu bile bile öldürür Holofernes'i. Brecht'teki Belediye Başkanı'nın Kızı ise, *Tevrat*'ın Judith'inden farklı olarak ve hele Hebbel'in Judith'inden iyice farklı olarak, başlangıçtaki bir kararsızlığın ardından düşman komutanı ile bir aşk gecesi geçirerek kurban olmayı reddeder ve kent düşer.

Adı geçen Hebbel yayınına Theodor Poppe'nin yazdığı giriş de Brecht'e fikir vermiş olabilir. Poppe, Hebbel'in günlüklerinden, "Tanrının, onun eliyle bir mucize gerçekleştirmesinin ardından, karanlık bir gizemden ürker gibi kendinden ürken" bir "yalın-soylu kız" tasarımına yönelik "yüce fikri" alıntılıyor. Hebbel'in güncesindeki 6. Mart 1838 günlü notu şöyle: "Tanrının kendisi bile, eğer yüce hedeflere erişmek adına bir kişiyi doğrudan etki altına alır ve kendi keyfi girişiminin (bu durum varsa ona ilişkin deyimleri de kullanabilmemiz gerekir) dünya çarkına girmesini uygun görürse, kendi işleyişini de bir an için duran veya başka türlü yönelen aynı çarkın dişlileri arasında ezilmekten koruyamaz." (*Hebbels Werke in zehn Teilen*, hg.v. Theodor Poppe, 1. Cilt, 2. Bölüm, Berlin/Leipzig/Viyana/Stuttgart o.J., S.8f.)

Hebbel'in günlüklerinde ortaya koyduğu işte bu yaklaşım, Brecht'in Judith'e yönelttiği eleştirinin hedefi olmuştur. Yıllarca sonra bile şöyle bir not düşer Brecht: "Hebbel'in tuttuğu bu yol bana gittikçe daha da çıkmaz görünüyor. Büyük insanları yerle bir eden kaderin tarzındaki büyüklük değildir bizi yakalayan, yalnızca kaderiyle görünen insandır." (*Çalışma Günlüğü*, 21 Ağus. 1920.)

Kaynaklık eden öğelerle karşılaştırma bize, oyunun toplumsal vurgusunun –Belediye Başkanı'nın ailesinin refahı ile kentteki sefaletin yüzleştirilmesi– Brecht'in kendine özgü bir eleştirel katkısı olduğunu gösteriyor.

Augsburg Lisesi 6 A sınıfındaki bazı liselilerin çıkardığı öğrenci dergisi *Die Ernte* (Ürün), *İncil* oyununu yayınlar. (Bu derginin, Brecht arşivince fotokopisi çekilmiş olan tek kopyasına artık ulaşılamıyor). Derginin redaktörleri, Brecht ile Julius Bingen'dir. Dergi, teksirle kırk kopya basılıyordu. Toplam olarak altı sayı çıkmış, yedinci sayısı hazırlık aşamasında kalmıştır. Bu öğrenci dergisinde Brecht, birçok makale, şiir, öykü, yazı yayınladı. 1914 Ocak'ındaki 6. Sayının hemen tümünü *İncil* oyunu kaplar. Bu oyun, Brecht'in "Bertold Eugen" değişik ismiyle imzaladığı tek ürünüdür.

Brecht'in yaşamında *İncil* (Kutsal kitap) önemli rol oynamıştır. 1920'deki bir güncesinde şöyle not düşmüş: "Ama *İncil*'deki belli sözleri öldürmek olanaksız. Direniyorlar da direniyorlar. İnsan, sevişmedeki gibi, kendini sırtından aşağı yoklayan ürpertiler altında buluyor." (Ç. *Günlüğü*, 4 Eylül 1920.) Uzun süredir geniş kesimlerce burjuva karşıtı ve din karşıtı bir yazar olarak bilinen Brecht, 1928 yılında kendini, bir gazete soruşturmasının yönelttiği, edebiyat olarak, "En çok etkilendiğiniz nedir," sorusuna: "Güleceksiniz ama: İncil" yanıtını vererek yorumluyor. (*En Güçlü Etki, Die Dame*'de, Berlin, *Die lose Blätter* eki, 1928, No.1, S. 16.) Bu yanıtın gerçeğe uygunluğu, Brecht'in, dilsel oluşumuyla Luther *İncil*'inin diline dayanan birçok metninde görülmektedir. "Kuralsız Ritimlerle Kafiyesiz Şiir Üstüne" makalesinde Brecht, *İncil* dilinin özgül niteliğini "tavırlı" olarak belirtiyor. Eserlerinin büyük bölümünde, aktarma olarak veya anıştırma, dönüştürme, yabancılaştırma olarak, bolca *İncil* alıntısı bulunur. *Ana* oyununda *İncil*'in yırtıldığı 10. Tablo'da olsun, *Galilei'nin Yaşamı* oyununun 10. Tablosunda çizilmiş sayfalarıyla dev bir *İncil*'in getirildiği 10. Tablo'da olsun *İncil*, doğrudan eylemin nesnesi olmakta.

Bu baskıdaki metnin düzenlenmesine ait not:

Elyazısıyla yazılmış öğrenci dergisinden alınma fotoktopinin kimi yerleri silik durumdadır; öyle yerlerde, orijinalin Bertolt Brecht Arşivi'nde bulunan transkripsiyonuna başvuruldu.

Satır Açıklamaları

DİPNOTLAR

(Dipnot numarasından sonra gelen parantez içindeki değerler, kitabın Almanca baskısındaki sayfa ve satır numaralarını göstermektedir.)

1. (9,12-18) *Ve dokuzuncu saatte ...öldü.*] Bkz. Markos *İncil*'i 15, 29-37; *Matta İncil'i* 27, 41-50; Yuhanna *İncil*'i 19, 30. Bu çile metni, adı geçen *İncil*'lerdeki bölüm ve sözlerden yapılmış bir montajdır ve İsa'nın çilesinin şu bakış altındaki bir stilizasyonudur: "Herkese yardım etti, ama kendine hayrı dokunmuyor."

2. (10,6) *Ama işaretler belirdiyse ...sadık olun.*] Bkz. Luka *İncil*'i 21, 20-28: "Yeruşalim'in ordular tarafından kuşatıldığını görünce bilin ki, kentin yıkılacağı zaman yaklaşmıştır. O zaman Yahudiye'de bulunanlar dağa kaçsın [...]" İsa'nın, Yeruşalim'in işgaline yönelik kıyamet ifadesi, alıntı olarak doğrudan finaldeki yok edilme felaketine gönderme yapıyor. Ayrıca bkz. Vahiy 2,10: "Ölüm pahasına da olsa sadık kal, sana yaşam tacını vereceğim."

3. (10,12-14) *Oysa ben size diyorum ki ...paylaşın.*] Bkz. Levililer 19,18; Yeşaya 58,7; Paulus'tan *Galatyalılara Mektup* 5,13. Bu tek perdelik oyunun merkezindeki bu başkasını sevmeyi buyuran Kutsal Kitap alıntısı da çeşitli bölümlerden bir araya getirilmiştir.

4. (10,19) *Babasını ya da annesini ...yoktur.*] *Matta* 10,37. Büyük Baba bu *İncil* deyişini bir kez daha kullanır (13,14 vd.).

5. (11,23) *"İman edin," demiş efendimiz.*] Bkz. *Matta İncil'i* 10,32.

6. (12,21) *Çekil! Kanına girme!*] İsa'nın sınanmasına anıştırma. Bkz. *Matta İncil'i* 4,10: "Elini benden çek, Şeytan!"

7. (12,34) *Ahab*] M.Ö. 900'lerde İsrail Kralı Ahab, karısı İsabel'in kışkırtmasıyla, Naboth'un bağını ele geçirmek için onu hileyle öldürtmüştü (bkz. *Tevrat*. Krallar 21, 1-19).

8. (12,34-36) *Dışarıda insanlar çığlık çığlığa ...onu görmüyorsun*] Bkz. *Yeşaya* 6,9 vd. ve *Matta İncil'i* 13,13 vd.

9. (12,36) *kıyamet günü*] Mukaddes Kitap'ın, zamanın bitiminde varılacak ilahi mahkeme tasarımı (bkz. *Matta İncil'i* 12,36).

10. (13,11) *Kim ki insanların önünde beni inkâr eder...*] *Matta İncil'i* 10, 33.

11. (15,8) *Bizimle kal, efendimiz ...döndü*] Bkz. Luka *İncil*'i 24, 29. Bu alıntı Luka *İncil*'inden aynen alınmıştır. Orada gerek gençlerin tanımadıkları İsa, gerekse akşam ve gün dönümü, yaşam sonunu ve ölümü imleyen metaforlar değildir. Batış ile ölümün aktarımı, Brecht'te, din derslerinden ve dua kitaplarından gelmedir.

BAAL

Temel Metin

1919 Yazımı: *Baal*, Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden daktilo metin, Akademie der Künste der DDR (Alman Demokratik Cumhuriyeti Sanatlar Akademisi), Berlin.

1922 Yazımı: *Baal*, Potsdam: Gustav Kiepenhauer Verlag 1922.

1926 Yazımı: *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü. Dramatik Biyografi* ('Baal'in Sahne Uyarlaması)", Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden daktilo metin, Akademie der Künste der DDR (Alman Demokratik Cumhuriyeti Sanatlar Akademisi), Berlin.

Ek: *Baal* (1955) yazımından iki sahne, *"Stücke* (Oyunlar)", 1. Cilt'ten, Berlin/DDR: Aufbau-Verlag 1955.

Tarihçe

1918 Nisan'ından Temmuz sonuna dek: 1918 yazımının kaleme alınması ve üstünde çalışılması.

1919 yazı: 1919 yazımı üstündeki çalışmanın bitimi.

1920: Bir yeni yazımın günümüze kalmayan ilk baskısı, Georg Müller Verlag, Münih.

1922: Yeni yazımın Gustav Kiepenhauer Verlag tarafından ilk yayınlanışı, Potsdam.

8 Aralık 1923: *Baal*'in Leipzig Altes Theater'da ilk oynanışı (1922 Yazımı).

Yaklaşık 1925 sonundan 1926 başına dek: *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'nün ortaya çıkışı.

14 Şubat 1926: Berlin Deutsches Theater'da Gençlik Sahnesi'nce *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'nün ilk oynanışı.

1930 civarı: *Asosyal Kötü Baal*'in öğreti oyunu tarzındaki sahneleri için fragmanlar.

1954: *Baal* üstünde yeniden çalışma.

1955: 1955 yazımının, *"Stücke* (Oyunlar)" 1. Cilt'te ilk yayınlanışı, Aufbau-Verlag, Berlin/DDR.

1966: Brecht'in ölümünden sonra 1918, 1919 ve 1926 yazımları-

nın *"Baal, Drei Fassungen* (Baal, Üç Yazım)" olarak Dieter Schmidt'in eleştirel editörlüğü ve yorumuyla ilk yayınlanışı, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a.M.

Metnin Oluşum Öyküsü

1918 Yazımı:

Mart 1918'de Brecht, arkadaşı Caspar Neher'e şu haberi iletir: "XV. yüzyılda Bretagne'da katil, sokak soyguncusu ve balad şairi olan François Villon üstüne bir oyun yazmak istiyorum" (Caspar Neher'e mektup, Mart 1918). O sıralar Villon'un yaşamı ve yapıtlarıyla Brecht çok ilgilenmişti, şiirlerinde de ondan esinlendiği hiç az değildir. Neher'e yazılan satırlar, *Baal*'e yönelik bir düşünsel ön adıma işarettir. Bu işaret, geniş anlamda Brecht'in üstünde uğraştığı, Villon'un, Rimbaud'nun, Verlain'in ve Frank Wedekind'in yaşam ve yapıtlarından meydana gelen edebi ve tematik malzemeyi göstermektedir; ki bir başka oyunun itkisi 1918 ilkbaharında ve yazında *Baal*'in ilk yazımını sağlayacaktır.

O yılın yaz sömestrinde Brecht, Münih'teki tiyatro bilimcisi Arthur Kutscher'in bir seminer etkinliğinde, Hanns Johst'un *Yalnız. Bir İnsan-Batışı* (1917) oyununa bir "antitez" yazmak istediğini açıklar (Brecht'ten kalanlar içinde, kaynağı ve tarihi bellisiz gazete kupürü). Johst'un oyununun prömiyeri, 30 mart 1918'de Münchener Kammerspiele'de yapılmış ve bu, Brecht'in arkadaş çevresinde ateşli bir tartışmaya neden olmuştu. Arkadaşı Hanns Otto Münsterer'e yazdığı 1 Mayıs 1918 günlü mektupta Brecht, "yarı komedi Baal"in tamamlandığını bildirir. Dört gün sonra da oyunun adını "Baal Tıkınıyor! Baal Dans Ediyor! Baal Göğe Çıkıyor!!!" olarak tasarladığını iletir Münsterer'e (Hanns Otto Münsterer'e 5 mayıs 1918 günlü mektup). Brecht, Caspar Neher'e 31 Mayıs'ta ve Haziran ortasında yazdığı mektuplarda da ve gerek 1918 yazımının öndeyişinde ("Son Arzu"), gerekse 1919 yazımının öndeyişinde de ("Dostum Orge'ye") bu ada değinmiştir. İlk *Baal* metninin, Münsterer'e yazılan her iki mektuptan kısa süre sonra bitirildiğini gösteren dayanaklar var. Örneğin Brecht'in bir başka arkadaşı Otto Bezold, güncesine 21 Mayıs 1918'de, bir önceki hafta sonu, yani demek ki 18 ve 19 Mayıs günleri, Haindl Kâğıt Fabrikası'nın

(Brecht'in babası o fabrikanın direktörüydü) bir sekreterine arkadaşının oyununu yazdırdığı notunu düşmüş. Daktiloda tamamlanmış metin 20 Mayıs Pazartesi akşamı Brecht ve Bezold tarafından kontrol edilir. Ardından da Brecht, metni Bezold'e armağan eder. Demek ki 20 Mayıs 1918'de *Baal*'in ilk daktilo yazımı tamamlanmıştır. (Bkz. Dieter Schmidt, *'Baal' ve Genç Brecht"*, Stuttgart 1966, S.65. Schmidt, konuyu soruşturmuş olan Erich Maiberger'in sunduğu malzemeye dayanmaktadır.)

Çalışma bununla bitmemiştir kuşkusuz. Haindl Kâğıt Fabrikası'nın o zamanki bir sekreterinin anımsadığına göre sekreter, bir hafta sonu firmanın daktilosunda Brecht'in müsveddesinden yine *Baal*'in tapajını yapmıştır. Yazılan metin toplam 44 sayfa tutmuş ve 8 kopya olarak yazılmıştır. Teşekkür olarak Brecht ona bir gül ile bir de şu notla bir hafif roman armağan eder: "Teşekkürlerle / Sizin / Bert Brecht / Augsburg Haziran 18". (Bkz. "Erich Maiberger, *Bert Brechts Augsburger Jahre* (Bert Brecht'in Augsburg Yılları"), *"Geschichte des realgymnasiums Augsburgs vom 1864 bis 1964'* (1864'ten 1964'e Augsburg Lisesi'nin Tarihi)"nde, hg. v. Otto Knörrich, Augsburg 1964, S. 114-126.)

Brecht, Temmuz ortalarına kadar metinde yine başka değişiklikler yapmış olabilir. Örneğin "Gitar İçin Şarkılar" adlı şiir derlemesine de aldığı "Baal'in Şarkısı"nı, metne şu notla koymuştur: "7.VII.18'de Lud ile birlikte" ("Lud": Ludwig Prestel). Yaz sömestrinin sonuna doğru, ama en geç de 1918 Temmuz sonunda Brecht, oyunu referans için Arthur Kutscher'e sunar. Öteki sunulanlar, Lion Feuchtwanger, Jakob Geis ve Alfred Kerr'dir. Bu 1918 yazımının tek daktilo kopyası, Jakob Geis'tan bize kalmıştır (*"Baal.* Tiyatro Oyunu").

Brecht *Baal*'i yazarken herhalde Yohst'un oyununun kitap olarak yayınlanmış metnini de biliyordu (Münih 1917, 2. Baskı: 1918). Oyunun ana figürü olan 'Yalnız', çevresince yok sayılan, bilinmeyen genç Grabbe'dir. Grabbe, tam Napolyon üstüne yazdığı bir oyunu yeni bitirmiş ve nihayet ünleneceğini ummaktadır ki çocuğunun ve karısının ölümüyle en derin bir çaresizliğe boğulur. Kaderinin suçunu, bir kezinde bedenini bir postacıya sunmuş olan ve bu nedenle oğluna inanmayan annesine yükler. Arkadaşı Hans Eckardt'ın nişanlısı İsabella'yı iğfal eder. İsabella bu utancı taşıya-

maz ve kendini suya atar. Grabbe memuriyetten atılır ve içkiye düşer. Belediye lokalinde yurttaşlar, gizliden gizliye onun yazdıklarını sunmasını hesapladıkları bir domuzlukla Grabbe'yi ayıltırlar. Ama anlaşılmamış şair Grabbe'nin, Büyük İskender üstüne yazdığı yeni oyunundan sıkılırlar. Pansiyoncusu kadın, Grabbe'yi odadan çıkarır; Grabbe, hasta ve zayıf düşmüş olarak, yalnız başına, acı bir sefalet içinde ölür. Çocukluğunda annesinin kendisini eğittiği biçimde, elleri önde kavuşmuş, umutsuz bir pozisyonda son bulur.

Baal'in 1918 yazımında Johst'un oyunundaki bazı figürlere ve sahnelere benzerlikler açıktır. Grabbe'nin İsabella'yı iğfal ettiği gibi Baal de arkadaşı Johannes'in nişanlısını iğfal eder. Baal de şarkılarını bir meyhanede ahaliye sunar. Bir Posta, Baal'e işten atıldığını iletir. Annesi, oğlunu yalancılıkla ve işe yaramazlıkla suçlar.

Ama Johst'un oyununa karşıtlıklar ve ondan farklılıklar da daha baştan itibaren güçlüce ortaya gelir. Brecht'te ortam, karanlık ve trajik değildir. Kırın genişliği ve göğün derinliği egemendir. Baal, sofuluk ile umutsuzluk arasında yalpalamaz, canlı ve yabanıldır, Brecht'in sonradan geriye bakışında saptayacağı gibi "kendi sonuna dek yaşam dolu"dur ve "başkalarına da sonuna dek yaşam verir" (Ç. *Günlüğü*, 11 Eylül 1938). Hanns Otto Münsterer'in anılarına göre *Baal*'deki özel atmosferi, pek çok ayrıntıda Augsburg'un renkleri ve genç Brecht'in arkadaş çevresinin yaptıkları belirlemektedir. Baal'in çatıarası odası, Brecht'in Bleichstrasse'deki odasına benziyordur; Lechrain'in yaban fındıklıkları olsun, esas yortu için ev duvarlarına konan akkayın ağacı gövdeleri olsun, Graben'deki veya Heddenbach'taki tavernalar olsun, bütün bunlara oyunun sahnelerinde de rastlamaktasınızdır. Brecht'in arkadaşları, "Maceracılar Baladı"nı, Gablers Taverne'de aynen Baal'in konyakçı meyhanesinde veya kahverengi ahşap lokalinde söylendiği gibi söylüyorlardı (Bkz. Hanns Otto Münsterer, *"Bert Brecht. Erinnerungen aus den Jahren 1917-22'* - Bert Brecht. 1917-22 Yıllarından Anılar", Zürih 1963, S.109 vd.).

Yalnız ve tanınmamış bir dâhi olan Grabbe'den farklı olarak Baal, ahaliye onları eğlendiren bir balad söylemektedir. Baal, annesini sever ve sayar. Onun hatırına burjuva koşullarında düzenli bir yaşama başlama deneyini göze alır.

Johst'taki bir Hans Eckardt figürü Brecht'te iki olur: Hayran Johannes ile müzikçi Ekart. Brecht'in Ekart'ında, Johst'un Eckardt'ından farklı olarak değişik çizgiler oluşur, Baal ile Ekart'ı etkileyen homoerotik dostluk-nefret motifleridir bunlar. Baal'in söylediği bazı şarkılarda da olduğu gibi bu, Fransız şairler Arthur Rimbaud ile Paul Verlain arasındaki dotluğu anımsatır.

Baal öldü mü yoksa sürünerek yine doğaya mı kavuştu, sorusunun yanıtını açık bırakan son sahnede Baal, Johst'un Grabbe'sinden farklı olarak, hasta yatağında bile inatla şunu söyler: "Ben fare değilim."

Baal için bir başka önemli kaynak da François Villon'dan K.L. Ammer'in çevirdiği şiirlerdir (François Villon, *Des Meisters Werke*. Çeviren K.L. Ammer [yani Karl Klammer], Leipzig 1907). Münsterer, Brecht'te bu çevirinin bulunduğunu anımsıyor. Brecht'in, *Baal* ile aynı zamanda, yani 1918 yazında ortaya getirdiği ve gerek Ammer'in çevirisiyle, gerekse *Baal*'in son sahnesiyle koşutluklar içeren "Vom François Villon" dizeleri de bunu kanıtlıyor. Oyuna esin veren, Ammer'in "Sonsöz"ü olabilir (S.113 ve 115): "Arkadaşları gibi ekmeğini dilencilikle sağlayan, sefil ortamlarda kalan, bu arada orospuların ve bıçkınların dostu olan bir yoksul öğrenci olarak Villon, tam bir derbeder yaşamı sürüyordu ve kısa zamanda resmi makamların dikkatini çekti. Bir gün normal öğrenci eğlentisindeyse, ertesi gün saygın burjuvalara yapılan bir muziplikte yer alır, bir başka gün bir tavernada haydutlarla ve karanlık kişilerle yapılan bir kavgaya karışır veya yeyip içip tüymelere, polis-bekçi-jandarmayla çatışmaya girer, ya da orospularla hırgüre dalardı – bütün bunlarda Villon'un payı vardı [...] Yaşamı, eserlerinde de açıkça yansır. Onlarda da hep pek seçkin olmayan kesimler söz konusudur. Orospular, caniler, bıçkınlar, serseriliğe vurmuş öğrenciler, hırsız yatağı meyhanelerin veya en aşağılık 'gece caféleri'nin sahipleridir eşi dostu; tüm saygın kişiler ise alay edilecek veya muziplikle oyuna getirilecek kimselerdi, güvenlikçi askerler, polis görevlileri, yargı mensupları, nefretlik düşmanlardır." Kişilerden, mekânlara (gece caféleri dahil) dek buradaki pek çok şey *Baal*'e uymaktadır.

Başkişinin adı için pek çok olası kaynak var, ama bunların hiçbiri *Baal* ile kesin bağlantı kurmaya yetmiyor. Belki burada Hebbel'in *Judith*'i bir rol oynamış olabilir; böylece de *İncil* oyunu

ile *Baal* oyunları arasında bir ilinti kurulabilir. *Judith*'in birinci perdesinde Holofernes Baal'in ahşap heykellerinin tahrip edilmesini ve yalnızca Nabukadnezar'a tapınılmasını emreder (Bkz. *Hebbels Werke in zehn Teilen'* (On Bölümde Hebbel'in Eserleri)", hg.v. Theodor Poppe, Cilt 1, İkinci Bölüm, Berlin/Leipzig/Viyana/Stuttgart, S.43).

Baal'in 1918 yazımında ise Hebbel'in oyununa doğrudan anıştırma var. "Baal'in Odası" sahnesinde Sophie Dechant, Baal onu sürükleyip içeri getirdiğinde şöyle der: "Sokak ortasında orangutan gibi üstüme saldırdınız. Tiyatroya gidiyordum ve Judith'i oynayacaktım."

Nestroy'un Hebbel'e nazire olarak yazdığı *Judith ile Holofernes*'i (1849) Brecht 1919'da biliyordu. O oyundaki büyük kahraman maskesinden etkilenmişti. Kaldı ki burada da başlarda Baal'in "Birkaç tavşanla yetinen alımlı bir tanrı" olarak adı geçmekte (Johann Nestroy, *Sämtliche Werke. Die Parodien* (Tüm Eserleri. Parodiler)", hg. v. Fritz Brückner u. Otto Rommel, Bölüm 2, Cilt 4, Viyana 1925, S.166).

Hebbel'in 1913'te Meyers'in Klasikler dizisinden Leipzig'de yayınlanmış bir *Judith* yazımındaki Holofernes'in Baal üstüne kimi açılardan Brecht'in figürü ile düşünsel yakınlık gösterebilen görüşleri, Brecht'in bu eseri gerçekten bildiğini akla getiriyor: "Bizim Baal'imiz, ben şimdi neysem bir zamanlar oydu, gün gelecek ben, onun şimdi olduğu gibi olacağım! Öyle şeyler yaptı ki, başkaları en esrik durumda bile düşünmeye cüret edemezler, çevresini muazzam varlığının dindirilemez duygusuyla kıvıl kıvıl kurtçuklarla doldurdu, sonra da belki keyifli bir şenliğin ardından kendi eliyle yanına uzattığı kendi gibi biriyle sessiz bir ölü olarak yatıp kalınca, onun bittiğini kesinlikle kavrayamadılar ve titreyerek birbirlerine şöyle fısıldadılar: "Bizi sınıyor, o kadar!" Bunun üzerine ona ilk kurbanlarını ateşlediler ve çocukları, torunları da kurban sundu. Sonsuza dek böyle gider mi bu? Hayır! Ama ne zaman ki biri, kurtçukların Baal'den korkusunu, kendi kendinden korku içinde boğar, ancak o Baal'in sunağını devibilir." (Friedrich Hebbel, *Werke* (Eserleri)", hg. v. Franz Zinkernagel u. a., Cilt s, Lepzig 1913, S. 19 vd.)

Baal adı için bir başka esin de Georg Heym'in *Der Gott der Stadt* (Kentin Tanrısı) şiirinden gelmiş olabilir (İlk basım: Georg Heym, *"Der ewige Tag* (Sonsuz Gün)"de, Berlin 1911). O şiirin ikinci kıtasından: "Akşamda kırmızı karnı parlar Baal'in / büyük kentler ona diz çökerler." Ne var ki Brecht'in bu şiiri bilip bilmediğinin kuşkulu olması bir yana, Heym'de Baal kentin tanrısı iken Brecht'te Baal, doğaya ve araziye sıkı bağlılığıyla karakterize edilir. Yine de Heym'in şiiri, ekspresyonist edebiyatın eğretilemelerinde bu adın çok kullanıldığını göstermektedir.

Paul Zech'in de *Baalsopfer* (Baal'in Kurbanı) adlı bir şiiri ekspresyonizmin dergisi *Der Sturm*'da (Berlin 1913/14, Sayı 160/61) yayınlanmıştı. Paul Zech'in, Leipzig'de 1917'de Verlag der Weißen Bücher tarafından yayınlanmış öyküler derlemesi *"Der schwarze Baal* (Kara Baal)" çok tanınmıştı. Her şey bir yana, Brecht, *Baal*'i mukaddes kitabın peygamberlerinin polemiğinden bütün etli canlı karşı-tanrı kavramlarının adı olarak bilir. Baal'in eski çok tanrılı döneme ilişkin işlevi ise doğrudan "Büyük Baal'in Korali"nde görülmektedir.

Brecht'in odasında o zamanlar tavanda Caspar Neher'in büyük bir Baal deseni yapıştırılmış olarak duruyor (Haindl firmasının sekreterlerinden Babette Daigl'in anılarından, Werner Frisch / K. W. Obermeier, *"Brecht in Augsburg, Erinnerungen, Dokumente, Texte, Fotos* (Brecht Augsburg'ta, Anılar, Belgeler, Metinler, Fotoğraflar)"da, Berlin ve Weimar, 2., gözden geçirilmiş basım, 1986, S.153).

1919 Yazımı:

1919 yazında, muhtemelen Jakob Geis'ın önerisiyle ikinci bir yazım ortaya çıkar. Geis o sıralar Münih Ulusal Tiyatrosu'nda "artistik sekreter" olarak çalışmaktadır. Sosyal Demokrat Kurt Eisner'in Bavyera Eyalet Başbakanlığına atanmasından sonra 8 Kasım 1918'den itibaren tiyatro, yoldaşlık temeline oturtulmuştur ve intendant olarak seçilen oyuncu Viktor Schwanneke tarafından yönetilir. Onun en yakın çalışma arkadaşları da tiyatro direktörü olarak atanan oyuncu Albert Steinrück ile Jakob Geis'tır. 28 Nisan 1919 günlü bir mektubunda Brecht, Geis'tan şöyle bir ricada bulunur: "Steinrück'ten 'ilk *Baal*'i alabilir misiniz acaba? Metni ona verdiğiniz için yeniden teşekkürlerimle." 19 Mayıs 1919'da ise Neher, güncesine şu notu düşer: "*Baal* sahnelenecek, açık gösterim

olmasa da kesin bir özel gösterimde sergilenecek. Yayınlanacak da, yayınevine verildi ve haber bekliyoruz." (Werner Frisch/ K.W. Obermeier, "Brecht in Augsburg' (Brecht Augsburg'da)", Berlin ve Weimar 1986, S.154.)

Bavyera Sovyet Cumhuriyeti'nin (Mayıs başında) yıkılması üzerine Brecht'in kısa süre içinde oyununun sahneleneceğine yönelik başlangıçta yükselen umudu da yıkılır. *Bayerische Staatszeitung* gazetesinin (Münih, 31 Ekim 1919) haberine göre tiyatro direktörü Steinrück, sağlık nedenleriyle görevden affını istemiştir. 1920 ilkbaharında da intendant Schwanneke görevi bırakır. Ne var ki 18 Şubat günlü *Münchener Zeitung* gazetesi, 'Küçük Haberler' sütununda yine de Ulusal Tiyatro'nun Nisan ortasında *Baal*'i oynayacağını yazar. Muhtemelen, ayrılan yönetim bu notla oyun programında Brecht'e bir destek bırakmak istemiştir. Hatta Brecht'in 1920 Şubat/Mart'ındaki bir notu, sözleşmenin bile yapılmış olabileceğini gösteriyor: "*Baal* oyunumu tiyatroya verdim, sözleşme de yaptılar, ...'e kadar sahnelenmiş olacaktım. Sahnelenmedim." (Brecht'ten kalanlar arasında not).

Brecht'in 1918 yazındaki ilk *Baal* yazımı ile 1919'daki ikinci yazım arasında geçirdiği süreci, *Gecede Trampet Sesleri* çalışmasında derlediği sanatsal deneyimler belirlemiştir. Artık ille Johst'un *Der Einsame* (Yalnız) oyununa ve ondaki değeri bilinmeyen deha konusuna antitez getirme bağlanımını bırakan Brecht, edebi eser ile edebi dehanın özüne ilişkin o dönemin ekspresyonist tasarımlarıyla özerkçe hesaplaşmaya ağırlık verir. Oyunda bu ağırlığın çok sayıda doğrudan işareti vardır: August Stramm'ın şiirleri üstüne ve ekspresyonizmin dergisi "Der Sturm"un önde gelen şairleri üstüne tartışma, ekspresyonizmin tiyatro dergisi *Phoebus*'a değinilmesi, edebiyattaki ekspresyonist mesihçiliği anıştırma, o yılların edebiyat tartışmalarında büyük rol oynayan Whitman, Verlain, Verhaeren ve Wedekind'in adının geçmesi. Böylece burada metni yayınlanmış olan 1919 yazımı, bu oyunun ilk yazılışlarında Brecht'i harekete geçiren yoğunlaşmaları bütünüyle dile getirmektedir. Bu yazım, en kapsamlı olanıdır ve aynı zamanda asal kişisini en ayrıntılı oluşturan yazımdır, en fazla ayrıntı ve nüans bu yazımda vardır ve Baal'in, sevgilileriyle, arkadaşıyla, annesiyle, iyi denen toplum kesimiyle, kiliseyle, arabacılarla, odun kesicilerle, serserilerle ve

ayrıca da doğayla ilişkilerini en çeşitli olarak bu yazım sergiler.

1919 Haziran'ında Brecht, yapıtı Münih'teki Musarion Yayınevine verir; ama geri çevrilir. Temmuz sonunda, Lion Feuchtwanger'in aracılığıyla Brecht'e, yapıtın Münih 'Drei Masken Verlag' (Üç Maske Yayınevi)nce kabul edildiği haberi gelir. Ama daha birkaç gün geçmeden bu verilen söz geri alınır. Brecht'in 1919'dan 1920'ye geçişte Hanns Johst'a yazdığı bir mektuptan, oyunu Johst'un kendisine de göndermiş ama hiçbir yanıt almamış olduğu anlaşılıyor: "Ne oyundan, ne de sizden kuşkulanmaksızın, *Baal*'i iyi bulmadığınıza inanabilirim, her ne kadar *Der Einsame* (Yalnız) oyununuzla ilintide pek de ısrarlı olmayıp eğer istiyorsanız ilgili sahneleri atarak onunla göbek bağımı tümden kesebilir de olsam (ki ister istemez bir bölümü kalacaktır, ama onlar *Per Gynt*'te ve bazı başkalarında da var), benim de yer yer sizin *Der Einsame* (Yalnız)'da yaptığınız ile aynı suçlamayı yapmış olmam sonradan sizi yine de rahatsız etmiş olabilir belki." (Hanns Johst'a mektup, 1919 Aralık/1920 Ocak.)

1922 Yazımı:

Ocak ya da Şubat 1920'de Brecht, Johst'a şöyle yazar: "Bu arada ben oyunumu elden geçirdim ve örneğin Anne'nin olduğu tüm sahneleri attım. Böylece *Der Einsame'nin* (Yalnız) hayaletini oldukça gerilere kovuyorum." (Hanns Johst'a mektup, Ocak/Şubat 1920.)

Brecht 1919 sonunda, muhtemelen yine Feuchtwanger'in aracılığıyla Münih'teki Georg Müller Verlag ile ilişkiye girmiştir. Oyun üstünde bir kez daha çalışır ve 1919 sonunda veya 1920 başında üçüncü bir *Baal* yazımı ortaya çıkar ki işte bu yazımda Brecht, *Der Einsame* (Yalnız) ile "göbek bağını" "tümden" kesmiş ve Anne ile ilgili bütün sahneleri "atmıştır".

Bu yazım, başından beri Brecht'i pek memnun etmemiştir. "Şimdi görüyorum ki berbat etmişim onu", diyerek *Baal*'den dolayı kendini eleştirir: "Toprakla yoğrulmuş, daha pervasız, daha sivri dilli, daha yalın olacağına, kâğıttan gibi, akademikleşmiş, parlak, sinek kaydı ve mayolu vbg. Olmuş." (Ç. *Günlüğü*, 19-24 Temmuz 1920). Georg Müller Verlag, Temmuz 1920'de oyunu dizdirir. Baskı 600 tane olacaktır, ama bunun yalnızca Brecht'in istediği 20

tanesi basılır, çünkü yayınevi o sıralar başka yapıtlarda erotik bölümlerden dolayı sansürün getirdiği güçlüklerle karşılaşmıştır ve bir toplatmadan korkmaktadır.

Bu baskının bir örneği üzerinde Brecht, "Sahne Düzeni"nin bir derlemesini not eder (Devlet ve Kent Kitaplığı, Augsburg). Bu örnekteki "Moralist Frank Warschauer'e / 1922" ithafından o dekor derlemesinin yaklaşık tarihi de belli olmaktadır. Frank Warschauer, 1921/22 kışında Berlin'e geldiğinde Brecht'i konuk eden evsahibidir ve Brecht bu *Baal* kitabını teşekkür için ona armağan etmiş olabilir. Sahneler sıralamasını bundan sonra en geç Nisan 1922'de Augsburg'a dönüşünden önce yazmış olmalı:

Sahne düzenlemesi

1) Konyakçı Meyhanesi	I
2) Çatırarası odası "Johanna"	
Çatırarası odası "Sophie B"	II
3) Mayıs Gecesi	I
4) Kabare	IV
5) Yeşil Tarlalar	III
6) Köy Meyhanesi	I
7) Bir Kulübe	II
8) Ova. Gökyüzü. Akşam	V
9) "Gougou" Kulübesi	II
10) Yeşil Yapraklı Ağaçlık	III
11) Patika. Otlaklar	VI
12) Rüzgârda Akçaağaç	V
13) Konyakçı Meyhanesi	I
14) Greenwich'ten 100 Doğu Boylamı	VI
15) Patika. Akşam. Rüzgâr	VI
16) Ahşap Kulübe	II

I'den IV'ya dek 6 Tablo

Aynı ya da benzer sahne dekoru içinde oynanacak tüm sahneler, aynı romen rakamı altında birleştirilmek suretiyle temel sahne düzeni altı tabloya ayrılmış. Bu "Sahne Düzenlemesi", Brecht'ten kalanlar içinde elimize geçen ve hemen aynı zamanlarda ortaya çıkmış olan "Baal-rejisi" metni gibi, olası bir sahneleme için Brecht'in düşüncelerini göstermekte. Oyunu tiyatronun pratik gerekmasında asal belirleyici olmuşa benzer.

Dikkat edilirse, Georg Müller yayınında bulunan ve şair Baal'in "toplumun iyi kesimi" ile çelişkiye düştüğü "Aydınlık Bir Oda ve Masa" başlıklı giriş sahnesinden, "Sahne Düzenlemesi"nde hiç söz edilmemiştir. Düzenleme, doğrudan Brecht'in şarkılarını arabacılara söylediği "Konyakçı Meyhanesi" sahnesiyle başlıyor. Aynı şekilde, Georg Müller metninde henüz korunmuş olan "Kız Kardeşler Sahnesi" de yoktur. Böylece "Sahne Düzenlemesi", 1922 yazımında belirleyici olan bir vurgu kaymasına işaret etmektedir: Dramatik çatışmaya daha güçlü uyum. Öte yandan, Baal'in burjuva toplum kesimiyle karşılaşmasının sergilendiği bazı sahneler de artık çıkarılmıştır. Brecht'in bu yazımdan hoşnut olmayışının bir nedeni de bu olabilir.

Ekim 1922'de *Das Programm* dergisinin (Münchener Kammerspiele tiyatrosunun dergisi) "Bert Brecht Özel Sayısı"nda ilk kez *Baal*'in üç sahnesi yayınlanır: "Gecede Café "Gece Bulutları"; "Yeşil Tarlalar, Mavi Erik Ağaçları"; "Köy Meyhanesi, Akşam". Bu yayının metinleri, Kiepenhauer Verlag'ın 1922 ve 1923 basımlarındaki metinlerle hemen tıpatıp aynıdır. Bu basımların, Lepzig'deki Poeschel & Trepte Basımevi'nde basılmış olan ilki, 800 tane olarak yayınlanır. Yayının metni de, 8 Aralık 1923'te Leipzig'deki oynanışa temel olur. (Bu basımın Brecht'ten kalanlar içinde bulunan bir örneğini, Sophie Barger rolünü oynayan oyuncu tekst olarak kullanmıştı.)

Brecht'in Kasım 1922'de *Gecede Trampet Sesleri, Baal* ve *Vahşi Ormanda* oyunlarıyla Kleist Ödülü'nü kazanması üzerine yayınevi bu kez Gebr. Wolffsohn tarafından basılan daha çok sayıda bir yayına karar verir, o da muhtemelen 1923'te tamamlanmıştır.

1920, 1922 ve 1923'teki farklı basımların metinleri arasında öyle az fark vardır ki bunlar, bir yazımın varyantları olarak görülebilirler.

1926 Yazımı (*Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*):

Bu "dramatik biyografi", *Baal*'in dördüncü yazımıdır. Üçüncü yazım üzerinde çalışma muhtemelen 1925 sonu ile 1926 başında ve Deutsches Theater'ın Genç Sahne'sinde Moriz Seelers'in yönetiminde gerçekleşen sahneleme için yapılmıştır. Prömiyer tarihi 14

Ocak 1926'dır. Rejiyi Bertolt Brecht yapmıştır.

Yirmili yılların ortalarından itibaren "yeni nesnelcilik"in edebiyatında daha da şiddetle tartışılan büyük kent ve teknik sorunsalıyla hesaplaşma içinde, oyunun, Baal'i bir "edilgin deha" ("Öndeyiş"te mesafeli biçimde nitelendiği gibi) olarak gösteren, temelden değişmiş, karşı-bireyci bir yazımı ortaya çıkar.

Ocak 1926'da *Die Scene* dergisi (Berlin, sayı 1, S. 26), "İlk Baal Tasarımı" makalesini yayınlar. O makalede Brecht, oyunun gerçekten yaşamış bir adamın, yani eğitimli bir montör olan Josef K.nın öyküsünü işlediğini bildirir. "Josef K., A.da barınamaz duruma gelince, batık bir eczacı ile birlikte uzaklara gitmiş, ama sonra 1911 dolaylarında A.ya geri dönmüş. Lauterlech'teki bir meyhanede bıçakların çekildiği bir itişmede o eczacı arkadaş, kesine yakın bir olasılıkla Josef K. tarafından öldürülmüş. Josef K., bunun ardından kaçarcasına A.yı terk etmiş ve Karaormanlar'da sefalet içinde öldüğü sanılıyormuş."

Elisabeth Hauptmann'ın 18 Ocak 1926 günlü bir çalışma notuna göre Brecht, öyküyü açıklamak için bu metni yazmıştır (Bkz. Elisabeth Hauptmann, *Notizen über Brechts Arbeit 1926* /Brecht'in 1926'daki Çalışmasına İlişkin Notlar", *"Sinn und Form, Zweites Sonderheft Bertolt Brecht'* /Sinn und Form, İkinci Brecht Özel Sayısı'nda, Berlin/Demokratik Alman Cumhuriyeti, 1957, S.241). Josef K. kişiliği buna göre oluşturulmuştur. Makalenin, *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'ndeki tarihselleştirici, iletici, nesnel karaktere hizmet ettiği kesindir.

Ne var ki Brecht bir başka notunda da, tüm figürlerinin içinde sadece Baal'in gerçekten yaşamış olduğunu, ama adının farklı olduğunu vurguluyor. Gerçi hemen şunu eklemeyi de ihmal etmiyor: Onu kendisi tanımış değildir, yalnızca arkadaşlarının o adama ilişkin anlattıklarını dinlemiştir (*"Der Mann baal ... und die Geburt dramatischer Gestalten* /Erkek Baal ... ve dram kişilerinin doğuşu", Brecht'ten kalanlar içinde). Baal figürü, Brecht'i daha sonraki yıllarda da sürekli meşgul etti. 1930 dolaylarında konunun öğreti oyunu tarzında düzenlenmesine yönelik *"Der böse Baal, der asoziale*/Asosyal Kötü Baal" karalamaları ve sahne fragmanları, Brecht'ten kalanlar içinde mevcuttur. Burada belli ki oyunun yeni bir yazımından çok Baal figürünü artık Marksist temele dayalı

dram konseptine oturtan apayrı bir başka yapıt hedefi söz konusudur. Ne var ki bu çaba birkaç girişimden sonra başarısız kalır. 16 Ağustos 1938'de bile Ç. *Güncesi*'sine şu notu düşmüştür: *"Asosyal Kötü Baal'in Serüveni*'ne ne zaman başlayabileceğim?" Ağustus 1937'den başlayarak Wieland Herzfelde'nin Prag'daki Malik-Verlag Yayınevi, Brecht'in *Toplu Yapıtları*'nı yayınlamayı üstlenir. Baskı dört cilt olarak tasarlanmıştır. Ama ancak ilk iki cilt yayınlanabilir. *Baal*'i de içerecek olan üçüncü cilt ile dördüncü cilt, Alman işgali tehlikesi büyüyünce Wieland Herzfelde'nin Londra'ya kaçması nedeniyle tamamlanamaz. Üçüncü cildin düzeltme kopyaları elde bulunmadığı için Brecht'in bu baskı için değişiklikler yapıp yapmadığı bilinemiyor.

Eylül 1938'de önceki yazımların eleştirel bir değerlendirmesini yapar Brecht: "Toplu yapıtların yayını nedeniyle *Baal*'i hızla gözden geçirdim. Yazık. Hep yarım kalmış büst gibi kolsuz bacaksız oldu, bir de üstelik kitap olarak yayınlanması için (iki kez) ve oynanması için ameliyat yapıldı. Bu arada anlam hemen tümüyle yitip gitti. Baal, o provokatör, o, nesneleri oldukları gibi değerlendiren, o, hayata hakkını veren ve başkalarına da bunu yaptıran... Onun o 'keyfinin istediğini yap!' tutumu, çok şeye gebeydi, iyi işlenirse elbet. Bunun için zaman ayırsam mı, diye soruyorum kendime. (*Asosyal Kötü Baal* öğreti oyunları hep saklıydı.)" (Ç. *Güncesi*, 11 Eylül 1938.)

Brecht, nihayet 4 Mart 1939'da şöyle not düşmüş: *"Asosyal Kötü Baal*'in serüvenlerinden küçük öğreti oyunları çıkarmayı niçin bir türlü başaramadığımı ancak bugün kavradım: Asosyal olanlar hiçbir rol oynamıyorlar. Rol oynayanlar düpedüz üretim araçlarının ve başka yaşam kaynaklarının mülkiyetini elinde tutanlar, işte asosyaller de yalnızca böyle varlar. Elbet onlara hizmet edenler ve hizmetkârların hizmetkârları da söz konusu, ama işte yalnızca böyle. İnsanlık düşmanının amentüsü de tam bu asosyal işleyişin varlığıdır, asosyal kişliklerin varlığıdır, vb."

Brecht'in Baal figürü için yeni bir tasarım aradığı yıllarda, gerek ana figüründe Baal'i anımsatan çizgiler bulunan *"Untergang des Egoisten Johann Fatzer* /Egist Johann Fatzer'in Çöküşü" oyunu, gerekse Baal motiflerinin sürdürüldüğü *"Geschichten vom Herrn Keuner* / Bay Keuner'in Öyküleri" ve nihayet içinde yine temel fikir

olarak *Baal*'in yansıdığı "*Die Reisen des Glücksgotts* / Mutluluk Tanrısının Seyahatleri" operası için fikirler, taslaklar ve şarkılar ortaya çıkmıştır.

1955 Yazımı

Baal'in son yayınlanışının üstünden otuz yıl geçtikten sonra Brecht, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a.M. için, *Baal*'i, *Gecede Trampet Sesleri*'ni ve *Kentlerin Vahşi Ormanında*'yı içeren bir *İlk Oyunlar* cildi (Cilt 1) hazırlar. *Baal*'in basımı için, herhalde 1923 başında Berlin'de Gebr. Wolfenssohn'un bastığı ikinci Kiepenhauer yayınının provalarını uygun görür. Çok az değişiklikle aynen alınır. 30 Nisan ile 15 Mayıs 1953 arasında Elisabeth Hauptmann ile Brecht ilk düzeltmeler için provayı okurlar. Burada Brecht kapsamlı değişiklikler yapmaya karar verir; ayrıca, 1922 yazımının baskısı yanında 1926 yazımı olan *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'nü de basılmış görmek ister. Ama yayınevi için zaman açısından bu istekleri yerine getirme olanağı bulunmaz (bkz. Elisabeth Hauptmann'dan Suhrkamp'a, 28 Haziran 1953).

Brecht bu istediklerini ancak Aufbau-Verlag tarafından yapılan "*Stücke* / Oyunlar" yayınında (Cilt 1. Berlin/DAC 1955) gerçekleştirebilir. Bu yeni ve son *Baal* yazımında Brecht büyük oranda 1922 yazımının 1953 Suhrkamp Verlag yayınıyla önüne gelen sahneler dizisini ve metnini esas alır. Kapsamlı değişiklikler öncelikle birinci sahneye yönelmektedir ve Brecht bunun için 1919 yazımına döner. Gerek Johannes R. Becher'in "*Vorbereitung* / Hazırlık" şiirinden ve Georg Heym'in "*Der Baum* /Ağaç" şiirinden yaptığı alıntılarla ve gerekse "*Genie und Irsinn*/Deha ve Çılgınlık" kitabıyla (1864) kendi döneminde büyük tartışma doğurmuş Cesare Lombroso'ya gönderme yaparak, Münih'teki ekspresyonist *Revolution* dergisinin adına değinerek, 1919 yazımında yer alan ekspresyonizm polemiğinin altını çizer. Ayrıca 1920 yılında kaleme alınmış ama şimdiye dek hiçbir yazıma girmemiş yeni bir final sahnesini metne ekler. Öte yandan Brecht, 1919 yazımında Anne'nin bulunduğu sahneleri elden geçirerek oyuna yeniden sokmak isterse de bu niyetini gerçekleştirmez. (1955 yazımı, daha sonra 1957'de de Suhrkamp Verlag tarafından "*Stücke* / Oyunlar" 1. Cilt'e alınır – Berlin/Frankfurt a.M.)

Oyunun üstündeki bu son çalışmada, Brecht'in eski oyununa karşı çelişkili tutumu ağır basmaktadır. Bu durum ayrıca onun "Bei Durchsicht meiner ersten Stücke /İlk Oyunlarımı Gözden Geçirirken" adlı makalesinin çeşitli gelişim aşamalarında *Baal*'e ilişkin getirdiği saptamalarda da görülür. Makalenin ilk metninde *Baal* çok az eleştiri almaktadır: "*Baal* oyunu, diyalektik düşünmeyi öğrenmemiş olanlara çok zor gelebilir. Onlar bu oyunda salt tekbenciliğin yüceltilmesinden başka pek bir şey bulamayacaklardır. Değiştirecek gücüm olmadığı için nasılsa öyle bırakıyorum; açıklamayı bile canım istemiyor. Oyunda bilgelik eksik, itiraf ederim."

Daha sonra makaleye, oyuna karşı mesafeyi daha da artıran ama oyunun alımlanışında pozitif olanakları da imleyen bir paragraf sokulur: "Oyunun temel alımlanışı bugün benim için hemen hemen kavranamaz durumdadır, ancak oyun yine de, doğayla, dille ve erotik ya da yarı erotik insan ilişkileriyle kesin çok zevkli bağlantıların ortaya çıkacağı bir ortam sunuyor görünmekte." (Elisabeth Hauptmann Arşivi'nde daktilo metin, Akademie der Künste der DDR.)

Son olarak Brecht, basılmış öndeyişe, *Mutluluk Tanrısının Seyahatleri* operasının tasarımı üstünde durduğu ve "yine Baal'deki temel düşünceyle bağlantılı olan" uzun bir bölüm koyar. Baal'in asosyal bir toplum içindeki asosyal konumunun, bu kez değişik toplumsal koşullar perspektifinde başka bir tarihsel ve moral haklılık kazandığını açıklar. "Bu Tanrı, doğudan gelerek, büyük bir savaş sonrası harap olmuş kentlere girmeli, insanları kendi refah ve mutlulukları uğruna mücadele için hareketlendirmeye çalışmalı." Bölüm, özünde yine *Baal*'in 1919 yazımıyla bağlantılı şu cümleyle biter: "İnsanların mutluluk özlemini tümden öldürmek olanaksızdır."

Metin Yazımları

1918 Yazımı:

Bu oluşumdaki *Baal*, yalnızca Brecht'in ve bir başka elin elyazısı ile düzeltilmiş (Jacob Geis'ta bulunan) bir daktilo kopya olarak ulaşmıştır bize. Çok sayıda yazım hatasıyla doludur. Belli ki metin, hızla ve büyük oranda söyleyip yazdırılarak elde edilmiş ve ancak

gelişigüzel bir kontroldan geçmiştir. Bu yazımda birçok şey henüz Johst'un *Yalnız* oyununa karşıtlığa dayalıdır ve Baal, bir burjuva varoluş sağlama çabasındadır. Bu yazımın ortaya çıkmasının ardından yazılmış olan *Büyük Baal'in Korali* metni, oyunun ortasına yerleştirilmiştir (bkz. İleride verilmiş olan sahneler diziliş şemaları; aşağıda verilen rakamlar da o şemalardan alınmıştır).

Envanter adı altında verilmiş Kişiler listesi şöyledir: "Baal, lirik şair. Annesi. Johannes, arkadaşı. Anna, onun nişanlısı. Ekart, müzisyen. Ahali. Karikatürleştirme yok." Bu 'Kişiler' listesinde "Sophie"nin adı eksiktir; ayrıca, eylemli kişi olarak Sophie Dechant'ın bulunduğu tüm sahneler özel bir kâğıda ve besbelli hazır bir metinden bakılarak yazılmış olduğu için, o bölümlerin Anna [=Johanna] aksiyonundan sonra oyuna eklendiği kabul edilebilir. *Son Arzu* başlıklı öndeyiş metninin hemen tümü, 1919 yazımındaki *Dostum Orge'ye* öndeyişiyle aynıdır; yalnız, "Bilinmesi gerekir ki Baal, 30 yaşının üstüne dek hiç azar işitmeksizin yaşam sürmüştür," cümlesi yoktur.

Onsekiz kıtalık *Fahişe Evlyn Roe'nin Destanı* şiiri yalnızca 1918 yazımında bulunuyor. Şiirin ilk yazılışı *Baal* için değildir, ne var ki burada öteki yazımlardan bazı farklar vardır. Ayrıca 1918 yazımındaki *Gece Bulutunun Şarkısı*'nın da bazı yerleri şiirin daha sonraki biçiminden farklıdır. Aynı şey, *Ormanda Ölüm* için de geçerlidir.

Dahası, aşağıdaki sahneler yalnızca 1918 yazımında vardır:

"Ağaçlı Tarla Sınırı" (3). Bu sahnede Baal, birlikte Fürstenhof oteline gitmek üzere Emmy ile buluşur;

"Baal'in Odası" (6). Johannes'in Anna'yı (=Johanna'yı) Baal'in mekânına götürdüğü sahne;

"Baal'in Odası" (8). Bu sahnede Baal ile Johannes arasında Anna üstüne sert tartışma olur, Johannes nişanlısını Baal'e "devretmek" ister, ama Baal artık ondan hoşlanmadığını belirtir;

"Redaksiyon Odası" (11). Baal'in, kuvvetle direnmesine karşın haylaz geçmişi nedeniyle redaksiyondan atıldığı sahne;

"Kurşuni Hapishane Avlusu" (16). Baal'in hapishaneden annesiyle kol kola çıktığı ve ona yeni bir yaşama başlama sözü verdiği sahne;

"Kır Meyhanesi. Akşama Doğru" (19). Bu sahnede Baal, *Bakirelere Şarkı*'yı söyler ve bir genç kızdan, para karşılığı kendini bir köy

delikanlısına vermesini ister. Aslında söz konusu şarkının yalnızca adı verilmekte. Belki de Baal'in *Meyhane* sahnesinde söylediği ve "Ah bakire yosma, sen en iyisi ... " dizesiyle başlayan kıta, o şiirdendir. (Bkz. 1919 yazımı son *Konyakçı Meyhanesi* sahnesi.)

Daha sonraki yazımlarda *Redaksiyon Odası* sahnesinin bir benzeri yoktur. Bu sahne henüz bir şair ve eleştirmen olarak "mazbut" burjuva konumuna gelmenin yolunu arayan bir Baal'i göstermektedir. Bu sahnenin metni aşağıda veriliyor. Burada Baal ile Johannes arasındaki konuşmanın metni ("Yaşamak bir harika [...] başka bir şey görünmez de olsa..."), açıkça Arthur Rimbaud'nun *Le Bâteau ivre* (1871, "Sarhoş Gemi") şiiriyle bağlantılıdır. Şef'in ve Yetkili'nin Baal'in eleştirisine yönelik davranışlarında Brecht'in Augsburg'daki tiyatro eleştirmenliğinin yaşantıları yansıyor.

REDAKSİYON ODASI

Baal ile Bir Kız

BAAL Oturun küçük hanım! Akşamları asla gezmeye çıkmayın! Söz verebilecek misiniz bana? Son zamanda geceleri... yooo, bakın dinleyin: Dizelerinize gelince, beş para etmez. Etmez tabii. İyi dinleyin öyleyse: "Leylaklar ne tatlı kokuyordu." Saçma işte! Ama lütfen durun: Buna karşılık size bir hikâye anlatacağım. Bir kızcağız caddede seke seke yürüyor, iyice karanlık basmış, dükkânların kapanmasından çok sonra yani. Kızın karşısına bir adam çıkar, çevresinde dolanır, ardına takılır, tökezler, şapka çıkarır, şapka da kötü bir kışlık ayrıca, en düşük kalite. Şimdi şu Haziran ortasında kalıplı şapka! Kızcağız kısaca bir şey söyler; yüzünü nasıl çevirdiğini görüyorum. Ya adam, o ne yapıyor? Kahroldu, çöktü, asfalta serildi, mi dersiniz? Ah, ne ilgisi var! O adam mı? Kızcağıza bir tokat aşkediyor, bir tokat ki, kulak tozuna, yanak kızartması, süper kalite. Hiç de sırf göstermelik değil! Ya kızcağız? Daracık omuzlarının nasıl sarsıldığını görüyorum, hıçkırıkları öyle şiddetli. Ve düpedüz kollarını adama bırakıyor, adam alıp kızı götürüyor. Yol ırmak kenarındaki fundalığa çıkar. O bölgeyi bilir misiniz? Akşamları tüm ağaçlar sarmaş dolaş çiftlerle doludur. Dahası: Evvelsi gün adamı yine gördüm ve hakkında bir şeyler öğrendim. (Redaktörüm ya ben.) Desinatör, kırk yaşlarında, kırık züppe, zavallı hasta karısıyla beş çocuğu var. İblis herif! O zamanki kızcağız, bir öğretmen kızı, şimdi tümden herifin

yanına taşınmış, tüm komşular vır vır eder. Herif şimdi iyi geçinsinler diye iki kadını birden dövüyor. *(Uzaklara bakar)* Ne o, niye titriyorsunuz ki? Hm. *(Onu sakinleştirmek için dizlerini okşar)*

ŞEFREDAKTÖR *(Girer)*

KIZ *(Kendini toplar, doğrulur, hıçkırıklarla dışarı çıkar)*

ŞEF Ooo, iyi iş doğrusu! Zırlayan bakireler, koşturan gençler, hani az önce şiirini "düzelttiğiniz". Ve saire, ve saire! Neyse. *(Oturur)* Don Carlos nasıldı?

BAAL Buyrun eleştiri yazımı. Harika!

ŞEF Olacak iş değil. Ben yerin dibine batıran eleştiriyi severim! Hiç yumuşak başlı değilimdir. Neyse, verin bakayım.

BAAL Çok güzel bir oyun. Kral muazzam bir adam. Daha az önemli olarak güzel pasajlarla yeniyetme bir genç, bir de ağız ishaline uğramış şişkin pişkin bir kaknem. Ama işte o kral! Yalnız biraz fazla uzundu oyun. Birinci perdede tavandaki lambaları saydım. Barsaklar birbirine yapışmış, havalandırma berbat. En güzel oyun olsa ne yazar. İnsan rahat olmayınca. Üçüncü perdede önümdeki adamın kolalı yakasını inceledim, barsaklarımı boşaltma ihtiyacı duydum, içten içe ve derinden. İnsan doğasının hoş ve bedensel bir zevkli işini hallet-menin keyfine vardım. Dördüncü perdede arkamdaki locaları saydım, derken oyun çok daha güzel oldu. Ama ben gitmek zorundaydım, yazık ki. Anımsadığıma göre yıldızlı gökyüzünün elektrik kubbesi altında olmalıydı. Gece yarısına doğru içini müthiş bir rüzgâr doldurdu. Nasıl da açıktı her yanı. Bir bank üstünde uyumuşum. Dün akşamdan beri o oyunu yapmış olan çılgın iyi adamı pek seviyorum.

ŞEF Ama bir dinleyin bakalım, buna iyi bir eleştiri diyorsunuz. Şey, değilsiniz herhalde, ha...? Posa adlı kişilik, benim güzel amcamın ısıtılıp yeniden uyandırılmış leşi? Kral. Tiyatro basitlikleriyle görkemlice sarmaş dolaş olmuş. Ağzınızı burnunuzu dağıtır sizin, cancağızım! Neyse, yine de renkli en azından. Enikonu esas olan da bu. Anlamsızmış, saçmaymış, kimin umurunda? Ama biliyor musunuz: Üslûp, rezalet! Dans eden pınar! Böyle bir şey gördünüz mü hiç? Bir pınar asla ve kat'a dans etmemiştir, etmez! Çıkarın onu. Ayrıca, olmadık tabloları, yapıları, ben zaten sildim. Bizim yanımızda önce Almanca öğrenmeniz gerek. Gazete, tuvalet kâğıdı değil. Burada sizden on kat fazla kazanan insanlara sesleniyorsunuz. Ötesini biz getiririz. Orijinal bile sayılır hani. Tebrikler. Hemen Yetkili'ye gösteriyorum! *(Çıkar)*

BAAL *(Masanın altından bir şişe çıkarır içer)*

GENÇ *(Çekingen ve besbelli kendinde değil gibi girer)* Kusura bakmayın, size bir şiir getirmiştim. Kranewitter. Maximilian, Hermann. Ama benim şiirim değil. Değiştirmişsiniz. Bambaşka olmuş. Tek bir dize bile kalmamış, her şey benim olmaktan çıkmış!

BAAL Yok canım, konu yine de sizin!

GENÇ Bu demektir ki *(Öfkeden titreyerek)* benden çaldınız onu! Beni gülünç duruma düşürdünüz! Size saygı duymuyorum!
(Gitmeye davranır)

BAAL (Kalkar, elini Genç'in omuzuna koyar) Ne diye şiir yazacaksınız ki? Yaşamak bir harika: Truncu gökyüzünün altında, müthiş akıntıyla birlikte, çıplak, sırt üstü uçup gider gibi, ve gökyüzünün morlaştığından, sonra da bir delik gibi karardığından başka bir şey görünmez de olsa... Ya da sivri ve gıcırdayan dişlerle bir meyveyi dişler gibi... veya bir düşmanı çiğner gibi... yahut bir matemden müzik yapar gibi... ya da aşk acısıyla hıçkırarak elma yer gibi ... veya ak bir kadın bedenine eklemler ve karyola ayakları kırılacak kadar zorla yaltaklanarak abanır gibi ... yahut yorgun ayaklar insanı fırlatacak olduğunda orman havası pompalar gibi... A r a d a yine uğrayın delikanlı! *(Döner)*

ŞEF *(Yetkili ile birlikte girer. Genç, gözlerinde yaşla tekrar tekrar eğilerek çıkar)* Aha, bu da bugün ikinci. Her şeye alışıyor insan.

YETKİLİ Benden söylemesi: Eleştiri basılmayacak. *(Çok gergin ve sinirli)*

ŞEF Önce bir okusaydınız.

YETKİLİ Hayır, gerekmez. Hiç mi hiç yapmam bunu. Schiller'e dokunmak yok. Değil mi ki bana 2000 Mark için basım işi ısmarlayan tiyatro direktörü oynuyor o oyunu, ilgilenmek yasak. O parayı size ödüyorum ben. Tüm redaksiyonun gideri o paradan karşılanıyor.

BAAL Bu vesileyle ben de son makalem için dokuz Mark rica edebilir miyim lütfen?

YETKİLİ Hiç ilgisi yok Bay Baal. Siz biraz daha gayret etseniz iyi olur. Yazdığınız hiç keyifli değil ve tehlikeli. Ben size özel görüşleriniz için vermiyorum parayı.

ŞEF Ama bana hiçbir şeyi yasaklamanızı kabul edemem.

YETKİLİ Kabul etmek zorundasınız demek ki!

ŞEF Bakın dinleyin: Aynı fikirdeyiz elbet. O makalede ...

YETKİLİ Hiç fark etmez. Yasaklıyorum.

ŞEF Schiller'e karşı bir şey yok ki o makalede.

YETKİLİ Mesele o değil. Bütün mesele, tiyatro direktörünün yaptığı şey-

den çıkıyor. 2000 Mark, beyim.

ŞEF *(Bağırır)* O zaman basmayız biz de. *(Sessizlik)*

YETKİLİ Kusura bakmayın, öyle sinirliyim ki.

ŞEF Sözümü bitirmeme izin vermeniz yeter. Yoksa her zaman aynı fikirdeyizdir biz esas itibariyle.

YETKİLİ Elbette. Esasta hep aynı fikirdeyizdir.

ŞEF İkimiz de sırf gazetenin iyiliğini istiyoruz ya!

YETKİLİ Kuşkusuz, sırf gazetenin iyiliği.

KÂTİP *(Kapı aralığında)* Bay Baal'le ilgili bilgi geldi efendim.

YETKİLİ Hemen! *(Çıkar)*

ŞEF Telaşlanmayın. İmzasız ihbarlar aldık da: Sizin sabıkalı olduğunuz bildiriliyor. Ahalinin önünde eğilenlerden değiliz lbet. Ama yine de gözetmek durumundayız. Gerçekten de çok kötü yazılmış olan eleştirinizle ilgili durumu görüyorsunuz! Ama bizim zerre kadar önyargılı olmadığımıza güvenebilirsiniz.

BAAL Kusura bakmayın, bir dışarı çıkmam gerek.

ŞEF *(Dostça)* Tabii, buyrun.

(Baal, şişeyi elbisesinin altına gizleyerek çıkar)

YETKİLİ *(Hızla içeri girer, okur)* Bu harika işte! Bu pek güzel doğrusu! Düpedüz hapis yatmış! O an fark etmiştim ama! Bugün tiyatro direktörüne karşı yazısından yine belli oldu! Kendine yeterince çekidüzen verebilirdi oysa. Ahlaki, dini suçlardan ötürü iki ay yatmış. Cık cık cık!

ŞEF *(Bilgi notunu okur)* Tüyler ürpertici! Hemen işine son verilmesi gerek.

BAAL Beylerin istediği? *(Biraz sallanıyor, elleri ve sesi titriyor. İçmiştir)*

YETKİLİ İşten atıldınız. Eşyanızı toplayın.

ŞEF *(Öfkeden titreyerek Baal'e)* Sizi sabıkalı sizi!

YETKİLİ Bizi dolandırmışsınız, ayıp ayıp.

BAAL İyi iş yaptım size.

ŞEF İsyankârsınız! Hemen terk edin bizim burayı! Temiz bir yerdir! Bir de terbiysizleşmeye kalkmayın.

BAAL *(Onu iteler. Sandalyesine oturur)* Gitmiyorum işte.

YETKİLİ İşyerinin huzurunu bozmak bu.

ŞEF İş kölesi!

BAAL Bakın beyler, beni iyi dinleyin: Haksızlık etmiştim, boşlukta kaldım. Sonra hapse düştüm ve cezamı çektim. İyi halim görüldü. Soruşturabilirsiniz. Hiç olmadığı gibi çalıştım. Tam belimi doğrulttum ki şimdi beni yine yere çarpmak istiyorsunuz. Artık kovulmama izin vermeyeceğim. Burada kalıyorum.

YETKİLİ İçmişsiniz siz. Söylediklerinizin olacak şey değil.

BAAL Bir yaşlı annem var beyefendi!

ŞEF Duygu sömürüsü yapmaya kalkmayın sakın. Resmen belgeli dolandırıcısınız. Yalnız hapiste yatmakla kalmayıp bir de varyetede bulunmuşsunuz. Toz olun. Kendimi tutuyorken yok olun.

BAAL *(Masaya yapışarak)* Ben... burada... kalmak istiyorum. Bir daha yıkılmak istemiyorum... dehşet veriyor bana ...

YETKİLİ Sarhoşsunuz da ondan! Haydi gidin artık efendi! *(Daha yumuşak)* Biz cellat değiliz. Siz de bize bir şey yapmış değilsiniz. Haydin yolunuza. Güzellikle çıkın, skandal olmasın. Gözümüz üstünüzde!

ŞEF *(Bir banknot atar)* Alacağınızdan da fazlası. Üstünü zaten veremezsiniz... Böyleleri, elindekini avucundakini içkiye verir, kalanını da fahişelere yedirir.

BAAL *(Başını masanın üstünde kollarının arasına gömer, banknotu elinde buruşturur. Hıçkırır. Doğrulur. Redaksiyondan çıkar)*

YETKİLİ Tanrıya şükür. *(Burnunu siler)*

1919 Yazımı:

Baal'in bu yazımından elimizde bir tek daktilo metin var. O da, üstünde daha sonra elle yazılmış "eski yazım" kaydı ile Akademie der Künste der DDR'deki (Demokratik Alman Cumhuriyeti Sanatlar Akademisi'ndeki) Elisabeth Hauptmann Arşivi'nde bulunuyor.

Bu kez *Büyük Baal'in Korali* oyunun başındadır. Baal'in ormanlar içindeki yaşamını ve yaptıklarını gösteren dokuz sahne yeni ele alınmıştır:

"Akşamda Ağaçlar" (7). Baal'in odun kesicilerle birlikte Teddy'nin cesedi başında oturup ötekilerin payı olan içkiyi içmiş olduğu sahne;

"Tomruklardan Yapılma İn Gibi Mekân" (8). Bu binada Baal ile Ekart kışı geçirmektedir;

"Ova. Gök. Akşam" (15). Baal'in, hamile Sophie'yi kendinden uzaklaştırıp tek başına bıraktığı sahne;

"Kahverengi Ahşap Lokal. Gece. Rüzgâr" (16). Baal ile Ekart'ın, Gougou, Bolleboll ve Dilenciler'le karşılaştığı sahne;

"Köy Meyhanesi. Akşam" (18). Baal'in köylülerden bütün boğalarını aynı anda oraya getirmelerini istediği sahne;

"Yeşil Yapraklı Ağaçlık. Geride Irmak" (20). Baal'in Ekart'a, onu

sevdiğini ve artık kadınlardan hoşlanmadığını açıkladığı sahne;

"Rüzgârda Akçaağaç" (22). Baal'in artık *Ormanda Ölüm* baladını sunduğu sahne (1918'de bu balad daha *"Köylü Meyhanesi"*nde gelmişti).

Şu iki sahne yalnızca 1919 yazımında vardır:

"Bar" (10). Baal'in para kazanmak için kabaretist olarak anlaşma imzaladığı sahne;

"Kahverengi Manzara. Yağmur" (21). Baal'in bir genç kızı bir süt çorbasına sattığı sahne.

1922 Yazımı:

Bu yazım, iki kopya daktilo ve üç basım olarak bize ulaşmış durumda. Elinizdeki yayın, Gustav Kiepenhauer Verlag'ın ilk basımına (1922) göre yapıldı. Oyun, o metniyle ilk kez tanınıp etkinlik kazanmıştır.

Elimizde bulunmayan Georg Müller 1920 basımı birkaç bakımdan farklılık gösterir: *Büyük Baal'in Korali* yoktur; 1922'de 1, 2, 3 olarak numaralanmış ve Dilenci'nin laterna müziğiyle birbirine bağlanmış üç çatıarası odası sahnesi (1922 basımındaki 5, 6 ve 7. sahneler), henüz birbiriyle bağlantısız olarak yan yanadırlar; *"Akşamda Ağaçlar"* (13) ve *"Bir Kulübe"* (14) ile 1919'un: *"Tomruklardan Yapılma İn Gibi Mekân"* sahnesi yoktur; *"Yeşil Yapraklı Ağaçlık"* (17) sahnesi, *"Kahverengi Ahşap Lokal. Gece. Rüzgâr"* (16) sahnesinden önce gelmektedir.

Rol kişilerinden Sophie Dechant'ın adı, 1922 yazımında Sophie Barger olur. Önceki her iki yazımda da en önemli kişlerden olan ve "kKişiler" listesinin ikinci sırasında yer alan Anne kişiliği çıkarılmış ve böylece Anna-Oğul teması içeren sahneler de düşmüştür.

"Kahverengi Ağaç Kütüğünden Yapılma Kireç Badanalı Evler" (8) sahnesi yenidir. 1918 yazımındaki *"Salaş Bir Meyhane Önünde Sokak"* sahnesinin Katolik yortusu motifini yeniden ele alır. Ne var ki, 1918 yazımında Baal, dua eden kalabalığı isyana teşvik edip iki polis tarafından gözaltına alınırken, 1922 yazımındaki bu yeni sahne, Baal ile yeni devreye sokulan Serseri figürü arasındaki diyaloğa yoğunlaşır. Bu diyalog ise, Paskalya'ya ilişkin eski bir gelenek gereği yeşilken kesilip binaların duvarlarında yortu için kurutulan dallar yüzünden ağaçların çektiği acı üstünedir.

Yeni bir sahne olan *"Taze Çobandüdüğü Dalları"*nda (19) Baal, kıskançlıktan arkadaşı Ekart'ın sevgilisini iğfal eder. Bu da Baal'in Ekart'ı öldürdüğü *"Konyakçı Meyhanesi"*ne (21) bir hazırlıktır.

Yine, Baal'in kaçışını gösteren *"Greenwich'ten 100 Doğu Boylamı"* sahnesi de bu yazıma yeni eklenmiştir.

Gece Café'sinin adı, *Gecenin Bulutlarından* şiirine uyarak *Gece Bulutları* olmuştur, ama şiir bu yazımda artık kullanılmaz, onun yerini *"Patika. Otlaklar"* (18) sahnesindeki *"Suda Boğulan Kız"* baladı alır. Böylece su ve ceset motifi, oyunun sürekli bir öğesi olur.

Oyunun sonuna doğru yer alan *"Konyakçı Meyhanesi"* (21) sahnesinde çokça değişiklik vardır. Belki pek küçük, ama önemli bir değişiklik, Ekart'ın kucağına oturan Garson Kız'ın Sophie Barger'e benzemesidir. Böylece Baal'in öfkelenmesi başka bir nedene bağlanmıştır.

Baal'in bir yanda Sophie Barger'den ve Ekart'tan acılı sevgi beklentisi ile öbür yanda kalıcı hiçbir eş ilişkisine giremeyişi arasındaki çelişki, önceki yazımlardan daha ağırlıklı olarak dramatik aksiyonun merkezinde yer almaktadır.

1926 Yazımı (*Erkak Baal'in Yaşam Öyküsü*) :

Elinizdeki yayında 1926 yazımı için, Gustav Kiepenhauer Verlag tarafından sahne teksti olarak çoğaltılmış daktilo metin esastır. Metin hatasız değildir ve yer yer Brecht, el yazısıyla düzeltmeler ve dolayısıyla hafif değişiklikler yapmıştır. Metne tükenmez kalemle yapılan iki ek, muhtemelen ellili yıllarda Brecht bu yazımı gözden geçirip *İlk Oyunlar* cildine hazırlarken yapılmış olmalı.

Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü'nde sahneler dizisinin daha azalması ve öykünün daha sertleşmesi göze çarpar. 1919 yazımının 29 sahnesine karşılık bu yazımda yalnızca 13 sahne vardır. Öykü, tarihselleştirilmiştir. Öykü, *Öndeyiş*'te belirtildiği gibi "Baal'in 1904 yılında edepli insanlar içinde şair olarak ortaya çıkışıyla başlar" ve *"Baal 1912'de Oduncuların Arasında Sefil Bir Biçimde Ölür"* başlıklı sahneyle son bulur. Buna göre oyun açıkça savaş öncesinde geçmektedir (daha önceki yazımlarda ise oyunun, oynandığı zamanda geçtiği savlanıyordu).

Sahnelerin numaralanması ve sahne başlıklarının tamamlanmış cümleler şeklini alması da öykünün epikleştirilmesine yardım edi-

yor. Olay, teknik çağına kaydırılmıştır. Baal'in mesleği montörlüktür, yani artık önceki yazımlarda olduğu gibi redaktör ya da büro memuru değildir. Baal'in çatırası odası, oto barakasına dönüşür. Büyük kentlerin sorunsalı diyaloğun konu bütününü belirler. Bu yazımda şöyle der Baal: "Düz alanı son gören biz olacağız. Orman sözcüğünü 49 yıl içinde sözlükten silebilirsin." Önceki yazımlarda figürler, Emilie, Mäch veya Johannes gibi, epizot figürleri iken, 1926 yazımında olayın sürekli figürleri olarak gösterilirler. Sophie Barger de bu kez oyunun sonunda bir birahanede iş kadını nesnelliğinde bir işlevde tekrar ortaya çıkmaktadır. 1919 yazımındaki garson kız Luise'nin ve 1922 yazımındaki Sophie'nin çizgilerini edinmiştir. Böylece Baal'in aşkı artık trajik bir sona ermez. Gündelik banalite vurgulanır.

1955 Yazımı:

Brecht, 1955'te Aufbau-Verlag tarafından yayınlanacak *Oyunlar*'ın 1. Cildi için, zaten 1953'teki Suhrkamp yayını nedeniyle başlayıp da orada gerçekleşmesi olanaksız hale gelen değişiklikleri gerçekleştirdiğinde, öncelikle en geniş değişikliği 1. Sahnede yapmıştır. Bunun için 1919 yazımının giriş sahnesi olan *"Suare"* sahnesini yeniden ele alır ve değiştirerek *"Yemek Odası"* sahnesi yapar. "Genç Bayan"ın okuduğu şiirler bu kez Johannes R. Becher'in *Hazırlık* şiiri ("Şair parlak uyumlardan kaçınır...") ile Georg Heym'in *Ağaç* şiiridir ("Güneş kuruttu onu...". Bu şiirlerin kaynaklandığı dergi olaraksa, 1913'te Verlag Heinrich F.S. Bachmair'de yayınlanmış bir ekspresyonist dergi olan *Revolution* adı geçer. (Heinrich F. Bachmair, yeni elden geçirmede de şiirlerin seçimi için Brecht'e yardımcı olmuştur.) 1919 yazımında "korkunç naivite" nitelemesiyle Heine dile gelirken burada Homeros'tan söz edilir. Örnekler olarak Whitman'a, Verhaeren'e, Verlain'e gönderme yapılırken Wedekind'den vazgeçilir.

Giriş sahnesi yanında Brecht'in özel dikkati oyunun bitişine yönelmiştir. *Baal*'i bu kez, daha 1920 yılında yazmış olduğu, ama L. Feuchtwanger'in tavsiyesiyle Weimar Cumhuriyeti döneminde hiçbir yayınına almadığı *"Ormanda Sabah Erken"* sahnesiyle bitirir. Suhrkamp Verlag'ın 1953'teki *İlk Oyunlar* yayınında da bu sahne hâlâ eksiktir. Bu sahne, Baal'in öldüğü ya da doğaya doğru sürünüp gittiği sorusuna yanıt vermeyerek oyunun sonunu açık bırakan bitişi değiştirir. Odun kesiciler, konuşmalarında Baal'in öldüğünü kesinlerler. Ama Brecht, sahnenin şu son cümlelerini çizmiştir (Brecht'ten kalanlar içinde daktilo kopya):

BİRİNCİ Şimdi kendi cesedinin yanında derdi ki: Ağaç gövdelerinin arasındaki ışığa bakın!

DÖRDÜNCÜ *(Ayağa kalkmıştır)* Sırf hayatta olmak bile güzel.

Her iki sahne, elinizdeki yayında oyuna ek olarak basıldı.

Aufbau yayınının başında *Büyük Baal'in Korali*, onsekiz kıtalı olarak 1919 yazımındakine benzer biçimde konmuştur. Ama 1922 basımından da ring yapısını almıştır. 1953 Suhrkamp metnine karşılık dört kıta daha eklenir.

Az ilerde çeşitli yazımların sahnelerinin yerleşimini gösteren bir şema verildi. Değişik yazımlardaki birbirine uyan sahneler, onların içerik olarak birlikteliklerinin de görülebileceği şekilde birleştirildi. Kabaca görülebilir olması için başka sahnlerle olan daha küçük metin yakınlıklarını göstermekten vazgeçildi. Yukarıdan aşağıya rakamlar, değişik yazımlardaki sahneler dizisini belirtmektedir.

Bu kitaptaki metnin düzenlenmesine ait:

DİPNOTLAR

(Dipnot numarasından sonra gelen parantez içindeki değerler, kitabın Almanca baskısındaki sayfa ve satır numaralarını göstermektedir.)

1919 Yazımı:

Temel metinde, Elisabeth Hauptmann'ın kurşun kalemle ve yer yer de Brecht'in tükenmezle koyduğu, Aufbau Yayınevi'nin 1955'teki *Oyunlar* 1. Cilt basımı için yapılan değişikliklerle bağlantılı notlar vardır. Bunlar yayına alınmamıştır.

1. (22,34) *Whitman*] Temel metinde "Whitmann". Gerek bu yazım hatasının, gerekse yer adı olan Philippi'nin Phillippi olarak yanlış yazılmasının 1918 yazımında da bulunması, büyük olasılıkla ilk yazılan kopya üzerinde çalışma yapılmış metnin yazıma verildiğini gösteriyor.

1922 Yazımı:

2. (84,1) *Pfanzelt*] Temel metinde yanlış olarak "Pflanzelt". Gustav Kiepenhauer Verlag'ın ikinci yayınında ithaf: "Georg Pfanzelt'e," diye yazılmışken, daha sonraki Suhrkamp ve Aufbau baskılarında yeniden "Dostum George Pfanzelt'e" diye yazılmıştır.

3. (84,4) *Kişiler*] Kişiler listesi sonradan eklemedir.

1926 Yazımı:

4. (140, 22) *Kişiler*] Kişiler listesi sonradan eklendi.

Sahneler Diziliş Şeması:

Sahne adları (Kısa yazım)	Yazımlardaki Yerleri				
	1918	1919	1922	1926	1955
Büyük Baal'in Korali	18	1	1	1	1
Suare *(Baal. Baylar ve Bayanlar)*	1	2			
Aydınlık Bir Oda ve Masa *(Mech. Emilie Mech. Johannes. Dr. Piller. Baal)*			2		
1. Tablo. Yemek Masası Bulunan Bir Oda *(Mäch. Emilie Mäch. Johannes Schmidt. Dr. Piller. Baal.)*				2	
Yemek Odası *(Mech. Emilie mech. Pschierer. Johannes Schmidt. Dr. Piller. Baal.)*					2
Baal'in Çatırarası Odası *(Baal. Johannes.)*	2	3	3		3
2. Tablo. Oto Barakası *(Baal. Johannes.)*				3	
Ağaçlı Tarla Sınırı *(Baal. Johannes. Sonra Emilie.)*	3	-	-	-	-
Baal'in Çatı Arası Odası *(Baal. Sonra Anne. Posta. Johannes. Anna [=Johanna].)*	4	5	-	-	-
Meyhane *(Baal. 4 Yurttaş. Ekart. Johannes. Garson Kız Marie.)*	5				
Konyakçı Meyhanesi *(Baal. Arabacılar. Ekart. Johannes. Johanna. Emilie. Garson Kız Luise.)*		4	4		4
3. Tablo. Birahane *(Baal. Eckard. Bir Orospu. Emilie. Sürücüler.)*				4	

	1918	1919	1922	1926	1955
Baal'in Odası *(Baal. Anna [=Johanna]. Johannes.)*	6	-	-	-	-
Baal'in Odası *(Baal. Anna [=Johanna].)*	7				
Baal'in Çatırarası Odası *(Baal. Anna [=Johanna].)*		6			
4. Tablo. Oto Barakası *(Baal. Johanna.)*				5	
Baal'in Çatırarası Odası 1 *(Baal. Johanna.)*			5		5
Baal'in Odası *(Baal. Johannes.)*	8	-	-	-	-
Baal'in Çatırarası Odası 2 *(Baal. İki Kızkardeş. Ev Sahibesi.)*	-	-	6	-	6
Akşamda Ağaçlar *(Baal. Oduncular. Ceset.)*	-	7	13	-	13
Salaş Bir Meyhane Önü Sokak *(Baal. Katolik Yortusu Alayı.)*	9	-			
Kahverengi Ağaç Kütüğünden Yapılma Kireç Badanalı Evler *(Baal. Serseri.)*			8	-	8
Tomruklardan Yapılma İn Gibi Mekân *(Baal. Ekart.)*	-	8			
Bir Kulübe *(Baal. Ekart. Sonra Sophie Barger.)*			14	-	14
Baal'in Odası *(Baal. Sophie Dechant. Sonra Anne.)*	10	9			
Baal'in Çatı Arası Odası 3 *(Baal. Sophie Barger. Johannes.)*			7		7
5. Tablo. Oto Barakası *(Baal. Sophie Barger.)*				6	
Redaksiyon Odası *(Baal. Kız. Şef Redaktör. Yetkili.)*	11	-	-	-	-
Bar *(Baal. Kara Derili John.)*	-	10	-	-	
Gece *(Baal. Sophie Dechant.)*	12	11			
Ağaçlar Altında Mayıs Gecesi *(Baal. Sophie Barger.)*			9	-	9

Bir Kabarenin Kulisinde (*Baal. Sunucu. Şarkıcı Kadın. Gençler. Pikkolo:*)	13				
Bir Kabarenin Kulisinde (*Baal. Kara Derili John. Şarkıcı Kadın. Genç Sanatçılar. Pikkolo.*)		12			
Gecede Café "Gecenin Bulutları" (*Baal. Mjurk. Şarkıcı Kadın. Piyanist. Lupu.*)			10		
6. Tablo. Gecede Café "Dikenli Kaktüs" (*Baal. Mjurk. Şarkıcı Kadın. Piyanist. Lupu. Mäch.*)				7	
Gecede Café "Gecenin Bulutuna" (*Baal. Mjurk. Lupu. Şarkıcı Kadın. Piyanist.*)					10
Gecede Café (*Baal. Ekart. Sonra Sophie.*)	14	13	-	-	-
Hapishane Hücresi (*Baal. Rahip.*)	15	14	-	-	-
Kurşuni Hapishane Avlusu (*Baal. Anne.*)	16	-	-	-	-
Ova. Gük. Akşam. (*Baal. Ekart. Sophie.*)	-	15	15		15
7. Tablo. Ova, Gök ve Akşam (*Baal. Eckart. Sophie.*)				8	
Kahverengi Ahşap Lokal. Gece. Rüzgâr (*Gougou. Bolleboll. Dilenci. Maja. Baal. Ekart.*)	-	16	16	-	16
Patika. Güneş. Tarlalar (*Baal. Ekart.*)	17	17			
Yeşil Tarlalar. Mavi Erik Ağaçları (*Baal. Ekart.*)			11	-	11
Kır Meyhanesi. Akşama Doğru (*Baal. Delikanlılar. Kız.*)	19	-	-	-	-
Köy Meyhanesi. Akşam (*Baal. Ekart. Köylüler. Sonra Papaz.*)	-	18	12	-	12
Ekin Tarlası Yanında Patika (*Baal. Ekart; Gecenin Bulutu Şarkısı*)	20	19			
Patika. Otlaklar (*Baal. Ekart; Suda Boğulan Kızın Baladı*)			18		18
8. Tablo. Kır, Öğlen Öncesi, Rüzgâr (*Baal. Eckart.*)				9	

Yeşil Yapraklı Ağaçlık. Geride Irmak (*Baal. Ekart.*)	-	20	19	-	17
Taze Çobandüdüğü Dalları (*Baal. Genç Kadın.*)	-	-	19	-	19
Kahverengi Manzara. Yağmur (*Baal. Anna, bir genç kız. Ekart.*)	-	21	-	-	-
Rüzgârda Akçaağaç (Baal. Ekart; Ormanda Ölüm Baladı.)	-	22	20	-	20
Köylü Meyhanesi (*Baal. Ekart. Genç. Kız. Ormanda Ölüm Baladı.*)			21		
Akşamda Açık Pencereli Dans Lokali (*Baal. Ekart. Kız. Delikanlılar.*)		23	-	-	-
Baal'in Annesinin Odası (Anna. Doktor. Baal.)	22	24	-	-	-
Bir Parkta Bank. Gece (*Baal. Aşıklar.*)	23	25	-	-	-
9. Tablo. Manzara. Gece. (*Baal. Eckart.*)	-	-	-	10	-
Meyhane (*Baal. Ekart. Watzmann. Luise. İki Polis.*)	24				
Konyakçı Meyhanesi (*Baal. Ekart. Luise. Watzmann. Johannes. İki Polis.*)		26			
Konyakçı Meyhanesi (*Baal. Ekart. Watzmann. Johnannes. Sophie'nin Benz. Garson Kız. İki Adam.*)			21		21
10. Tablo. Birahane (*Baal. Eckart. Emilie. Johannes. Meyhaneci Sophie.*)				11	
Greenwich'ten 10° Doğu Boylamı (*Baal.*)	-	-	22		2
11. tablo. Baal Kaçıyor. Greenwich'ten 10° Doğuda. (*Baal.*)				12	
Patika. Akşam. Rüzgâr. Sağnak (*2 Jandarma.*)	25	27	23	-	23
Otlak Arasından Yol (*Baal. Köylü Kız.*)	26	28	-	-	-
Orman. Bir Ahşap Kulübe (*Baal. Oduncular.*)	27	29	24		24
12. Tablo. Gece. Yağmur (*Baal. Oduncular.*)				13	
Ormanda Sabah Erken (*Oduncular.*)	-	-	-	-	25

5. (157,10) *7. Tablo*] Temel metinde yanlışlıkla 6.Tablo denmiş.

6. (158,28) *8. Tablo*] Temel metinde yanlışlıkla 9.Tablo denmiş.

7. (159,4) *değiştirilebilir*] Temel metinde "değiştirilemez"; bu hatayı Brecht, ellili yıllarda kurşun kalemle düzeltmiş.

8. (159,8-11) *Ahşap kullanılmaz ... olursak:*] Brecht bu sözleri ellili yıllarda daktilo metne kurşunkalemle eklemiş.

9. (159,27) *9. Tablo*] Temel metinde bu sahnenin numaralaması eksik.

10. (166,37) *Kendi başına geber!*] Temel metinde ünlem yerine soru işareti var.

Oyunun Sahnelenişi ve Yankıları

1918 ve 1919 yazımları, Brecht hayattayken hiç oynanmadı ve yayınlanmadı.

4 Ekim 1922'de Brecht'e, Augsburg'da iki telgraf gelir: Birinde, Max Reinhardt'ın görevlendirmesiyle (Berlin'deki, YO) Deutsches Theater'ı yöneten Felix Holländer, *Baal* ile *Gecede Trampet Sesleri* ve *Vahşi Ormanda*'nın kendisini fena halde etkilediğini bildirmekte ve Brecht'ten her üç oyunun oynanış haklarını Deutsches Theater'a vermesini rica etmektedir. Ötekinde ise muhtemelen Kiepenhauer Verlag'ın bir çalışanı olan Bay Schayer, Brecht'e, hemen otuzbin Marklık bir "güvence ödenmesi" karşılığında eserlerin hepsinin haklarını yönetmen Holländer'e devretmesini önermekte. Brecht, 4/5 Ekim 1922'de Kiepenhauer Verlag'a telgraf çekerek, "1922'de sahnelenmesi ve Klöpfer'in oynaması koşuluyla *Baal* anlaşmasını kabul edebilirim," der. Eugen Klöpfer o sıralar Berlin'in çeşitli tiyatrolarında oynamaktaydı ve Brecht de onu kendi oyunlarından birinde görmeyi istiyordu. Ama proje gerçekleşemedi.

Ancak bir yıldan fazla bir süre sonra, 8 Aralık 1923'te *Baal*, 1922 yazımıyla Leipzig'de Altes Theater'da ilk kez oynanır (Reji: Alwin Kronacher, Dekor: Friedrich Tiersch, Baal: Lothar Körner, Ekart: Hans Zeise-Gött).

Sahne düzeninde *Büyük Baal'in Korali*'ndeki yıldızlı gökyüzü ve bulutlar sürekli sahnede kalır. Çeşitli oda sahneleri eşyalarla imlenir. Brecht bu sahneleme için Leipzig'e gelmiştir ve prömiyerde

selama çıkar. Yazar ve eleştirmen Hans Natonek, 10. Aralık 1923 günlü *Neue Leipziger Zeitung* gazetesinde bunu şöyle anlatır: "Islıklar ve yuhalar ile alkışların çatıştığı hengâmede ürkmüş, solgun, zayıf bir oğlan çıktı sahneye, yazar Bertolt Brecht, hemen kaçar gibi yeniden kulise koştu, sonra korku içinde ancak tiyatro direktörünün desteğinde yeniden sahneye geldi. Yüzünde sanki: 'Tanrım, ben ne yaptım,' diyen bir ifade vardı. ...Oysa ben, *Baal* gibi bir oyunun yazarının, saldırı sağnağına karşı inadına erkekçe göğüs gereceğini tasarlardım." Hans Natonek, Brecht için, "Alman dramasının büyük umudu," diyerek, oyunu "skandal sınırında sert" bulmuştur. Leipzig seyircisi, "hiç olmadığı kadar evceğizlerinden dışarı uğramışa dönmüşler"dir.

9 Aralık 1923 günlü *Berliner Börsen-Courier*'de Herbert Jhering ise şöyle yazar: "Brecht'in dahiyane sahne baladı *Baal*, dün Leipzig Altes Theater'daki prömiyerde, oyun sırasında seyircide oluşan huzursuzluğu ve bitişteki ıslıklamaları bastırırcasına büyük hararetle uzun uzun alkışlandı." Buna karşın Jhering, yine de oyunu "yetersiz" bulmuştur, hatta Baal'i oynayan Lothar Körner'in "sakat Wegener tonlarıyla" çalışması ve oyundaki harika lirik bölümleri "yerle bir etmesi" yüzünden gecenin "başarısız"lığından söz eder. Ne var ki izlenim her şeye karşın "alışılmamış ve enikonu çarpıcı"dır.

11 Aralık 1923 günlü *Leipziger Tageblatt* gazetesinde Hans Georg Richter, Kerr ile Jhering'i Leipzig'e çekmiş olmayı Kronacher'in bir kazanımı olarak kaydeder. Ama o da Körner'i Baal rolü için "fazla olgun, ağır ve esasında fazlaca uslu" bulur ve onun yerine Heinrich Georg'u önerir. Egbert Delpy, 10 Aralık 1923 günü *Leipziger Neueste Nachrichten* gazetesinde şu özeti yapar: "Yüksek gerilimli beklentilerin böylesine radikal biçimde sönmesi pek görülmemiştir." Ve *Berliner Tageblatt*'ta Alfred Kerr, 11 Aralık 1923 günü, Brecht için "lirikte yetenekli," der; fakat drama yazarı olarak "köpük saçan bir tekrarcı [...] Altı üstü: bir filler cenneti"dir.

Her ne kadar olumsuz değerlendirmeler, eleştirilerinde yine de ılımlı olsalar da, Leipzig Kent Meclisi Heyetinin başvurusu üzerine Karma Tiyatro Kurulu'nca prömiyerden sonra oyunun hemen kaldırılmasına karar verilir.

Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü, Weimar Cumhuriyeti döneminde

üç değişik sahneleme ile gösterilmiştir. 1922 yazımının ilk oynanışı ile birlikte, Brecht hayattayken yapılan oynanışların tümü bunlardan ibarettir.

14 Şubat 1926'da *Berlin Deutsches Theater*'ın Genç Sahne'sinde Pazar matinesi çerçevesinde *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'nün prömiyeri yapılır (Reji: Bertolt Brecht, Dekor: Caspar Neher, Baal: Oskar Homolka, Eckart: Paul Bildt, Emilie Mäch: Sybill Binder, Sophie Barger: Gerda Müller, Johannes ve Sunucu: Hans Heinrich von Twardovski. Yan rollerde de Margo Lion ve Helene Weigel vardır). Öndeyiş'i ve sahne başlıklarını Sunucu sunar. Leipzig'de olduğu gibi buradaki oynanışta da hıncahınç dolu tiyatroda gürültü çıkar. Oyun gecikmeyle başlar ve seyirci gürültü yapınca tam da o sırada sahnede tek başına olan Şarkıcı Kadın'ın oyuncusu, Hans Henny Jahnn'ın bildirdiğine göre, piyanonun üstüne zıplar ve tuşlara ayakları ile basar, beraberinde de Marseillaise'i söyler. (Bkz. Hans Henny Jahnn, *Vom armen B.B.* / Zavallı B.B. Üstüne", *"Sinn und Form. Zweites Sonderheft Bertolt Brecht* / Sinn und Form'un İkinci Bertolt Brecht Özel Sayısı", Berlin/DDR, 1957, S. 424) Alfred Kerr'in gerek oynanışa gerekse oyuna yönelik antipatisi o kerteye varmış ki, kışkırtıcı gülmeler ve konuşmalarla oyunu taciz etmeye çalışmış (Bkz. Herbert Jhering, *Von Reinhardt bis Brecht*, Cilt 2, Berlin ve Weimar 1961 , S. 174-177.)

Eleştirilerin bütününden çıkan sonuca göre oyun, olaylı geçmesine karşın kalıcı izler bırakmıştır. Özellikle Neher'in sahne düzeni, Homolka'nın Baal'i oynayışı, Sybille Binder'in Emilie'si ve bunların yanında Brecht'in rejisi de övgüyle öne çıkarılır. 15 Şubat 1926 günlü *Vosische Zeitung*'da (Berlin) Monty Jakobs, oyunda en kötü niyetli seyircinin bile kendini kurtaramayacağı bir "zorlu çekicilik" olduğundan söz etmekte.

21 Mart 1926'da *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*, Viyana'da Theater in der Jozephstadt tiyatrosundaki "Yenilerin Tiyatrosu" dizisinin ilk oyunu olarak sergilenir (Reji: Herbert Waniek, Dekor: Georg Telcher, Baal: Oskar Homolka).

İllibir yaşındaki Hugo von Hofmannsthal bunun için "Yeninin Tiyatrosu" adlı bir ön oyun yazar: Sahne, Theater in der Josephstadt tiyatrosunda bir büroyu gösterir. Rejisör Herbert Waniek, oyuncular Oskar Homolka, Hermann Thimig, Gustav Waldau ile

kültür tarihçisi ve öykücü olan dramaturg Egon Friedel, oyuncu olarak kendilerini oynarlar. Dramaturg Friedel, çağın birey'den kurtulmak istediğini söyler: "Çağ, ondokuzuncu yüzyılı besleyip büyütmüş olan onaaltıncı yüzyılın doğurduğu bu hilkat garibesini taşımakta fena zorlanıyor." (Hugo von Hofmannsthal, *"Lustspiele* /Güldürüler", Cilt 4, Frankfurt a.M. 1956, S. 429.) Oskar Homolka ona hak verir, ama geçmişten beri gelen tiyatro sanatını benimsemiş Hermann Thimig, bu "paradoks"u kabullenemez. Hofmannsthal, yeni tiyatronun bireysel karşıtı eğilimini ironiyle ele alırken, Brecht'i de onun temsilcisi olarak görmektedir. Oyun başarılı olur. *Berliner Börsen-Courier*'de 25 Mart 1926 günü Oskar Maurus Fontana şöyle yazar: "Bir sürpriz daha. Seyirci. Ama yalnızca alışılmış tiyatro kalıpçıları için sürpriz: Tiyatro bir anda seyirci bulmuştu. Küçük Josephstadt'ın tiyatrosu için olağanüstüydü bu. Üstelik seyirci yalnız salonu doldurmakla da kalmayıp oyunu birlikte götürdü."

16 Kasım 1927'de de *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'nün Kassel'deki Kleines Theater'da prömiyeri vardır (Reji: Erich Fisch, Baal: Hans Schulze, Eckart: Hans Klasen, Emilie Mäch: Lilian Berley, Johanna: Lore Semmt). Bu sahnelemede Erich Fisch, tabloların havalılığını güçlendirmek ve lirik alt tonu açığa çıkarmak için "dramatik biyografi"yi 1922 yazımından parçalar katarak bütünlemiştir. Ancak *Berliner Börsen-Courier*'in 18 Kasım 1927 günlü eleştirisine göre Fisch, bunu yaparken: "Bir baladesk çizginin ve ritmik salınımın kalarını da yutan o genişleme içinde, kendini yitirmiş"tir.

Satır Açıklamaları

1919 Yazımı:

11. (17,1) *Baal*] Bu adın sözcük anlamı: "Efendi" ve "Mülk sahibi"dir. Kenan ilindeki eski İsrail'lilerin en büyük tanrısıdır Baal. Ona tapınmanın törenleri, *Kutsal Kitap*'ın peygamberlerince uygunsuz bulunmuş ve karşı çıkılmıştır. *Kutsal Kitap*'ın açtığı polemikte Baal, kâfirliğin karşı tanrılarının genel bir adı olur.

12. (18,1) *Dostum Orge'ye!*] Orge (George de denir), Brecht'in

Augsburg'dan bir çocukluk arkadaşı olan Georg Pfanzelt'tir. Pfanzelt liseden arkadaşı değildi, Bleichstrasse'nin hemen yakınındaki Klauckastrasse'de oturan bir gençlik arkadaşıydı. Brecht'ten dört yaş büyüktü, müziğe çok meraklıydı; gayet iyi piyano ve gitar çalardı. Georg Pfanzelt sonradan Augsburg Hastanesinin başhekimi oldu. "*Hauspostille*/ Ev Vaazları" kitabındaki kimi şiirler de onunla bağlantılıdır. *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü* dahil tüm *Baal* yazımları Georg Pfanzelt'e adanmıştır.

13. (18,10) *Felaket bir Sokrates ve Verlain kafatasıdır o*] Baal'in dış görünüşüne yönelik bu dikkat çekici niteleme, Otto Hauser'in Verlain çevirisine göndermedir (Paul Varlain, *Saturnische gedichte.* Galante Feste, Weimar 1918, S.IX). Hauser, Önsöz'ünde Verlain'in kafasının "Absent tutkunluğunun etkisiyle gittikçe daha çok Sokrates'inki veya Faunus'unki" gibi olduğunu yazar. Verlain kendisi de "*A Eugen Carriere* /Eugen Carriere İçin" (1890) şiirinde kendi kafatasını Sokrates'inkine benzetir.

14. (19,5) *Büyük Baal'in Korali*] Bu, şiirin ilk yazımı ve ilk başlığıdır. 18 kıtalıdır ama henüz "*Bertolt Brechts Hauspostille* / Bertolt Brecht'in Ev Vaazları"nda yer alacak olan (1927) son kıta yoktur. *Baal*'in çeşitli yazımlarında bu şiirin kıta sayısı değişmektedir. *Hauspostille*'de ise şiirin başlığı *Erkek Baal'in Koral'i*'dir ve dokuz kıtadır.

15. (22,1) *Suare*] Soirée: (Fransızca'dan) Akşam toplantısı. Brecht daha 1913'te, Augsburg'daki öğrenci dergisi *Die Ernte*'de yazdığı *Der Dichter* (Şair) anlatısında şairlerin okuma yaptıkları bir suareyi tasvir etmektedir. O anlatıda bir eleştiri, şairin birinin öylesine onuruna dokunur ki, düelloyla onu yeniden kazanmak durumunda kalır. Baal'in yaşam anlayışı ve kendi şarkılarıyla ilgili tutumu ise bunun aksidir.

16. (22,31) *Heine*] Heinrich Heine kastediliyor. Tek perdelik *Düğün* oyununda da söz Heinrich Heine'ye gelir.

17. (22,33-38) *Walt Whitman'ı anımsatıyorsunuz...*] Bu diyalogda adı geçen Walt Whitman, Emile Verhaeren, Paul Verlain ve Frank Wedekind, Brecht'in gözdesi olan şairlerdir.

18. (23,1) *erdemli*] "Genç Bayan"ın buradaki: "Ama siz daha erdemli olmanın avantajını taşıyorsunuz!" saptamasını Brecht, 1955 yazımı için yaptığı uyarlamada 1919 yazımının giriş sahnesine el atarken tam tersine dönüştürür: "Ama siz daha erdemsiz olmanın avantajını taşıyorsunuz."

19. (23,14) *Avrupa edebiyatının ... mesih'i*] Mesih'çi ekspresyonizme gönderme. Ekspresyonist edebiyatın içindeki bu yönelimin temsilcileri arasında, Franz Werfel, Walter Hasenclewer, Ludwig Rubiner, Johannes R. Becher, Ernst Toller vardır. "Yeni bir çağın açılışını" bildirecek bir önder şairin, bir mesih'in yüceltilerek beklenişi, Ludwig Rubiner'in "*Der Kampf mit dem Engel* /Melek'le Kavga" öyküsünde özellikle açık biçimde dile getirilmiştir (Ludwig Rubiner, "*Der Mensch in der Mitte* / Ortadaki İnsan"da, 1917).

20. (23,23) *A. Stramm*] *Der Sturm* dergisinin önemli şairi, ekspresyonist yazar August Stramm. Dil yoğunlaşmasına ve sentaksın deneysel kullanımına yönelik özel teknik geliştirmiştir. 1915'te yüzbaşı olarak Doğu Cephesi'nde öldü.

21. (23,29) *Novotny*] Praglı şair, romancı ve oyun yazarı İsabella Novotny olabilir.

22. (24,11) *A. Skram*] Norveç'li yazar Berthe Amalie Skram? Otto Bezold metni yazdırırken yanılmış olabilir. Brecht, harfin üstüne çizgi koyarak çift m'i imlerdi, dolayısıyla burada da August Stramm denmek istenmiş olmalı. (Bkz. Hanns Otto Münsterer'den Klaus Schumann'a mektup, 14 Ekim 1962; Münsterer'den kalanlar, Münih Devlet Kitaplığı.)

23. (26-7) *Philippi'de görüşürüz yine!*] İntikam alma tehdidini ifade eden bir deyiş. Augustus ile Antonius, M.Ö. 42'de Philippi'de Brutus ile Cassius komutasındaki Roma cumhuriyetçilerini yenmişlerdi. Bu deyiş, Shakespeare'in *Jül Sezar* oyunundan alınmadır (IV,3). O oyunda Sezar'ın ruhu, kendisini öldüren Brutus'a görünür ve Philippi'de yine görüşeceklerini söyler.

24. (28,16) *Eli kirli olana her şey kirli görünür*] Bkz. *İncil*, Paulus'tan Titus'a Mektup, 1,15 "Yüreği temiz olana her şey temizdir [...]" Friedrich Nietzsche, *Zerdüşt Böyle Dedi* (1883/84), 3. Kısım: Eski ve Yeni Levhalara Dair, Böl. 14, "Temize her şey temizdir [...] Domuza her şey domuzdur!"

25. (28,23) *Cehennemler arası dansta...Ve cennetlerin*] Baal burada "Konyakçı Meyhanesi"nde iki kıtasını okuduğu "*Ballade von den Abenteuerern* / Maceracılar Baladı"ndan serbest alıntı yapıyor.

26. (31,8-25) *Orge derdi ki bana:...*] Bu şiirin *Bertolt Brecht'in Ev*

Vaazları'ndaki adı *Orge'nin Şarkısı*'dır.

27. (32,5) *Yanıma gel!*] Goethe'nin *Faust*, Birinci Bölüm, Zindan sahnesinde Mefistopheles, Faust'a böyle diyerek onu Gretschen'den koparır.

28. (33,20) *Dişe diş!*] *Tevrat*, Mısır'dan Çıkış, 21,24.

29. (34,15) *Lethe*] Yunan mitolojisinde yer altındaki unutma ırmağı. Ölüler ülkesine göçmüş olanların, yaşamlarındaki anıları unutmak için o ırmaktan içmeleri gerekirdi.

30. (35,9) *biri*] Dişi olanı aşağılamak için.

31. (36,5) *tırnağınla kazıp çıkarmak*] Gerek *Auslassungen eines Märtyrers* şiirinde, gerekse otobiyografik nitelik taşıyan *Annem Üstüne Şarkı*'da Brecht, insanın ölü annesini topraktan tırnaklarıyla kazıp çıkarabilmesine benzer imajı kullanmıştır.

32. (36,25-27) *Baksana kalfa, zaman olur, ...çürüyüp gidene dek*] Baal'in bu sözlerinde *Suda Boğulmuş Kızın Baladı*'nda dile getirilen motifler vardır.

33. (37,18) *Après le déluge.*] (Fransızcadan) Tufandan sonra. 1922 yazımında Brecht, bu deyişin çevirisini bir metafor yaparak kullanır (Bkz. 97,16-18: "Ağrı Dağında [...] Tufandan sonra kalkarsın. [...] Tufanda ak ve temiz yıkanmış düşüncelerini, Baal, kara sular üzerinde uçan güvercinler gibi uçuşmaya bırakıyor.") "Après nous le déluge!" (Bizden sonrası tufan!) Bu deyişi de Fransız Kralı XV. Louis'nin etkili metresi Jean-Antoinette Poissson (Marquis de Pompadour), Prusya Kralı II. Friedrich'in Rossbach Savaşındaki galibiyetini (1757) duyunca kullanmış. Bu cümle, daha II. Friedrich zamanında çok yaygın kullanılan bir söz olmuştu.

34. (37,30) *Olan olmuş bir kere!*] Rudolf Baumbach'ın 1894'te Ludwig Keller tarafından bestelenen *Bin ein fahrender Gesell* şiirinin nakaratından yerleşmiş bir deyim: "Kan dolaşır, keyif gıcır / Olan olmuş bir kere."

35 (42,28) *ben k a f a işçisiyim*] 1918 Kasım devriminde çeşitli kentlerde ve bu arada Münih'te de kurulmuş olan "Kafa İşçileri Sovyetleri"ne gönderme.

36. (46,12) *yaratıklar.*] Yine kadınları aşağılamak için.

37. (47,3) *Kara Derili John*] Bu figür, 1918 yazımındaki "Sunucu" yerine getirilmiştir. Daha sonraki yazımlarda da Mjurk olur.

38. (48,19) *salıncakta*] "Kayık salıncak" kastedilmiş olmalı.

Ağustos 1918'de Brecht Augsburg'taki Hanns Otto Münsterer'e gönderdiği mektupta, "Burada panayır vardı. Kayık salıncakta sallanmaktan imanım gevredi," diye yazmış. 1918'de ayrıca *Kayık Salıncak Üstünde Şişman Adam* adlı bir oyun da tasarlar. Bkz. *Kayık Salıncakta Sallanmak Üstüne - Hamule* ve *Ah, İşitilmemiş Olanaklar* başlıklı şiirleri.

39. (48,32-35) *beyaz bulutsun ... dolu dizgin.*] "Konyakçı Meyhanesi" sahnesinde de Ekart: "Gel, Baal kardeş! İki ak güvercin gibi maviliklere kanat çırpalım!" der (32,18 vd.). "Baal'in Odası" sahnesinde Baal, Sophie Dechant'a: "Bu rezil mağaraya bir beyazlık gerekiyordu! Bir bulut!" der (44,29 vd.) Böylece *Ev Vaazları*'ndaki *Marie A.dan Anılar* şiirinde de bulunan imajın gelişimi ortaya çıkıyor. Bkz. *Aşıklar* şiiri.

40. (49,7-10) *İçmek, çok karartır geceyi...*] *Aşk Şarkısı* şiirinden 3. Kıta.

41. (50,15) *Richard Wagner gibi*] 1922 yazımında "Çatı Arası Odası" sahnesinde (101,38) bir Wagner operasına göndermeyle şu reji açıklaması vardır: "Aşağıda bir harmonyum, Tristan'ı çalmakta."

42. (50,36) *Phöbus*] Heinz Eckenroth'un Münih'teki Phöbus-Verlag Yayınevinde çıkardığı, ekspresyonizmin başlangıç döneminden aylık *Phoebus* dergisinde öncelikle Münihli yazarlar ekspresyonist tiyatro üslubunu tartışıyorlardı.

43. (51,15) *Ben miniğim, temiz kalbim...*] Bu dizeler şu çocuk duasını alaya almakta: "Ben miniğim,/ temiz kalbim,/ içinde yalnız barınır,/ benim İsa Peygamberim."

44. (51,17-32) *Dolgun kalça görünce ben...*] Bu şiirin, *Bert Brecht ve Arkadaşlarının Gitar Şarkıları 1918* derlemesindeki adı "Baal'in Şarkısı"dır.

45. (58,36) *Bouque la madame*] Fransızca'daki "bouquer" (zorla öpmek) fiili salt 16. yüzyılda orada burada kullanılırdı. 1922 yazımında bu "Bouque la Madonne" küfürüne (sözcük karşılığı: "Madonna'dan bir öpücük gasbet!") dönüşmüştür.

46. (59,28) *Bir ormandan gelmişti*] Bkz. "Ben Bertolt Brecht, Karaormanlar'dan" dizesi ile başlayan *Vom Armen B.B. / Yoksul B.B. Üstüne* şiiri.

47. (60,7) *ağacın sonsuz göğe uzanan dingin doruğundaki o bü-*

yük huzuru] Goethe'nin *Gezginin Gece Şarkısı*'na gönderme. Ayrıca bkz. *Bertolt Brecht'in Ev Vaazları*'ndaki "Nefes Ayini".

48. (60,12) *acıyla ağladı.*] *Matta İncil*'i 26,75.

49. (60,37) *Ninni bebeğim, dışarıda rüzgâr ...*] "Paytak Ördek" ninnisinden:

Ninni de neymiş otlarda bu hışırtı?
Ördekçiklerin yokmuş ayakkabısı.
Ayakkabıcıda da yokmuş ki kalıbı
Nasıl yapsın ördekçiğe ayakkabı!

50. (62,7) *Saçında fareler*] Bkz. Georg Heym'in "Küçük su sıçanları yuva yapmış saçına" dizesiyle başlayan *Ophelya* şiiri (Heym, *Der ewige Tag*, Berlin 1911). Gottfried Benn de *Schöne Jugend*'de aynı motifi kullanır (Benn, *Morgue und andre Gedichtet*, Berlin-Wilmersdorf 1912).

51. (62,37) *müdürümün*] Kişiler listesindeki Büro Şefi ve ilk sahnedeki "Ev sahibi", yani Emmi'nin kocası.

52. (66,29-39) *Yüreğim, gece bulutu gibi hüzünlü*] Bu şiirin 1918 yazımındaki adı *Gece Bulutunun Şarkısı*'dır.

53. (67,13) *işeme organı ile cinsel organın*] Bkz. Heinrich Heine'nin *Teoloji Üstüne* şiiri:

Dost, bir güzel dinledim seni,
Sen de bir güzel açıkladın ki:
Tanrı her şeyi bilgece yaratmış
İnsanda şunları çift yapmış
Gözler, kulaklar, kol ve bacak.
Oysa bazı organlar tek olacak
Örneğin burun bir, ağız bir tane.
Peki söyler misin öyleyse:
Doğanın yaratıcısı Tanrı,
Malum müstehcen organı
Niye öyle yapmış ki yani
İnsan onu kullanarak hani
Hem sürdürüyor soyunu
Hem de döküyor suyunu?

54. (70,5) *İçmek zaruret oldu*] Gorch Fock'un (asıl adı Johann Kinau) *Denize Çıkmak Zaruret Oldu* romanına (1913) gönderme. Kinau, 31 Mayıs ile 1 Haziran 1916'daki Skagerrak Savaşında şehit düştü. Açık deniz balıkçılığına ilişkin o romanının adı, filo donanımı için bir slogan oldu.

55. (70,21-71,34) *Ve bir adam öldü sonsuz ormanda*] 1918'de yazılan *Ormanda Ölüm* şiiri, çeşitli *Baal* yazımlarında hep değişiklik geçirmiştir. *Ev Vaazları*'nda (1927) ilk dize şöyledir: "Ve bir adam öldü Hathory ormanında" ve şiir, şu dizeyle son bulur: "Atlarını sürdüler ovalara."

56. (75,23-26) *Nefreti, tiksintisi*] Watzmann'ın burada söylediği şarkı, *Sabunlu Urgan Gönderildiğinde Orge'nin Yanıtı* şiirinin 7. Kıtasıdır. *Bertolt Brecht'in Ev Vaazları*'nda da var.

57. (76,6) *sonsuz bakire, ...lekeli hamileliğinin*] Hıristiyanlıktaki, bakire Meryem'in lekesiz hamileliği dogmasına gönderme.

58. (76,21-24) *Ağaçlar var daha yığınla*] Watzmann'ın burada söylediği şarkı, *Sabunlu Urgan Gönderildiğinde Orge'nin Yanıtı* şiirinin 5. Kıtasıdır. *Bertolt Brecht'in Ev Vaazları*'nda da var.

59. (76,31) *yeşil saçlarında fareler ve yosun*] Bkz. DN. 50.

60. (76,38) *Yeni bir Adem olun.*] Eski bir deyiş. "Eski Adem" diye, çoğunlukla insanın hâlâ süren çok tanrılı eski küfür dönemi kastedilir. "Yeni bir Adem olmak" ise, yeni ve başka bir insan olmak anlamına gelir. Luther bu deyişi pek çok vaazında ve ayrıca kendi din kitabının 4. Esas bölümünde kullanmıştır.

61. (77,7-33) *Güneşin gevrettiği...*] Baal burada, daha sonraki yazımlarda dört kıta olan ve değişen *Maceracılar Baladı*'nın üç kıtasını okur. Ayrıca *Bertolt Brecht'in Ev Vaazları*'nda da var.

62. (77,13) *Uyu kuzucuk, uyu. Sevgilin de bir kuzu.*] Joachim Heinrich Campe'nin *Uyu bebecik uyu, dışarıda bir kuzu...* (1779) çocuk şarkısına gönderme.

63. (78,13) *Tarok*] Özellikle Bavyera ve Avusturya'da yaygın, Skat benzeri bir kâğıt oyunu.

64. (79,15-18) *Dört ayak da olabiliriz... gebermenin daha iyi ifadesidir.*] *François Villon'dan* şiirinin son iki dizesiyle karşılaştırınız: "Dört ayağını uzatıp geberdiğinde / Bu uzanmanın tadına vardı güçlükle."

65. (81,38) *Sevgili Tanrım*] Baal, bitiş monoloğunda beş kez tanrıyı anar. 1922 yazımında ise bu, "Sevgili Baal!" olur, ama bununla Baal'in kendine mi, yoksa mitolojik Baal'e mi (Bkz. Baal açıklaması) seslendiği belirsiz kalır.

1922 Yazımı:

66. (83,1) *Baal*] Bkz. DN. 11.

67. (84,1) *Dostum Georg Pfanzelt'e*] Bkz. DN. 12

68. (87,7) *Cekasack*] 1920'de Brecht'in Berlin'de tanıdığı ve o sıralar Kiepenhauer Yayınevi'nde görevli olarak Brecht'i çok desteklemiş yazar Hermann Kasack'a gönderme. Metnin bu bölümünün öncesi ve sonrası var. 1922 yazımının bize kalan her iki daktilo kopyasında da Piller şöyle der: "Müller, sanat koruyucusu gibi ödeme yapıyor." Brecht'in değişiklik çalışmasını tasarladığı Georg Müller Yayınevi'ne yapılan bu gönderme, o yayınevinin basımında: "Meyer, sanat koruyucusu gibi ödeme yapıyor," biçiminde değiştirilir. Bu, belki de Münih edebiyat yaşamında ağırlığı olan ve yazarlarla içtenlikli ilişki kurmasıyla tanınan Kurt Wolff Verlag Yayınevi'nin Müdürü Georg Heinrich Meyer'e, dolaylı bir dokundurmadır. 1955 yazımında bu göndermelerden vazgeçilerek basitçe: "Bay Mech sanat koruyucusu gibi ödeme yapıyor," denmiştir.

69. (89,36) *Ardıç ağacı*] Grimm Kardeşler'in *Çocuk ve Ev Masalları* (1812-1822) kitabındaki *Ardıç Ağacı* masalında da ardıç ağacı, insan doğurma yeteneğine sahiptir.

70. (93,19) *Kız kardeşler Hades'te!*] Erinn'ler (Latince: Furie), Yunan mitolojisinde intikam tanrıçalarıdır. Hades, eski zamanda yeraltı dünyasının tanrısı anlamına geliyordu. Giderek onun adı, yeraltı dünyasının, 'ölüler ülkesi'nin kendisi demek oldu.

71. (93,24-94,11) *Orge derdi ki bana:*] Bkz. DN. 26.

72. (95,6) *Sevgili kuğum benim!*] Richard Wagner'in *Lohengrin* operasından deyiş: "Elveda, elveda, sevgili kuğum benim!" Ne var ki çoklukla bu deyişin altında "içim hiç rahat değil" tonu vardır.

73. (95,39) *Matta'nın sonu olur*] Kötü bir sonu bildiren deyiş. *Matta İncil*'inin bitiş cümlesinden gelmedir: "[...] dünyanın sonuna dek" (*Matta İncil'i* 28,20).

74. (97,16-18) *Ağrı dağında... Tufan'dan sonra...*] Nuh'un gemisi, Tufan'dan sonra Ağrı Dağına oturmuştu (Bkz. *Tevrat*, yaradılış, 7,17-8,4).

75. (97,21) *Olan olmuş bir kere!*] DN. 34 ile karşılaştırınız.

76. (97,24) *güvercinler gibi*] Bkz. *Tevrat*, yaradılış, 7,17-8,4.

77. (97,31) *Beni hâlâ şey yapıyor musun?*] 1920 Georg Müller basımında, "Söylesene: Beni hâlâ seviyor musun?" 1923'teki ikinci Kiepenhauer basımı içinse: "Beni seviyor musun hâlâ".

78. (97,36) *yelkenli gibi*] 1923 Kiepenhauer ikinci basımı için şöyle değiştirilmiş: "yara almış yelkenli gibi".

79. (98,15) *Baal yatakta yattmaktadır*] 1923 ikinci Kiepenhauer basımı için bundan önceye, zaman belirteci olarak "Öğlen" konmuş. Bkz. DN. 81.

80. (98,15) *İçmek, çok karartır geceyi...*] Bkz. 49,7-10.

81. (101,18) *Baal masada oturmaktadır*] 1923 ikinci Kiepenhauer basımı için bunun önüne zaman belirteci olarak "Akşam" konmuş ve böylece üç Çatı Arası Odası Sahnesi, sabah, öğlen ve akşam, tarzında sıralanmıştır. Bkz. DN. 80.

82. (101,24) *Mısır karanlığı*] Zifiri karanlık anlamında bir deyiş. Bkz. *Tevrat*, Mısır'dan Çıkış, 10,22. Firavun İsrail'lileri bırakmayınca Musa Mısır'ı üç gün koyu karanlığa gömer.

83. (101,26) *değneğim, sopam*] Mezmur 23,4'e gönderme: "Karanlık ölüm vadisinden geçsem bile,/ Kötülükten korkmam./ Çünkü sen benimlesin./ Çomağın, değneğin güven verir bana."

84. (101,38) *Tristan*] Richard Wagner'in *Tristan ve İsolde* operası (1859) kastediliyor (DN. 41'e de bkz.)

85. (102,27) *Bu rezil mağaraya bir beyazlık*] Bkz. DN. 39.

86. (104,24) *ağaç kadavraları*] Paskalya için duvarları süsleyen yeşil dallar, yortu için kurutulur.

87. (104,25) *Esas katolik yortusu*] (Eski Almanca'da "Fronleichnam") İsa'nın bedeni. İsa'nın bedeni ve son akşam yemeği yortusu; Trinitatis'in (Paskalya sonrası Pazar'ın) ardından gelen Perşembe günü kutlanır. Getirilen "son akşam yemeği" ekmeği. Orada İsa'nın bedeni niyetine bir ayinle kutsanır. Luther bu kutlamayı Tanrıya hakaret saydığı için, zaman zaman şiddetli Reform karşıtı nitelik aldığı olur.

88. (105,2-5) *İsa ile ölü köpeğin hikâyesini bilir misin?*] Brecht'e bu motifi, Goethe'nin "Doğu-Batı Divanının Daha İyi Anlaşılması İçin Notlar ve Görüşler"i esinlemiş olabilir. (*Werke*, Weimarer Ausgabe, 7. Cilt'te, Weimar 1888, S. 72) Goethe burada, Fars şairi Nizzami'den şu alıntıyı yapıyor:

Dünyayı dolaşan Hazreti İsa,
Bir Pazar yerine uğramış;
Yol ortasında bir ölü köpek,
Sürüklenmiş bina kapısına,
Leşin çevresinde bir yığın insan,
Leşakbabaları gibi toplanmış.

Biri demiş ki: Kokusundan
Beynim dumura uğradı.
Öteki buyurmuş: Ne gerek,
Uğursuzluktur bunu gömmek.

Her kafadan bir ses çıkmış
Köpeğin ölüsüne küfür için.
Derken İsa'ya gelmiş sıra,
Küfür değil güzel söz etmiş İsa,
Doğasından gelmiş güzelliğin:
Dişleri nasıl da inci gibi,
Demiş. Bu söz ısıtmış herkesi
İncisi parlayan Midye misali.

Bu söylence, Richard Dehmel'in "*Der tote Hund. Nach Nizami / Ölü Köpek. Nizami'den*" şiirinde de geçer (*Gesammelte Weke in drei Bänden*'de, Berlin 1913, Cit 1, S.151). Brecht bundan da yararlanmış olabilir. Daha düşük bir olasılıkla da, Franz Werfel'in yalnızca ilk kıtasında bu motife değinen *Jesus und der Äserweg* şiiri söz konusudur. (Werfel, *Einander, Oden, Lieder, Gestalten*, Münih 1920, S. 91-93.)

89. (106,9) *Salıncakta gidiyoruz*] Bkz. DN. 38.

90. (107,36) *Ben miniğim...*] Bkz. DN. 43

91. (107,39-108,3) *Odada bir rüzgâr esti*] Bu şiir, 21 Ocak 1920'de *Baal* için yazıldı. Şiirin, reji açıklaması gereğince Baal'in söylemesi gereken iki kıtası daha var:

Ama önce havaya girdi
Çıplak isterdi erkeği.
Kayısı gibi vücutla
Giyinik yatılır mı ya?

Gerçek vahşi oyun bu
Şehvete hiç doyum yoktu.
Sonra yıkandı kurundu:
Her şey keyfince olmuştu.
(Brecht'ten kalanlar içinde)

92. (116,18) *kafa işçisi*] Bkz. DN. 35.

93. (118,7) *Değirmen taşı gibi boynuma asılmışsın*] Bkz. Markos *İncil*'i 9,42. "Kim bana iman eden bu küçüklerden birini günaha düşürürse, boynuna kocaman bir değirmen taşı geçirilip denize atılması kendisi için daha iyi olur." Hebbel'in *Maria Magdalena* oyununda da (1844; I,5) Anton şöyle der: "Ben de bazan bir değirmen taşını, yüklenip suya atlayacağıma yakalık gibi boynumda taşıyorum – sırtı pek oluyor insanın!"

94. (121,2) *Bouque la madame*] Bkz. DN. 45.

95. (121,34) *Bir ormandan gelmişti*] Bkz. DN. 46.

96. (122,13) *ağacın sonsuz göğe uzanan dingin doruğundaki o büyük huzuru*] Bkz. DN. 47.

97. (123,5) *Ninni bebeğim, dışarıda rüzgâr...*] Bkz. DN. 49

98. (123,9) *Acılar içinde bir bakire!*] Lat. *Virgo dolorosa*. Lat. *Mater dolorosa*'ya, yani çarmıha gerilen oğlu için ağlayan Meryem Ana'ya gönderme.

99. (124,14) *akar gidersin*] Bkz. DN. 50.

100. (126,10-29) *Boğulmuş gidiyorken*] Baal burada *Suda Boğulan Kız* baladını söylüyor. (Bkz. *Bertolt Brecht'in Ev Vaazları* şiiri).

101. (127,1) *işeme organı ile cinsel organın*] Bkz. DN. 53.

102. (127,29) *Sevgili ruhum, kes sesini!*] Eduard Mörike'nin *Schön-Rohtraut* baladından (1838) "Kes sesini, ey yüreğim"e benziyor.

103. (128,21) *İçmek zaruret oldu*] Bkz. DN. 54.

104. (128,37-130,12) *Ve bir adam öldü sonsuz ormanda*] Bkz. DN. 55.

105. (132,14-17) *Ağaçlar var daha yığınla*] Bkz. DN. 58.

106. (132,38-133,2) *Güneşin gevrettiği...*] Bkz. DN. 61.

107. (133,27) *Işık olsun!*] Bkz. *Tevrat*, yaradılış, 1,3.

108. (134,12) *Greenwich'ten 100 Doğu Boylamı*] 10 derece do-

ğu boylamı güney Almanya'da Ulm'den geçmektedir. Augsburg, Greenwich'ten 110° doğudadır.

109. (134,24-28) *Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.*] Baal burada *Büyük Baal'in Korali*'nden 11. Kıtayı okuyor.

1926 yazımı (*Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*):

110. (139,1) *Baal*] Bkz. DN. 11.

111. (140,18) *teneke telli banço*] Banço: Uzun saplı, gitar benzeri bir telli çalgı, klasik cazda önemli bir saz. Daha önceki yazımlarda Baal gitar çalıyordu.

112. (140,27) *Orospu*] Fahişe'nin daha da aşağılananı. Ayrıca bkz. "Yaşlı Orospudan Genç Orospuya Öğütler" şiiri.

113 (142,13) *Kleist Ödülü kutlamaları*] Brecht'in 1922'de *Baal, Gecede Trampet Sesleri* ve *Vahşi Ormanda* için aldığı Kleist Ödülü'ne gönderme.

114. (142,25-28) *Hafif şiirlerin sinik yoksulluğu*] Emilie burada, *Über die Anstrengung* /Çaba Üstüne şiirinden 7. Kıtayı okuyor (Bkz. *Bertolt Brecht'in Ev Vaazları*).

115. (143,5-8) *Rüzgâra inat karton kulübelerde*] *Über die Anstrengung* /Çaba Üstüne şiirinden 8. Kıta (Bkz. *Bertolt Brecht'in Ev Vaazları*).

116. (144,35-145,9) *Tufan'da... tek zaman dilimiydi*] 1919 yazımında, *Ichtyyosauros* meseli yerine Baal'in burjuva toplumundan yakınması var. Bu Mesel, "*Betrachtungen bei Regen* /Yağmurda Gözlemler"de de hemen aynı sözcüklerle yer alıyor ve "*Der dicke Ham* /Şişko Ham" öyküsü ile birlikte "Tufan Üstüne" başlığıyla 27 Temmuz 1925'te *Frankfurter Zeitung*'da yayınlandı.

117. (145,29) *Ardıç ağacı*] Bkz. DN. 69.

118. (146,25) *Eflatun*] "Phaidros ya da Güzel Üstüne" yazısında (muhtemelen M.Ö. 387'den sonra) Yunan felsefeci Eflatun, yaşlı adama, aşk ilişkisinin daha manevi bir biçimine erişmek için, sevilen oğlan veya gence bakışı uyandıran seksüel ihtirası bastırmayı önerir.

119. (149,1) *Kız kardeşler Hades'te!*] Bkz. DN. 70.

120. (149,22) *Matta'nın sonu olur*] Bkz. DN. 73.

121. (150,11) *Ağrı Dağında*] Bkz. DN. 33.

122. (150,16) *kara sular üzerinde uçan güvercinler gibi*] Bkz. DN. 76.

123. (153,6) *Bir kötü eylem keşfetmek.*] Baal kendisi de kendini "kötü" olarak niteliyor. Daha sonraki *Asosyal Kötü Baal* fragmanı ile karşılaştırınız.

124. (155,16) *Gazla pişirin*] Yirmili yılların reklam sloganı.

125. (155,30) *Pebeco*] Bir diş fırçalama malzemesi.

126. (156,24) *Allons, enfants de la batterie!*] (Fransızca) "Batarya evlatları, İleri!" (Batarya, topçu bataryası anlamında). Fransız devrim şarkısı *Marseillaise*'in ilk dizesi olan "Vatan evlatları, ileri!"nin sulandırılmışı.

127. (159,18) *Suda Boğulan Kızın Şiiri*] *Suda Boğulan Kız* baladı. *Bertolt Brecht'in Ev Vaazları*'nda.

128. (162,7) *bir orman bölgesiydi*] Bkz. DN. 46.

129. (162,29-32) *Nefreti, tiksintisi*] Bkz. DN. 56.

130. (164,1-29) *Güneşin gevrettiği...*] Bkz. DN. 61.

131. (165,13) *Greenwich'ten 10 Derece Doğuda*] Bkz. DN.108.

132. (165,25-29) *Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.*] Baal burada *Büyük Baal'in Korali*'nden 4. Kıtayı söylüyor.

133. (168,24) *Klaucke sokak*] Augsburg'da Klauckestrasse'de Brecht'in *Baal*'i ona ithaf ettiği çocukluk, oyun ve gençlik arkadaşı Georg Pfanzelt otururdu. İthaf, 1955 yazımında da korunuyor.

134. (169,2-4) *Bence Homeros, ... uyarlayıcıdan biridir.*] 1955 yazımına bu repliğin girmesi, yalnızca Homeros'un eposlarının çeşitli geleneklere dayanıp dayanmadığı veya büyük bir şairin etkisi gibi filoloji tartışmasıyla bağlantılı olmakla kalmıyor, 1929'da *Üç Kuruşluk Opera* vesilesiyle Kerr vb. eleştirmenlerin Brecht'e yönelttiği aşırma-intihal suçlamalarına karşı da ironik bir dokunma yapıyor. 1919 yazımında ise aynı yerde bir "felaket naivite"den söz ediliyor ve Baal'in şiirleri Heine'inkilerle karşılaştırılıyordu.

135. (169,5-9) *Walt Whitman'ı anımsatıyorsunuz ... Verhaeren ... Verlain*] Bkz. DN. 17.

136. (169,10) *Lombroso*] Cesare Lombroso, "*Genio e folia* /Deha ve Çılgınlık" kitabının yazarıdır.

Lombroso, dahilerin fizyolojik yapılarını da incelemiştir. Piller, Lombroso'ya gönderme yaparak Baal'in Verlain ile dış benzerliklerinin de altını çiziyor.

137. (169,20) *Avrupa edebiyatının ... mesih'i*] Bkz. DN. 19.

138. (169,24) *"Devrim" dergisinden,*] *Revolution* adıyla çıkmış olan iki ekspresyonist dergi var. İlki, 5. sayı hariç, Hans Leybold tarafından 1913'te Münih'te Verlag Heinrich F.S. Bachmair Yayınevinde çıkarılmış iki haftalık bir dergidir. *Die Aktion* dergisini model almış ve ağırlıkla Münih yazarlarına yer vermiştir. Bachmair Brecht'e metin üstünde çalışırken şiirlerin seçiminde danışmanlık yaptığı için muhtemelen Brecht, oyunda o dergiye gönderme yapmayı düşünmüştür. İkinci *Revolution* dergisi ise, Friedrich Burschell'in, Verlag Wochenschrift Revolution özel yayınevinde Münih'te 1918'de çıkardığı haftalık bir dergiydi; 1918'in devrimci ortamından manifestolar, görüşler, notlar ve şiirler yayınlardı. Yani demek ki *Baal*'in ilk yazımları yapılırken bu dergi çıkmaktaydı.

139. (169,28-170,3) *parlak uyumlardan kaçınır şair*] Bu alıntılanan dizeler, Johannes R. Becher'in *Hazırlık* şiirindendir ve Brecht onu, *"Kameraden der Menschheit. Dichtungen zur Weltrevolution* /İnsanlığın Dostları. Dünya Devrimi İçin Yazılanlar" adlı ekspresyonist antolojiden almıştır (1919, hg.v. Ludwig Rubiner).

140. (170,9-37) *Güneş kaynattı onu...*] Genç Bayan burada Georg Heym'in *Ağaç* adlı şiirini okur. Brecht bu şiiri, ekspresyonist bir antoloji olan *Menschheitsdämmerung*'dan almıştır (1919, hg.v. Kurt Pinthus).

GECEDE TRAMPET SESLERİ

Temel Metin

Gecede Trampet Sesleri. Drama, Münih: Drei Masken Verlag 1922. - Ek: 1953 yazımından, 4. Perde, *Erste Stücke* /İlk Oyunlar, Cilt 1, Berlin / Frankfurt a.M.: Suhrkamp Verlag 1953, s.164-175.

Tarihçe

13 Şubat 1919: *Spartakus* adlı ilk yazımın tamamlanması.

Mart 1919: Lion Feuchtwanger oyunu okur, adı *Gecede Trampet Sesleri* olarak değiştirilir.

29 Eylül 1922: Münih Kammerspiele'de ilk oynanış (*Gecede Trampet Sesleri. Komedi* başlığıyla).

20 Aralık 1922: Deutsches Theater'da Berlin Prömiyeri (*Gecede Trampet Sesleri ya da Asker Nişanlısı Anna. Komedi* başlığıyla).

1922: Münih, Drei Masken Verlag tarafından ilk yayınlanış (*Gecede Trampet Sesleri. Drama* başlığıyla).

1953: Suhrkamp Verlag, *Erste Stücke* /İlk Oyunlar, 1. Cilt, için yeni yazım (*Gecede Trampet Sesleri. Komedi* başlığıyla).

Metnin Oluşum Öyküsü

Bize Ulaşmamış 1919/20 yazımları:

Gecede Trampet Sesleri'nin ilk bir yazımı doğrudan Berlin'deki 1919 Ocak çatışmalarının hemen ardından ortaya çıkar. 13 Şubat'ta Brecht, güncesine *Spartakus*'u yazmayı bitirdiğini not eder. Başka bir başlık olarak da yine kendisi *Hayaletin Ölüşü ya da Spartakus* diye kaydeder. Ayrıca bir dizi başlık da sıralar notunda: "Hayaletin Ölümü ya da Barikatta Aşık ya da Aşk Yüzünden Katliam Yapan ya da Barikattan Gerdeğe ya da Per aspera ad astra" (Brecht'ten kalanlar arasında not). (Per aspera ad astra. Lat. Mücadeleyle Zafere; aslında tam sözcük karşılığı: Kaba İzler Üstünden Yıldızlara.) Eser olarak oyunun ilk yazımı, kesinlikle *Baal*'in 1918 yazımı ile 1919

yazımı arasına denk gelmektedir. Zaman zaman Brecht, *Gecede Trampet Sesleri* ile *Baal*'in her ikisi üstünde de çalışmıştır.

Oyunun öyküsü, yalnız zaman olarak değil, konu malzemesi olarak da Kasım devrimiyle ve 1919 başındaki devrimci çatışmalarla bağlantılıdır. O dönemde yüzbinlerce asker savaş cephelerinden geri döner, ama bunların çok azı devrimci çatışmalarda aktif olarak yer alır, ötekiler ya "evlerine gider", ya da Brecht'in kardeşi Walter gibi devrimci kalkışmanın bastırılmasına katılır. Bu haftalarda Brecht, öğrenci olarak ya Münih'te ya da memleketi Augsburg'da bulunuyordu.

Kasım devrimi olaylarıyla gazete merkezlerinin devrimci işçilerce işgali arasındaki bağlantıyı, doğrudan Brecht'in Münih'teki yaşantıları esinlemiş olabilir. 6 Aralık 1918'de gazete işgalleri için Münih'te büyük bir gösteri yapıldı. 1919 ilkbaharındaki devrimci bavyera Sovyetler Cumhuriyeti olaylarına Brecht doğrudan katılmamıştı; Augsburg'da 23/24 Şubat 1919'da işçi ve asker sovyetleri iktidarı ele geçirip 21 Nisan'a dek dayandıklarında da Brecht doğrudan katılmış değildi. Ama oyunda da görüldüğü gibi dönemin olaylarıyla yoğun hesaplaşma içindedir.

İlk *Spartakus* yazımından bize bir şey kalmamıştır. Asker Kragler'in eve dönüş hikâyesindeki çok sayıda ince ve kendi içinde tutarlı ayrıntı, bunun temelinde gerçek bir yaşantının ve somut kişisel bir karşılaşmanın yattığı izlenimini uyandırıyor. Kuşkusuz, Berlin'deki savaş sonu devrimci olaylarına ilişkin basın haberleri de büyük rol oynamıştır. Bu yalnızca devrimci eylemlerin zamanın olaylarına uygunluğuyla değil, her şeyden önce kişilerin, özellikle de Balicke ve Babusch'un sloganlarla konuştukları ve gazete manşetlerini kendi sözleri gibi kullandıkları diyalog ayrıntılarıyla da ilintilidir. Babusch'un: "Spartakus müthiş silah istiflemiş. Gözü kararmış takımı!" demesinde (bkz. 184,14 vd.) ya da Balicke'nin: "Ama en kötüsünü söyleyeyim size, savaştan dönen askerler, vahşileşmiş, hırpani, çalışmayı unutmuş, iflâh olmaz maceracılar" ifadesinde (bkz. 182,19-21), Münih'in tutucu basınının gazete haberleri tınlamaktadır.

Mart 1919'da Brecht, oyununu referans için Münih'te Lion Feuchtwanger'in önüne koyar. Feuchtwanger, dokuz yıl sonra 4 Eylül 1928'de *Die Weltbühne* dergisinde yayınladığı "Bertolt Brecht

(İngilizler İçin Sunum)" makalesinde dile getirdiği gibi, oyundaki "moda dışı, yabani, güçlü, renkli, kitaplardan seçilmemiş, halkın ağzından alınmış dil"in kendisinde o an uyandırdığı heyecanı hâlâ anımsamaktadır. Marta Feuchtwanger'in önerisi üzerine Brecht, oyunun adını *Gecede Trampet Sesleri* olarak değiştirir.

Lion Feuchtwanger'in genç Brecht'e hayranlığı, onun 1920'de Verlag Georg Müller'den yayınlanan *Thomas Wendt* oyununda doğrudan edebi yansımasını bulur. Belki Feuchtwanger Brecht'i tanıdığında oyununu bir ölçüde yazmış bulunuyordu, ama bu kez Thomas Wendt figürüne hiç kuşkusuz Brecht'i anımsatan çizgiler eklemiştir. Brecht'in oyununda esas kişinin adı başlangıçta Thomas'tı. Ama Feuchtwanger kendi kahramanına Thomas adını koyunca Brecht de Kragler'in ön adını Andreas olarak değiştirir.

Ne var ki Feuchtwanger'in olumlu değerlendirmesi, Brecht'in oyununun hemen sahnelenmesine ya da yayınlanmasına varmaz. "Spartakus"un sunulduğu bir başka kişi olan ve o dönemde Münih'in işçi tiyatrosu Die Neue Bühne'de dramaturgluk yapan Oskar Maria Graf, oyunun sahnelenmesini reddeder. (Bkz. Oskar Maria Graf, *Gelächter vom Außen. Aus meinem Leben 1918-1933*, Münih 1966, S.152 vd.)

O zamanlar Münchener Kammerspiele tiyatrosunun dramaturgu olan Rudolf Frank, metni Lion feuchtwanger'den alır ve okur. Frank da Feuchtwanger gibi, oyunun "enfes baladesk"inden çok etkilenir. (Bkz. Rudolf Frank, *Spielzeit meines Lebens*, Heidelberg 1960, S. 264.)

Güncelerinde de görüldüğü gibi Brecht, 1920 yazında oyunun önemli bölümleri üstünde tekrar tekrar çalışmıştır. Geleneksel beş perdelik yapıdan kurtulup, oyunu bitiren bir dördüncü perde yazmaya uğraşmaktadır. Ağustos başında, dördüncü perdeyi dört kez, beşinci perdeyi de üç kez yazdığını ve şimdi bir komik bir de trajik bitişin bulunduğunu not eder (Ç. *Günlüğü*, 3 Ağustos 1920). Eylül başlangıcının notu ise şöyledir: "Hâlâ '*Gecede Trampet Sesleri*' ile cebelleşiyorum, taşı deliyorum, deleçler geri zıplıyor. Şu dördüncü perdeyi bonkörce ve basitçe ilk üçe bağlamak, bunu yaparken üçüncü perdede oldukça başarılı olan yükselişi sürdürmek ve dönüşümü (15 dakika içinde) güçlüce biçimlemek, felâket zor. Ve oyunun baştan beri zaten taşıdığı ve yazılmasının nedeni olan güçlü,

sağlıklı, trajik dışı bitiş, tek bitiştir, tüm başkaları bir çözüm oluyor, zayıf bir toparlama, romantiğe teslim olma oluyor. Burada bir insan, görünürdeki duygu doruğundan bir anda dönüş yapar, tüm patetiği fırlatır atar, hayranlarına ve gençlere yüz vermez ve uğruna o kadar ölümcül belalara girip çıktığı karısıyla evin yolunu tutar. Bitiş tablosu olarak yatak. Fikir ne, görev ne!" (Ç. *Günlüğü*, 2 Eylül 1920.) Birkaç gün sonra şunları yazar: "*Trampet*'in dördüncü perdesini becerememe zaafı, tepemde bir kılıç gibi asılı duruyor. Dönüşüm lirik. Neyin gerektiğini biliyorum, ama o atılımı yapamıyorum bir türlü." (Ç. *Günlüğü*, 8 Eylül 1920.) Bu 4. Perde (Yayınlanan yazımlarda 5. Perde), bir mihenk taşı haline gelir. Yine bir yakınma: "Sır değil bu: Bir perdeyi derleyemedim, beş kez giriştim, iki yıldır, engeli aşamadım, utanç verici, huzurum kalmadı." (Ç. *Günlüğü*, 10 Eylül 1920.)

Sahne Yazımı 1922:

1919 sonbaharında ilk uyarlama evresi muhtemelen sonuca ulaşır, o sonuçtan bize bir şey kalmamıştır. Bir sonraki evrenin, oyunu 1922'deki sahnelemeye hazırlamakla ilintili olduğu ise kanıtlıdır. Metnin uzun süre rejisör Otto Falckenberg'in elinde okunmaksızın beklemiş olması mümkün. Falckenberg, oyuncu olan ve burkulmuş ayağından dolayı zamanını bir süredir evde geçiren karısının, okuyacak bir şey bulamayınca ortalıkta duran metne el attığını anlatır. Karısı, okuyunca oyuna hayran olmuştur ve Falckenberg de ancak o zaman alır metni, okur. (Bkz. Wolfgang Petzet, *Theater. Die Münchener Kammerspiele 1911- 72*, Münih 1973, S. 150.)

Gerçekten de oyun, uzun bir uyutulmanın ardından 29 Eylül 1922'de Münchener Kammerspiele'de Otto Falckenberg'in rejisiyle ilk oynanışını yapar ve büyük başarı kazanır. Bundan yalnızca üç ay sonra da 20 Aralık'ta Berlin Deutsches Theater'da prömiyer vardır. Rejisör, yine Otto Falckenberg. Berlin oynanışının sahne amirliği teksti bize ulaşmış bulunuyor. Başlık: *Gecede Trampet Sesleri ya da Asker Nişanlısı Anna. Komedi.*

Bu sahne amirliği teksti, Elisabeth Hauptmann Arşivi'nde bulunan (Akademie der Künste der DDR) daha eski bir daktilo metinden makineye çekilmiş. Her ikisinin de, ilk yayınlanmış (Münih'te Drei Masken Verlag tarafından ve baskının copyright satırında

1922 yazıyor) metinden en önemli farkları her şeyden önce 4. ve 5. Perde'lerde. Sonraki yayınlanmış yazımlardan daha güçlü olarak bu bize ulaşmış daktilo metinlerde, Kragler'in, ya yüreğinin sesine uyup Anna'yı seçmesi, ya da önyargıya boyun eğip onu itmesi arasındaki çelişki işlenmiş.

Yayınlanmış Yazım 1922:

Eylül 1922 sonunda Münih'teki ilk oynanıştan sonra Brecht, metni ilk yayın için elden geçirir, O metnin başında yer alan ve salt Münih sahnelemesine ilişkin olan "Sahne İçin Not"a bakılırsa (Bkz. 176,3-16), bu elden geçirme Berlin prömiyerinden önceye ait oluyor. Berlin basınının kısmen çok sert eleştirilerinin göz önünde tutulup tulmadığı tam saptanamıyor. Muhtemelen Berlin sahnelemesi üstüne çalışma ile ilk yayın için çalışma paralel yürümüştür. Elde bulunan Deutsches Theater rol alıntılarını da bununla açıklamak mümkün. "Sarhoş"un replikleri için, biri sahne amirliği tekstine (sahne metnine) uyan, ötekiyse açıkça ilk yayın metninden olduğu belli olan iki alıntı var.

Berlin sahne metni başlığındaki tür deyimi olan "komedi" yerine, yayın metninde "drama" bulunmaktadır. Yirmili yıllarda oyunun daha sonraki yayınlarında – 1923 ve 1924 Münih Drei Masken Verlag, 1923 Berlin Arcadia Verlag, 1927 Berlin Propyläen-Verlag Yayınevlerince – hep ilk yayın metni esas alınmıştır.

1953 Yazımı:

Brecht, ellili yılların başında Suhrkamp Verlag'da *İlk Oyunlar*'ını yayınlamak isteyince yine büyük düzeltmelere girer. Dördüncü perde özellikle öyle kapsamlı değişikliğe uğrar ki, neredeyse yeni bir yazımdan söz edilebilir. Oyun bu kez yeniden başlangıçtaki gibi "Komedi" olarak yayınlanır. "İlk oyunlarımı Gözden Geçirirken" (1953) adlı makalesinde Brecht, *Gecede Trampet Seslerini* tümden alta çekmeyi düşündüğünü; o dönemdeki bilgilerinin herhalde proleter kalkışmasının ciddiyetini gerçekleştirmeye yeterli olmadığını, yalnızca, kalkışmaya katılmış bir savruk "kahraman"ın ciddiyetsizliğine yettiğini yazar. Ne var ki, yeniden yayınlanırken de oyuna pek bir şey yapamamıştır. Meyhaneci Glubb'a, Kasım günlerinin devrimci şehidi genç bir işçi yeğen vermiştir. "Bu işçi-

den giderek – tabii ancak kaba çizgileriyle, ama meyhanecinin tedbirliliği sayesinde gittikçe derinleşerek - asker Kragler, bir çeşit karşı pozisyona geldi."

Metin Yazımları

Sahne Yazımları 1922:

Oyundan bize ulaşan – Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden - en eski daktilo metin, muhtemelen büyük çapta Münih'teki ilk sahnelemenin metnini yansıtıyor. Düzeltmelerden anlaşıldığına göre Anna, metnin daha öncki kopyalarında İnge'ymiş, Murk da Merk'miş. Perdelerin adları olan "Afrika", "Karabiber", "Wallküre Alayı", "İçki Dansı", "Yatak", daktilo metne sonradan Brecht tarafından eklenmiştir. Başlangıçtaki dört perde bölümü de henüz bellidir: 3. Perde , "Walküre Alayı", aynı şekilde metne sonradan eklenmiştir. Yazıldığı kâğıt başkadır, sayfalar da özel numara almıştır. Arkadan gelen perdelere başlangıçta 3. Ve 4. Perde denmiştir. Bu daktilo yazımın en önemli içeriksel belliliği ise, henüz hemen tüm Berlin yer adlarının bulunmayışıdır. Balicke'lerin nişan kutlaması yaptıları "Picadillybar" yerine "Yeşil Bina" – Augsburg'da Annastraße üstündeki bir şarapçı meyhanesinin adı böyle – yazılıdır. Münih'teki ilk oynanışla ilintili olan daha sonraki "Sahne İçin Not" da yoktur, onun yerine şöyle bir metin vardır:

"Sahne küçüktür ve ahşap ile mukavva levhalardan meydana gelir. Mukavvalar, sulu ve bitmemiş tarzda boyanır, kapı, pencere ve duvarlar, hepsi geçici olarak görünür. Aynı şekilde, sahnelerin gerisinde sürekli yükselen devrimci eylem, salonda zayıf ve hayali gibi hissedilir. Oysa insanlar çok canlı olmalı ve oyun çocuksu yürümeli. Salonda asılı kırmızı ve yeşil pankartlar üzerinde oyundan şu gibi sözler yazılıdır: "Herkes kendi derisi içinde en iyidir", "Ağanın gözüne inek yağlı görünsün" ve "Öyle romantik bakıp durmayın!"

Gerek meyhaneci Glubb, gerekse Bulltrotter ve köylü Laar, bu yazımda sonrakilerden daha fazla ağırlığa sahiptirler. Glubb, 4. Perde'deki reji açıklamasında şöyle tasvir edilir: "kırmızı keçi sakallı, zayıf, solgun bir insan, gitarla *Ölü Askerin Baladı*'nı söylüyor". Glubb burada, etkileyici, keşiş gibi ama aynı zamanda anarşik isyancı bir figürdür, Kragler'in devrimci bir karşıtıdır. Martin Luther'in "Ein feste Burg ist unser Gott' (Bizim Tanrımız Sağlam Bir Kaledir)" koralinden sık sık dizeler okur. 4. Perde'de daha uzunca bir tiradı vardır:

Her günkü gibi değil bu, beyinde içki de değil, sokaklarda çalınan trampet değil. Bu değil.

(Bir sandalyeye çıkar)

Sizler, içkide boğulmuşlar –

Sizler, çıbanın kemirdikleri –

Sizler, süngüleyenler –

Sizler, top ve kılıçlarla katil olanlar –

Sizler, hep sopa yeyip yüzüne tükürülmüşler –

Sizler, hiç sevilmemişler,

Gelin, bakın, sizin saatiniz geldi

Gelin girin ülkeye!

5. Perde'de Babusch da oyunda geçen olaylar için belli bir tarih verir: "9 Kasım 1918"dir bu, yani tam da Kasım devriminin başlangıç tarihi.

5. Perde'de İnge'nin (daha sonra Anna) Brecht tarafından silinmiş bir pasajında şöyle deniyordu: "İnge, taşa oturmuş, yukarıya ona doğru bakar, öylesine sevgi dolu, öylesine şefkatli ve kaygılı bakar ki, bu kadar olur, ve o soluklanır, gözlerini kapar, havayı ciğerlerine çeker." Bu yazımda Kragler'in öncelikli çelişkisi, Anna'ya bağlanmak ya da bağlanmamak düğümündedir. Nihayet aşkında karar kılar: "Sarhoşluk ve çocukluk! Çürümüş bir aşık, ya da aşkın gücü, gazeteler semtindeki kan gölü ya da ete girmiş ok. Ne haliniz varsa görün! Aşık olmayı seçiyorum ben. Şimdi sıra yatakta, büyük, geniş, beyaz yatak, gel!" (Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden daktilo metin.)

Yine elimizde bulunan ve o eski daktilo metinden yazılmış olan Berlin 1922 prömiyerinin sahne amirliği tekstinde başka düzeltmeler de yapılmış; öncelikle yer isimleri daha çok Berlin'den olmuştur ve "Yeşil Bina" da "Picadillybar"a dönmüştür. Buna karşın yine de sahne amirliği metni ile eski daktilo metin, esasta ayıdır; her iki daktilo metin de, Drei Masken Verlag tarafından yapılan ilk basımdakinden daha eski bir yazımın belgeleridir.

Yayın Yazımları 1922:

Oyun, yirmili yıllarda hep 1922 ilk basım metnine göre oynanmış ve tekrar tekrar çoğaltılmıştır. Bu nedenle o yazım, elinizdeki yayının da temel metni olmuştur. İlk üç perde, daha önceki yazımla oldukça aynı kalırken, 4. ve 5. Perde'de, özellikle Kragler'in Afrika yaşantılarına ilişkin, ama ayrıca Glubb, Laar ve Bulltrottter'in kişilik belirtimlerine ilişkin de, çokça satır çizilmiştir. İlk kez bu yazımda, 1918 Kasım devrimi olayları ve Berlin'deki 1919 Ocak çatışmaları (genel grev, gazeteler semtinin işgali ve Gustav Noske'nin emriyle isyancıların askeri birlikler tarafından 8 Ocak'ta ezilmesi vb.), savaştan dönüş öyküsünün arka planını teşkil eden, Berlin bağlantılı bir olay bütününe erişmiştir.

Kragler'in Afrika yaşantılarında kısaltmalar yapılmakla birlikte (1953 yazımında daha da fazla), tüm yazımlarda onun başından geçenlerin esas bir tablosu yine de hep bellidir. Eve dönerken Kragler'in sırtında, Alman topçu birliklerine savaş başlangıcında verilen eski mavi üniforma vardır. Çok kısa süre sonra – gri üniformalardan önce yani – esir düşer, kayıp oluşunun o kadar sürmesi de bunu göstermektedir.

Kragler, "Cezayir'de hortlak olarak görev yaptım", der (bkz. 186,39), öyleyse muhtemelen kuzey Afrika'daki Fransız esir kampında tutulmuş oluyor. Hatta bir çeşit adres bile verir: "Fas, Kazablanka, Kulübe 10" (bkz. 221,38). Yol yapımına sokulmuştur. (Bkz. 213,31 vd.: "Yol kaplaması da yaptık. Sığır vagonlarında inerdik aşağı.") Sığır vagonlarıyla "aşağı"ya nakil, yer yuvarlağında Fransa'nın "yukarı", Afrika'nın "aşağı" olduğu tasarımından gelmedir. Alman Doğu Afrikası Kamerun'dan veya Alman güneybatı Afrika'sından Fas'a gönderilse, Kragler, "yukarı" götürülüyor olacaktı.

Kragler üç kez kaçma girişimi yapar. Üçüncüde kaçmayı başarır. Sahte belgelerle İspanya üstünden memlekete döner . Demek ki savaş esirliğinden bırakılıp ülkesine dönmüş değil – 1918 Kasım'ı bunun için çok erken bir tarih olurdu – kaçarak kurtulmuş biridir.

1953 Yazımı:

Suhrkamp Verlag'ın *İlk Oyunlar* Cildi için yapılan değişiklikler, asla tutumu ve ölümü diyaloglarda çok kez belirtilmiş olan bir genç devrimci işçinin devreye sokulmasımdan ibaret değildir; bu değişiklikler kesinlikle, Brecht'in "İlk Oyunlarımı Gözden Geçirirken" makalesinde belirttiği hususlardan kaynaklanmıştır. Her şeyden önce artık aksiyon açıkça tarihselleştirilmiş ve 1919 Berlin olaylarına bağlanmıştır. Meyhaneci'nin Kasım'da şehit olmuş yeğeninin anılmasıyla "Sarhoş", şu şarkıyı söyler:

Kardeşlerim öldüler hep
Ben de ölüyordum az kaldı
Kasım'da kızıldım evet
Ama şimdi Ocak ayı.

Çok sayıda Berlin ayrıntısı metne katılır. İşçiler, Berlin'in devrimci mücadelelerle tanınmış Wedding semtinden gelirler, Hausvogteiplatz buluşma yeri olur, muhafız piyade alayı için Berlin'lilerin koyduğu deyimle "Mayıs Böceği Birliği" devreye sokulur, işgal edilmiş olan Mosse ve Ullstein basım binaları, adlarıyla verilir. 1922 yazımında Garson, 4. Perde'de şöyle der: "Marseillaise'i prova ediyor burjuvalar". Bu kez aynı replik: "Enternasyonal'i prova ediyor burjuvalar," olur. Asker Kragler'in duygulandırıcı Afrika mahpusluğu hikâyeleri çok kısaltılmıştır; onun yerine, 1922 yazımında tek bir kıtası söylenen "Bir köpek mutfağa daldı" şarkısının tamamı söylenir. Sonunda başına dönen bu döngü şiir, Kragler'in kaderci esas tutumunu daha güçlüce dile getirir. En çok değişiklik 4. Perde'dedir. Bu perdenin 1922'deki başlığı "İçki Dansı" idi, oysa şimdi, *Ölü Askerin Baladı*'nın son kıtasından bir dize olan "Tan kızılı gelir sonra"dır. Ne var ki, gerek Suhrkamp Verlag'ın 1953 *İlk Oyunlar* basımında, gerekse bu değişikliklerin alındığı, Aufbau-Verlag'ın 1955 yılındaki *Oyunlar* cildinde, olayın geçtiği zaman olarak 1922 yazımında en başta verilmiş olan "Kasım gecesi" (belirtimi, herhalde yanlışlıkla aynen korunmuştur.

Bu yanlışlık ancak Brecht'in ölümünden sonraki baskılarda metinden çıkarılmıştır.

Elinizdeki Metnin Düzenlenmesine ait:

DİPNOTLAR

1. (181,37). *nişanlanmaktan yanayım. Ya sen Anna?*] Temel metinde: "nişanlanmaktan yanayım, ya sen. Anna?"

2. (231,36) *Kardeşler selama dururken*] Herhalde temel metinde daktilo hatası var. "Ağaçlar selama dururken" olmalıydı.

Oyunun Sahnelenişi ve Yankıları

Gecede Trampet Sesleri, 29 Eylül 1922'de ilk kez Münchener Kammerspiele'de oynanır. Brecht'in bir oyununun da ilk oynanışıdır bu (Reji: Otto Falckenberg, dekor: Otto Reigbert, Andreas Kragler: Erwin Faber). Panolar, "Sahne İçin Not"ta belirtildiği gibi, duvarları gösteren yaklaşık iki metre yükseklikli mukavva levhlardandı. Arkada bir fon üstüne büyük kent, "çocuk resmi üslûbunda" resmedilmişti. Kragler'in her antresinden birkaç saniye önce, kâğıt fener biçimindeki ay kırmızı olarak yanıyordu. Efektler yalnızca imleniyordu. Son perdede *Marseillaise* gramofonla çalındı. Ancak ilk oynanış sırasında Brecht'in önerdiği gibi salonda "Herkes kendi derisi içinde en iyidir" veya "Öyle romantik bakıp durmayın," yazılı pankartların asılı olduğu saptanmamıştır.

Brecht'in prömiyere şahsen davet ettiği Herbert Jhering, 2 Ekim 1922'de *Berliner Börsen-Courier* gazetesinde "Sansasyonel bir Edebiyat Prömiyeri" başlığıyla heyecanlı bir kısa not yayınlar. Sonra 5 Ekim'de Jhering aynı gazetede oyunun ve sahnelemenin ayrıntılı bir övgüsünü yayınlar:

"Yirmidört yaşındaki yazar Bert Brecht, bir gecede Almanya'nın edebi çehresini değiştirdi. Bert Brecht ile zamana yeni bir ton, yeni bir melodi, yeni bir vizyon geldi."

Jhering'e göre sanatsal olay olan, Brecht'in, *Gecede Trampet Sesleri* oyununda, zamanın olaylarını şimdiye kadar olduğu gibi yalnız söyletmekle kalmayıp göstermiş olması değildir. Asıl olay, tüm güncel malzemenin öte yanı olan zamanın, onun oyunlarında bir art plan, bir atmosfer olarak etkimesidir. "Brecht, zamanın dehşetinin etine, sinirlerine işlemiştir". Jhering, Otto Falckenberg'in oyunun hüzünlü melodisine duyarlı bir kulağa sahip olduğunu, ancak oyuncuların bunu sürekli koruyamadığını yazar. "Ama başrol için oyuncuyu bulmuştu Falckenberg. Erwin Faber, geri dönüşünde nişanlısını bir vurguncunun kollarında bulan savaş esirini harika bir karmaşık gerilimle veriyordu."

Hermann Sinsheimer, ilk üç perdeyi över, dördüncü ile beşinciyi eleştirir. O perdelede dramatik fikir eksiktir. "Kammerspiele, yazarın bu ilk oynanan eserine sürükleyici etkinlikte bir gösterim kazandırmış. Falckenberg, diyaloğun ve aksiyonun patetik gerilimini çok iyi yansıtmış, figürleri ve sahneyi güçlüce yerli yerine oturtmuş ve gerek ortamları, gerekse art planları etli canlı yaratmış. [...] Reigbert'in dekorları, sahneye fütüristçe atılımlı ritmi sağlıyordu. [...] Bir dram yazarı pençesini gösteriyor, bir rejisör, sanatını, bir düzine oyuncu da yeteneklerini sergiliyorlar. Sevinçle umutlandık!" (*Münchener Neueste Nachrichten*, 30 Eylül 1922.)

Augsburg'daki *Bayerische Arbeiter-Zeitung* gazetesinde – kısa süre önce adı "Volkwille" idi ve Brecht'i kendi "çalışan"larından sayıyordu – Erich Kunik ile birlikte gazetenin editörlüğünü yapan yirmi yaşındaki Alexander Abusch, Münchener Kammerspiele'nin Augsburg turnesinde sergilediği oyunu eleştirir, ama burjuva karşıtı etkisini de öne çıkarır. Öykünün devrimci olay ile bağlantısını "gerçek dışı" bulur ve "salt edebiyat biçimlemesi" olarak görür: Bir bakıyorsunuz, özel aranmış bir edebiyat esrikliğinden kaynaklı ve salt tiyatro olarak kalan anlar oluyor, sonra bir bakıyorsunuz "bu kez yine (Picadilly'nin Manke'sinde ve Garson'da) bilinçsizce başarılmış proleter insan kişiliği" ortaya çıkıyor. Abusch'a göre oyun, "iyi burjuva oyuncuların bile proleter insanı oynamada ne kadar başarısız kalabildiklerini" göstermektedir. "Augsburger Stadttheater'da küçük burjuva tiyatro seyircisinin cümlesi, Brecht'in oyununun içerik bombardmanına uğramış gibi oturuyordu." (*Bayerische Arbeiter- Zeitung*, Augsburg, 23 Eylül 1922.)

13 Kasım 1922'de *Berliner Börsen-Curier* gazetesi, Brecht'e Kleist Ödülü'nün verildiğini duyurur. Brecht'e bu ödül, Herbert Jhering'in önerisiyle ve doğrudan *Gecede Trampet Sesleri*, *Baal* ve *Vahşi Ormanda* adlı üç oyunu için verilmiştir.

20 Aralık 1922'de Deutsches Theater'da oyunun Berlin prömiyeri yapılır (Reji: Otto Falckenberg, dekor: T.C. Pilartz, Andreas Kragler: Alexander Granach). Provalarda Brecht, sahnelemenin çizgilerini keskinleştirmek için sürekli müdahelede bulunmuştur. Bu çalışmayı Max Reinhardt, salondan izler. 21 Aralık 1922 günlü *Berliner Tageblatt* gazetesinde yayınlanan kötüleyici eleştirisinde Alfred Kerr şöyle yazar: "(Brecht, ters yönde atış yapan "topçu", Kayzer'in mezarı üstünde at koşturuyor.)[...] Bu yetenekli yahni aşçısında dil, salataya dönmüş. [...] Ve oyunun 'Herkes kendi derisi içinde en iyidir! Yeter ki romantik olmasın!' finali, ancak vurguncu

Balicke ailesinin onaylayacağı bir bitiştir. Baboo! Heheeyy!"

Bunun üzerine Herbert Jhering yeniden kaleme sarılır ve Kerr'i, her eleştirisinde ekspresyonizmi ve edebiyat gençliğini gömdüğü, tiyatroda gerçekten yeni bir şey olduğunda bunu göremediği için eleştirir. Jhering, tartışmayı ilkesel bir düzeye taşır: "Bu mücadele kişisel görüşler çatışması değildir, bütünüyle tiyatronun olanakları mücadelesidir." Ama oyuna yönelik olarak o da eleştirel bir değerlendirme yapar ve oyunun, baştan itibaren durumu sözün gerilimiden geliştirmek yerine natüralist ayrıntılarla stilize ağdalılık içinde dağıldığı görüşünü dile getirir. O da rol dağılımının salt oyuncuların tiplerine bakarak yapılıp onların oyunculuk gücünün gözetilmediğini belirtir ve şöyle özetler: "Oyun, Hollaender sahnelerinin bir eylemi, sezonun bir olayı idi ve Brecht'in de yüzünden yazık ki ifade her zaman sözün gereklerine uygun değildi. Eğer *Trampetler*, esnek olduğu kadar da gerilimli olan dilden giderek oynanmış olsaydı, son perdeler ve özellikle dördüncü perde de, "anlamsız bağrışma" olarak değil, keskin ve alaca, yukarı ve aşağı salınan sahne vizyonları olarak ortaya çıkacaklardı." (*Berliner Börsen-Courier*, 22 Eylül 1922.)

Sonuç olarak Berlin sahnelemesi başarısız olmuştur. 1923 Ocak başında oyun repertuvardan kaldırılır.

Mart 1923'te Hamburger Kammerspiele'de yapılan sahnelemenin rejisörü Erich Scoenlank'tır. Lothar Rewalts, Kragler rolünü üstlenir. Rewalts, barışı arayan bir insanı sergiler. Aşınmış üniformasının arkasında esirlik numarası hâlâ durur. Hans Harbeck, Picadillybar Manke'sini, Paul Kemp de onun kardeşi olan Zibebe'nin Manke'sini oynamıştır.

Ekim 1925'te oyun, Frankfurt/Oder Şehir Tiyatrosu'nda oynanır (Reji: Victor Sordans, Andreas Kragler: Hans Eyck). Orada Ernst Busch, Murk rolündedir.

Brecht'in, muhtemelen 1927 yılına ait olan bir notuna (*Gecede Trampet Sesleri*'ne Önsöz") göre oyun, "yaklaşık elli burjuva sahnesinde" oynanmış. Weimar Cumhuriyeti döneminden belirlenenler 25 değişik sahnelemedir ve bunların dokuzu sırf 1923 ve 1924 yılındadır.

Mayıs 1929'da *Gecede Trampet Sesleri*, Paul Becker'in sanat yönetmenliği altındaki Wiesbaden Kleines Haus'ta sahnelenir. Gerek

Nazi Partisi NSDAP, gerekse milliyetçi Deutsch-Nationale Volkspartei ve merkez partisi Zentrumspartei, basında bir "tiyatro savaşı" tehdidi içeren "açık protesto" kampanyası başlatırlar (Bkz. *Frankfurter Zeitung*, 16 Mart 1929).

Mayıs 1930'da oyun, Kopenhag'da ForsØgscenen im Folketeatret'te sahnelenir.

Savaş sonrası ilk oynanış 22 Haziran 1955'te Stuttgart'da Linden-Museum'un büyük salonunda Yüksek Teknik Okul'un Stüdyo Sahnesi tarafından gerçekleştirilir. Bu sahneleme, Federal Almanya'daki yeniden silahlanmaya karşı protesto olarak yapılmıştır. (Reji: Manfred Raymund Richter). Bir ay sonra aynı oyun, Uluslararası Öğrenci Tiyatroları Haftası çerçevesinde 23 Temmuz 1955'te Erlangen'de gösterilir.

Satır Açıklamaları

3. (176,1) *Bie Banholzer*] Bir doktorun kızı ve Augsburg'da Maria-Thersia-Schule öğrencisi olan Paula Banholzer, Brecht'in gençlik aşkıdır ve ilk oğlu Frank'ın annesidir (doğum: 1919). Frank, 1943'te asker olarak gönderildiği Doğu Cephesi'nde öldü. Paula Banholzer 1924'te tüccar Hermann Gross ile evlendi.

4. (176,10) *Marseillaise*] 1792'de askerî mühendis Rauget de Lisle tarafından yazılıp bestelenen ve "Allons, enfants de la patrie" (Vatan çocukları, ileri!) dizesiyle başlayan şarkı. Marsilya'lı bağlaşıklar 30 Haziran 1792'de Paris'e yürürken bu şarkıyı söylüyorlardı. Şarkının adı o zamandan beri "Marsellaise"dir; 1795'ten bu yana da Fransız ulusal marşıdır (ayrıca Yazılar, Satır Açıklamaları bölümünde 14,11'de: '870'ten bu yana" denmiştir. Aslında her iki tarihte ulusal marş kararı vardır, YO.) Öte yandan 22 Nisan 1919'daki "Münih Proletaryasının Demonstrasyon Günü" için dağıtılan bir bildiride "Enternasyonal" yanında Jakob Audorf'un "İşçilerin Marseillaise'i" metni de basılmıştır.

5. (176,11) *Gramofon*] 1910'da böyle aletlerin ticari kullanımı başlamış olmakla birlikte henüz çok pahalıydılar. Gramofon ile plağın büyük yayılımı ancak 1919/20 yıllarında olmuştur. Demek ki Brecht, daha yeni popülerleşmekte olan bir iletişim aracını oyununda kullanıyor. Oyunun bir figürü olan Balicke de gramofon

müziğini yeğlemektedir.

6. (176,22) *Babusch*] Berlin'li tanınmış tiyatro eleştirmeni, yazarı ve dramaturgu olan Julius Bab'a gönderme olabilir. Babusch'a oyunda Bab diye de hitap edilmekte (Örneğin: 207,7).

7. (176,24) *Gazete Satıcısı*] Sokakta gazete satan. İlk kez 1904'te *Berliner İllustrierte Zeitung* tarafından başlatılan, sokakta gazete satılışı, abone usulüne karşı, özellikle proleter okuyucular gibi, gazeteye birkaç Fenik verebilen ama abonelik için toplu peşin ödeme yapamayan okuyucu kitlesini kazanmayı sağlıyordu. Sokak satışı, aynı zamanda ilgi çekici manşetleri sesli yaymak için sansasyonlara daha güçlü uyum anlamına da gelmektedir. Kitle iletişim aracı olarak basın ve onun üslubu, birçok diyalogda, gönderme, anıştırma ve irdeleme açısından art planı oluşturuyor.

8. (177,10) *dört yıl*] Bu zaman süresi, değişik yerlerde üç ya da dört yıl olarak geçiyor (bkz. 214,33). 1953 yazımının her yerinde dört yıl olarak sabitlenmiştir.

9. (177,22) *Göksel ordular şahit ki*] Bkz. *Luka İncil'i* 2,13.

10. (178,21) *yeşil dala ermek denir ya*] "Dalı yeşermemek"ten türetme. Bkz. *Tevrat*, Eyüp; 15,32: "Dalı yeşermeyecek".

11. (180,23) *Ağanın gözüne inek yağlı görünsün*] *İncil*'deki kullanıştan türetilmiş bir deyim.

12. (180,28) *kilise ayinine ilk katılışın*] Katolik kilisesinde son akşam yemeği ayinine törenle ilk katılış.

13. (181,21) *Aziz Andreas Hazretleri!*] Aslında: Evlilik ve çocukların koruyucusu.

14. (181,37) *Picadillybar*] Friedrich Wilhelm Schwechten tarafından yapılmış "Konzert-Café 'Picadilly'", Berlin'de Potsdamer Platz yakınındaydı. (Aynı adlı bir büyük Londra caddesi bulunur.) Bu bina, mermerleri ve mozaikleriyle pek şatafatlıydı. Savaş çıkınca Ağustos 1914'te adı "Deutsches Kafeehaus 'Vaterland'" (Alman 'Vatan' Kahvehanesi) olarak değişti. (O haftalarda toplam 12 000 firma, ad değiştirmişti.)

15. (182,8) *Kısmet bugüneymiş*] Bu sözlerin Almanca'sındaki "Unverhofft kommt oft" deyişi, Friedrich Logau'un şiir başlığından (1654) gelmedir: "Bir gece geliverir, bütün yıl görünmez de; bugün çocuk getirir, nişanlıyken dün gece."

16. (182,12) *Askerin başıboş kalması*] Alman ordusunun tümüyle terhisi, 1918 Ekim'indeki askeri yenilginin hemen arkasından olmadı. 1918'de Compiégne'deki ateşkes görüşmelerinde Alman delegasyonunun başındaki Matthias Erzberger, "bolşevik tehlikesi"ne karşı donanımlı olmak için Almanya'ya olabildiğince güçlü bir ordu bırakılması gerektiğini savunuyordu. İtilafçılar, özellikle de ABD ve İngiltere, bu görüşe çok karşıydılar. Balicke, asker kaçaklarını ve devrimci askerleri kötülemek için o zamanki tutucu basının manşetlerini kullanıyor.

17. (182,34) *Aşkın gücüne taparım*] Gerhard Tersteegen'in Hıristiyan korali (1757). Birinci Dünya Savaşı sırasında "yat borusu"nun bir parçasıydı.

18. (183,14) *Deutschland, Deutschland über Alles - Almanya, Almanya her şeyin üstünde*] August Heinrich Hoffmann von Fallersleben tarafından 1841'de yazılmış ve aynı yıl Avusturya Marşı "Tanrı Kayzer Franz'ı korusun" için Joseph Haydn'ın bestelediği müziği alan "Almanların Şarkısı"nın ilk sözleri. Bu şarkı, Weimar Cumhuriyeti'nde resmi ulusal marş oldu (11 Ağustos 1922 günlü kararname ile). Ama daha 1870/71'de bu şarkı gayrı resmi ulusal marş olmuştu bile ve sık sık milliyetçi anlamda kötüye de kullanıldı.

19. (183,20) *Spartakus*] 1917'de sosyal demokrasiden (SPD) ayrılan Bağımsız Sosyal Demokrat Parti (UNDP) içindeki devrimci Spartakus grubunun halk arasındaki adı; 11. Kasım 1918'de adını *Spartakusbund* olarak değiştirdi. Ağırlıkla bu birlikten 1918/19'da KPD (Almanya Komünist Partisi) oluştu. Bu ad, MÖ. 73'te Roma İmparatorluğundaki köle ayaklanmasının önderi olan Spartakus'tan gelmedir.

20. (183,36) *Görüşmeler kesildi*] USDP'nin yöneticileri, devrimci liderlerin de onayıyla Ocak 1919'da hükümetle görüşmeye oturmuş ve böylece devrimcilere karşı silahlı kuvetlerin toparlanması için zaman kazandırmıştı.

21. (184,17) *My home is my castle.*] (İngilizce deyiş) Evim kale'mdir. İngiliz hukuk bilimcisi sir Edward Cook'un ifadesinden gelmedir.

22. (185,8) *Bebeler, örgütlenin!*] Devrimci işçi hareketinin: "Tüm ülkelerin proleterleri, birleşin!" sloganına gönderme.

23. (187,8) *Nierensteiner!*] Böbrek taşı anlamına geliyor. Rhein-

hessen'deki şarap bölgesi Nierstein'dan kinaye.

24. (188,7) *Şikâyet etmeden çileyi öğren!*] "Şikâyet etmeden çileyi öğren; benden sana biricik öğüt". Söylenceye göre, Kayzer III. Friedrich, sonradan Kayzer II. Wilhelm olacak olan veliahd prense böyle demiş. (195,14'te, bu kez Wilhelm II'ye atfederek Bayan Balicke aynı sözü yineler.)

25. (189,27) *Ve o senin efendin olacak!*] Bkz. *İncil*, Efes'lilere, 5,22.

26. (190,21) *kırmızı üzüm*] Almancası: rote Zibebe. Kırmızı kuru üzüme, yaygın olarak Güney Almanya'da böyle denir. Oyunda "kırmızı ay" ile ve Glubb'un tavernasının "Die Rote Zibebe" adıyla bağlantısı var. Kragler'e, "Zibebe'nin hortlağı" denir ve Glubb'un tavernasındaki Garson'a da "Zibebe'nin Manke'si" denir. Münchener Kammerspiele'de *Gecede Trampet Sesleri*'nin prömiyerinden bir gün sonra 30 Eylül 1922'de, gece seansı olarak bir edebi kabare *"Die rote Zibebe* / Kırmızı Üzüm" sergilenir. Bu kabarede, gitarcı diye anons edilen Brecht'in de aralarında bulunduğu, Joachim Ringelnatz, Klabund, Max Schreck, Kurt Horwitz, Hugo Well, Ludwig Hardt, Annemarie Hase, Liesl Karlstadt, L.Korfl, Karl Valentin ve Josef Eicheim oynuyordu.

27. (190,31) *Yorulacak zamanım yok benim*] Söylenceye göre Kayzer Wilhelm I'in son sözleri buymuş (1888).

28. (190,38) *Vakit nakittir*] Benjamin Franklin'in *"Adwice to Young Tradesmen* / Genç Tüccarlara Tavsiye", (1748) yapıtındaki: "Remember that, time is money" (Unutma ki vakit nakittir) sözünden kalma.

29. (191,8) *Hayvanat Bahçesi*] Berlin'de mutena bir yerleşim bölgesi.

30. (191,12) *Hough!*] Brecht, Balicke'yi Karl May'ın okuru olarak göstermek istiyor. Karl May'in *Winnetou* (1893) romanında sürekli "Howgh!" denir.

31. (192,32) *Gounod'nun Ave Maria'sı*] Charles Gounod'nun *Margarethe* operasından (1859) arya.

32. (194,13) *Esasında ... eğer... zambağına ... sahipse hâlâ ...*] Garson, Anna Balicke'nin "masumiyetini", piyasa romanlarının jargonu ile dile getiriyor. O tür romanlarda zambak, geçerli bir bekâret-masumiyet simgesidir. Mukaddes Kitap kaynaklıdır: "Ben

Şaron çiğdemiyim, Vadilerin zambağıyım. Dikenlerin arasında bir zambağa benzer, Kızların arasında aşkım." (*Tevrat*, Hz. Süleyman'ın Neşidler Neşidesi, 2,1 vd.)

33. (194,28) *Bab'ın Gazeteler semtindeki*] Bkz. DN. 6.

34. (194,37) *Boston*] Ağır Amerikan valsleri.

35. (194,39) *Otururken coşku olmaz*] Bkz. *Cesaret Ana ve Çocukları*, 4. Sahne: "[...] Otururken isyan olmaz."

36. (195,14) *şikâyet etmeden*] Bkz. DN. 24.

37. (196,18) *Kayzer ve ülke için çarpıştınız*] Asker şehadeti için çok kullanılan bir deyiş. Goethe'de şöyledir: "[...] ve herkes kendinden verecek, Kayzer ve ülke uğruna kolunu bacağını koyacak." (Goethe, *Götz von Berlichingen mit eiserner Hand*, 3. Perde; 1773.)

38. (196,28) *Hâlâ bu eski maviler*] Koyu mavi topçu üniforması. Dünya Savaşı'nın başlarında renkli üniformalar kaldırılıp yerine boz gri üniformalar kondu. Kragler'in hâlâ eski mavi üniformayı taşıması ise, onun en başta esir düşmesinden geliyor.

39. (196,38) *Fırtınalı gece*] H.W. Petri-Martell'in o dönem popüler olan *Seemannslos* şarkısının ilk dizesi. Brecht o şarkıdan *Vahşi Ormanda* oyununda, *Üç Kuruşluk Roman*'da vb. de alıntı yapmıştır.

40. (197,31) *Reel politika*] Bismark döneminde, hedefini reel güç oranlarına uydurmaya çalışan dış politika için kullanılan deyim.

41. (199,3) *Tabernakel*] Katolik kilisesinde, İsa'nın bedenini temsilen kutsanmış ekmeğin saklandığı sunak dolabı.

42. (200,30) *Gazeteler semtinde mücadele sürüyor*] Gazeteler semti diye Berlin'de yaklaşık olarak Zimmerstr, Kochstr ile Jerusalemerstr arasında kalan ve özellikle üç basın tekeli Ullstein, Mosse ve Scherl olmak üzere büyük basım binalarının yoğunlaştığı semte deniyordu. 1919 Ocak olayları sırasında devrimciler, Lindenstrasse'deki sosyaldemokrat *Vorwärts* (İleri) gazetesi de dahil birçok gazete binasını işgal etmişlerdi. Bu tarihsel arka plan, oyunun ellili yılların başındaki elden geçirilişinde çok daha güçlendirilmiştir.

43. (204,12) *karabiberle... sıcak su banyosuna oturmak*] Eskiden kadınlar, alkollü içkilere karabiber katarak ve sıcak su banyosuna oturarak, istenmeyen gebeliğe ara vermeye uğraşırlardı.

44. (204,26) *Walküre alayı*] Richard Wagner'in *Walküre* opera-

sının (1853) 3. Perdesinin ön oyununa gönderme. Cermen mitolojisine göre Walküre'ler, şehit savaşçıları Walhalla denen tanrılar katına iletirler.

45. (205,26) *sahte alkol karıştırmışlar*] Metilalkol, bir zehirdir ve içilen alkolle karıştırılabilir, kullanılması ağır arızalara (körlüğe) neden olabilir.

46. (207,8) *Lut'un karısı*] Sodom ve Gomora kentleri batarken Lut'un karısı kaçış sırasında geri bakınca tuz sütunu olarak dondu kaldı (*Tevrat*, Yaradılış, 19,26).

47. (211,8) *Ölü Askerin Moritatı*] Brecht'in *Ölü Askerin Baladı* şiiri (yazılış 1918), ilk olarak, *Gecede Trampet Sesleri*'nin elinizdeki yayına esas olmuş ilk baskısının (1922) ekinde yayınlanmıştı (Bkz. DN. 65).

48. (211,21) *Lazarus*] *İncil*'de bir yoksul, hasta adamın adı (Luka *İncil*'i, 16,19-31); burada genel olarak tüm fukaralara genellenmiş.

49. (211,35) *sevgili kuğum*] Richard Wagner'in *Lohengrin* (1846-1848) operasından bir deyiş (1. Perde, 3. Antre): "Elveda, elveda, benim sevgili kuğum!" Bu deyimin yaygın kullanılışında çoklukla "içim hiç rahat değil" tonu vardır ve o zaman deyiş ona göre değişir. Ayrıca bkz. DN. 63: "Ben eve gidiyorum şimdi sevgili kuğum."

50. (212,7) *Elma, beygirin fazla uzağına düşmez*] "Elma ağaç dibinden uzağa düşmez," deyişinin kaba değişimi.

51. (212,19) *asmalı darağacına*] Fransız devriminin, çok popüler olmuş ve daha 14 temmuz 1790 kardeşlik şenliğinde söylendiği kanıtlanmış ünlü şansonuna gönderme: "Ah! Ça ira, ça ira, ça ira, / Les aristocrates à la laterne!" (Ah, haydi, haydi, haydi. / Aristokratlar darağacına!)

52. (217,3) *Uyuyanlara... en iyi hizmeti vermeli*] Mezmurlar'dan 127,2'ye gönderme: "[...] çünkü rab, sevdiklerine uykuda verir"; ayrıca bkz. *İncil*, Romalılara 8,28.

53. (217,21) *Bir köpek mutfağa daldı*] Kragler burada bu sokak şarkısının yalnızca bir kıtasını söyler. Oyunun daha sonraki 1953 yazımında ise, Kragler'in kaderciliğinin altını iyice çizmek için şarkının başa dönen sonuyla tüm metni söyletilir.

54. (219,7) *Kızıl Rosa*] Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht ile birlikte Spartakus grubunun lideriydi; KPD'nin (Almanya Komünist Partisi'nin) bu iki kurucusu, 15 Ocak 1919'da öldürüldü.

55. (219,8) *Hayvanat Bahçesi parkında*] Hayvanat Bahçesi kastediliyor, bu tesis, Berlin'in tam merkezinde, Meclis binası Reichstag'ın tam yanındadır.

56. (219,17) *Skagerrak*] Denizin Norveç ile Jütland arasına uzayan kolu. 1916'da (31 Mart ile 1 Haziran arası) burada Alman ve İngiliz donanmaları arasında deniz savaşı olmuştu.

57. (219,20) *Ölmek var, dönmek yok!*] Orijinalinde antik dönem kahramanlık deyimi olan "ya kalkanla, ya da kalkan üstünde" (kalkanla, zaferle, demek, kalkan üstünde, şehit olarak demek) deyimi kullanılmış. Kalkanı yitirmek ise büyük utançtı. Ayrıca bu kullanımlarda Kragler'in, sözcüklere yanlış takılar eklemesi var ki bunun ironi için yapıldığı belirtiliyor (YO).

58. (219,35) *Yıka beni efendimiz*] Mezmur 51,2'ye gönderme: "Tümüyle yıka beni suçumdan, arıt beni günahımdan."

59. (222,14) *Posaları yedim*] Luka *İncil*'i 15,16'daki yitik oğul meseline gönderme. Yitik oğul, domuz güderken o hayvanlara verilen posalarla karnını doyurmak ister, ama kimse vermez. Bu posalar, *İncil*'de, domuz yemi olarak kullanılmak üzere keçiboynuzu ağacı kabuğunun preslenmişi şeklinde geçer.

60. (225,4) *Taşlayın beni, burada duruyorum işte*] Yohanna *İncil*'i 8,7'ye gönderme (İsa, Farisilerin zina yapmış bir kadını taşlamasını şu sözle önler: "İçinizde kim günahsız ise o atsın taşı"). Aynca Luther'in 18 Nisan 1521'de Worms Meclisinde söylediği şu söze de gönderme var: "Burada duruyorum işte, başka türlü yapamam[...]"

61. (225,11) *Ebedi dişilik onu yukarı çekiyor*] Goethe'nin *Faust*, İkinci Kısım, bitiş dizesine gönderme: "Ebedi disilik/ Çekiyor bizi."

62. (226,18) *Friedrichsstadt*] Berlin'in merkezinde bir semt.

63. (227,33) *Vurguncunun kızı*] Anna, savaş sırasında kirli işler çevirmiş bir "vurguncu"nun kızıdır. "Vurguncu" o dönemde, savaş zenginlerine ve spekülatörlere yönelik genel bir küfür sözcüğüydü.

63. (228,9) *Ben eve gidiyorum şimdi sevgili kuğum.*] Bkz. DN. 49.

64. (228,36) *Ölmek var, ya da ölmemek var*] Bkz. DN. 57.

65. (230,1-232,19) *"Ölü Askerin Baladı"*] 4. Perde'de Glubb,

Ölü Askerin Moritatı'nı söyler. Ek'te bu, *Ölü Askerin Baladı* olarak basılır. *Ev Vaazları*'na ise Brechti bu şiiri *Ölü Askerin Destanı* adıyla alır. (Bkz. DN. 47.)

66. (233,4-6) *1953 yazımından. Dördüncü Perde*] Bkz. "1953 Yazımı" bölümü.

67. (233,8) *Tan Kızılı Gelir (sonra)*] *Ölü Askerin Baladı*'ndan bir dize. 1922 yazımında 4. Perde'nin başlığı *İçki Dansı*'dır.

68. (233,26) *Lazarus*] Bkz. DN. 48.

69. (233,29) *Hausvogteiplatz*] Berlin'de gazeteler semti yakınlarında bir meydan.

70. (233,31) *Anhalter'de*] Hükümet güçlerinin işgalinde bulunan Anhalter İstasyonu'nda 1919 Ocak'ında çatışmalar olmuştu.

71. (233,32) *Vorwärts'te*] DN. 42'ye bkz. 8 Ocak'ta Gustav Noske'nin emriyle "Vorwärts" binasını savunan devrimcilere karşı topçu birlikleri devreye sokulmuştu.

72. (234,5) *Enternasyonal*] Paris Komünü'nün marşı, söz: Eugéne Pottier, beste Pierre Degeyter.

Daha 1918'de bu marş uluslararası işçi hareketine mal olmuş bulunuyordu. 1922 yazımında burada (bkz. DN. 4) *Marseillaise* çalınır.

73. (234,16) *asmalı darağacına*] Bkz. DN 51.

74. (234,29) *Mayıs Böceği Birliği*] Muhafız piyade alayı için Berlin'lilerin koyduğu deyim. Bu birlik daha önce kent dışındaydı, ama her ilk baharda kentte geçit yapmaya gelirdi; bu yüzden adı "Mayıs Böceği" olmuştu. 6 Aralık 1918'deki karşı devrimci darbe girişiminde bu muhafız piyade alayı (Mayıs Böcekleri) Chausseestrasse'de, aralarında savaştan dönmüş ve aynı caddedeki Germaniasälen'de yapılan bir Spartakusbund toplantısına katılmış pek çok askerin de bulunduğu, gösteri yapan bir topluluğa ateş açar. Bu cinayete karşı, izleyen günlerde büyük protestolar yapılır ve 21 Aralık 1918'de de Berliner Schloss önünde cenaze töreni düzenlenir.

75. (236,23) *Siemens*] Werner von Siemens tarafından kurulmuş olan Berlin elektrik tekeli Siemens firması kastediliyor. Firmanın en önemli tesisleri, Berlin-Spandau'daki büyük sanayi bölgesinde bulunan Berlin-Siemensstadt'ta yoğunlaşmıştı.

76. (236,34-37; 237,29-33) *Bir köpek mutfağa daldı*] Bkz. DN. 53. *Messingkauf* (Bakır Alımı)"nda Brecht, oyunculara, yabancılaştırma tekniğini kavramaları için bu döngüsel şiiri çalışmalarını önerir.

77. (238,1) *Picadillybar*] Bkz. DN. 58.

78. (238,30) *Kızıl Rosa*] Bkz. DN. 54.

79. (238,31) *Hayvanat Bahçesi parkında*] Bkz. DN. 55.

80. (239,1) *Skagerrak*] Bkz. DN. 567.

DÜĞÜN

Temel Metin

Düğün, Brecht'ten kalan malzeme içinde daktilo yazım.

Tarihçe

1919 sonbaharı: Oyunun yazımı.

11 Aralık 1926: Frankfurt -Main Tiyatrosunda ilk oynanış.

Yirmili yılların ikinci yarısı: Oyunun adının Küçük Burjuva Düğünü olarak değiştirilmesi.

1961: Tam olarak ilk basım: *Spiele in einem Akt. 35 exemplarische Stücke*, Haz. Walter Höllerer, Suhrkamp Yay., Frankfurt-Main.

Metnin Oluşum Öyküsü

Bu tek perde ilk oyunu Brecht, başka bazı tek perdeliklerle birlikte 1919 yılında yazdı, tasarlanışının aynı yılın Ağustos ayında olduğu tahmin ediliyor. O zamanlar Brecht'in yakın arkadaşı olan Hans Otto Münsterer şöyle anımsıyor: "1919 sonbaharının verimi olan oyunlar içinde dört ya da beş tek perdelik vardı: Ölü Köpekler, bir kral ile köpeğinin ölümüne matem tutan bir dilenci arasında diyalog; Düğün, bu tek perdelikler içinde daha sonra üstelik de Frankfurt'da oynanma şansını bulmuş tek oyun, Şeytan Kovma, bir köylü güldürüşü ve Karanlıktaki Işık. Bu oyundaki salt ticari iki işletme arasında – patronlarının sonunda ortak olarak birleştikleri genelev ile aydınlanma çadırı arasında – ortaya gelen kavgada ilk kez burjuva kapitalizmi konusu dile geliyor. Bu tek perdeliklerin beşincisi olan Balık Avı, 28 Kasım 1919'da gözden geçirmek için aldığım daktilo metinler arasında yoktu. Dramatik açıdan en zayıf olan Ölü Köpekler, o zamanlar özellikle dil yönünden beni en çok etkileyen oyun olmuştu." (Hans Otto Münsterer, Bert Brecht, *Erinnerungen aus den Jahren 1917-22*, Zürih 1963, S. 140 ve devamı.)

Oluşumları üstüne daha yakın bilgiler bulunmayan bu tek perdelikleri yazma isteğini Brecht'te uyandıran, öncelikle Augsburg'da her yıl ilk ve sonbaharda yapılan Plärrer Panayırındaki gösterilerde izlediği moritatlar ve sahneler olmuştu; ayrıca Münih'de "Wiesn"de öğrenci olarak zevkle izlediği panoramalardan da etkilenmişti. Sonraları Brecht *İlk Oyunlarımı Elden Geçirirken* adlı makalesinde bu panoramaları anımsıyor: "O kaba resimler, fotoğraflar, Madrid'de Anarşist Ferrer'in Öldürülüşü'nü, Neron'un Roma Yanarken İzleyişi'ni veya Bavyeralı Aslanların Düppel Tabyalarına Saldırısı'nı ya da Murten Savaşından Sonra Aslan Yürekli Karl'ın Kaçışı'nı gösterirlerdi." (Aslında bu bağlamda tek perdeliklerden değil de daha çok Kentlerin Vahşi Ormanında'nın oluşumundan söz ediyor).

Brecht, Frank Wedekind'in oyunlarından ve Karl Valentin'in kısa sahneleri ile skeçlerinden de etkilenmişti. Tek perdelikler, o yazarlardaki halk yaşantısı boyutlarına özel ilgiyi, çoğu kez taşlamaya varan güldürüyü, dildeki iki anlamlı söz oyunlarını pek çok yönden anımsatıyor (Ama Brecht, Valentin'le ancak 1920'de şahsen tanışmış ve sonra da ara ara onun Kabarret Klarinette'sinde oynamıştır). Hans Otto Münsterer'in anılarına göre Brecht'e *Miguel de Cervantes Saavedra'nın Ara Oyunları* (Los entreméses; 1615) da örnek olmuş. (Bkz.: Hans Otto Münsterer, *Bert Brecht. Erinnerungen aus den Jahren 1917-22*, Zürih 1963, S. 141) Genel bakışta Brecht'in 1919'daki tek perdelikleri, onun oyun yazarı olarak resmi tiyatro sanatı dışında kendi yerini alması biçiminde görülebilir.

Düğün, Brecht'in 1919'da yazdığı tek perdeliklerin en kapsamlısıdır. Onların göstergesi olarak *Düğün*, 11 Aralık 1926'da, Brecht hayattayken sahnelenmiştir. Brecht'in bu oyunda enine boyuna işlediği, "kırık" mutlu sonlu düğün sahnelerinin öykü modeli, *Gecede Trampet Sesleri*'nde, *Üç Kuruşluk Opera*'da, *Sezuan'ın İyi İnsanı*'nda, *Puntila Ağa ve Uşağı Matti*'de, *Kafkas Tebeşir Dairesi*'nde ve Slatan Dudow'la Brecht'in birlikte senaryosunu yazdıkları *Kuhle Wampe* filminde de görülür.

Yirmili yılların ikinci yarısında Brecht, Berlin'deki Arcadia Yayınevince çoğaltılan sahneleme metni için oyuna *Küçük Burjuva Düğünü* adını vermiştir. Bu ad değişikliği Tonfilm-Syndikat Tobis'in yapmayı planladığı *Küçük Burjuva Düğünü* filmi için düşünülmüş olabilir, ama bu film gerçekleşmedi. Bu yayın, Brecht'ten kalan malzeme içindeki 1919 tarihli tek daktilo metninin yayınıdır.

Elinizdeki metnin düzenlenmesine ait:

DİPNOTLAR

1. (248,17) *Bay Mildner*] Metinde bu adın yazılışı "Mildner", "Milder", "Wildner" olarak değişmekte. Biz tek bir ada indirgedik.
2. (264,28) *Damat*] Kaynak metinde: "Adam".
3. (264,33) *Gelin*] Kaynak metinde: "Kadın".

Oyunun Sahnelenişi ve Yankıları

Oyun 11 Aralık 1926'da Melchior Vischer'in rejisiyle Frankfurt Tiyatrosunda, Aleksander Lernet-Holenia'nın Ollapotrida (ilk yayın 1927) oyunu ile birlikte oynandı ve pek başarılı olmadı. Bernard Diebold *Frankfurter Zeitung*'da 13 Aralık 1926'da şöyle yazmıştı: "Bu *Düğün,* kaba güldürü olarak çok daha az şey verebilecekken niye 'komedi' olsun ki? Brecht öyle mizah dolu ki derinliği yanlış yere toplamak zorunda kalmış [...] Seyircinin bir yarısı alkışlarken bir yarısı protesto ediyordu. Ama bunun ötesinde bir skandal değil – fazla bir Ollapotrida! değil".

Satır Açıklamaları

4. (242,4f) *Gelinin Bayan Arkadaşı*] Oyunda "Kadın".
5. (243,19) *Jakob*] Damat.
6. (244,7) *İna*] Gelin.
7. (248,37) *"Es muss ein Wunderbares sein"*] Franz Liest'in bir zamanlar çok ünlenen bir şarkısı (1857; Söz: Oskar Freiherr von redwitz– Schmölz, 1849):

Harika bir şey olmalı
İki gönlün derin aşkla
Sarılması sımsıkı
Gizlisizce saklısızca
Mutluluğu da hüznü de
Taşıması ortaklaşa
İlk öpüşten ta ölüme
Aşkın sözü yalnızca.

Ralph Benatzky'nin *İm Weissen Rössl* (1930) operetindeki "Harika bir şey olmalı, senin aşkını kazanmak [...]" şarkısıyla karıştırmayınız.

8. (255,30) *Bekâret Baladı*] Brecht'in bu şiiri daha önce 1938'de yazılmıştı (bkz: Brecht ve Arkadaşlarının Gitar için Şarkıları):

KIZOĞLANKIZ
Bekâret Baladı. Majör.

Bir sarılmışlar sımsıkı
Oğlan dedi: Benim kız.
Karanlık ateşler kanı
Kız içinden: Yalnızız.
Oğlan saf alnından öptü
Kız orospu değil çünkü–
İffetine getirtmez söz.

Ah, ellerin aşk oyunu!
Kız çıldıracak gibi!
Şu el bir bulsa yolunu
Dua ediyor ikisi.
Kız da saf alından öptü
Orospu değildi çünkü
O iş nasıl olur sahi...

Sırf bozmasın diye kızı
Oğlan yattı fahişeyle
O öğretti boşalmayı
Bu ne zevkli sevişme.
Kadın bir içim su gibi
Oğlan da keşiş değildi
İlk günaha girdi işte.

Kız da o masum oğlanın
Yaktığı kor ateşi
Gitti bir kart zamparanın
Kucağında dindirdi.
(Zampara yatırıp kızı

Merdivende becerdi.)
Ah ne sıcaktı o kollar
Kız da rahibe mi, ne var
Yeni tattı bu keyfi.

Sonra huzur duydu oğlan:
O mübarek Mayıs'ta
Kızı yalnızca alnından
Öpüp bırakmıştı ya–
Oğlan sofu, kız orospu
Utanç silinmez alından:
Aman ne pis şey bunlar.

9. (258,10) *Natron yutan kimdi?*] Mide yanmasına karşı Natron tabletleri bir zamanlar çok yaygın kullanılan ev ilaçlarındandı.

10. (258,33f) *Tarokko*] Özellikle Bavyera ve Avusturya'da çok sevilen kâğıt oyunlarından, Skat benzeri bir oyun.

DİLENCİ veya ÖLÜ KÖPEK

Temel Metin

Dilenci Veya Ölü Köpek, Brecht'ten kalanlar içinde daktilo yazımı metin.

Metnin Oluşum Öyküsü

Brecht bu oyunu 1919 sonbaharında yazar. İlk olarak ölümünden sonra 1965'te, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin başkenti Berlin'de Henschelverlag Yayınevince, Carl-Ernst Teichmann ve Rosemarie Zimmermann'ın yayına hazırladıkları: *Wer zuletzt lacht. Eine Auswahl heiterer Stücke für Laienspielgruppen* (Son Gülen. Amatör Gruplar İçin Eğlenceli Oyunlar) kitabı içinde yayınlanır. Bunu, 27 Eylül 1967'de Batı Berlin'de Tribüne'deki ilk oynanış izler.

Bu tek perdelik, öncelikle diyalog, espri ve felsefi açıklamalar üstüne kurulu bir masal-oyun tipindedir. Dramatik kişiler, 1919'un öteki tek perdelikleri gibi küçük burjuva ortamından gelme değillerdir; en yüksek efendi olan Kayzer, toplumun en alttaki üyesi olan Dilenci ile karşı karşıya getirilir. (Tek perdeliklerin oluşum öyküsü için, *Düğün*'ün "oluşum öyküsü" bölümüne de bakınız.)

Metin, Samosata'lı Lucianus'un diyaloglarındaki edebiyat geleneği çerçevesi içinde yer alır. Brecht bu diyalogları Christoph Martin Wieland'ın çevirisinden okumuştur. (Bknz. Lukian, *Sämtliche Werke, mit Anmerkungen*. C.M.Wieland'ın çevirisine göre işleyen ve tamamlayan Hanns Floerke, Cilt 1-5, Münih/Lepzig 1911. Bu yayın Brecht'in kitaplığında bulunuyordu; Üçüncü ciltte de genç Brecht'in yazdığı çıkmalar ve notlar var.) Elinizdeki yayın, Brecht'ten kalanlar içindeki tek daktilo yazımı metne uygun olarak yapılmıştır. Yazılış 1919'dadır ve üzerinde Brecht'in ellili yıllarda yaptığı düzeltmeler vardır. Aslında yalnızca ilk bir bölümde bulunan ve sonra birden kesilen değişiklikler, esas olarak, ilk metinde Kral olan figüre Kayzer denmesi şeklindedir. (Elinizdeki yayında

bu değişiklik sona kadar götürülmüştür.) Kayser'in Dilenci tarafından söylenen adı Ta Li, düzeltmeden önce (Kral) Kambyses'miş. (Ta Li adlı bir Çin İmparatoru bilinmiyor. Bu, bir olasılıkla Stalin'e bir anıştırmadır.)

Aşağıdaki pasajlar, artık okunmaz hale gelmiş olan eski metin üzerine yine ellili yıllarda Brecht tarafından mürekkeple yazılmıştır:

DİPNOTLAR

1. (271,9) "adımı kutsal kara dumana bularken".

2. (271,11) "Ama büyük olaylar arasında bir hiç olan bu yaratıkla yine de konuşmaya değer."

3. (273,26-29) "Kayzer filan yok. Sadece halk öyle birinin var olduğunu sanıyor, biri de var, kendini Kayzer sanıyor. Sonra gereğinden fazla savaş arabası imal edildiğinde ve trampetçiler çalmayı öğrendiklerinde, savaş çıkar ve bir düşman aranır."

Herhalde tüm bu değişiklikler güncelleştirme amacıyla 1954'te yapılmış olmalı, O yıl Brecht, son sayfanın arkasına el yazısıyla şu notu koymuş: "Ben de yetenekliydim elbet, kırk yıl önce özellikle. Genç insanlar çoğunlukla yeteneklidirler; cinsel hastalıktır bu."

Oyunun Sahnelenişi ve Yankıları

Oyun, Brecht hayattayken hiç oynanmamış ve yayınlanmamıştır. İlk oynanış, 27 Eylül 1967'de Batı Berlin'de Tribüne'de gerçekleşir. (Reji ve dekor: Moritz Milar; Kayzer: Paul Edwin Roth; Dilenci: Hugo Schrader). Etkisi çelişkilidir. Oyun, bir festival programındaki sekiz ilk oynanış çerçevesinde ve Polonya'lı yazar Bohdan Drozdowski'nin *Klatka, czyli zabawa rodzinna* (1962, *Kafes ya da Aile Oyunu*) ile Franz Kafka'nın *Gruftwächter* (*Mezar Bekçisi*, yazılış 1910, ortaya çıkışı1951) ve Polonya'lı yazar Jaroslaw Abramov-Newerly'nin *Licytacja* (1961, *Açık Artırma*) oyunları ile aynı akşam sergilenmiştir; bu çalışmalar ile Brecht'in oyunu arasında ne bir ilinti ne de bir karşıtlık vardır. Brecht'in o ana kadar bilinmeyen oyununun ilk oynanışı, özellikle şişirilmiş beklentilerle anons edilir. Sonuçta pek çok yayın organında yazılar çıkar, ama eleştirmenler oyunu ve rejiyi bilerek bilmeyerek Brecht'in son dönem eserleriyle ölçmeye kalktıkları için yazıların çoğunda hayal kırıklığının getirdiği bir hava egemendir.

Örneğin *Spandauer Volksblatt*'ta (Batı Berlin) Uwe Sand, 29 Ekim 1967'de şöyle yazar: "21 yaşındaki genç Brecht'in şimdiye dek oynanmamış olarak arşivde bekleyen bir etüdü olan *Dilenci veya Ölü Köpek*'le renkli bir giriş yapılıyor. Aslında bu bilgi boşluğundan yakınmaya gerek yok, çünkü Brecht burada ilettiklerini daha sonra çok daha isabetle ve kuvvetle dile getirmiş bulunuyor". Hans Joachim Schyle, 4 Ekim 1967 günlü *Saarbrückerzeitung*'da:"Özlü metinler, aslında yalnızca iki Alman'ın metinleriydi: Brecht'in dikkatlerden kaçan, sahneye uygun olmayıp daha çok okumaya uygun olan iki kişili ironik diyalogu *Dilenci veya Ölü Köpek* ile Kafka'nın *Mezar Bekçisi* fragmanı [...]," diye yazar.

Oynanışın ayrıntıları ilgi çekmiş olsa da başka çok sayıdaki eleştiride de, yine oyunun sahneye değil okumaya daha uygun olduğu fikri ağırlık kazanmıştır. Örneğin Düsseldorf'taki 2 Ekim 1967 günlü *Rheinische Post* gazetesinde Gerd Vielhaber şöyle yazar: "Brecht'in esprili eskizi *Dilenci veya Ölü Köpek*, Moritz Milar'ın soğukkanlı incelikli yönetimiyle bir ilk oynanış olarak ritmi tutturdu. Sahne için elbette verimsiz, daha çok radyo için, okullarımız için diyalog tarzında bir okuma metni olarak (üstelik acilen önerilecek!) bir ürün. Ama özellikle Hugo Schrader'in, ölen köpeğinin yasını tutan dilencideki Teiresias figürünü, ondaki 'bireysel dokunulmazlık'ı Sokrates'çi bir ahlakçılıkla sergilediği bu ikili oyun etkili oldu." (Theiesias: Yunan söylencesindeki Thebai'li kör bilici.)

ŞEYTAN KOVMA

Temel Metin

Şeytan Kovma, Brecht'ten kalanlar içinde daktilo yazımı metin.

Metnin Oluşum Öyküsü

Bu tek perdelik oyun 1919'da yazıldı ve ancak Brecht'in ölümünden sonra 1966'da, Frankfurt a.M. da Suhrkamp Verlag tarafından, *Stücke* (*Oyunlar*) 13. Cilt'te yayınlandı. İlk kez 3 Ekim 1975'te Basel Devlet Tiyatrosu tarafından oynandı.

Bu köylü güldürüsü, bir olasılıkla Karl Valentin'in sahnelerinden esinlenmedir. Bozulmuş otoritenin, ailenin, kilisenin ve kamu ahlakının sonuçta düzelmemesi ile geleneksel güldürüden ayrılmaktadır. (Tek perdeliklerin oluşum öyküsü için, *Düğün*'ün "Oluşum Öyküsü" bölümüne de bakınız.)

Elinizdeki yayın, Brecht'in 1919 yılından kalanlar içindeki bir daktilo yazımı metne uygun olarak yapılmıştır.

Oyunun Sahnelenişi ve Yankıları

Şeytan Kovma, Brecht hayattayken hiç yayınlanmamış ve oynanmamıştır. "Brecht'in bilinmeyen bir oyununun 'dünya prömiyeri'" biçiminde anons edilerek ilk sahnelenişi, 3 Ekim 1975'te Basel'de yeni Devlet Tiyatrosunun açılışı vesilesiyle gerçekleşmiştir (Reji: Richard Peter; Dekor: Erich Offermann). Oynanış, üç gün içinde otuz altı seans gösteri sunulan ve "tiyatro pazarı" adı verilen bir şenlik çerçevesinde ve tam da ilk gösteri olarak yer almıştır. 1919'un tek perdeliklerinin Brecht'in ölümünden sonra sahnelenişleri gibi, bu oyun da hak etmediği bir iddia ile anons edilmiş ve öyle bir beklenti yaratılmıştır. Basındaki sayısız eleştiriler ağırlıkla dostçadır, ama biraz hayal kırıklığı olduğu da gözden kaçmaz. Örneğin 6 Ekim 1975 günlü *Basler Volksblatt* gazetesinde Paul Schorno, şu saptamayı yapar: "Bretolt Brecht'in dünya prömiyeri olarak prezante edilen tek perdelik oyunu *Şeytan Kovma,* epey iddiasız bir malzeme olarak ortaya çıktı, ama seyirciye, önemli oranda sahne düzenlemesine (Erich Offermann) borçlu olduğumuz çokça eğlence sundu."

KARANLIKTA IŞIK

Temel Metin

Karanlıkta Işık, Brecht'ten kalanlar içindeki daktilo yazımı metin.

Metnin Oluşum Öyküsü

Bu tek perdelik oyun, 1919'da yazılmış ve ancak Brecht'in ölümünden sonra 1966'da, Frankfurt a.M. da Suhrkamp Yayınevi tarafından *Stücke* (Oyunlar) 13.Cilt'te yayınlandı. 12.Haziran 1969'da, Essen Şehir Tiyatroları tarafından ilk kez sahnelendi.

Oyunun adı, 1917 yılındaki, o dönemin aydınlanma filmleri denen öteki filmleri gibi büyük başarı sağlamış *Işık Gelsin* filmini anımsatır. Gazetelerden anlaşıldığına göre öylesi filmler günün konusuymuş. 7 Kasım 1919'daki "Tiyatro Yaşamından" adlı makalesinde Brecht, şunları yazar: "Sinemalar şimdiki gibi domuzlukları göstermeyi sürdürürlerse, kısa süre sonra tek bir insan bile tiyatrolara gitmez olacak. Sinema insanları, cumhuriyetçi özgürlükleri serpilip geliştiği anda, yoksul kızlara ne kadar acıdıklarını keşfettiler ve cumhuriyetin gözünü açma görevlerinin bilincine vardılar: Aydınlanmanın filmi yapıldı. Kâr getirici olması gerektiği için mal yeni değildi. Ne var ki böyle numaralardan pek de hoşlanmayan polis, aydınlatmanın bu tarzını şimdiye dek hep yasaklamıştı. Oysa şimdi onlar çuvalla para kazanıyorlar [...]"

Bu oyuna ilişkin doğrudan esin kaynağı ise, bir olasılıkla, 1919'un 5 Eylül'ünden 21 Eylül'üne dek Augsburg'da açılan, "Cinsel Hastalıklarla Mücadele için Alman Derneği"nin sergisi olmuştur. O sergide her gün doktorlar konferans vermekte ve izleyenler, mumdan modelleri, duvar tablolarını, anatomik preparatları gezebilmektedir. (Tek perdeliklerin oluşum öyküsü için, *Düğün*'ün "oluşum öyküsü" bölümüne de bakınız.)

Elinizdeki yayın, Brecht'in 1919 yılından kalanlar arasındaki, kendisinin el yazısıyla düzeltmeler yapmış olduğu bir daktilo yazımı metne göre düzenlenmiştir. Brecht'in 1919 sonbaharında yazdığı tek perdelikler içinde *Karanlıkta Işık,* ilk kez kapitalist iş uygulamalarına el attığı için özel bir konuma sahiptir.

Elinizdeki metnin düzenlenmesine ait:

DİPNOT

1. (307,32) *Yamak*] Temel metinde buradan itibaren Lind adı kullanılmış. Eldeki yayında onların yerine de rol kişisinin niteliği kondu.

Son sahne, "sezdirmeksizin"den sonra başka bir makineyle yazılmış. Oradaki metin bölümü kayıp herhalde.

Oyunun Sahnelenişi ve Yankıları

"Karanlıkta Işık", Brecht hayattayken hiç yayınlanmamış ve oynanmamıştır. İlk kez 12 Haziran 1969'da Essen Şehir Tiyatroları tarafından Humboldt-Aula salonunda sahnelenir (Reji: Dieter Dorn; Dekor: Fritz Riedl; Müzik: Alfons Nowacki). 1919'un öteki tek perdeliklerinden farklı olarak bu oyunun ilk sahnelenişi, aşırı bir iddialılık taşımadığı gibi daha sonra Brecht'in tiyatro kuramı düşünceleri alanına da girmemiştir. Gerek rejisör, gerekse oyuncular, her şeyden önce eğlendirmeye bakarlar ki bu istekleri de yerine gelir. 14 Haziran 1969 günlü Düsseldorfer Nachrichten gazetesinde Klaus U. Reincke şunları yazar: "Dorn, Moritat panoları ile taşra panayır çalgıcıları arasına bir dizi grotesk numara koymuş, bunların içinde de en başta aydınlatıcı Paduk rolündeki Wolfgang Schwalm, Chaplin tarzı oyunuyla parlıyordu. Ne var ki, doruğa çıkan keyifli güldürü yüzünden, ikiyüzlü burjuva ahlakına yönelik taşlama etkisizleşmişti."

Satır Açıklamaları

2. (291,1) *Karanlıkta Işık*] (Latince: *Lux in tenebris*) Bkz. *Yohanna İncil'i* 1,5: "Ve karanlıkta ışık görünür; ve karanlık onu kavramadı."

3. (293,8) *Işık gelsin*!] Bkz. 1 Musa 1.3.

4. (293,16) *Ulkus molle*] Frengi'nin ön belirtisiyle ilgisi olmayan bir cinsel hastalık.

5. (293,16) *Belsoğukluğu*] Bir cinsel hastalık.

6. (293,17) *Frengi*] 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da çok yaygınlaşan bir cinsel hastalık. 1 Ekim 1918'den 9 Ocak 1919'a dek Brecht, Augsburg'da bir ihtiyat asker revirinde, cinsel hastalıklarla ilgili olan 'İstasyon D'de askerlik hizmeti yapmıştı.

7. (298,6) *Hıristiyan Katolik Kalfalar Birliği*] Ayakkabıcılıktan rahip olan Katolik Adolf Kolping'in 1846'da kendi adıyla Kolping Birliği olarak kurduğu Kalfalar Birliği kastediliyor olmalı.

8. (300,39 vd.) *Ölüyken dirilen, üçüncü gün göğe yükselen*] Hıristiyan inancı olan Credo'dan (Doktor Martin Luther'in Küçük Katechizm'ine bakınız, 1529).

9. (301,35) *Dolmuşum*] "Kalbi dolu olanın, ağzından taşar" (Bkz. *Matta İncili* 12,34) deyişinin "ağzım dolmuş" olarak terse çevrilmişi.

10. (303,38) *Paskalya'nın ne olduğunu*] Havarilerin İşleri'ne gönderme: 2,1-4. Paduk, "Kutsal Ruh ile dolu" olduğu hissine kapılmış ve Havariler'in Kutsal Ruh'u dile getirmeleri gibi "başka dillerle" vaaz verdiğini sanıyor.

11. (307,28) *müessese*] Brecht bu sözcüğü İngilizce olarak buraya kadar okunuşuna gönderme ile "etablissemang" şeklinde yazmışken burada Paduk'a bir anda doğru yazılışı ile kullandırmış: "etablissement".

BALIK AVI

Temel Metin

Balık Avı, Brecht'ten kalanlar arasında daktilo yazımı metin.

Metnin Oluşum Öyküsü

Bu tek perdelik, 1919 sonbaharında ya da 1919-1920 kışında yazılmış, ancak Brecht'in ölümünden sonra 1966'da Frankfurt a.M.da Suhrkamp Verlag tarafından *Stücke* (*Oyunlar*) 13. Cilt'te yayınlanmıştır. İlk oynanışı, 11 Ocak 1967'de Heidelberg Şehir Tiyatroları'nda gerçekleşmiştir.

Balık Avı, 1919 sonbaharının öteki oyunlarından biraz daha sonra yazılmış olabilir. Hans Otto Münsterer, "Bert Brecht. 1917-22 Yıllarından Anılar"da (Zürich 1963, S.140 vd.) bu oyunun 28 Kasım 1919'da bakması için kendisine gelen daktilo yazımı metinler arasında bulunmadığının altını çiziyor. (Tek perdeliklerin oluşum öyküsü için, *Düğün'ün* "oluşum öyküsü" bölümüne de bakınız.)

Öykünün, Homeros'un *Odysseia*'sında 8. Şarkı 266-366. dizelerde bir ön örneği vardır. Birinci Adam ile Balıkçının Karısı'nın yakalanması gibi, Afrodite'nin kocası Hefaistos da Savaş Tanrısı Ares ile aşk tanrıçası Afrodite'yi zina halinde basar ve bir ağ içinde yakalar. Öfkeli kocanın o ikisini önlerine götürdüğü öteki tanrılar, Brecht'in oyunundaki Balıkçılar gibi kahkahayı koyverirler (tanrılarınki "Homeros kahkahası"dır).

Elinizdeki yayın, Brecht'in 1919 yılından kalanlar arasındaki, kendisinin el yazısıyla çok sayıda düzeltmeler yapmış olduğu bir daktilo yazımı metne göre düzenlenmiştir.

Bu tek perdelikteki komedi, gerek fars, gerekse üst ve alt üslupta grotesk, halksal, absürd ve gerçekçi çizgilerin bir karışımından meydana geliyor. İhanet ile dindar duygusallık, cenaze merasimi ile kavga gürültü, bir arada düzenlenmiş.

Elinizdeki metnin düzenlenmesine ait:

DİPNOT

Temel metinde başlık ve kişiler yoktur, sonradan eklenmiştir.

1. (326,32) *Söyle ona!*] Temel metinde bu söz reji açıklamasından önceye konmuştur.

Oyunun Sahnelenişi ve Yankıları

Balık Avı, Brecht hayattayken hiç yayınlanmamış ve oynanmamıştır. İlk oynanış olarak 11 Ocak 1967'de Heidelberg Şehir Tiyatroları tarafından Carl Orff'un bir Bavyera komedyası olan *Astutuli*'si ile aynı akşamda birlikte sahnelenmiştir (Reji: Alfons Lipp; Dekor: Bert Kistner).

Basındaki yankılar kapsamlı ve çeşitlidir. Bu oynanışa ilişkin pek çok gazete görüş yazmıştır, çoğunluk dostça-kibarcadır, ama biraz hayal kırıklığı da vardır.

Örneğin 13 Ocak 1967 günlü *Rhein-Neckar-Zeitung* gazetesinde Edwin Kuntz şöyle yazıyor: "Karşıtlıklarla dolu, tartışılmaya değer bir akşam oldu. Tiyatronun birbirinden tümüyle farklı üslup ve oynanış tarzı karşı karşıya getiriliyor. Böylece, tiyatronun genişliğine ilişkin belki niyette olmayan ama sonuçta kendini kabul ettiren bir şeyler kavranır oldu."

Erich Lissner, 13 Ocak 1967 günlü *Frankfurter Rundschau* gazetesinde şu saptamayı yapmış:

"Alfons Lipps'in sahnelemesi, beklenenden daha epik esneklikli, kontrollu, Brecht'in sonraki tiyatro kuramı görüşlerini erkene alan, tavırlara ve gruplara ağırlık veren bir tarzda göründü bize, ama güçlü bir canlılık atağını da taşıyabilir, daha gerilimli, daha etiyle canıyla anlamlı olabilirdi. Bert Kistner'in mavi dekoru – kare oyun afişi gibi – Neher'e sıkı bir yakınlık göstermekte. Cüsseli Balıkçı'ya Wolf Flüs, tek boyutlu bir sınırlamanın ötesinde kel kafayla zorbalığı ve duygusallığı karmaştıran bir derinlik vermiş; Balıkçının Karısı'nda Dagmar Sörensen, sert kumaşlı geceliğinin içinde biraz fazlaca ürkek uysal kalıyordu; sevgilisi Werner Handrick'te ise gerekli kararlılık azdı galiba. Öteki oyuncular da alkışları hak etmiş güçlerin içinde yerlerini almışlardı."

Satır Açıklamaları

2. (315,22) *Johannis*] Johannis yortusu (günü, gecesi), 4. yüzyıldan bu yana Vaftizci Johannes'in doğum kutlamasıdır. Çok tanrılı dönemin gündönümü kutlamasının yerini aldığı için, Johannis banyosu, Johannis ateşi ve yanar fıçıları, tekerlekleri tepeden yuvarlamak gibi gelenekler de birlikte gelmiştir.

3. (319,35) *6. Emir*] "Zina yapmayacaksın." (5, Musa 5,18'den, Doktor Martin Luther'in "Küçük Katechizm"inda, 1529)

4. (320,15) *Tanrı iyilerin nasibini uykuda verirmiş*] Bkz. *Mezmur* 127,2: "çünkü dostlarına bunu uykuda sunar."

5. (321,3) *Sevgili tanrı bu köpüklerle gelen*!] Bkz. *Havarilerin İşleri* 2,2: Paskalya mucizesine gönderme.

6. (321,4) *Çık dışarı... büyük bir av bekliyor seni!*] Genç İsa olarak "insan avcısı" olan Petrus'un balık avına gönderme (*Luka İncili* 5,1-11; *Matta İncil'i* 4,18-22). Brecht'in bu tek perdeliği, "insan avı"nın ön tasarımını veren iki değişik edebi kaynağı, yani *Odysseia* ile *İncil*'i birleştirmekte.

7. (322,37) *Ağ burada işte*] Oysa oyunun devamında ağı Kadın'ın getirdiği görülüyor.

8. (323,13) *Selam sana Meryem, Tanrının inayeti seninledir.*] Bkz. *Luka İncil*'i 1,28 ve 1,42: "Ve melek ona geldi ve dedi: Selam sana yüce inayetli! Tanrı seninledir!" Cebrail'in Meryem'i selamlayışı (İngilizce'de de selam; Latince: Ave Maria), Katolik ritüelinde dua olarak büyük önem taşır.

9. (326,2) *Her şey boş*!] Bkz. Süleyman'ın Vaazı 1,2.

10. (326,26) *Hepimiz günahkârız*] Bkz. Romalılar 3,23.

OVA

Temel Metin

"Ova. Hamsun'dan Esinlenen Opera", Brecht'ten kalanlar arasında elyazısı metin.

Metnin Oluşum Öyküsü

Elyazısı metnin kapağına Brecht'in elle koyduğu "3/10/19" tarihi (3 Ekim 1919) gösteriyor ki *Ova* da yaklaşık olarak 1919'un ötek tek perdelikleriyle aynı dönemde yazılmıştır. Hans Otto Münsterer, Brecht'in o sonbahardaki edebi ürünlerine ilişkin anılarında bu oyundan söz etmiyor, herhalde Brecht bu oyununu ne daktiloya çekilmek, ne de gözden geçirilmek üzere ona vermediği için olmalı bu.

Brecht bu oyununun edebi öncülü olarak Knut Hamsun'un 1914'te *Macera. Seçilmiş Öyküler* adıyla Almanca'da da yayınlanmış (Norveççesi, *Kratskog. Historier og Skitser*, 1930) öyküleri arasındaki *Zachäus* öyküsünden yararlanmıştır. Hamsun'un öyküsü, zayıf olan Zachäus'un kuvvetli olan Polly ile mücadelesini anlatır. Öykü, Zachäus'un bir parmağını kaybettiği bir kaza ile başlar. Aşçı Polly, kendi gazetesini okuduğu için Zachäus'a kızmaktadır ve kesilmiş parmağını pişirip onun önüne koyar. Zachäus ise onu vurarak öcünü alır.

Brecht, öyküye Lizzie figürünü eklemiştir; Hamsun'un metninde hiç kadın yoktur. Zachäus'un parmağını kaybettiği kaza Hamsun'da anlatı içinde meydana gelirken Brecht'in oyununda, daha önce olmuş bir olay olarak geçmektedir. Brecht'te kuvvetli olan Polly, zayıf olan Zachäus'u öldürür. Brecht, Amerika için bir karakteristik olarak gördüğü bu kuvvetlilerin kendi istediklerini zorla yapmaları olgusunu, daha sonraki *Vahşi Ormanda* oyununda "Ova (Prärie) yapmak" biçiminde niteleyecektir. Ama Brecht, öyküdeki erkeklerin uykudan önce keyifle cinayet anlatmalarını oyununa almaz. Buna karşılık, erkekleri birbirleriyle kavgaya iten motif olarak sıkılıyor olmalarını ve özgürleşme olanağı olarak görünürken ken-

di yasasını kıra dayatan kent motifini güçlendirir. (Tek perdeliklerin oluşum öyküsü için, *Düğün*'ün "oluşum öyküsü" bölümüne de bakınız.)

Oyunun elinizdeki yayınlanışı ilk yayındır. Brecht'in bir okul defterine elle yazdığı metin esas alınmıştır. Oyunun alt adı "Hamsun'dan esinlenen opera" olmakla birlikte hiç bestesi yaplımamıştır. Gerek Amerika ortamından alınma süje, gerekse librettonun özel biçimi, oyunu 1919'un tüm öteki tek perdeliklerinden ayırmaktadır.

Satırların düzeni, metnin düzyazı ya da dizeli olduğuna yönelik açık bir işaret taşımaz. Elinizdeki yayın, temel alınan elyazısı metne uygundur; satır başlarının küçük ya da büyük harf yazılışları ve satır bitişlerindeki noktalama işaretleri de temel metindeki gibidir.

Elinizdeki metnin düzenlenmesine ait:

DİPNOTLAR

1. (330,1) *Kişiler*] Kişiler listesi sonradan eklendi.

2. (337,1) *Çocuk gibi!*] Temel metinde "gibi"den sonra "gider" diye reji açıklaması konmuş. İlk yazılışta tüm bu antre, Zachäus'un baştaki dört satırından ibarettir. Devamını Brecht, çıkma olarak eklemiş.

3. (339,21) Temel metinde hem bu, hem de sonraki bölümün ikisine de 13 sayısı verilmiş. Elinizdeki yayında bölüm sayıları düzeltildi.

Satır Açıklamaları

4. (335,25) *Daniel Webster*] Polly burada, ABD senatosunda parlak konuşmalarıyla egemen olan ve büyük popülarite kazanarak 1852'de ölen politkacı Daniel Webster'i kastediyor.

BRECHT'İN YAZILARI NOTLARI

"BAAL" ÜSTÜNE.

DOSTUM ORGE'YE![1]

Bu tiyatro oyunu, bir meyhanede hiç seyirci seçmeksizin yaz mevsimine övgü şarkısı söyleyen bir adamın olağan öyküsünü işliyor – ek olarak gerek yaz mevsiminin, gerekse meyhanenin ve şarkının sonuçları da var. Adam pek modern bir şair değil. Baal, doğuştan şanslı. Bilinmesi gerekir ki Baal, 30 yaşının üstüne dek hiç azar işitmeksizin yaşam sürmüştür[2]. Bu oyunu sahneleyecek olan çağın çocuğudur. Felâket bir Sokrates ve Verlain kafatasıdır o[3] ve[4]. Ortalamayla yetinmeyip uçlara özenen oyunculara: Baal, ne özellikle komik, ne de özellikle trajik bir niteliğe sahiptir. Tüm hayvanlardaki ciddiyet, onda da vardır. Oyuna gelince, yazarı derin derin düşündükten sonra şöyle bir eğilim keşfetti: Oyun şunu kanıtlamak istiyor: Ödemek isteyince insanın kendi payına erişmesi mümkündür. Ödemek istemeyince de mümkündür. Ödesin yeter ... Oyun, ne yalnızca bir epizodun, ne de çok sayıda epizodların değil, bir yaşamın öyküsü. İlk başta adı: "Baal, tıkınıyor! Baal, dans ediyor!! Baal, göğe çıkıyor!!!" idi.

BAAL REJİSİ[5]

İlk sahne orkestra boşluğunda oynanabilir. Olmazsa, koral aşağıdan gelir. (Yukarıya doğru güney rüzgârları.)

1- Johannes sahnesi

2,5 m yükseklikli kırmızı bez perde. Önünde iki ahşap iskemle. Orkestra boşluğundan çıkarak (soldan ortaya doğru) Baal, gitarıyla. Delikanlı, toy, zayıf, sağ yandan. Baal, ayakta. Çıkarak başlar. Sonra ikisi de otururlar. Johannes "kirli"den sonra (Sayfa 18'de altta) ayağa kalkar, "Ama yasa"dan önce (19, ortalarda) oturur.

Baal, arya sırasında gitarı akord eder.

Bitiş: Johannes çok ezik biçimde oturur, Baal kalkar, arkaya gider.

Perde hanltıyla açılır.

2- Konyakçı Meyhanesi.

Önde ahşap bank. Ön sağda bar tezgâhı, tezgâhta Luise. (Arka solda bir pencere, masa ve beyaz bulutlar.)

Johannes önde ağır ağır, başı eğik, sağ yana süzülür.

Baal (bu arada) barda ayakta duran Arabacılar'a. Kapı uzakta sağda.

3- Çatırası odası

Kırmızı perde. Demir karyola.

ÖNDEYİŞ[7]

Bertolt Brecht'in yazdığı bu dramatik biyografide, erkek Baal'in yaşamını, yüzyılın başında geçen şekliyle izleyeceksiniz. Baal'in anormalliğinin, yirminci yüzyıl dünyasında kendine nasıl yol bulduğunu göreceksiniz. Baal, görece insan, Baal, edilgin deha, Baal denen o fenomen, edepli insanların arasıda ilk ortaya çıkışından, yaşamının korkunç sonlanışına dek, en iyi toplumun kadınlarınca akıl almaz kullanılışıyla, insanlara davranışıyla sergileniyor. O yaratığın yaşamı, sansayonel bir edepsizlikti. Bu edepsizlik, sahne uyarlaması yoluyla çok hafifletildi. Oyun, Baal'in 1904 yılında edepli insanlar içinde şair olarak ortaya çıkışıyla başlar. Ritmik bir girişte Baal'i, plastik olarak her yönüyle göreceksiniz ve kendi buluşu olan teneke telli banço'su eşliğinde sunduğu ünlü Büyük Baal'in Korali'yle kendi ağzından dinleyeceksiniz.

İLK BAAL TASARIMI[8]

Baal adlı dramatik biyografi, gerçekten yaşamış bir adamın yaşamını ele alır. Josef K., diye biriydi bu, onu ne şahsen, ne de bir zamanlar yarattığı ünden anımsayamayan insanlar, bana anlatıp durmuşlardı. K. bir çamaşırcı kadının tek oğluymuş. Daha baştan kötü ün yapmış. Herhangi bir eğitim almaksızın, şaşırtıcı bilgi içeren konuşmalarıyla en kültürlü kişileri bile kendine çekermiş. Arkadaşının söylediğine göre, emsalsiz hareket tarzıyla (sigara alışta olsun, bir sandalyeye oturuşta olsun, vb.) birçok genç üzerinde öyle bir etki yaratmış ki, onun tarzını taklit etmeye başlamış gençler. Ne var ki düşüncesizce geçirdiği yaşam dönüşümü yüzünden ve özellikle de kendisi hiçbir çaba göstermeksizin eline geçen her fırsatı utanmasızca sonuna dek kötüye kullandığı için, battıkça batmış. Karanlıkta kalan çeşitli olaylar, örneğin bir genç kızın intiharı, hep onun

hanesine yazılmış. Usta bir montörmüş ama bildiğimiz kadarıyla hiç çalışmamış. A.da[9] barınamaz duruma gelince, batık bir eczacı ile birlikte uzaklara gitmiş, ama sonra 1911 dolaylarında A.ya geri dönmüş. Lauterlech'teki[10] bir meyhanede bıçakların çekildiği bir itişmede o eczacı arkadaş, kesine yakın bir olasılıkla Josef K. tarafından öldürülmüş. Josef K., bunun ardından kaçarcasına A.yı terk etmiş ve Karaormanlar'da sefalet içinde öldüğü sanılıyormuş.

ERKEK BAAL[11]

...ve dram kişilerinin doğuşu

Bu arada herhangi bir toplulukta sorarlar bana: Nereden aklınıza geldi? Gerçekten olmuş mu bu? O insanlar geçekten var mıymış? Üstelik her seferinde masadakilerin bu soruyu biraz komik, soranı da saf bulduğu, dikkatimi çeker. Soranı ben de saf bulurum. Ama işte sırf bu yüzden de sorduğu soruyu asla komik bulmam. Bu soruyu soran, benim masadaki en iyi seyircimdir, doğru bir konumdadır, oyundaki hedefim odur.

Ona verdiğim cevapta, figürlerimin içinde yalnızca Erkek Baal'in gerçekten yaşamış olduğunu, adının başka olduğunu, ayrıca kendisini bizzat tanımadığımı, yalnızca arkadaşların anlattıklarından duyduğumu söyledim. Ama eğer seyircinin bir hakkı varsa, o da kuşku duyma hakkıdır. Olmadık saçmalıklarla doldurulmuştur kafası. Şimdi düşünür: Eğer Baal denen adam yaşamışsa geride gerçek izler bırakmıştır ve bu Brecht de herkese bu konuyu enine boyuna sorup soruşturmuştur. İşte bu kabulle o seyirci benim konumuma geçer. Burada bir fenomen gerçekten ilgimi çekmiştir, onun eylemini öne çıkarılmaya değer bulmuşumdur ve felsefesi dikkat çekicidir. Onu öyle sergilemeye çalıştım ki, her yaptığı yargılanabilsin ve onun tüm yaşamı, yaşamın kendisine ilişkin anahtarlar sağlasın.

Öteki oyunlarımda belli insanları değil, ama gayet belirli ve bana temsil edici görünen tipleri meydana getirdim ve onların belge değeri[12] taşımalarını istemek, tutkum oldu benim. Ama giderek bunun ötesinde, geleceğin sahnesinde, gerçekten yaşamış ve hatta olabildiğince çok insanın tanıdığı figürler görmek daha önemli görünür oldu. Özellikle de biz gençler, oyunlarımızda yalnızca düşük

karakterler ve anlamsız, akılsızca eylemler göstermekle suçlandık hep. Gerçekten kahramanca tipler sunduk. Onların içgüdüleri bazan aşağı görünebilir, öylesi insan tipleri, gerek kendileri için, gerekse başkaları için pek çok bakımdan tehlikeli olabilirlar, ama güdülerinin ve iştahlarının gücü inkâr edilemez.

Aslında büyük dramaların kişilerinin nereden çıktığı, temelde elbet önemsizdir. Yeter ki yaşasın onlar. Yine de, böyle figürlerin yaşamış olamayacakları şeklinde bir itiraz, drama yazarı için müthiş acı verici olurdu. Ne var ki ben, genellikle o yazarların yaşamı bildiklerini ve bir insanın örneğin gazetede okudukları bir eyleminin nasıl olup bittiğini tasarlayabileceklerini hiç sanmıyorum.

Şeytaniliğiyle ünlü bir tanınmış oyuncu[13], benim oyunumda kendisinin oynayacağı bir rolle ilgili olarak: "Figür değil ki bu!" demişti bir keresinde, "Bir şöyle diyor, bir böyle. Ne söylediğini bilmiyor zaten." Adam böylece, benim figürümün "yaşamdan alınmış" olmadığını söylemek istiyordu; oysa gerçekte benim figürümün yalnızca sahiciliğini kanıtlamış oluyordu. Kim, bir şöyle, bir böyle demez ki? Ne dediğini bilen kimdir? Ancak çok ortalama bir insan. Dram yazarları tanınmış insanları sahneye getirmeye geçselerdi – ki çok da iyi olurdu – o zaman yapmaları gereken şey, gayet açık ve sakince, o yaşamların nasıl geliştiğini göstermek olacaktı. Asla o tanınmış insanlara, sırf bilinen olayların ortaya gelmesi için zurunlu görünen şeyleri söyletemezlerdi; onun yerine, gerçekten yaşanmışı izleyerek o figürleri, tüm sapmalarıyla, tüm hatalarıyla öyle sergileyeceklerdi ki, onların (tarih kitaplarının içeriğini oluşturan) eylemleri bir o kadar kavranabilir olsun ve bir o kadar fenomen niteliğiyle ortaya çıksın. Eğer bir drama yazarı Üçüncü Richard figürünü[14] meydana getirmek istiyorsa, yapması gereken şey, o kişinin yaptıklarını olabildiğince makul hale getirmek değil, o yapılanların bize dehşet verici, insanlık dışı, garip gelmesini sağlamak, onları yapanı da dikkat çekici ama neredeyse anlaşılmaz bir hayvan olarak sergilemektir. Böylece seyicide bir birikim oluşur, çünkü dünyanın içerik zenginliğini ve salt algıyla tüketilemeyecek tanrısallığını yaşar seyirci.

"GECEDE TRAMPET SESLERİ" ÜSTÜNE

SAHNE İÇİN NOT[1]

Bu drama, Münih'te şu fon önünde oynandı: Oda duvarları olarak konan yaklaşık iki metre yükseklikli panoların arkasındaki fona çocuk resmi üslûbunda büyük kent görünümü çizilmişti. Kragler'in her antresinden birkaç saniye önce, ay kırmızı renkte yanıyordu. Efektler hafif verildi, Marseillaise[2] son perdede gramofonla çalındı. Uçarcasına ve müzikal bir etkiyle tempoyu hızlandırmadığı takdirde üçüncü perdeden vazgeçilebilir. Salona, üstünde "HERKES KENDİNCE EN İYİDİR" veya "ÖYLE ROMANTİK BAKIP DURMAYIN" gibi şeyler yazılı pankartlar asılması önerilir.

"TRAMPETLER" ÜSTÜNE[3]

Oyunun gizli çekiciliklerini ortaya çıkarmak peşindeyim. Aslında omlet yiyen bir adam var, çok gürültüyle yiyor ama, insanın tüylerini diken diken edecek bir gürültüyle küçük bir omlet yiyor. Bir adam söz konusu, yani pek de seçici olmayan adamın iştahı söz konusu. Onun sahne üzerinde dikkat çeken yanı, yaşam içinde (sahnenin hiç de yeterince taklit edemediği yaşam içinde) hiç mi hiç dikkat çekmeyecek olmasıdır. Ayak takımıdır o. Trajikmiş, arı çizgiymiş, itiraf etmek gerek, onun böyle şeylerden anladığı yoktur, hiçbir görev duygusu yoktur, ondan beklenmesi gereken değildir yaptığı, kolayca önüne gelen sıçramayı sahiplenmez, orada sapar. Hakkında verilecek nihai yargı açısından onun durumu, sizin romantizminize duyarsız olmadığı için daha da kötüleşiyor, hayal kırıklığı yarattığını biliyor o, biraz erkeklik onuru, biraz da tutarlılıkla sıyıracak kadarı yok onda, tersine umursamazca burun bükerek iz sürücü bahanelerle kıvırtmaya çalıştığı görülüyor, yakınarak yaklaşıp sonra aptalca köpürüyor, onun da haklı olduğunu görmenizi o da istiyor elbet. Oysa siz zaten görüyorsunuz, çünkü aldırdığınız yok ki. Ve çekilmez banalliğime karşın ben de onun varını yoğunu size sunacak kadar sevgili dostunuzum elbette, size göz eden ve tam sizin gibi düşünen, yani çok az, örneğin insanın iyi olmamasının ne kadar iyi olduğunu düşünen. Ve meseleye öyle bakarsak

(bakabiliriz de elbet: Birlik olmamız ne güzel, kardeşçe birlik olmuş bir halk[5], ve güzel olması da en önemlisi ya zaten), o zaman herifi size teslim etmemiş olmam o kadar önemli olmasın, yücelere sizin kadar aklım ermediği için onun ermesini ciddiye almak istemeyişim, herifin de yüreğime oturmuş olması. Ama eğer adil tartarsanız, her yerde nurlanmak için bilet bulabilirsiniz, kahraman cesetleri üstünden abonelikler var ya, doğru tiyatrolar neyle yaşıyor yoksa? Hem oyun da bunun dışında enikonu gayet romantik, değil mi?

"TRAMPETLER"E ÖNSÖZ[6]

1- *George Grosz ile Konuşma*[7]

Burjuvazinin proletaryaya karşı olma savı, onun çirkin suratıdır. Sizi, George Grosz, burjuvazinin düşmanı yapan da, onun fizyonomisidir, diye düşünüyorum. Günümüzde burjuvazi ile proletarya arasında bir savaşın sürdüğü, epeyce biliniyor. Ne var ki, eğer karşılıklı getirilen argümanlar geçerliyse, bu savaş zevkler arasındaki bir farka dayanmıyor. Ama argümanlar da aldatıcıdır ve gerçekten kanıtlanabilirlikleri yoktur, her şeyden önce: asla va asla gözetilmezler. Burjuvazi tarafından haksızlık yapılıyor, ama haksızlık her yerde. Siz, Georg Grosz, ve ben, haksızlığa karşıyız (tüm dünya gibi), ama eğer haksızlığı proletarya yapabilseydi, haksızlığa daha az karşı olacaktık. Şunu söylemek istiyorum: "Fırçayı elinize aldırtan" şey, haksızlık olamaz. Ama eğer sizin göremediğiniz gerçekten haksızlık olsaydı, bu sizi karşı devrimci yapardı, ve ben sizi vurur, sonrada anıtınızı dikerdim. Günün birinde, bir sömürülen için duyduğunuz zorlamasız bir acıyla veya bir sömürücüye karşı duyduğunuz zorlamasız bir öfkeyle, zorlamasızca elinize fırçayı almak isteyeceğinize inanmıyorum. Resim yapmanın sizin için bir sohbet olduğunu ve fizyonomilerin de buna vesile olduğunu düşünüyorum. Bir gün sobetinize adamak için harika bir fırsat olarak nasıl, içinizde belli bir tipik surata yönelik kuvvetli ve dayanılmaz bir sevgi bulacağınızı tasavvur ediyorum. Bu, "egemen sınıfın suratı"ydı[8]. Protesto zevkinin sizi çekebilir olmasını küçümsemiyorum, hele ki öylesi domuzlukları yapma izninin ancak seçkinlere tanınması nedeniyle seçkin olmak zorunda bulunan ve kendilerini seçkin sayan kimseleri domuzun kendisi olarak göstermenizi.

Örneğin bir proleter tipi asal biçimiyle ortaya getirmek, protestan anlamda[9] bir gerçeği açığa çıkarmak olmuyordu. Bir proleterin, olduğundan başka olmak istemesi için hiçbir neden bulunmazdı. Sırf hayatta kalabilmek için kendisine dayatılan müthiş zorluklar içinde ister istemez en hakiki esas biçimini alıyordu. Onun durumunda hiçbir lüks şansı yoktu. Her burjuva tip, daha iyi görünmekle daha iyi iş yapıyordu, oysa bir proleter asla iş adamlığı yapmaz. Günümüzde sanatın duruşu, sizin duruşunuz: Resmin nesnesi olarak sevdiğiniz tip, topluluk olarak hoşunuza gidemez. Burjuvaziye karşı politik düşmanlığınız, proleter olmanızdan değil, sanatçı olmanızdan ileri geliyor. Politik tutumunuz (gördüğünüz gibi sizden farklı olarak benim için ikinci planda gelmekte), aslında topluma karşı tutumunuzdur (resminizin nesnesine değil). Bu süreci, asla sizinki kadar kapsamlı olmasa da en az o kadar ciddi biçimde yaşadım ben. Burada oyunlarımdan birine, özellikle politik yoldaşlarınızca hiç beğenilmeyen küçük komedi "Gecede Trampet Sesleri"ne gönderme yapıyorum.

2. *"Gecede Trampet Sesleri"ni bujuvazinin beğenmesi*

Oyun yaklaşık 50 burjuva sahnesinde oynandı[10]. Başarı büyüktü ve bu da yalnızca benim yanlış kapı çaldığımı kanıtlıyordu. Başarıdan kesinlikle memnun olmadım. Nedenini hemen saptayamam. İçim hiç rahat değildi, o kadar. Açık olmayan bir gösterim vardı, öyle ki akın akın elimi sıkmaya gelenler tam da – oyunumda olamasa bile – esasta kafasına vurmak istediklerimdi. Hoşlanmadığı kimselere top gülleleri yağdırıp da ardından aynı kimselerin onu kutladığı bir adama dönmüştüm: Yanlışlıkla mermi diye somun ekmeklerle ateş etmişim. Sonra da gazetelerden durumu öğrenmeye uğraşınca fark ettim ki, başarımın büyük bölümü sanatsal anlamda gerici basının öfkeli tepkilerinde yatıyor. Demek, somun ekmeği eleştiren de varmış!

Olay bütünüyle benim anlamadığım bir estetik meseleydi. Başka bir zamanda olsa belki yine de bir şeyler anlardım, ama tam da şimdi, New York ihya olup Moskova yıkılırken[11] ve bu tüm dünyanın meselesi olarak görünürken estetik'in lâfı mı olurdu ki. En eski oyunlar gibi en yeni oyunları da sahnelemeyi beceremeyen burjuva tiyarosu, ayakta kalmasını salt üslup sorununa bağlamıştı. Batmakta olan tiyatro, batmakta olan bir yük gemisi gibi, belki çok zor ama bir o kadar da önemsiz bir sorunla, sola mı yoksa sağa mı batmalı, sorusuyla meşguldü. Personel ise, şaşkınlıkla "Tanrım, sana, daha yakın"ı[12] dönüp dolanıp çalan ve Tanrı derken de taburları daha güçlü[13] olanı kasteden müziği eleştiriyordu. Felaket bir yanlış anlaşılmayı önlemek için şunu da belirteyim ki, gemi benzetmesi belki yanlış seçilmiş oldu, çünkü tiyatro eski bir yük gemisinden çok daha pahalı ama çok daha az değerlidir ve birlikte batanlar asla kayıp sayılmıyor, belki aksidir bile. Kaldı ki hem seyirci hem de sanatçı takımı, kısa bir kendine bakışın ardından tiyatronun kaçınılmaz biçimde batması gerektiği[14] sonucuna vardı ve tiyatrolar bu çığlıkların bedelini tiyatro reklam gelirleriyle ödediler.

Hep, açıkça düşünüp yapılmaya değer bulduğu bir edebiyat çalışmasını birkaç yudum içki ve birkaç puroyla[15] bitirebilecek duruma gelen bir adam olduğumu iddia ettim. Yalnız mesele, elimden geleni yapınca ne çıkacağını bilemeyişimde. Burada estetik sonuçlardan söz etmiyorum kuşkusuz. *Trampetler*, insanın irade zaafı için pek güzel bir örnek. Ben de onu para kazanmak için yazıp bitirdim. Ama her ne kadar böylece gerçekten ve şaşırtıcı derecede para kazandıysam da, zahmetime değer bir başarı sağladığımı söylersem yalan olur. Bazıları, bana para vermeyi başardı, ama ben, bir politik oyun yazmayı başardım,

3. *Aşk Hikâyesi*

Oyunumun konusunu seçerken parasal kaygılar etkili olduğu için, kamunun ilgisi nedeniyle mutlaka bir aşk hikâyesi bana zorunlu göründü. Bu oyunun yazılışı ciddi bir parasal işti ve tam da bundan dolayı müşteri seyircinin ihtiyaçlarını kavrama durumuna geldim. (Yani oyunda maddi ihtiras ile yazmak esastı.) Demek ki aşk hikâyesini teslime hazırdım, ne var ki burada beni temelde mülkiyet sorunu ilgilendiriyordu kuşkusuz. Bana günün kahraman tipi olarak görünen Kragler tipi, zaten başka bir şeye olanak vermiyordu. Belli bir kadına sahip olmak istiyordu ve eğer bu olmazsa ruhsal açıdan, ancak kendisinin olan veya olmasını istediği bir eve sahip olamamış bir adam olmakla sınırlıydı. İsteğinin nedenlerine girmem gereğine inanmadım. Kadını gerçekten de pek istenen biçimde koymadım ortaya. Belli bir güncel içselliği var ger-

çi, ama başka şeylere gerek duymaksızın, yani esasında bir başkası, bir eşi olmaksızın da kendini tatmin edebildiği için, o içselliğin güçlü olduğu söylenemez. Tüm çaba, zorunluluktan ve alışkanlıktan ibaret kalıyor. Ne sana zarar verir ne bana[16]. Asla, kadının erkekle yatmaya düpedüz ihtiyacı olduğundan ve bulduğu adamı alması gerektiğinden hareket eden, neredeyse devrimci denebilecek güçlü bedensel tatmin talebi değildir bu. Anna Balicke için erkek, bir zorunlu ihtiyaç değil, ucuz bir lükstür. Erotik alan, burjuva toplumunda tükenmiştir. Edebiyat bunu, seksin artık bir birleşme sağlamayışıyla saptamıştır. Belki gerçekte en güçlü erotik yaşam ancak, halka naif bir sanatsallıkla yönelen (bilinen etkili sözcükler[17] biçimini kullanan) ilkel edebiyatta hâlâ daha egemendir. Halk, kadınların önünde müstehcen sözcük kullanımını, bunların etkisine kuvvetle güveneceği yerde, reddediyorken bu başka ne anlama gelebilir ki? Bir aşk ilişkisinde trajik durum ancak çiftin bir oda bulamamasıyla mümkündür. Artık yatma meselesi babaya sorulamadığı için, günümüz koşullarının da dünkü gibi olup olmadığını ortaya çıkarmak yazık ki zor. Ama yatma ve sevişme organlarıyla ilintili müstehcen sözcüklerin etki gücü açıkça saptanabiliyor. Müstehcen sözcüklerin verdiği zevk, onlardaki gizli kirliliğe çok bağlıdır. Hatta zaman zaman bizzat yatmanın kendisinin verdiği zevk, gizli kirlilikle bağlantılıdır. İşte Anna Balicke'nin Kragler'deki kirli aşağılığa şehvet duymasındaki etkileyici romantik öğe budur. Burjuvazi buna düşünselin zaferi olarak bakacaktır. Ben bu aşk hikâyesinin büyüsüne öyle puslu savlarla gölge düşeceğini sanmıyorum. Ayrıca belki de gerçek seksüel zevkler ancak cinsel hastalıklardan kaynaklanacaktır. Bu, duygular için, henüz yaşam belirtileri bulunan bir atık alanı durumunda. Bu cinsel hastalıklardan biri de gebelik. Kızın umursamazlığı sayesinde Murk, hiçbir sığınma limanı olmaksızın ona *İncil*'de bile yer alan çok yaygın o tipik salgın hastalığı, o basit çocuk hastalığını bulaştırıverir. Aslında ahlaki davranmıştır: Kızın kaygılı ruh halini işgal ederek kendi ekonomik durumunu pekiştirmiştir. Ama ahlak, hesap hatasını önlemekte kullanılır. Ve kız, ahlaksızca davranır. Daha ziyade o kirli seksüel atmosfere bağlanır:

Gebe vaziyette Kragler ile yatmak.

4. 1918: Kragler'in devrimi

Oyun başarı kazandığında bu başarı, aşk hikâyesinin ve sahne gerisinde çalınan trampetlerin başarısıydı. (Bu arada, malzemenin poetik işlenişini hedefleyen belli bir kişisel tazeliğin ve oldukça pervasız tercihin de bana ait olduğunu itiraf edeyim.) Fon olarak işlemesi gereken devrim, Vezüv'ün, çorba tasını oraya koymak isteyen bir adamı ilgilendirdiğinden daha fazla ilgilendirmiyordu beni. Kaldı ki benim çorba tasım, Vezüv'e oranla çok kapsamlı görünüyordu bana. Sonuçta yine de ortaya ilk Alman devriminin tablosu gibi bir şey çıktıysa ortaya, özlellikle de bu devrimcinin bir tablosu çıktıysa, gerçekten benim yapabileceğim bir şey yoktu.

Bu devrim, diplomatların sinirlerinin laçka olmasıyla başlamış ve askerlerce bitirilmiş bir savaşın ardından geldi. Burjuvazi bu savaşı olağanüstü kuvvetle yürüttü. Briey'deki maden ve kömür[18] bölgelerini çalmaktan daha aptalca gerekçelerle de savaşlar çıkarılmıştır. Efsanesi, faşistlerin ve komünistlerin kafalarında daha uzun süre beslenip gitmiş olan, ordunun sırtındaki ihanet bıçağı[19], eğer başarılı olsaydı, nicedir ordunun bulunmadığı bir alana rastlayacaktı: Ordu, dönüş yolunda vurulmuştu. Kragler'ler o zaman çıkmışlardı ortaya. Devrim yapmışlardı, çünkü bir kısmının dört yıl boyunca görmediği ülke değişmişti. Kragler'ler çok tutucu kişilerdi. Burjuvazinin, burjuva olduğunu bilen kesimi tüm hükûmet mevzilerinden kaçınca, yerine bunu bilmeyen kesim (yani sosyaldemokratlar) geldi, boşalan makamları doldurma yükümlülüğünün şaşkınlığı içindelerdi. Onlar da, göçmekte olan bir damarda maden mühendisi olan madenciler türünden devrimciydiler. Kragler'ler, burjuva olmakta zorlanıyorlardı. Genellikle devrimci sayıldılar, ayrıca ben de sahnede Kragler'in pek devrimci bir etki bıraktığı deneyimini yaşadım. Her şey bir yana, proleter izlenimi bırakıyordu. Asker elbette proleterleşmişti. Derisi kötüleşmişti. Fabrikalar, gittikçe ordugâha benzer olmuştu, görüldüğü gibi etkileri de öyleydi. Gerçek devrimciler, Kragler'i proleter sayarak ve böylesi proleterlere kahraman diye müteşekkir olmak durumunda kalarak bu oyundan dolayı uzun süre hayıflanabilirlerdi. Çünkü onun kahraman olduğundan hiç kuşku yoktu. Ama oyunun tam tamına bir politik oyun olduğunu bugün artık asla inkâr edemezler. Hiç de

kolay olmayan bir bakış malzemesi. Kadeci bir sosyaldemokrat gelmişti önlerine ve kahraman biçiminde gelmişti. Hayatta olsun, sahnede olsun, onu burjuva olarak tanımak zordu. Hiç yadsınamaz olan devrim, yitirilmişti. Onu yapan bu tipti. En önemlisi de bu tipi tanımayı öğrenmek olmuştur. Burada özel bir derinliği olmayan gündelik romantik aşk hikâyesi içinde o sosyaldemokrat, o sahte proleter, devrimi sabote eden o kaderci devrimci, Lenin'in açık burjuvadan daha şiddetle mücadele ettiği[20] o tip, Rus devriminden önce uyarıcı olması için onu kitlelere tanıtmanın nasıl pek başarılamadığını Lenin'in de kavramakta güçlük çektiği o tip, Kragler buydu işte, acının yaniden mülke kavuşturduğu, yalvarıp yakaran, hır çıkaran ve istediğini alınca da eve dönüveren bu devrimciydi. İşte, proleterlere bu oyun gösterilmedi[21].

GERÇEKLERİN ZEMİNİ[22]

Gerçekten de Kragler için, romantik ay olmaksızın devrim düşünülemez. Çocuk gibi biri, acı çekmeyi beceremiyor, içinde bir ağrı hissettiği anda bağırmaya başlıyor. Onun devrimi, gerçekten de, karısı kapıları kitledi diye ortak mobilyalarını darmadağın eden çok gergin bir adamınki gibidir. Kırmızı ay, devrimlerin neredeyse kaçınılmaz bir aksesuvarıdır, çok da tehlikeli. Devrim, hiçbir şeyden olmadığı kadar, halk ayaklanmasından farklıdır. Devrim, içinde acılar gizleyen bir örgütlenmedir. Kragler tipiyle birlikte kırmız ay, devrimden kaybolur. Artık ihtiyacı kalmayınca tahrip eder. Hemen de küfreder. Ama burjuvaları tanır. Öyle romantik bakıp durmayın[23], diye seslenir onlara; çünkü, kendi kaderine hayacanla katılmaya kalktıklarında büyüklenmenin sarhoşluğuna girip yaşamdan vazgeçecekler, onu da ölüme giderken görmek isteyeceklerdir.

TİYATRO İÇİN ÇALIŞMALARIM[24]

18 yılındaki devrimden kısa süre sonra *Gecede Trampet Sesleri* komedisini yazdım. Oyun, bir Alman askerinin dönüşünü tasvir ediyordu, asker, savaşa giderken bıraktığından farklı, yeni, daha kötüleşmiş koşullarla karşılaşıyor, bir süre devrimci halk kitlelerine katılıyor, ama önceki haklarına ve yükselme olanaklarına kavuşunca onlardan ayrılıyordu. Gözlediğim insanların davranışlarını tasvir etmiştim, konuşmalarından alıntılar yapmıştım; onların davranışlarını izlemede ve konuşmalarını derlemede benim kendi tutumum belirli bir meraktı, ama onları yazarkenki tutumum, hak etmiş olmanın kutlamasıydı, çünkü benim gibi ve aynı zamanda yazanlar, genel gözlenebilir olan gerçek olayları not etmekten kaçınıyorlar ve devrimi, insanların salt zihinsel ve ahlaksal başkaldırısı olarak işliyorlardı. "İnsan"ın "haksızlığa" karşı başkaldırmasını ve "fikir" uğruna ölmesini selamlıyorlardı. Birilerinin ölmesi oyun yazarlarının ilgi alanına giriyordu, ama etli canlı, kesin ve akıllı çıkarlar için mücadele ederken gerçekten ölenler girmiyordu. Çıkarları öyle gerektirdiği sürece mücadele ediyor ve ölümü göze alıyorlardı ve çıkarları çok çeşitliydi. Dolayısıyla, mücadelelerinin süresi de çeşitliydi, birçoğu mücadeleyi bırakıyor hatta kendileri "tükeninceye" karşı safa geçiyorlardı. İnsanların, kendi çıkarlarıyla hiç ilgisi olmayan, hatta onlara aykırı da düşebilen fikirler uğruna ölmeye hazır olduğu yalanını önümüze getiren ideologlara karşı çıkışta biraz ileri gittim: Oyunumdaki montörü çok fazla alkışlattım, kendisi için dayanağı olmayan ideale kanmadığı için onu gerçekçi bularak kutladım. Bu nedenle, yine kendilerinin, etli canlı, kesin ve akıllı, ama aynı zamanda ötekilerle kıyaslanamayacak derecede daha derin, daha önemli ve daha genel olan çıkarlar uğruna mücadele eden öbür devrimcileri gözden kaçırdım. Küçük gerçekçi Kragler'e ve isyancı küçük burjuva askerlere gösterişle katılırken, proleter devrimcilere ve onların mücadelesine olan saygımı, bu saygımın varlığını bile bile, gölgelemiş oldum; ki küçük burjuva, gerek kendi sınıfına, gerekse sömürüyü elbette kendisiyle paylaşan sınıfa şantaj olarak kullanmak üzere o proleter devrimcilerin mücadelesini istismar edip, sonra da onlara ihanet etmiştir. Mazeret olarak belki, çağdaşım olan yazarların ve seyircilerinin tiyatroya egemen olan tutumlarının, kendileri de küçük burjuvalar olarak idealist salatalarıyla Kragler'lerin aldatmasına katkı sağladıkları, böylece provakatör etkisi yarattıkları, kendileri de, asıl mücadeleyi veren proleter devrimcilere onların ihtiyacı olanı, yani mülkiyet ilşkilerinin tümden değişmesinin bütün gereklerini asla vermezken bir de "genel", "insansal", "ideal" edebiyatı kestikleri için öylesine gerilmiş olabileceğimi belirteyim. Aynen bu Kragler gibi onlar da, hem kendileri için hem de onun için ölecek olanlar uğruna ölmeyi reddediyorlardı, yalnız Kragler'den daha utanmazdılar ve onun

gerçek tavrını gizliyorlardı. Bu utanmazlara karşı daha utanırca olan alçaklığı methetmekle de ben onların da bu alçaklığa ortak oluşlarını unutuyordum. Yine de bu oyunda Alman devriminin neden başarısız olduğu gayet iyi görülebilirdi: Yalnızca liderlerinin ihanetinden değil, devrimci halk kitlelerinin çıkar farklılıklarından da ileri geliyordu yenilgi (ihanet tam da, çıkarları asla karşılanmayacak olanlar da mücadeleye katılsın diye bu çıkar farklılıklarının görmezden gelindiği yerde başladı zaten). Ve proleter politikası için asıl büyük ders şurada olmalıydı ki, Kragler'lere bu çıkar farklılığının salt geçici, yüzeysel ve önemsiz olduğunun öğretilmesi gerekiyormuş demek: Nitekim şantajları fazla dayanmadı. Proleter politikasında bu gerçekçi kavrayışın eksikliğinden dolayıdır ki Kragler'ler, on yıl sonra devrimlerini proletaryasız ve prletaryaya karşı[25] yaptı.

BRECHT'in YAZILARI NOTLARINA AİT DİPNOTLAR

"BAAL" İÇİN

1918/19: Dostum Orge'ye!

1921/22 kışı: Baal Rejisi

1925 sonu / 1926 başı: Öndeyiş ("Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü"nün Berlin'deki oynanışı için). İlk Baal Tasarımı.

1926 ilkbaharı: Erkek Baal (Kassel'deki sahneleme vesilesiyle).

DİPNOTLAR

1. (9,4) *Dostum Orge'ye*] Metin: Daktilo. Yazılış: 1918/19.

Metin, Brecht'in arkadaşı Georg Pfanzelt'e adanmış (Orge deniyor) olarak *Baal* oyununun 1919 yazımının başına konmuştur.

Temel metin olarak elimizde 1918'de *"Letzter Wille* /Son Arzu" başlıklı ilk yazılış bulunuyor; başkaca fark:

2. (9,11-13) *Bilinmesi gerekir ki... sürmüştür*] Temel metinde tamamlandı.

3. (9,14) *Felaket bir... kafatasıdır o*] "Sokrates'in ve Verlain'in felaket kafataslarını anımsayın".

4. (9,14) *Felaket bir Sokrates ve Verlain kafatasıdır o*] Baal'in dış görünüşüne yönelik bu dikkat çekici niteleme, Otto Hauser'in Verlain çevirisine göndermedir. Hauser, Önsöz'ünde Verlain'in kafasının "Absent tutkunluğunun etkisiyle gittikçe daha çok Sokrates'inki veya Faunus'unki" gibi olduğunu yazar. (Paul Varlain, *Saturnische gedichte. Galante Feste*, Weimar 1918, S.IX) Verlain kendisi de *"A Eugen Carriere, 1890* /Eugen Carriere İçin" şiirinde kendi kafatasını Sokrates'inkine benzetir.

5. (9,28) *Baal Rejisi*] M: Müsvedde. Y: 1921/22 kışı.

Bu metin muhtemelen Brecht Berlin'de *Baal* ve *Gecede Trampet Sesleri* oyunlarını tiyatrolara vermeye çalıştığı sırada yazılmıştır.

6. (10,1) *Sayfa 18'de altta ... 19, ortalarda*] Bu sayfa göndermeleri, elimize ulaşmamış olan baskıya aittir: Bert Brecht, *Baal*, Münih: Georg Müller Verlag 1920.

7. (10,20) *Öndeyiş*] M: Daktilo. Y: 1925 sonu / 1926 başı.

Bu metin, 1926 yazımı *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'nün daktilosuyla bize ulaşmıştır. Berlin'de 14 Ağustos 1926'da Brecht'in rejisiyle Junge Bühne'deki ilk oynanışta sunucu tarafından söylenmiştir.

8. (11,1) *İlk Baal Tasarımı*] M. İlk basım. Y. 1925 sonu / 1926 başı.

İlk Basım: *Die Scene*, Berlin, Sayı 1, Ocak 1926, S. 26. Salt basım olarak kalmıştır bize.

Bu metin, *Die Scene* dergisinde," Yazarlardan Kendi Eserleri Üstüne" sütununda yayınlanmıştır.

Brecht bu yazıyı, *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'nün yeni basımı vesilesiyle yazar. Elisabeth Hauptmann, Brecht'in bunu, kendisine öykünün açıklanışında yardımcı olması için gazete haberi biçiminde kaleme aldığını not etmiştir (Bkz. Elisabeth Hauptmann, *Notizen Über Brechts Arbeit 1926, Sinn und Form, Zweites Sonderheft Bertolt Brecht*'te, Berlin/DDR 1957, S.241). Gerek Joseph K. figürü, gerekse onun öyküsü, sanaldır. Gazete haberi üslubunu, Brecht, başka oyunlarında da kullanır.

9. (11,21) *A.da*] Augsburg kastediliyor.

10. (11,25) *Lauterlech'te*] Augsburg'da bir sokak.

11. (11,31) *Erkek Baal*] M: İlk basım. Y: 1928 ilkbaharı. İlk Basım: *Kasseler Neueste Nachrichten* gazetesi, 12 Nisan 1928. Salt basımla bize kalmıştır.

Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü, Kassel'de 16 Kasım 1927'de Kleines Theater'da prömiyer yaptı. Gazetenin redaksiyonu, şöyle bir ön açıklama koymuştur: "Bugün, (Heinrich Mann'dan sonra) Kassel'de son dönemde en çok oynanmış olan oyun yazarı Bert Brecht'le, oyun kişilerinin kaynağı üstüne konuşacağız." (Kassel'de *Erkek Baal'in Yaşam Öyküsü*'nden sonra 1 Aralık 1927'de *Adam Adamdır* oynanır.)

12. (12,22) *belge değeri*] Bkz. *Kleiner Rat, Dokumente anzuvertigen.*

13. (13,1) *bir tanınmış oyuncu*] Muhtemelen Brecht'in *Vahşi Ormanda*'da Shlink'i oynamasını rica ettiği Paul Wegener kastediliyor.

14. (13,18) *Üçüncü Richard figürünü*] Shakespeare'in *The Tragedy of King Richard the Third* tragedyasının başkişisi; sahnede, kötü ruhlu kişinin prototipi olarak bilinir.

"GECEDE TRAMPET SESLERİ" İÇİN

1922 Sonbaharı: Sahne İçin Not, *Trampetler* Üstüne (Her iki metin de oyunun 29 Eylül 1922'de Münih'teki ilk oynanışının ardından yazılır)

1926 civarı: *Trampetler* İçin Önsöz.

1927 civarı: Gerçeklerin Zemini, Tiyatro İçin Çalışmalarım.

DİPNOTLAR

1. (14,4) *Sahne İçin Not*] M: İlk basım. Y: 1922 sonbaharı. İlk Basım: Bertolt Brecht, *Gecede Trampet Sesleri. Drama*, Münih: Drei Masken Verlag 1922, S.8.

Bu metin oyunun Münchener Kammerspiele'deki sahnelenişinin sahne düzenlemelerini tasvir ediyor. (Reji: Otto Falckenberg; dekor: Otto Reigbert).

Başlığı olmayan bir başka daktilo kopya ise şöyledir:

"Sahne küçüktür ve ahşap ile mukavva levhalardan meydana gelir. Mukavvalar, sulu ve bitmemiş tarzda boyanır, kapı, pencere ve duvarlar, hepsi geçici olarak görünür. Aynı şekilde, sahnelerin gerisinde sürekli yükselen devrimci eylem, salonda zayıf ve hayali gibi hissedilir. Oysa insanlar çok canlı olmalı ve oyun çocuksu yürümeli. Salonda asılı kırmızı ve yeşil pankartlar üzerinde oyundan şu gibi sözler yazılıdır: "Herkes kendi derisi içinde en iyidir", "Ağanın gözüne inek yağlı görünsün" ve "Öyle romantik bakıp durmayın!" (*Gecede Trampet Sesleri, Bert Brecht'in Komedisi*, Deutsches Theater'ın sahne teksti, Kasım 1922, Elisabeth Hauptmann Arşivi, Berlin).

2. (14,11) *Marseillaise*] 1792'de askeri mühendis Claude-Joseph Rauget de Lisle tarafından yazılıp bestelenen ve *"Allons, enfants de la patrie"* (Vatan çocukları, ileri!) dizesiyle başlayan şarkı. Marsilya'lı bağlaşıklar 30 Haziran 1792'de Paris'e yürürken bu şarkıyı söylüyorlardı. Şarkının adı o zamandan beri *Marsellaise*'dir; 1870'ten bu yana da Fransız ulusal marşıdır. (Bkz. *Gecede Trampet Sesleri;* 'Satır Açıklamaları': DN.4: Orada "1795'ten beri" denmiştir. Aslında iki kez Ulusal Marş kararı vardır. YO.)

3. (14,20) *Trampetler Üstüne*] M: Müsvedde. Y: 1922 sonbaharı.

4. (15,7) *insanın iyi olmamasının*] Örneğin Leonhard Frank'ın *Der Mensch ist Gut* (İnsan İyidir) (1918) eserinde olduğu gibi, ekspresyonizmin tezlerinden biri olan "insan iyidir" tezine karşı bir tez.

5. (15,10) *kardeşçe birlik olmuş bir halk*] Rütli yeminine gönderme: "Kardeşçe birlik tek halk olacağız [...]", Friedrich Schiller, *Wilhelm Tell, (II,2).*

6. (15,22) *"Trampetler"e Önsöz*] M: Daktilo (Elle düzeltilip tamamlanmış). Y: 1926 civarı.

Bu "Önsöz"ü Brecht muhtemelen oyunun 1927'de Propyläen-Verlag'daki yayınlanışı için planlamıştır.

7. (15,24) *George Grosz ile Konuşma*] Brecht, grafiker ve ressam olan George Grosz ile yirmili yılların ortalarında tanışır. İkisi, Berlin'de Piscator-Bühne'de birlikte çalışırlar. Daha sonra Grosz, Brecht'in çocuk kitabı *Die drei Soldaten*'ini (Üç Asker) resimler (Versuche, Heft 6,1932) ve 1934'te Brecht'in oyunlarını resimlemeyi planlar.

8. (16,12) *"egemen sınıfın suratı"*] George Grosz'un *Das Gesicht der herschenden Klasse* /Egemen Sınıfın Yüzü isimli grafik çevrimine gönderme (1921).

9. (16,17) *protestan anlamda*] Burada "protesto anlamında".

10. (17,2) *yaklaşık 50 burjuva sahnesinde*] Weimar Cumhuriyeti süresince 25 sahneleme belgelenebiliyor.

11. (17,21) *Moskova yıkılırken*] 1918-1920 yılları arasında genç Sovyetler Birliği'ne karşı yapılan müdahle saldırıları kastediliyor (örneğin Polonya'nın, Japonya'nın).

12. (17,26-30) *batmakta olan bir yük gemisi ... "Tanrım, sana, daha yakın"*] Sarah Flower Adams'ın (1840) *Nearer my God to Thee* adlı İngiliz kilise şarkısı. Almanya'da, Titanic batarken (1912) gemi orkestrasının umutsuzluk içinde bu şarkıyı çaldığına yönelik gazete haberleri üzerine ünlendi.

13. (17,31) *Tanrı derken de taburları daha güçlü*] II. Friedrich'in bir ifadesine gönderme: "[...] Kendimi, tanrının savaşta daha güçlü taburlardan yana olduğu ön yargısından kurtaramıyorum", Gotha düşesi Luise Dorothea'ya mektup, 8 Mayıs 1760, (Euvres, Berlin 1850/51, hg.v. J.D. Preuss, Cilt 18, S.185)'te.

14. (17,39) *tiyatronun kaçınılmaz biçimde batması gerektiği*] Bkz. "Drama ölüyor mu?" soruşturmasına Brecht'in verdiği yanıt.

Bu soruşturmanın ön açıklaması şöyledir: "Günümüzdeki biçimiyle dramanın ve tiyatronun batacağını duyuran ya da hatta bunu saptayan sesler gittikçe artıyor."

15. (18,3) *birkaç yudum içki ve birkaç puroyla*] *Adam Adamdır*'ın Elisabeth Hauptmann için derlenmiş esas müsveddelerinin ithafında Brecht 1925'te şunu yazmış: "[...] Bunun için 2 gün, yarım şişe konyak, 4 şişe soda, 8-10 puro harcamışım" (Elisabeth Hauptmann Arşivi, Berlin).

16. (18,38) *Ne sana zarar verir ne bana.*] Luther'e mal edilmiş olan seks kuralına gönderme: "Haftada iki, yılda eder 104, ne sana zarar verir ne bana."

178. (19,9) *bilinen etkili sözcükler*] Böylesi sözcüklerin etkisine Brecht daha sonra da Soneler'inde değinmiştir; özellikle bkz. *Üçüncü Sone, Onüçüncü Sone.*

18. (20,19) *Briey'deki maden ve kömür*] Briey'deki (Lothringen) yeraltı zenginlikleri, Birinci Dünya Savaşı'nda Alman birliklerinin işgal hedeflerinden biriydi.

19. (20,20) *Ordunun sırtındaki ihanet bıçak*] Birinci Dünya Savaşı'ndaki Alman yenilgisini, cephedeki ve vatandaki sosyalist ajitasyona bağlayan "ihanet bıçağı efsanesi"ne gönderme. Bu formulasyon, 17 Aralık 1918 günlü *Neue Züricher Zeitung* gazetesinin, İngiliz Generali Sir Fredrick Barton Maurice'nin Londra'da yayınlanan *Daily News* gazetesine verdiği demece atfen yayınladığı bir makaleden kaynaklanmıştır. Hindenburg, 18 Kasım 1918'de Ulusal Meclis'in parlamento araştırma komisyonu önünde, "cephede yenilmemiş olan" ordunun,1918 Kasım devrimiyle "arkadan hançerlendiğini" iddia eder.

20. (21,18) *Lenin'in açık burjuvadan daha şiddetle mücadele ettiği*] Öneğin Lenin'in *Bir Adım İleri İki Adım Geri* yazısına (1904) bakınız.

21. (21,24) *proleterlere bu oyun gösterilmedi*] Burjuva tiyatrolarında proletaryanın seyirci içindeki oranı çok azdı, Volksbühne'de ise bu oyun sahnelenmedi.

22. (21,28) *Gerçeklerin Zemini*] M: Daktilo. Y: 1928 civarı.

Temel metinde noktalama hiç yok.

Bu metin, "*Der einzige Zuschauer meiner Stücke*/Oyunlarımın Tek Seyircisi" yazısı ile birlikte bulunan tek daktilo sayfasındadır.

23. (22,4) *Öyle romantik bakıp durmayın*] Bkz. "Sahne İçin Not".

24. (22,10) *Tiyatro İçin Çalışmalarım*] M: Daktilo (elle düzeltilmiş). Y: 1928 civarı. Tarih kesin değil.

Brecht, Piscator sahnesinde oynanış için oyunun tümden yeni yazımını planlar, ama bu sahneleme gerçekleşmez. Brecht'in 18 ve 24 Kasım 1928'de Piscator ve Sternberg ile yaptığı konuşmaların tutanaklarına göre, *Gecede Trampet Sesleri*'nin politik vurguları eleştirilmiştir. (Bkz. Brecht, *Schriften zum Theater*, Cilt 2, Frankfurt a.M. 1963, S.272-292.) Elinizdeki metin o eleştiriden kaynaklıdır.

25. (24,3) *proletaryasız ve proletaryaya karşı*] Nazilerin (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin) sosyal olmaktan çok nasyonal denen bir devrim savına gönderme. (Bu cümle, metnin daha sonra yazılmış olabileceğine işarettir.)

***